

Nr 52

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om
ändring i utsökningslagen, m. m.; given Stockholms
slott den 8 februari 1963.*

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ändring i utsökningslagen;
- 2) lag om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 20 november 1845 (nr 50 s. 1) i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva;
- 3) lag om ändrad lydelse av 10 kap. 17 § rättegångsbalken;
- 4) lag angående ändrad lydelse av 10 § lagen den 11 juni 1915 (nr 219) om avbetalningsköp;
- 5) lag angående ändring i lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i avlöning, pension eller livränta; samt
- 6) förordning om ändrad lydelse av 60 § 3 mom. uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272).

GUSTAF ADOLF

Herman Kling

Propositionens huvudsakliga innehåll

På grundval av ett delbetänkande från lagberedningen föreslås i propositionen ett flertal partiella reformer inom utsökningsrätten, i avvidan på den mera genomgripande omarbetning av utsökningslagstiftningen som ingår i beredningens uppdrag.

Huvudparten av förslagen rör utmätningsinstitutet. Sålunda föreslås, att utmätning i likhet med vad som gäller i fråga om införsel skall kunna ske på grundval av skriftligt avtal om underhållsbidrag. Utmätningssmannen i gäldenärens hemvist föreslås få generell kompetens att verkställa utmätning i gäldenärens egendom, oavsett om denna finnes inom utmätningssmannens distrikt eller icke, med rätt för borgenären att om han det hellre vill vända sig till utmätningssmannen i den ort, där egendomen finnes. I propositionen förordas vidare mera tidsenliga former för gäldenärens underrättande om förestående utmätning och verkställd utmätning. Propositionen innehåller

även förslag om befogenhet för utmättingsman att vidtaga interimistiska åtgärder för att säkerställa eventuell utmätning. Därjämte föreslås utmättingsman få befogenhet att inom viss kortare tid själv rätta utmätning som blivit felaktig. Vidare förordas en viss uppmjukning av de tidsfrister, som nu gäller för vidtagande av olika utmättingsåtgärder.

Vad angår vräkningsinstitutet innehåller propositionen förslag om vidgade möjligheter att medge anstånd med vräkning.

I införsellagen förordas ändrade regler om preskription av rätten till införsel för äldre underhållsbidrag. Vidare föreslås rätt att även efter underhållsskyldighetens upphörande få införsel för oguldna underhållsbidrag. Propositionen upptager även förslag om rätt till införsel i sjukpenning och annan dylik dagersättning för uttagande av underhållsbidrag.

Den nya lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 januari 1964.

Förslag

till

Lag

om ändring i utsökningslagen

Härigenom förordnas, att 2, 52, 53, 55, 56, 59, 60, 69, 77, 79, 84, 86, 88 b, 88 c, 183, 185, 193, 201, 202, 203, 210, 216 och 218 §§ utsökningslagen¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt angives i det följande, att 162, 163, 165 och 207 §§ samma lag skola upphöra att gälla samt att i nämnda lag skola införas sex nya paragrafer, betecknade 12, 54 a, 56 a, 60 a, 208 a och 218 a §§, av följande lydelse.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)²*

2 §.

Utmättningsman är — — — — — varderas befattning.

Utmättningsman har — — — — — förrätta utmätning.

Om befogenhet för utmättningsman att i mål, som upptagits av honom, påkalla eller själv vidtaga åtgärd utom tjänstgöringsområdet förordnar Konungen.

12 §.

Närmare föreskrifter angående förfarandet i utsökningsmål meddelas av Konungen.

När underrättelse eller annan handling skall tillställas någon genom överexekutors eller utmättningsmans försorg och särskild ordning därför ej är föreskriven i lag, må det, om Konungen så bestämmer, ske genom delgivning på sätt i rättegångsbalken är stadgat.

52 §.

Har i tvistemål någon fällts till böter eller vite, må ej beslutet verkställas förrän det vunnit laga kraft; i fråga om hovrätts icke lagakraftvunna beslut skall dock vad i 39 och 40

Har i tvistemål någon fällts till böter eller vite, må ej beslutet verkställas förrän det vunnit laga kraft; i fråga om hovrätts icke lagakraftvunna beslut skall dock vad i 39 och 40 §§

¹ Senaste lydelse av 53 § se SFS 1901 nr 38, s. 39, av 59 § se 1920: 418, av 210 § se 1921: 301, av 183 och 185 §§ se 1924: 131, av 79 § se 1924: 388, av 2 § se 1932: 264, av 86 § se 1937: 452, av 52, 55, 69, 201—203, 216 och 218 §§ se 1946: 814 samt av 60 och 193 §§ se 1951: 111.

88 b § införd genom SFS 1937: 129; 88 c § införd genom 1945: 284.

² Mindre språkliga ändringar har i regel icke utmärkts genom kursivering.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

§§ är stadgat om hovrätts dom i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Vad nu sagts gälle ock beträffande utslag i utsökningsmål, varigenom någon fällts till böter eller vite eller utmättningsman dömts att utgiva skadestånd.

Beslut om — — — — — av besvär.

Huru beslut — — — — — och 7 kap.

är stadgat om hovrätts dom i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Vad nu sagts gäller även beträffande utslag i utsökningsmål, varigenom någon fällts till böter eller vite.

53 §.

Annat i utsökningsmål meddelat beslut än i 51 och 52 §§ sägs gånge i verkställighet, ändå att beslutet överklagas.

Annat av överexekutor meddelat beslut i utsökningsmål än i 51 och 52 §§ sägs skall, även om det överklagas, gå i verkställighet, såvitt ej annorlunda förordnats eller är särskilt stadgat.

54 a §.

På grund av skriftligt avtal, som bevitnats av två personer, må utmätning äga rum för bidrag, som någon enligt avtalet skolat utgiva till fullgörande av underhållsskyldighet jämlikt giftermåls- eller föräldrabalken eller skolat erlagga till barnavårdsnämnd såsom ersättning för barns vård jämlikt barnavårdslagen. Beträffande underhållsbidrag till make skall dock vad nu sagts ej äga tillämpning, med mindre makarna under den tid bidraget avser levde och alltjämt leva åtskilda på grund av söndring eller efter hemskillnad.

Har bidrag som avses i 1 mom. förfallit till betalning tidigare än tre år innan ansökan gjordes, må utmätning på grund av avtalet ej ske, om gäldenären påstår att bidraget guldits och invändningen ej kan med hänsyn till omständigheterna i övrigt lämnas utan avseende. Vid tillämpning av vad nu sagts skall bidrag, varom sägs i 7 kap. 10 § föräldrabalken, icke anses förfallet till betalning innan det blivit genom avtalet till beloppet bestämt.

Är talan om avtalet anhängig vid domstol, äger denna förordna, att utmätning på grund av avtalet tills vidare ej må äga rum.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Den som vill erhålla utmätning skall ingiva avtalet i huvudskrift till utmätningssmannen.

55 §.

För fordran — — — — — trovärdiga män.

56 §.

Vill någon erhålla utmätning enligt 55 §, skall skriftlig ansökan jämte protokollet vid auktionen eller utdrag därav till utmätningssmannen avlämnas.

Vill någon erhålla utmätning enligt vad nu sagts, skall skriftlig ansökan jämte protokollet vid auktionen eller utdrag därav avlämnas till utmätningssmannen.

56 §.

Utmätning sökes, där gäldenären har sitt hemvist. Som hemvist anses den ort där gäldenären är bosatt samt, i fråga om dödsbo, den ort där den döde senast var bosatt och, i fråga om bolag eller annan som avses i 10 kap. 1 § tredje stycket rättegångsbalken, den ort som enligt nämnda lagrum gäller som hemvist.

Utmätning av egendom, som finnes på annan ort än gäldenärens hemvist, må också sökas, där egendomen är. Utmätning av fordran i penningar må jämväl sökas, där den förpliktade är, även om fordringen skall anses finnas på annan ort.

Ändå att utmätningssman, hos vilken utmätning är sökt, ej är behörig enligt vad i 1 eller 2 mom. sägs, må han i brådskande fall, med överlämnande av målet till behörig utmätningssman, föranstalta om åtgärd som stadgas i 60 a §.

Om befogenhet för utmätningssman att, när fråga är om utmätning av fast egendom på annan ort, eller i andra särskilda fall överlämna mål om utmätning till annan behörig utmätningssman förordnar Konungen.

56 a §.

Om utmätningssmannen i gäldenärens hemvist tager fast egendom på annan ort i mät, skall målet därefter överlämnas till utmätningssmannen i den orten för att i fortsättningen, i vad på utmätningssman ankommer, handläggas av denne.

Tages viss lös egendom i mät av

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

mer än en utmättningsman, skola målen i fortsättningen handläggas gemensamt av den som de i samråd besluta eller utmättningsmannen i gäldenärens hemvist bestämmer.

Innan utmättningsman enligt 1 eller 2 mom. skiljer sig från målet, skall han vidtaga i 72 och 85 §§ föreskrivna åtgärder. Anmälan enligt 85 § 1 mom. sker till överexekutor där egendomen är.

59 §.

Nu är gäldenär ej tillstades, då utmättningsman sig infinner för att verkställa utmätning för fordran, som i 54 § avses; har underrättelse därom, att utmätning för fordringen är sökt, blivit efter ty i 60 § sägs meddelad, eller är anledning att gäldenären håller sig undan eller rest bort, förty att han väntar utmätning; då gånge förrättningen för sig utan hinder av gäldenärens frånvaro; dock skall i ty fall hans make eller husfolk eller annan, som har egendomen i vård eller besittning, tillsägas att vid förrättningen närvara. Finnas ej de, varde närboende granne, som anträffas, tillsagd.

Kan ej utmätningen genast företagas, då utmättningsmannen för sådant ändamål sig inställt, och är fara att godset under tiden stickes ur vägen; låte utmättningsmannen, där borge-nären nödig kostnad förskjuter, vård hållas över godset, till dess utmätning kan ske.

60 §.

Underrättelse, varom i 59 § sägs, skall, för att anses giltig, meddelas gäldenären genom utmättningsman. Har underrättelsen, av utmättningsmannen skriftligen utfärdad, bevisligen kommit gäldenären annorledes tillhanda eller ock, om han, i sitt hemvist sökt, ej kunnat där anträffas, blivt sist dagen före utmätningen meddelad hans make eller husfolk eller, om de ej anträffas, i slutet kuvert avlämnad i hans hemvist eller fäst å hans husdörr; vare det ock gilt.

Innan utmätning verkställes, skall underrättelse om målet sändas till gäldenären med posten eller lämnas på annat lämpligt sätt. Underrättelsen bör lämnas så tidigt, att gäldenären kan beräknas få nödigt rådrum att bevaka sin rätt.

Är fara att egendom undanstickes eller förstöres eller är saken eljest brådskande, erfordras ej, att gäldenären underrättas. Underrättelse erfordras ej heller, om gäldenären saknar känt hemvist och det ej är veterligt, var han uppehåller sig eller ombud för honom finnes.

När utmätning skall äga rum för fordran som avses i 54 eller 54 a §, utgör gäldenärens frånvaro ej hinder för förrättningen, med mindre det finnes erforderligt att gäldenären får tillfälle att yttra sig.

Är gäldenären ej tillstades vid förrättningen men anträffas hans make, någon av hans husfolk eller annan, som har egendomen i sin vård eller besittning, skall denne tillsägas att närvara.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Skall utmätning ske å gäldenären tillhörig egendom, som finnes å annan ort, än där han har sitt hemvist, och ej blivit av gäldenären till utmätning uppgiven, bör underrättelse, varom nu är sagt, jämte uppgift å förrättningsstället meddelas så tidigt, att gäldenären kan sin rätt vid utmätningen bevaka; njute dock ej för sådant ändamål längre rådrum än åtta dagar.

Har gäldenären ej stadigt hemvist i riket och ej heller känt ombud i orten, där utmätning skall ske; vare underrättelse, som nu sagd är, ej av nöden.

60 a §.

Kan utmätning av lös egendom ej genast verkställas, må utmätningsmannen, om det finnes erforderligt, säkerställa utmätningen genom att taga vård om egendomen eller meddela sådant förbud, som stadgas i 74 § eller 75 § 2 mom. för där avsedda fall. Gäldenären må därefter ej till men för borgenären förfoga över egendomen. Utmätningsmannen skall, om gäldenären ej är närvarande, skyndsamt underrätta honom om åtgärden.

Åtgärden må ej upprätthållas längre än som oundgängligen erfordras. Har utmätning ej följt inom två veckor, skall åtgärden hävas.

Kostnaden för åtgärden skall förskjutas av borgenären, om utmätningsmannen begär det.

69 §.

Påstår annan sig vara ägare till lös egendom, som i gäldenärs bo finnes, men kan ej genast visa sin rätt, vare hans anspråk ej hinder för egendomens utmätande; bjuder han vid utmätningen sannolika skäl för anspråket, hänvise utmätningsmannen honom att sin talan efter stämning utföra, och må det utmätta godset ej säljas förrän tvisten om äganderätten blivit av domstol prövad; väcke dock han, som godset från utmätning

Påstår annan sig vara ägare till lös egendom, som finnes i gäldenärs bo, men kan ej genast visa sin rätt, vare hans anspråk ej hinder för egendomens utmätande; bjuder han vid utmätningen sannolika skäl för sitt påstående, skall utmätningsmannen hänvisa honom att inom en månad väcka talan mot borgenären och gäldenären vid den domstol, till vilken utmätningsmannens tjänstgöringsområde hör, vid äventyr att han förlo-

(Nuvarande lydelse)

freda vill, inom en månad talan mot borgenären och gäldenären vid domstol i orten, där godset finnes, eller have sin talan mot borgenären förlost. Kommer någon efter utmätningen med anspråk, som nu är sagt, vare det ej hinder för försäljningen, där ej överexekutor annorlunda förordnar. Varder den, som anspråket väckt, av överexekutor hänvisad att sin talan efter stämning utföra, åligger honom att inom en månad därefter väcka talan vid äventyr, som förut är nämnt. Vill borgenär själv väcka talan, stånde det honom fritt.

Vad sålunda — — — — — freda egendom.

(Föreslagen lydelse)

rar sin talan mot borgenären; och må egendomen ej säljas förrän tvisten blivit prövad eller tiden för talans väckande utgått.

Kommer någon efter utmätningen med anspråk, som nu är sagt, och sker ej rättelse enligt 77 §, skall anspråket icke utgöra hinder för försäljning, med mindre överexekutor förordnar annorlunda. Hänvisar överexekutor den, som framställt anspråket, att väcka talan vid domstol enligt vad i 1 mom. stadgas, skall vad där sägs om verkan av sådant beslut äga motsvarande tillämpning.

Vill borgenär själv väcka talan, står det honom fritt.

77 §.

Då utmätning av lös egendom så verkställd är, som i 73 § samt 74, 75 eller 76 § sägs, njute borgenär förmånsrätt i det utmätta, efter ty i 17 kap. 8 § handelsbalken stadgas.

Då utmätning av lös egendom är verkställd så som i 73 § samt 74, 75 eller 76 § sägs, njuter borgenären förmånsrätt i det utmätta efter vad som stadgas i 17 kap. 8 § handelsbalken, såvitt ej utmätningen enligt vad nedan sägs eller eljest går åter eller undanröjes.

Finner utmätningssmannen på grund av anspråk som i 69 § sägs eller eljest, att egendomen eller del därav ej bort utmätas, äger han föranstalta om rättelse, sedan borgenären, där så kan ske, beretts tillfälle att yttra sig; dock må sådan rättelse ej vidtagas senare än två veckor från det förrättningen ägde rum.

Om åtgärd enligt 2 mom. skall utmätningssmannen genast underrätta dem, vilkas rätt är i fråga, så ock överexekutor, därest klagan förts över utmätningen.

79 §.

Utmätes fast — — — — — och värderade.

Finnes å — — — — — annan station.

Vad nu — — — — — hos överexekutor.

Är egendomen intecknad gemensamt med annan egendom och finnes för någon av egendomarna icke uppskattning till allmän bevillning, skall värdering ske jämväl av den eller de

Är egendomen intecknad gemensamt med annan egendom och finnes för någon av egendomarna icke särskilt taxeringsvärde, skall värdering ske jämväl av den eller de and-

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

andra egendomarna; skolande om förrättningen ägarna underrättas på sätt i 60 § stadgas.

ra egendomarna. Om förrättningen skola ägarna underrättas på sätt i 59 § stadgas.

84 §.

Vid all utmätning skall, om gäldenär eller borgenär det äskar, protokoll över förrättningen genast eller, där det ej kan ske, nästa dag hållas honom tillhanda; vare ock utmätningssmannen pliktig, om protokollet ej på stället lämnas till gäldenären, att genast tillställa honom eller, då han ej är när, annan, som enligt 59 § varit om förrättningen tillsagd, skriftlig uppgift på skuldbeloppet till så kapital, som ränta och lagsökningskostnad, grunden för utmätningen och dagen, då den blivit verkställd.

Över verkställd utmätning skall utmätningssmannen, om gäldenären är närvarande, genast överlämna bevis.

Är ej gäldenären tillstades, skall beviset senast nästa söckendag sändas till honom med posten eller lämnas på annat lämpligt sätt. Var någon som i 60 § 2 mom. sägs tillstades vid förrättningen, skall tillika ett exemplar genast lämnas denne, med anmodan att underrätta gäldenären där om.

Protokoll över utmätning eller försök därtill skall, om gäldenär eller borgenär begär det, hållas honom till handa utan dröjsmål.

86 §.

Har borgenär, som sökt utmätning, lämnat gäldenär anstånd med betalningen, må ej målet därigenom uppehållas utöver sex månader från den dag, då utmätningssmannen mottagit de i 54 eller 56 § omförmälda handlingar. Fortfar anståndet vid utgången av nämnda tid, vare ansökningsförfallen och gånge verkställd utmätning åter.

Har, då genom domstols eller lagsökningsdomares utslag intecknad fordran fastställts till betalning ur fast egendom, borgenären icke sist två månader efter det utslaget vunnit laga kraft, antingen med företeende av bevis därom samt av den handling i huvudskrift, på grund varav betalning blivit sökt, begärt försäljning av egendomen eller ock äskat tvångsförvaltning, förfalle den verkan utslaget enligt 77 a § medfört. Lag samma vare, där borgenären begärt sådan verkställighet, som nu sagts, men därefter lämnat gäldenären anstånd, som fortfar när sex månader förflutit från det verkställigheten begärdes.

Har borgenären, när intecknad fordran fastställts till betalning ur fast egendom, icke sist två månader efter det beslutet vann laga kraft begärt försäljning eller tvångsförvaltning av egendomen, förfaller den verkan som beslutet enligt 77 a § medfört.

Borgenär, som begär försäljning, är pliktig att förete lagakraftbevis samt i huvudskrift den handling på grund varav betalning blivit sökt. Efterkommer han ej föreläggande här om, avskrives framställningen.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

88 b §.

Har fordran — — — — — till sammanträdet.

Har fordran eller rättighet tagits i mät och var, då utmätningen skedde, fråga om fordringens eller rättighetens bestånd beroende på särskild prövning eller avgjord genom beslut som ej vunnit laga kraft, må det utmätta ej utan gäldenärens samtycke säljas förr än tvisten blivit slutligen avgjord eller ock borgenären ställt pant eller borgen för den skada som kan tillskyndas gäldenären genom försäljningen. *Förekommer eljest på grund av förhållande, som kan antagas vara av tillfällig natur, anledning därtill att utmätt fordran eller rättighet skall säljas till uppenbart underpris, anmäla utmätningssmannen det för överexekutor, som äger förordna om uppskov med försäljningen på viss tid, överexekutor obetaget att, om anledning därtill uppkommer, återkalla beslutet. Det åligger utmätningssmannen att, sedan tid för uppskov som nu är sagt gått till ända, ånyo företaga målet.*

Har fordran eller rättighet tagits i mät och var, då utmätningen skedde, fråga om fordringens eller rättighetens bestånd beroende på särskild prövning eller avgjord genom beslut som ej vunnit laga kraft, må det utmätta ej utan gäldenärens samtycke säljas förrän tvisten blivit slutligen avgjord eller borgenären ställt pant eller borgen för den skada som kan tillskyndas gäldenären genom försäljningen.

88 c §.

I mål om utmätning skall utmätningssmannen skyndsamt vidtaga vad på honom ankommer för att utmätningen skall verkställas. Såvitt möjligt skall utmätningssrättning hållas inom fyra veckor från det utmätningssmannen mottog de i 54, 54 a eller 55 § nämnda handlingarna. Lämnar borgenären anstånd med utmätningen och fortfar anståndet utöver sex månader från nämnda tidpunkt, är ansökningen förfallen.

Sedan utmätning skett, åligger det utmätningssmannen eller, om målet är anhängigt hos överexekutor, denne att utan onödigt uppehåll vidtaga erforderliga åtgärder för att försäljning skall komma till stånd. Om ej hinder möter eller uppskov meddelas enligt vad nedan stadgas, skall försäljning ske inom två månader från utmätningen; dock skall beträffande fast egendom, fartyg som sägs i 94 §, luft-

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Finnes, då utmätning skett, att gäldenären till följd av sjukdom eller arbetslöshet eller på grund av annan särskild orsak huvudsakligen utan egen skuld råkat i betalningssvårigheter, som kunna antagas vara av tillfällig natur, äge överexekutor, såframt icke borgenärens rätt till betalning äventyras eller hans rätt eljest otillbörligt åsidosättes, förordna om uppskov med försäljning av egendomen på viss tid, *ej över sex månader från det utmätningssmannen mottog de i 54 eller 56 § omförmälda handlingar*. Överexekutor må föreskriva villkor för uppskovet och, om anledning därtill uppkommer, återkalla förordnandet.

Har genom domstols eller lagsökningsdomares utslag intecknad fordran fastställts till betalning ur fast egendom, skall tid, som ovan sägs, räknas från det försäljning av egendomen begärdes.

Det åligger utmätningssman att, om skäl till uppskov föreligger i ett av honom handlagt mål, göra anmälan därom hos överexekutor. Sedan tid för uppskov gått till ända, skall utmätningssman eller överexekutor, hos vilken målet är anhängigt, ånyo företa ga målet.

fartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg i stället gälla en tid av fyra månader från utmätningen eller, när intecknad fordran fastställts till betalning ur fast egendom, från det försäljning av egendomen begärdes.

Kan av särskild anledning antagas att utmätt egendom kommer att säljas till underpris eller finnes, att gäldenären av särskild orsak huvudsakligen utan egen skuld råkat i betalningssvårigheter som kunna antagas vara av tillfällig natur, eller äro eljest synnerliga skäl till uppskov, äger utmätningssmannen eller överexekutor, hos vilken målet är anhängigt, medgiva uppskov med försäljningen på viss tid, såframt icke borgenärens rätt till betalning äventyras eller hans rätt eljest otillbörligt åsidosättes. Uppskov som nu sagts må ej utsträckas utöver sex månader från den tidpunkt som angivits i 2 mom. Medgivandet må förenas med särskilda villkor och, om anledning förekommer därtill, återkallas.

Överexekutor äger, därest föreliggande omständigheter påkalla det, förordna om ytterligare uppskov med försäljningen. Det åligger utmätningssman att, om skäl till sådant uppskov förekommer i ett av honom handlagt mål, göra anmälan därom hos överexekutor.

Lämnar borgenären anstånd med försäljningen och fortfar anståndet utöver sex månader från den tidpunkt som angivits i 2 mom., skall utmätningen gå åter eller, när fordran fastställts till betalning ur fast egendom, den verkan varom i 77 a § sägs förfalla.

Sedan tid för anstånd eller uppskov gått till ända, skall utmätningssman eller överexekutor, hos vilken målet är anhängigt, självant företa ga detta.

162 §.

Är ej utmätning förrättad och, där lös egendom av annat slag, än i 163 och 165 §§ sägs, tagits i mät, försälj-

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

ning därav verkställd inom två månader, sedan landsfiskal emottagit de handlingar, som i 54 och 56 §§ nämnas, och inom en månad, sedan stadsfogde sådana handlingar emottagit; svare utmätningsmannen själv för det belopp, varför utmätning bort ske, i den mån han ej förmår visa, att skada av dröjsmålet icke uppkommit.

Styrker utmätningsmannen, att borgenär lämnat gäldenär anstånd med betalningen eller att för utmätning eller försäljning mött hinder, som utmätningsmannen ej kunnat förekomma, vare han från all ansvarighet fri. Möter sådant hinder, bör det, vid äventyr att det eljest ej må till ursäkt räknas, genast antecknas i den dagbok, som skall av utmätningsmannen hållas.

Har för bestämt fall utmätningsman sist andra söckendagen efter emottagandet av de i 54 och 56 §§ omförmälda handlingarna i sitt ställe, enligt vad särskilt finnes stadgat, satt annan till utmätningsman samt därom omedelbart gjort anteckning i dagboken, skall den ansvarighet, som enligt vad ovan sagts åligger utmätningsmannen, i stället gälla den till utmätningsman satte; dock skall hinder, som avses i andra stycket, för att lända denne till ursäkt genast skriftligen anmälas hos utmätningsmannen.

163 §.

Är fartyg, i annat fall än i 165 § sägs, eller gods i fartyg eller i luftfartyg utmätt, eller skall utmätt fordran eller rättighet säljas, och varder ej det utmätta sålt å landet inom tre månader och i stad inom två månader efter det utmätningsmannen emottagit de i 54 och 56 §§ nämnda handlingar; vare om ansvarigheten lag som i 162 § sägs.

165 §.

Har utmätning skett av fast egendom eller luftfartyg eller intecknade reservdelar till sådant fartyg, eller, å

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

landet, av fartyg, som i 94 § sägs, skall utmätningsmannen så skyndsamt vidtaga alla de åtgärder, vilka på honom ankomma, att försäljningen av det utmätta ej må genom hans vållande fördröjas, i fråga om fast egendom, å landet över fyra månader och i stad över tre månader, samt beträffande annan egendom, som nyss är sagd, över tre månader från mottagandet av de i 54 och 56 §§ nämnda handlingar.

183 §.

Då kvarstad lägges å lös egendom, varde med den så förfaret, som då dylik egendom utmätes; dock vare, där kvarstaden ej sker till säkerhet för fordran, värdering icke av nöden.

Då kvarstad lägges å lös egendom, skall med den så förfaras som då dylik egendom utmätes; om kvarstaden ej sker till säkerhet för fordran, erfordras dock ej värdering. Vad i 56 och 60 a §§ är föreskrivet i fråga om utmätning skall äga motsvarande tillämpning med avseende å verkställighet av kvarstad.

Ej må — — — — — mät tagas.

Har kvarstad — — — — — egendom stadgas.

185 §.

Lös egendom — — — — — är sagt.

Vad i 56 § 1, 2 och 4 mom. är föreskrivet om utmätning skall äga motsvarande tillämpning med avseende å verkställighet av skingringsförbud. Bestämmelsen i 183 § om försäljning av lös egendom, å vilken lagts kvarstad, skall gälla även i fråga om lös egendom, som ställts under skingringsförbud.

Vad i 183 § är stadgat om försäljning av lös egendom, å vilken lagts kvarstad, skall äga motsvarande tillämpning i fråga om lös egendom, som ställts under skingringsförbud.

193 §.

Förordnande, varom — — — — — av nöden.

Utmättningsmannen äge, där förhållandena därtill föranleda, medgiva skäligt anstånd med vräkningen, dock högst sex dagar utöver den i 1 mom. stadgade tid.

Utmättningsmannen äger, om förhållandena föranleda därtill, medgiva särskilt anstånd med vräkningen under högst en vecka. Åro synnerliga skäl, må anståndet utsträckas att gälla högst fyra veckor, om skälig gottgörelse erlägges för hela den tid anstånd sålunda medgives utöver den i 1 mom. angivna tiden och i övrigt otillbörligt intrång i sökandens eller annans rätt ej vållas.

Vad här — — — — — äga rum.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

201 §.

För klagan över utmätning äge gäldenär tid av femton dagar från det utmätningen fullbordats eller blivit i fall, varom i 75 § sägs, hos gäldenären verkställd. Är borgenär missnöjd med förrättningen, ingive sin klagoskrift inom samma tid från det han erhöll del av protokollet över utmätningen.

Vill gäldenär eller borgenär klaga över utmätning, skall han inkomma till överexekutor med klagoskrift inom tre veckor från den dag, då han erhöll del av protokoll eller bevis om utmätningen.

Vidtages rättelse jämlikt 77 § 2 mom., äger borgenären föra talan däremot inom tre veckor från den dag, då han erhöll del av protokoll eller underrättelse om åtgärden.

202 §.

Vill någon klaga över utmätningsmans åtgärd vid auktion å fast egendom, göra det sist å femtonde dagen därefter; dock att klagan över borgenärsförteckningen, där ej fråga är om bestämmande av lägsta budet eller andra villkor för försäljningen, skall föras i den ordning 203 § stadgar.

Vill någon klaga över utmätningsmans åtgärd vid auktion å fast egendom, skall han inkomma till överexekutor med klagoskrift inom tre veckor från auktionsdagen; dock att klagan över borgenärsförteckningen, där ej fråga är om bestämmande av lägsta budet eller andra villkor för försäljningen, skall föras i den ordning 203 § stadgar.

203 §.

Är någon missnöjd med utmätningsmans förslag till fördelning av köpeskillning för utmätningsvis såld egendom eller av medel, som i 143 § 2 mom. avses eller som influtit under tvångsförvaltning, ingive sin klagoskrift till överexekutor sist å tjugonde dagen från det förslaget avgavs.

Är någon missnöjd med utmätningsmans förslag till fördelning av köpeskillning för utmätningsvis såld egendom eller av medel, som avses i 143 § 2 mom. eller som influtit under tvångsförvaltning, skall han inkomma till överexekutor med klagoskrift inom tre veckor från den dag, då förslaget avgavs.

207 §.

Yrkar borgenär hos överexekutor, att utmätningsman skall, efter ty i 162 och 163 §§ stadgas, själv svara för vad utmätas bort, eller söker någon eljest hos överexekutor skadestånd av utmätningsman, förty att han i utsökningsmål orätt förfarit; äge överexekutor, där han finner sökandens rätt uppenbar, honom därtill förhjälpa. I annat fall varde sökanden hänvisad att sin talan efter stämning vid domstol utföra.

208 a §.

Klagan i fråga om utmätningsmans behörighet må ej föranleda upphä-

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

vande av redan vidtagen åtgärd, om den som åtgärden rör skäligen kunnat tillvarataga sin rätt hos utmätningssmannen eller hos överexekutor samt åtgärden i övrigt finnes hava varit ändamålsenlig och höra till utmätningssmans åligganden.

Överexekutor äger, när åtgärd av obehörig utmätningssman undanröjes, bestämma vilken utmätningssman som skall företaga målet till ny behandling. Finnes åtgärden böra bestå, oaktat målet bort upptagas av annan utmätningssman, må överexekutor, om skäl äro därtill, överflytta målets fortsatta handläggning till denne.

210 §.

Ej må — — — — — annorledes förordnar.

Utslag, varigenom överexekutor föreskriver ändring med avseende å utmätningssmans åtgärd, skall omedelbart lända till efterrättelse, om ej annorlunda förordnas. I mål om utmätning skall dock redan verkställd åtgärd ej gå åter innan utslaget vunnit laga kraft, med mindre överexekutor förordnat därom.

216 §.

Vill någon klaga däröver, att han av överexekutor blivit fälld till ansvar enligt 11 § eller till skadestånd enligt 207 §, och är utslaget ej för honom muntligen avkunnat, åligger honom att inom tre veckor från den dag, utslaget genom överexekutors försorg honom delgavs, till överexekutor inkomma med besvärslaga.

Vill någon klaga däröver, att han av överexekutor blivit fälld till ansvar enligt 11 §, och är utslaget ej för honom muntligen avkunnat, åligger honom att inom tre veckor från den dag, utslaget genom överexekutors försorg delgavs honom, inkomma till överexekutor med besvärslaga.

218 §.

Sedan besvär — — — — — 195 § 1 mom. sägs.

Vad i 53 och 210 §§ sägs skall äga motsvarande tillämpning i fråga om verkställighet av hovrätts utslag eller beslut.

218 a §.

Vad i 208 a § stadgas med avseende å klagan i fråga om utmätningssmans behörighet skall äga motsvarande tillämpning beträffande klagan över att mål upptagits av överexekutor.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1964.

Med avseende å lagens ikraftträdande skall i övrigt gälla följande:

1. 52, 207 och 216 §§ i den äldre lagen skola alltjämt tillämpas i fall, då yrkande om skadestånd framställts hos överexekutor före nya lagens ikraftträdande.

2. I fall, då hänvisning att väcka talan vid domstol givits enligt 69 § äldre lydelsen, må den talan, om tiden ej gått till ända före nya lagens ikraftträdande, därefter väckas antingen vid domstol, som var behörig enligt äldre lag, eller vid domstol, som stadgas i nya lagen.

3. Bestämmelserna i 88 c § skola icke äga tillämpning i fråga om uttagande av böter, viten eller annan med brott förenad påföljd, som innefattar betalningsskyldighet, och ej heller vid indrivning av vad som i mål eller ärende vid domstol eller eljest i samband med rättegång utgått av allmänna medel och enligt domstolens beslut skall återgäldas.

4. I fråga om tid för klagan, när före nya lagens ikraftträdande utmättningsförrättning hållits eller utmättningsman förrättat auktion eller avgivit fördelningsförslag, skall äldre lydelsen av 201—203 §§ tillämpas.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 20 november 1845 (nr 50 s.

1) i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens
vård kvarbliva

Härigenom förordnas, att i tredje punkten i 3 § förordningen den 20 november 1845 i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva,¹ orden »domstolen i den ort, där godset finnes» skola ersättas med orden »den domstol, till vilken utmätningsmannens tjänstgöringsområde hör».

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1964.

I fall då jäv framställts vid utmätningstillfälle före lagens ikraftträdande, må talan, om tiden för dess väckande ej gått till ända före ikraftträdandet, därefter väckas antingen vid domstol, som var behörig enligt äldre lag, eller vid domstol, som stadgas i nya lagen.

¹ Senaste lydelse se SFS 1947: 470.

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 10 kap. 17 § rättegångsbalken**

Härigenom förordnas, att punkt 6 i 10 kap. 17 § första stycket rättegångsbalken skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

6. tvist, som angår utmätt lös egendom eller giltigheten av lösöreköpsavhandling och *enligt lag skall upptagas av rätten i den ort, där egendomen finnes; eller*

(Föreslagen lydelse)

6. tvist, som angår utmätt lös egendom eller giltigheten av lösöreköpsavhandling och *för vilken behörig domstol är särskilt stadgad; eller*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1964.

Förslag

till

Lag**angående ändrad lydelse av 10 § lagen den 11 juni 1915
(nr 219) om avbetalningsköp**

Härigenom förordnas, att 10 § lagen den 11 juni 1915 om avbetalningsköp¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

10 §.

Säljaren äge hos *utmättningsmannen i den ort, där godset finnes*, söka handräckning för godsets återtagande, under förutsättning att om avbetalningsköpet upprättats en av köparen underskriven handling, som

1) innehåller förbehåll — — — — — återtaga godset;

2) upptager det — — — — — betalning; samt

3) anger vad — — — — — till betalning.

Ansökan om — — — — — bestyrkt avskrift.

Kostnaden för — — — — — av sökanden.

Vad i 59 och 60 §§ utsökningslagen är föreskrivet i fråga om utmätning skall äga motsvarande tillämpning med avseende å handräckning enligt denna lag.

Säljaren äge hos *utmättningsmannen* söka handräckning för godsets återtagande, under förutsättning att om avbetalningsköpet upprättats en av köparen underskriven handling, som

Vad i 56, 59, 60 och 60 a §§ utsökningslagen är föreskrivet i fråga om utmätning skall äga motsvarande tillämpning med avseende å handräckning enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1964.

¹ Senaste lydelse se SFS 1953: 152.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i
 avlöning, pension eller livränta

Härigenom förordnas, att 1, 6, 8, 11 och 19—21 §§ lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)²

1 §.

Är någon enligt *rättens eller domarens beslut* eller skriftligt, av två personer bevittnat avtal pliktig att till *fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet* utgiva underhållsbidrag till barn, adoptivbarn, föräldrar, adoptivföräldrar eller den, med vilken han är eller varit gift eller utom äktenskap avlat barn, och underlåter han att betala förfallet belopp, äge den till underhåll berättigade erhålla införsel i den underhållsskyldige tillkommande avlöning för tjänst eller annan arbetsanställning till gäldande av så väl förfallet belopp som bidraget i övrigt, i den mån det förfaller till betalning.

Är någon enligt *lagakraftvunnen dom eller beslut, som må verkställas lika med sådan dom*, eller enligt skriftligt, av två personer bevittnat avtal pliktig att utgiva underhållsbidrag enligt *giftermåls- eller föräldrabalken* och underlåter han att betala förfallet belopp, äger den *underhållsberättigade* erhålla införsel i den *underhållsskyldiges* avlöning för tjänst eller annan arbetsanställning till gäldande av såväl förfallet belopp som bidraget i övrigt, i den mån det förfaller till betalning.

Är *talans om avtal, som avses i första stycket, anhängig vid domstol*, äger denna förordna, att införsel på grund av avtalet tills vidare ej må äga rum.

6 §.

Införsel må ej beviljas till gäldande av bidragsbelopp, som förfallit till betalning, när fråga är om bidrag som fader till barn utom äktenskap har att erlagga till barnets moder, tidigare än två år samt eljest tidigare än ett år, innan beslutet meddelas. Ej heller må bestämmelse givas, enligt vilken avlöning skulle komma att innehållas för annat bidragsbelopp

Införsel må ej äga rum till gäldande av bidragsbelopp, som förfallit till betalning tidigare än två år före början av den kalendermånad, under vilken verkställigheten skall ske. Vid tillämpning av vad nu sagts skall bidrag, varom sägs i 7 kap. 10 § föräldrabalken, icke anses förfallet till betalning innan det blivit till beloppet bestämt.

¹ Senaste lydelse av 6 § se SFS 1950: 179, av 8 § se 1925: 71, av 11 § se 1944: 304, av 20 § se 1924: 370 och av 21 § se 1956: 97.

² Mindre språkliga ändringar här i regel icke utmärkts genom kursivering.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

än sådant, som är förfallet, då innehållandet skall äga rum, eller som näst därefter förfaller.

I beslut om införsel må ej givas bestämmelse, enligt vilken avlöning skulle komma att innehållas för annat bidragsbelopp än sådant som är förfallet då innehållandet skall äga rum eller som förfaller näst därefter.

8 §.

Yppas, efter — — — — — sådan jämkning.

Hava förfallna — — — — — utmätningssmannen upphävt.

Sedan underhållsskyldigheten upphört, skall, där ej fråga är om underhållsbidrag, som fader till barn utom äktenskap har att erlägga till barnets moder, beslut om införsel ej vidare äga tillämpning, ändå att den underhållsskyldige häftar för oguldet underhållsbidrag.

11 §.

Det åligger arbetsgivaren att, å tid som utmätningssmannen bestämmer, en gång i månaden insätta innehålllet belopp å tjänstepostgirokonto, som denne anvisar, eller, om något belopp ej innehållits, med angivande av orsaken göra anmälan härom till utmätningssmannen; dock äge denne, om särskilda skäl därtill föranleda, bestämma längre tidsmellanrum än nu sagts.

Det åligger arbetsgivaren att, å tid som utmätningssmannen bestämmer, en gång i månaden tillställa utmätningssmannen innehålllet belopp eller, om något belopp ej innehållits, med angivande av orsaken göra anmälan härom till utmätningssmannen; dock äger denne, om särskilda skäl föranleda därtill, bestämma längre tidsmellanrum än nu sagts. Innehålllet belopp skall insättas på tjänstepostgirokonto som utmätningssmannen anvisar, om ej Konungen medgivit att medlen i stället må redovisas på annat sätt.

Utmätningssmannen äge — — — — — som innehållits.

Har den — — — — — till utmätningssmannen.

Utmätningssmannen skall — — — — — å införseln.

Till utmätningssmannen — — — — — är förfallet.

19 §.

Vad i denna lag är stadgat om införsel i avlöning skall äga motsvarande tillämpning i fråga om införsel i underhållsskyldig tillkommande pension eller livränta, ändock att sådan pension eller livränta enligt lag eller Konungens förordnande är undantagen från utmätning för gäld.

Vad i denna lag är stadgat om införsel i avlöning skall äga motsvarande tillämpning i fråga om införsel i underhållsskyldig tillkommande pension eller livränta, ändock att sådan pension eller livränta är undantagen från utmätning för gäld.

Med underhållsskyldig tillkommande förmån, som avses i första stycket, skall jämställas sjukpenning eller an-

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

nan dagersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning. Beträffande ärenden om införsel i dylik ersättning må dock Konungen stadga de avvikelser från lagens bestämmelser om förfarandet som föranledas av ärendenas beskaffenhet.

20 §.

Är enskild försörjningsskyldig enligt myndighets beslut pliktig att till *fattigvårdsstyrelse* utgiva bidrag till den försörjningsberättigades underhåll för tid efter beslutets meddelande, skall beträffande sådant bidrag vad i denna lag är stadgat om införsel i *avlönning, pension eller livränta* för underhållsbidrag, som utgår till den underhållsberättigade, äga motsvarande tillämpning.

Lag samma vare beträffande sådant bidrag till barns vård, som någon enligt myndighets beslut eller skriftligt, av två personer bevitnat avtal är pliktig att till fullgörande av ersättningsskyldighet jämlikt *lagen om samhällets barnavård* utgiva till *barnavårdsnämnd* för tid efter beslutets meddelande eller avtalets träffande.

Är enskild försörjningsskyldig enligt myndighets beslut pliktig att till *socialnämnd* utgiva bidrag till den försörjningsberättigades underhåll för tid efter beslutets meddelande, skall beträffande sådant bidrag vad i denna lag är stadgat om införsel för underhållsbidrag, som utgår till den underhållsberättigade, äga motsvarande tillämpning.

Lag samma vare beträffande sådant bidrag till barns vård, som någon enligt myndighets beslut eller skriftligt, av två personer bevitnat avtal är pliktig att till fullgörande av ersättningsskyldighet jämlikt *barnavårdslagen* utgiva till *barnavårdsnämnd* för tid efter beslutets meddelande eller avtalets träffande.

21 §.

Häftar någon — — — — — och undantag:

- 1) Vad i — — — — — avgiva yttrande.
- 2) Sedan tre — — — — — äga tillämpning.
- 3) Beviljas införsel — — — — — bidragets betalning.
Har gäldenär — — — — — efter skatteavdraget.
- 4) Vad i — — — — — äga tillämpning.
- 5) Det åligge — — — — — hos denne.
- 6) Arbetsgivaren vare — — — — — hava innehållits.
- 7) I fråga — — — — — meddelade bestämmelser.
- 8) Finnes beträffande — — — — — sådant biträde.

9) Införsel må ej beviljas i sjukpenning eller annan dagersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1964.

Beslut om införsel, som är gällande vid lagens ikraftträdande, må jäm-

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

väl därefter tillämpas i enlighet med äldre lag, intill dess part påkallar tillämpning av 6 § i dess nya lydelse eller eljest beslut om jämkning eller nytt beslut meddelas. Upphör i sådant fall underhållsskyldigheten och kan till följd därav enligt 8 § i dess äldre lydelse införsel ej vidare äga rum, må beslutet tillämpas enligt vad i 6 § i dess nya lydelse sägs, även om beslutet har annat innehåll.

Förslag

till

Förordning**om ändrad lydelse av 60 § 3 mom. uppbördsförordningen den
5 juni 1953 (nr 272)**

Härigenom förordnas, att 60 § 3 mom. uppbördsförordningen den 5 juni 1953¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

60 §.

3 mom. Vad i utsökningslagen stadgas om skyldighet för borgenär att i vissa fall förskjuta kostnad äger ej tillämpning vid utmätning för skatt.

Utmätning må även i gäldenärens frånvaro genast förrättas utan att sådan underrättelse, varom i 59 och 60 §§ utsökningslagen sägs, blivit honom meddelad. Skall utmätning ske av gäldenären tillhörig fast egendom, som finnes å annan ort än där han har sitt hemvist, skall dock underrättelse jämte uppgift om förrättningsstället med rekommenderat tjänstebrev senast fjorton dagar före förrättningen avsändas till gäldenären under adress, som angivits i restlängden eller eljest kan av utmätningssmannen utrönas.

3 mom. Bestämmelserna i 88 c § utsökningslagen skola icke äga tillämpning vid utmätning för skatt, ej heller vad i nämnda lag stadgas om skyldighet för borgenär att i vissa fall förskjuta kostnad.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1964.

¹ Senaste lydelse se SFS 1954: 340.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Återkommer brevet såsom obeställbart, skall utmätningsmannen därom underrätta överexekutor vid insändandet av protokoll över utmätningen; och åligger det i sådant fall överexekutor att, innan vidare åtgärder för egendomens försäljning vidtagas, anställa de ytterligare efterforskningar rörande gäldenärens vistelseort, som med hänsyn till av utmätningsmannen redan vidtagna åtgärder och övriga omständigheter må anses erforderliga, samt, om vistelseorten därvid utrönes, på sätt överexekutor finner lämpligt lämna gäldenären underrättelse om utmätningen. Har egendomen veterligen övergått till ny ägare, skola åtgärder varom i detta stycke sägs i stället vidtagas för hans underrättande. Kan hans adress ej utrönas, bör dock underrättelse lämnas förre ägaren.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 januari 1962.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, lagberedningens betänkande den 6 oktober 1961 — »Utsökningsrätt I» (SOU 1961: 53) — med förslag till

- 1) lag om ändring i utsökningslagen;
- 2) lag om ändrad lydelse av 10 § lagen den 11 juni 1915 (nr 219) om avbetalningsköp; samt
- 3) lag om ändring i lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i avlöning, pension eller livränta.

Föredraganden anför följande.

Genom beslut den 30 september 1960 har Kungl. Maj:t bestämt, att lagberedningen skulle upptaga frågan om reformering av utsökningslagen och därmed sammanhängande lagstiftning. Samtidigt utsågs till ordförande i beredningen justitierådet A. G. Walin och till ledamöter hovrättsråden C. U. V. Lundvik och H. N. I. Ulveson.

Beredningen är enligt sina direktiv oförhindrad att, i den mån under arbetets gång anledning därtill yppas, framlägga förslag till partiella reformer i avvaktan på översynen av lagstiftningen i dess helhet. I enlighet härmed har beredningen med förtur upptagit ett antal frågor om utmätning, handräckning och införsel m. m. och därvid begagnat sig av det material som samlats av den med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 september 1957 tillsatta utredningen för förberedande översyn av utsökningslagen m. m. Resultatet av arbetet föreligger i form av nyssnämnda betänkande med förslag till vissa partiella reformer som det funnits angeläget att snarast genomföra.¹

Beträffande utmätninginstitutet föreslås, att sådant avtal om underhållsbidrag som f. n. medför rätt till införsel skall under vissa villkor kunna användas även för utmätning (54 a § utsökningslagen).

¹ Lagberedningen har vid utarbetandet av förslagen samrått med professorn L. T. Welamsson, vilken beredningen enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 februari 1961 tillkallat att såsom sakkunnig biträda beredningen i dess arbete. Vidare har beredningen överlagt med förste stadsfogden friherre J. O. Beck-Friis, förste assessorn G. G. Boëthius, stadsfogden N. O. Frykholm, landsfiskalen A. Gustafson och advokaten H. E. S. Rumstedt, vilka tidigare deltagit som experter vid den förberedande utredningen.

Härjämte föreslås en del ändringar beträffande utmätningssmanns kompetens och själva förfarandet. Utmätningssman skall äga påkalla biträde av annan utmätningssman eller, om det är mera ändamålsenligt, själv bege sig utom sitt tjänsteområde och vidtaga erforderlig åtgärd (2 §).

Utmätning skall alltid kunna sökas hos utmätningssmannen, där gäldenären har sitt hemvist, och denne får taga egendom i mät även utom sitt distrikt. Utmätning av viss egendom får enligt förslaget också sökas där egendomen finns, varjämte utmätning av gäldenärs fordran i pengar må sökas där sekundogäldenären är. Utmätningssman skall i viss utsträckning få överlämna mål till annan behörig utmätningssman, om det är ändamålsenligt (56 §). Regler föreslås slutligen om samverkan utmätningssmän emellan m. m.

Mera tidsenliga former föreslås för gäldenärens underrättande före utmätning (59 §). Vidare föreslås bestämmelser som avser att trygga gäldenärens intresse av att få kännedom om utmätning som skett i hans frånvaro (84 §). För det fall att utmätning icke genast kan verkställas, har utmätningssman tillagts vidgad befogenhet att vidtaga interimistiska åtgärder för att trygga verkställigheten (60 a §). För att undgå onödig omgång, när det visar sig att utmätning kommit att omfatta tredje mans egendom eller eljest varit felaktig, skall utmätningssman också kunna inom viss kortare tid rätta verkställd utmätning (77 §). Ändrade tidsfrister för utmätning och försäljning föreslås (88 c §). Utmätningssrättning skall såvitt möjligt hållas i stad inom två veckor och på landet inom fyra veckor och försäljning i regel ske inom tre månader från utmätningen, med möjlighet till uppskov. I samband härmed föreslås, att det speciella skadeståndsansvar som gäller för utmätningssman, om han försitter stadgad frist, slopas.

Utmätt lös egendom skall få säljas på auktionskammare i närbelägen stad eller eljest utom utmätningssmannens distrikt.

Lagberedningen föreslår också vidgade möjligheter för utmätningssman att giva anstånd med vräkning (193 §). Om synnerliga skäl är därtill, skall anstånd kunna medgivas intill fyra veckor utöver den obligatoriska varselfristen om fyra dagar. Längre anstånd än en vecka får dock medgivas allenast om skälig gottgörelse för anståndstiden erläggs till hyresvärden och i övrigt otillbörligt intrång i sökandens eller annans rätt icke vållas.

Vissa verkställighets- och fullföljdsfrågor har även behandlats. Därvid föreslås bl. a., att överexekutor vid meddelande av beslut skall kunna förordna, att detta icke får verkställas förrän det vunnit laga kraft (53 och 210 §§, jfr 218 §). En särskild regel föreslås för det fallet att överexekutor undanröjer utmätning eller föreskriver ändring däri. Sådant beslut skall icke lända till efterrättelse förrän det vunnit laga kraft, om ej överexekutor förordnar annorlunda (210 §). Fullföljdstiderna i 10 kap. har jämkats (201—203 §§). Vidare föreslås, att högre instans, även om den finner att utmätningssman varit obehörig, skall kunna låta vidtagen åtgärd bestå, därest vederbörande haft tillfälle att tillvarataga sin rätt och åtgärden i övrigt var ändamålsenlig (208 a och 218 a §§).

Beträffande avbetalningsköp föreslår beredningen bl. a. ändringar rörande frågan var handräckning skall sökas vilka korresponderar mot de föreslagna kompetensreglerna för utmätning (10 § AvbL).

I införsellagen föreslås beträffande de införselberättigade underhållsavgifterna vissa delvis formella jämkningar som ansluter till den föreslagna 54 a § utsökningslagen (1 §). Vidare föreslås ändrade regler i fråga om möjligheten att uttaga äldre bidragsbelopp genom införsel. Bidrag, som förfallit till betalning mer än två år före den kalendermånad då verkställigheten skall ske, må sålunda icke uttagas genom införsel (6 §). När underhållsskyldigheten upphör, får f. n. med visst undantag införsel ej vidare äga rum, även om äldre bidrag utestår oguldna. Beredningen föreslår, att införsel skall få fortgå under ett år för uttagande av resterande belopp. Om den underhållsberättigade avlidit eller underhållsskyldigheten mot frånskild make upphört till följd av att denne gift om sig, skall dock fortsatt införsel vara utesluten (8 §). En viss jämkning föreslås i reglerna om arbetsgivares redovisningsskyldighet (11 §). Slutligen föreslås, att införsel skall kunna erhållas även i sjukpenning och vad därmed kan jämföras (19 §).

Över betänkandet har efter remiss avgivits yttranden av åtskilliga myndigheter och sammanslutningar. En sammanställning av innehållet i yttrandena har upprättats inom justitiedepartementet.

I yttrandena har lagberedningens förslag i allmänhet tillstyrkts eller förslaget huvudgrunder lämnats utan erinran. På vissa punkter har emellertid invändningar framställts.

Det synes lämpligt, att lagrådet nu höres över förslaget. Remissyttrandena och den däröver gjorda sammanställningen bör överlämnas till lagrådet för att vara tillgängliga vid dess granskning av förslaget.

Härefter hemställer föredraganden, att lagrådets utlåtande över lagberedningens förslag måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Ulla Larsson

Utdrag av protokoll, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 21 maj 1962.

Närvarande:

justitierådet REGNER,
regeringsrådet JARNERUP,
justitieråden AF TROLLE,
BOMGREN.

Enligt lagrådet den 5 februari 1962 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 12 januari 1962, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över lagberedningens i betänkande den 6 oktober 1961 (SOU 1961: 53) framlagda förslag till *lag om ändring i utsökningslagen, lag om ändrad lydelse av 10 § lagen den 11 juni 1915 om avbetalningsköp och lag om ändring i lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta*.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av ledamoten av lagberedningen, hovrättsrådet I. Ulveson.

Förslagen föranledde följande yttranden.

Förslaget till lag om ändring i utsökningslagen.

Lagrådet:

2 §.

Vad beredningen föreslagit rörande utmätningsförfarandet lär icke innebära, att någon förändring avses i fråga om vilka åtgärder som skola företagas för att utmätning skall bliva fullbordad eller i fråga om den ordning som härvid bör iakttagas. Till själva utmätningen skall alltså höra att vidtaga de åtgärder som omförmälas i 73—76 §§ UL och av vilka enligt 77 § borgenärens förmånsrätt är beroende. Endast beträffande fall som avses i 75 § 2 mom. angives i motiven, att utmätningsbevis skall kunna utfärdas redan när fordringen eller rättigheten förklarats utmätt.

Med stöd av den föreslagna bestämmelsen i 2 § kan utmättningsman, hos vilken ärendet är anhängigt, påkalla biträde av annan utmättningsman. Såsom exempel härpå nämnes i motiven (s. 66) beträffande utmätning av lösören bl. a. uppdrag att vidtaga åtgärd som avses i 74 §. I anslutning härtill framhåller beredningen, att själva utmätningen ej bör förklaras verkställd, förrän denna åtgärd inrapporterats av den biträdande utmättningsmannen (jfr uttalandet s. 70 att, när utmättningsman påkallar biträde av annan utmättningsman för omhändertagande av fartyg som väntas ankomma

från utrikes ort, han får låta anstå med själva utmätningförklaringen, till dess fartyget omhändertagits av denne). Det är således icke meningen att den utmättningsman, hos vilken ärendet är anhängigt, skall efter rapport om egendomens omhändertagande anteckna i protokollet, att utmätningen blivit verkställd genom den inrapporterade åtgärden med angivande av tiden för åtgärdens vidtagande.

Vid bedömandet av möjligheten för den utmättningsman, som handlägger ärendet, att anlita annan utmättningsman för sådan åtgärd som den i anförda exempel angivna måste uppenbarligen 77 § UL beaktas. Enligt detta lagrum betraktas utmätning av lös egendom såsom fullbordad, då med godset förfarits på där angivet sätt, och konstitueras därigenom förmånsrätt för borgenären (NJA II 1877 art. 3 s. 54 ff). Med hänsyn härtill torde anlitan av biträde för åtgärd enligt 74 § förutsätta, att de båda utmättningsmännens handlande kan samordnas på ungefär samma sätt som när utmättningsman begagnar hjälp av underordnad för att utföra med utmättningsförrättning sammanhängande praktiska bestyr. Endast om den beordrade åtgärden — omhändertagandet av egendomen eller därmed jämförlig åtgärd — och verkställighetsförklaringen efter ingången rapport kunna ske i nära samband med varandra, lär utrymme finnas för att låta annan utmättningsman ombesörja åtgärden. Att förklara utmätning verkställd på grundval av ett omhändertagande, varom rapport ingått exempelvis först dagen efter denna åtgärd, skulle komma i strid med vad 77 § giver vid handen i fråga om tidpunkten för utmätningens fullbordande och förmånsrättens uppkomst. Det är tydligt, att svårigheter att vid förrättningar på olika orter hålla snabb och nära kontakt ofta kunna hindra, att utmättningsmannen anlitar biträde av annan utmättningsman för egendomens omhändertagande eller därmed jämförlig åtgärd. I sådana fall kan emellertid i stället ifrågakomma att påkalla biträde för säkerställande av utmätningen enligt 60 a § i förslaget eller att överlämna ärendet till annan utmättningsman för att av honom självständigt handläggas (jfr 9 a § i utkastet till kungörelse om ändring i dagbokskungörelsen).

12 §.

Enligt ett vid förslaget fogat utkast till kungörelse om ändring i dagbokskungörelsen avses, att beträffande underrättelse till gäldenären om sökt utmätning, delgivning av utmättningsbevis m. m. bestämmelserna i 33 kap. 8—10 §§ RB skola äga motsvarande tillämpning.

Bestämmelsen i förevarande paragraf om rätt för Kungl. Maj:t att utfärda närmare föreskrifter angående förfarandet i utsökningsmål synes emellertid näppeligen kunna utgöra stöd för att stadga skyldighet jämlikt 33 kap. 10 § andra stycket RB för den, till vilken handling överlämnats, att svara för att handlingen så snart kan ske kommer den sökte till handa. Asidosättande av sådan skyldighet kan medföra skadeståndsansvar (jfr Gärde m. fl., Nya RB s. 452). Tillämpligheten i utsökningsmål av de ifrågavarande paragraferna bör därför begränsas med hänsyn härtill.

53 §.

Med anledning av vad som anförts i ett remissyttrande må framhållas, att denna paragraf jämväl i den föreslagna ändrade lydelsen kommer att, till följd av hänvisningen i 16 § lagsökningslagen till vad i UL är stadgat för motsvarande fall, vara tillämplig på domstols förordnande om vräkning i lagsökningsmål.

54 a §.

Enligt den föreslagna lagtexten skall utmätning på grund av skriftligt avtal få äga rum för underhållsbidrag till make endast om makarna leva åtskilda på grund av söndring eller efter hemskillnad. I motiven (s. 45) angives emellertid såsom villkor icke blott att makarna leva åtskilda när utmätning äger rum utan även att de levat åtskilda under den tid på vilken underhållet belöper. Lagrådet anser, att även kravet på särlevnad under nämnda tid bör komma till uttryck i lagtexten.

56 och 56 a §§.

De skäl vilka föranlett beredningen att såsom huvudregel beträffande utmätningensmans behörighet föreslå, att utmätning sökes i gäldenärens faktiska hemvist, d. v. s. dennes boningsort, tala närmast för att dödsbo skall sökas icke där den döde var mantalsskriven utan där han vid sitt fränfälle var bosatt. Utmätning hos bolag och andra i 10 kap. 1 § tredje stycket RB angivna juridiska personer, som sakna bosättning i egentlig mening, bör såsom föreslagits sökas i den ort, som enligt nämnda lagrum gäller som hemvist. Behov av en häremot svarande bestämmelse för utmätning hos kronan synes icke föreligga.

I betraktande av att med hemvist i rättegångsmål i regel enligt 10 kap. 1 § andra stycket RB förstås mantalsskrivningsorten synes det mindre lämpligt, att samma uttryck, låt vara att dess särskilda innebörd angives, i utsokningsmål begagnas för att beteckna den faktiska bosättningen. I all synnerhet vore olämpligt, om så skedde i en ny utsökningslag.

Lagrådet, som tillika anser önskvärt att uttrycket juridiska personer såvitt möjligt icke användes i lagspråket, hemställer att 1 mom. ändras i enlighet med det anförda. Momentet synes kunna få innehålla, i skilda punkter, att utmätning sökes, där gäldenären är bosatt, att ansökan om utmätning hos dödsbo göres, där den döde senast var bosatt, samt att om man vill erhålla utmätning hos bolag eller annan som avses i 10 kap. 1 § tredje stycket RB ansökan därom göres å ort, som enligt nämnda lagrum gäller som hemvist.

Beaktas vad nu sagts påkallas därav vissa jämkningar med avseende å uttrycket hemvist i 56 § 2 mom. samt 56 a § 1 och 2 mom., varemot det ej synes vara nödvändigt att ändra 59 § 2 mom. eller 193 § 1 mom. Jämkningsarna torde kunna ske så

att i 56 § 2 mom. uteslutas orden »än gäldenärens hemvist», jfr 4 mom i samma paragraf;

att 56 a § 1 mom. får denna avfattning: Om utmättningsman tager i mät fast egendom inom annan utmättningsmans tjänstgöringsområde, skall målet därefter överlämnas till denne för att i fortsättningen handläggas av honom, i vad på utmättningsman ankommer;

samt att i 56 a § 2 mom. slutorden få lyda: — — — som därtill utses av dem i samråd eller av utmättningsmannen i den ort som i 56 § 1 mom. sägs.

59 §.

Vad som anförts i några remissyttranden föranleder tvekan huruvida de av beredningen föreslagna bestämmelserna om underrättelse till gäldenären äro praktiskt lämpliga även då utmätning avser skatter. Denna fråga torde böra ytterligare övervägas. Lagrådet vill framhålla att såvitt angår hänsyn till gäldenärens intressen skäl icke synas förefinnas att ha olika regler vid utmätning för skatt och för annan fordran.

60 §.

I anslutning till denna paragraf må erinras om att, enligt rådande uppfattning, i vissa fall administrativ myndighets beslut om betalningsskyldighet kan utan stöd av uttryckligt stadgande godtagas såsom exekutionstitel och verkställas med analogisk tillämpning av bestämmelser i UL om verkställighet av domstols dom på betalning. Detta gäller t. ex. länsstyrelsens utslag enligt 39 och 40 §§ lagen om socialhjälp samt enligt 73 § barnavårdslagen (jfr Hassler, Utsökningsrätt, 2 uppl. s. 71 f, Olivecrona, Utsökning, 2 uppl. s. 32 och Wahlberg m. fl., Socialhjälpslagen s. 103). Det av beredningen i 60 § 1 mom. upptagna stadgandet om utmätning i gäldenärens frånvaro — vilket genom hänvisningen till 54 § inbegriper fordran enligt dom — bör uppenbarligen i den mån så varit fallet med motsvarande bestämmelser i nuvarande 59 § och 60 § 3 mom. kunna analogiskt tillämpas vid verkställighet av administrativ myndighets beslut.

69 och 77 §§.

Såsom en följd av att bestämmelser om rättelse införas i 77 § har beredningen föreslagit, att föreskrifterna i 69 § angående det fall, att tredje man framställer anspråk på egendom först efter utmättningsförrättningen, flyttas till 77 § som ett fjärde moment. Emellertid ha nämnda föreskrifter så nära samband med innehållet i övrigt i 69 § att de — åtminstone vid ifrågavarande partiella reform — böra få kvarstå i denna paragraf. Förbehåll för det fall att rättelse sker kan införas i 69 § 1 mom. som en andra punkt. Beaktas icke vad nu förordats, synes erforderligt att jämväl i 77 § intaga en bestämmelse om rätt för borgenären att själv väcka talan.

88 c §.

Vad angår tiden inom vilken försäljning skall ske ha i remissyttranden anförts vägande skäl för att beträffande fast egendom medge längre rådum än tre månader. Å andra sidan synes tiden i vad gäller lös egendom vara

längre än i allmänhet bör tillåtas; såvitt gäller fartyg samt luftfartyg och reservdelar därtill bör dock gälla samma tid som rörande fast egendom. Lagrådet förordar, att tiden bestämmes så att försäljning, om ej hinder möter eller uppskov meddelas, skall ske beträffande lös egendom i allmänhet inom två månader från utmätningen samt beträffande fast egendom och fartyg, varom i 94 § sägs, samt luftfartyg och intecknade reservdelar till sådant fartyg inom fyra månader från utmätningen eller, när intecknad fordran fastställts till betalning ur fast egendom, från det försäljning av egendomen begärdes.

208 a §.

Av motiven framgår, att bedömandet huruvida den som åtgärden rör »haft tillfälle att» tillvarataga sin rätt skall innefatta en prövning i vad mån han skäligen haft erforderliga möjligheter härtill. För att detta skall bli tydligare förordas, att de citerade orden utbytas mot »bort kunna» (jfr 77 § 2 mom.).

218 a §.

Paragrafen torde, enligt vad motiven närmast giva vid handen, böra begränsas till att avse klagan i fråga om överexekutors behörighet i mål, som där omedelbart upptages.

Övergångsbestämmelserna.

Med förslaget till ändring i UL sammanhängande ändringar i andra författningar har beredningen såvitt angår 3 § lösöreköpsförordningen och 10 kap. 17 § RB icke, såsom är vanligt i sådant fall, upptagit i särskilda lagar om ändrad lydelse av dessa paragrafer utan i övergångsbestämmelserna, punkterna 5 och 6, till den föreslagna lagen om ändring i UL. Det använda förfaringssättet skulle — särskilt om det mera allmänt lände till efterföljd — kunna medföra vissa praktiska olägenheter. Med denna metod angivna ändringar i andra författningar komma icke till synes i de kronologiska registren till Svensk författningssamling, och risk föreligger att de icke tillräckligt tydligt redovisas i sakregistret. Det kan därför befaras att dylika ändringar, när de såsom i förevarande fall ej äro någon självklar följd av den ifrågavarande lagstiftningen i övrigt, icke alltid komma att vederbörigen uppmärksammas.

Lagrrådet vill på grund av det anförda förorda, att de i punkterna 5 och 6 angivna bestämmelserna upptagas i särskilda lagar om ändrad lydelse av 3 § lösöreköpsförordningen och 10 kap. 17 § RB. Det möter icke hinder att därvid i huvudsak bibehålla den förenklade avfattning som beredningen begagnat i nämnda punkter; motsvarighet till stadgandet i andra meningen av punkten 5 bör dock upptagas såsom övergångsbestämmelse till lagen om ändrad lydelse av 3 § lösöreköpsförordningen, därvid bestämmelsen bör preciseras att gälla i fall då jäv framställts vid utmätningstillfälle före lagens ikraftträdande.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 10 § lagen om avbetalningsköp.

Lagrådet:

Förslaget lämnas utan erinran.

Förslaget till lag om ändring i lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta.

8 §.

Justitieråden Regner, af Trolle och Bomgren:

Enligt 8 § tredje stycket i nuvarande lydelsen må efter underhållsskyldighetens upphörande beslut om införsel ej vidare äga tillämpning, ändå att den underhållsskyldige häftar för oguldet underhållsbidrag; bidrag som fader till barn utom äktenskap har att erlægga till barnets moder med anledning av nedkomsten må dock alltjämt uttagas med den tidsbegränsning som följer av 6 §. Beredningen har föreslagit, att det sålunda stadgade förbudet mot införsel skall upphävas utom vad gäller de fall att underhållsberättigad avlider eller underhållsskyldighet mot franskild make upphör vid omgifte; införsel skall med dessa undantag få äga rum under viss begränsad tid.

I anledning av vad i motiven anförts beträffande fall då underhållsskyldighet mot barn upphör till följd av att vårdnaden övergår till adoptant eller till den förpliktade vill lagrådet framhålla att, om vårdnaden till barn överflyttas och förfallna bidrag kvarstå obetalda, den förutvarande vårdnadshavaren icke utan vidare äger göra gällande krav å det obetalda beloppet mot den underhållsskyldige samt att han icke kan erhålla införsel enbart på grund av dom eller avtal, varigenom bidrag utdömts eller utfästs till barnet. Även om en dylik vårdnadshavares regressfordran på underhållsbidrag — bl. a. i fråga om möjligheten till kvittning mot genfordran — icke i allo har samma karaktär som fordran på underhållsbidrag, torde det likväl med hänsyn till rättsförhållandets art få anses tillåtet att införsel beviljas, om regresskravet fastställts genom dom eller barnets fordran på oguldna bidrag överlåtit av barnet eller av behörig ställföreträdare på den vårdnadshavare som, då oguldet bidrag förföll till betalning, var berättigad att uppbära detsamma. I enlighet härmed torde det även få antagas att, om införsel beviljats redan innan vårdnaden övergick, införseln till gäldande av oguldna bidrag kan fortgå, därest någon invändning icke framställes. Önskvärt är att frågan uppmärksammas vid den förestående omarbetningen av införsellagen.

Vad nu anförts förringar icke i väsentlig mån de skäl som beredningen anfört och som även enligt lagrådets mening tala för en reform i föreslagen riktning. Emellertid anser lagrådet tillräcklig anledning icke föreligga att begränsa reformen genom undantag för vissa fall. Omständigheter av det slag beredningen åberopat för upphävande av det nuvarande förbudet kunna förefinnas även i undantagna fall, och jämväl i dessa torde vara påkallat att motverka att den underhållsskyldige undandraget sig betalning

under tiden närmast före underhållsskyldighetens upphörande. Det må erinras om att det gällande förbudet tillkom såsom resultat av överväganden, som hänförde sig till tidsgränsen i 6 §, och huvudsakligen har till syfte att förebygga, att efter underhållstidens slut bidrag uttagas för tid som ligger avsevärt långt tillbaka (NJA II 1917 s. 535—536, jfr 1924 s. 756). Vidare bör beaktas, att de betänkligheter mot införselinstitutet som hystes vid dess införande numera, sedan även skatter må uttagas genom införsel, måste anses ha försvagats och att med hänsyn härtill det icke kan anses stötande att tillåta införsel under någon kortare tid för förfallna bidrag. Lagrådet förordar därför, att reformen vidgas att omfatta alla ifrågakvarande underhållsbidrag. För att undgå den olägenhet vid tillämpningen som det skulle innebära att ha olika tider i 6 och 8 §§ förordar lagrådet vidare, att tidsbestämmelsen i 6 § får gälla även införsel sedan underhållsskyldigheten upphört, så att jämväl här möjlighet till införsel står öppen intill två år efter det bidrag förfallit till betalning.

I enlighet med det anförda hemställer lagrådet, att tredje stycket i 8 § utgår.

Regeringsrådet Järnerup:

I beredningens motiv förekomma beträffande de fall då underhållsskyldighet mot barn upphör till följd av att vårdnaden övergår till adoptant eller till den förpliktade uttalanden av innebörd, att den som icke längre har vårdnaden om barnet skulle vara berättigad att erhålla införsel för oguldna bidrag, vilka skulle ha betalats till honom, och uppbära genom sålunda erhållen eller tidigare meddelad införsel inflytande restbelopp. I anledning härav anmärkes följande. Enligt 1 § införsellagen äger den till underhåll berättigade erhålla införsel för underhållsbidrag. Om en tidigare vårdnadshavare fått vidkännas kostnad för underhåll, som skulle ha gäldats av den underhållsskyldige, kan hans krav på ersättning av denne näppeligen anses såsom sådan den underhållsberättigade tillkommande fordran på underhållsbidrag, som avses i nyssnämnda paragraf. Att kravet fastställts genom dom eller att barnets fordran på oguldna bidrag överlåtits på den tidigare vårdnadshavaren torde icke kunna föranleda annan bedömning. Någon analogisk tillämpning av paragrafen på det ifrågakvarande fallet synes — med hänsyn till att införselinstitutets ändamål begränsats till att, såvitt nu är i fråga, trygga utbekommande av underhåll — icke vara tillåten. Det bör framhållas, att en utvidgning av införselrätten till att gälla fattigvårdsstyrelses (socialnämnds) och barnavårdsnämnds fordran på bidrag från försörjningsskyldig till nämndens kostnader för försörjningsberättigads underhåll ansetts erfordra uttryckliga bestämmelser (20 § införsellagen). En tidigare vårdnadshavare synes därför icke äga erhålla införsel till gäldande av sitt ifrågakvarande krav. Hinder föreligger givetvis icke, att en till förmån för barnet beviljad införsel fortgår, även efter det vårdnaden övergått. Införselmedlen böra därvid för barnets räkning utbetalas till den nye vårdnadshavaren. Denne kan medge att medel tillgodoföras den tidigare vård-

nadshavaren till gäldande av hans krav. Därest sådant medgivande icke lämnas, kan möjlighet finnas för den senare att vid domstol föra talan mot barnets nye ställföreträdare om medlens utfående.

Oavsett vad nu sagts i fråga om underhållsbidrag till barn vid växling av vårdnadshavare, är även enligt min mening en reform i föreslagen riktning önskvärd, och jag biträder härutinnan vad lagrådets övriga ledamöter anfört.

Lagrådet:

19 §.

Enligt förslaget skall införsel kunna erhållas i sjukpenning och annan dagersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning. Beredningen har uttalat, att dylik dagersättning stode mycket nära vanlig livränta och att beredningen därför ansett sig kunna underlåta att upptaga sjukpenning och annan dagersättning såsom en självständig inkomstgrupp vid sidan av pension eller livränta. Förevarande paragraf har därför föreslagits skola ändras sålunda att till densamma fogas en bestämmelse att till livränta skall hänföras även ifrågavarande dagersättningar. Vidare har beredningen yttrat, att den utginge från att sådan dagersättning skulle kunna inbegripas jämväl under 1935 års lag om införsel i avlöning, pension eller livränta för uttagande av oguldna utländska utskylder eller allmänna avgifter utan att någon särskild lagändring erfordrades.

I fråga om den föreslagna utvidgningen av tillämpningen av införsel anser lagrådet — som härvid beaktat den av riksdagen nu antagna lagen om allmän försäkring och de ändringar denna medför — skäl icke föreligga till erinran mot förslaget. Beträffande bestämmelsernas avfattning synes det — då sjukpenning och annan dagersättning varom här är fråga i princip äro korttidsersättningar och därför av annan natur än livränta — olämpligt att till livränta hänföra omförmälda ersättningar. Vid förevarande partiella reform torde kunna godtagas att genomföra ändringen så, att den andra punkten får innehålla att detsamma skall gälla beträffande införsel i sjukpenning eller annan dagersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning. I följd härav böra i 20 § första stycket orden »i avlöning, pension eller livränta» utgå. Därjämte bör till lagens rubrik fogas »m.m.»

Vidare bör 1935 års lag ändras sålunda, att första punkten kommer att avse även berörda dagersättningar samt att i andra punkten efter »livränta» införes »m. m.» I rubriken till lagen bör likaledes inskjutas »m. m.»

Införsel i sjukpenning och annan dagersättning, som här avses, skall enligt förslaget kunna erhållas även för utskylder, allmänna avgifter, böter och viten. Med anledning av vad som anförts i några yttranden synes böra övervägas, huruvida icke större återhållsamhet bör iakttagas i fråga om införsel för dylika medel än som enligt uttalande i motiven bör föreskrivas beträffande införsel för underhållsbidrag.

Övergångsbestämmelserna.

Beaktas vad lagrådet förordat i fråga om 8 §, erfordras ändring av andra stycket av övergångsbestämmelserna. Jämväl i övrigt torde jämkning därav vara påkallad för att göra bestämmelserna mindre svårlästa. Enligt beredningens motiv skall, om införsel pågår vid lagens ikraftträdande och underhållsskyldigheten därefter upphör, det tidigare införselbeslutet fortfarande få tillämpas i den mån det är förenligt med de nya reglerna om fortsatt införsel sedan underhållsskyldigheten upphört. Syftet med andra punkten är att detta skall gälla även om beslutet skulle angiva eller kunna anses innebära att införsel skall upphöra tidigare.

Andra stycket torde kunna erhålla följande avfattning: Beslut om införsel, som är gällande vid lagens ikraftträdande, må jämväl därefter tillämpas i enlighet med äldre lag, intill dess jämkat eller nytt beslut meddelas eller den underhållsskyldige påkallar tillämpning av 6 § i dess nya lydelse. Upphör i sådant fall underhållsskyldigheten och kan till följd därav enligt 8 § i dess äldre lydelse införsel ej vidare äga rum, må beslutet tillämpas enligt vad i 6 § i dess nya lydelse sägs, även om beslutets innehåll föranleder annat.

De remitterade förslagen upptaga icke bestämmelser om dag för lagarnas ikraftträdande. Lagrådet har vid granskningen utgått från att förslagen föreläggas årets riksdag. Därest ikraftträdandet framskjutes med hänsyn till behovet av nya föreskrifter angående kostnad i utsökningssmål, föranleder detta, såvitt nu kan bedömas, icke ändring i lagarna eller tillägg till dessa. Önskvärt är att i god tid före ikraftträdandet anvisningar tillhandahållas utmätningsmännen rörande lagarnas innebörd och den avsedda tillämpningen av de nya reglerna.

Ur protokollet:

Birgitta Liljefors

Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 februari 1963.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets den 21 maj 1962 avgivna utlåtande över lagberedningens den 12 januari 1962 till lagrådet remitterade förslag till

- 1) lag om ändring i utsökningslagen;
- 2) lag om ändrad lydelse av 10 § lagen den 11 juni 1915 (nr 219) om avbetalningsköp; och
- 3) lag om ändring i lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i avlöning, pension eller livränta.

Föredraganden anför därvid.

När frågan om inhämtande av lagrådets utlåtande över lagberedningens betänkande »Utsökningsrätt I» (SOU 1961: 53) den 12 januari 1962 anmäldes i statsrådet, lämnade jag en kortfattad översikt över tillkomsten och den huvudsakliga innebörden av beredningens förslag. Jag nämnde också, att yttranden över betänkandet avgivits av åtskilliga myndigheter och samman slutningar samt att dessa yttranden och en däröver inom justitiedepartementet gjord sammanställning borde överlämnas till lagrådet för att vara tillgängliga vid dess granskning. Det synes mig lämpligt att nu inledningsvis redogöra för ärendets remissbehandling.

Över betänkandet har efter remiss utlåtanden avgivits av socialstyrelsen, riksrevisionsverket, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Malmöhus, Örebro, Västernorrlands och Norrbottens län, överexekutorerna i Göteborg och Norrköping samt uppbördsutredningen.

Överståthållarämbetet har bifogat yttrande av exekutionsdirektören i Stockholm. Länsstyrelserna har överlämnat, länsstyrelsen i Malmöhus län yttranden från överexekutor i Malmö och stadsfogdarna därstädes ävensom från landsfiskalen-utmätningssmannen i Eslövs distrikt samt landsfiskalerna i Höganäs, Mörarps och Svedala distrikt, länsstyrelsen i Örebro län yttranden från landsfiskalen-utmätningssmannen i Karlskoga distrikt, landsfiskalen i Lekebergs distrikt och styrelsen för länsavdelningen av föreningen Sveriges landsfiskaler, länsstyrelsen i Västernorrlands län yttranden från

landsfiskalerna-utmätningmännen i Sköns och Sollefteå distrikt, landsfiskalerna i Kramfors, Torps och Ramsele distrikt, stadsfogdarna i Härnösand och Sundsvall ävensom Västernorrlands länsavdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler samt länsstyrelsen i Norrbottens län yttranden från landsfiskalerna-utmätningmännen i Bodens, Gällivare, Kiruna och Piteå distrikt och stadsfogden i Luleå. Överexekutorerna i Göteborg och Norrköping har var för sig bifogat yttranden av förste och andre stadsfogdarna i staden.

Riksförsäkringsverket har avgivit infordrat utlåtande i vad angår frågan om införsel i sjukpenning. Ämbetsverket har därvid samrått med Svenska sjukkasseförbundet och Socialförsäkringsbolagens förening.

Tillfälle att avgiva yttrande över betänkandet har även beretts uppbördsorganisationskommittén, Sveriges advokatsamfund, Föreningarna Sveriges landsfiskaler och Sveriges stadsfogdar, Svenska exekutionsmännens riksförbund, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Svenska socialvårdsförbundet, Sveriges fastighetsägareförbund, Hyresgästernas riksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, Stockholms stads rättshjälpsanstalt, Göteborgs stads rättshjälpsanstalt, Fredrika-Bremer-Förbundet, Sveriges husmodersföreningars riksförbund och Yrkeskvinnors samarbetsförbund. Yttranden har inkommit från samtliga utom uppbördsorganisationskommittén.

Yttranden har jämväl inkommit från Föreningen Sveriges rättshjälpsjurister och Svenska företagens riksförbund. Dessutom har besvärssakkunniga ingivit en av betänkandet föranledd promemoria angående förfarandet i utsökningsmål.

Sedan ärendet med anledning av lagrådets utlåtande varit föremål för ytterligare överväganden inom justitiedepartementet, anhåller jag nu att få upptaga det till behandling.

ALLMÄNNA SYNPUNKTER

Gällande utsökningsrätt. Den främsta källan till utsökningsrätten är alltjämt 1877 års utsökningslag (UL), som trädde i kraft den 1 januari 1879 och då ersatte utsökningsbalken i 1734 års lag. UL har under sin giltighetstid ändrats i åtskilliga avseenden. Mest genomgripande var de ändringar som skedde genom 1912 års lagstiftning om exekution i fast egendom. När landsfiskal vid 1917 års omorganisation av fögderiförvaltningen blev utmätningssman på landet, vidtogs åtskilliga ändringar av praktisk-organisatorisk art. År 1919 ändrades reglerna om vad som skall undantagas från utmätning, de s. k. beneficiumreglerna, vilka även senare jämkats. En reform av principiell räckvidd skedde genom 1937 års lagsökningslag, som flyttade lagsökningsprocessen från utsökningsmyndighet till judiciell myndighet. Samma

år tillkom den s. k. lex Marsjö med vissa nya bestämmelser om utmätning och realisation av fordran och annan rättighet. Vidare har UL år 1946 ändrats i åtskilliga delar med anledning av nya rättegångsbalken. Under årens lopp har UL också i övrigt ändrats på olika punkter — ofta i samband med lagstiftningsarbeten på andra rättsområden.

Vid sidan av utsökningslagen har tillkommit annan exekutionsrättslig lagstiftning, framför allt 1917 års lag om införsel i avlöning, pension eller livränta (InfL). Till InfL ansluter sig den samtidigt tillkomna lagen om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket. Praktiskt betydelsefulla är vidare de exekutionsrättsliga bestämmelserna i 1915 års lag om avbetalningsköp (AvbL).

UL, AvbL och InfL kompletteras av de s. k. dagbokskungörelserna (DbKU och DbKInf), båda från år 1917. I administrativ ordning har också meddelats särskilda kungörelser om domsverkställare och om exekutionsbiträden. Av praktisk vikt särskilt för utmätningmännens förrättningar enligt UL och AvbL är vidare 1878 års förordning angående ersättning till förrättningsmän för utmätning i enskilda mål samt till stämningsmän m. m. (ErsF 1878).

På grundval av konventioner med främmande stater har tillkommit flera lagar om verkställighet av utländska domar m. m. De viktigaste är 1931 års lag om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge (Nord IndrL) samt 1932 års lag om erkännande och verkställighet av dom, som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge (Nord VerkstL). 1931 års lag har nyligen ersatts av lagen den 21 september 1962 om indrivning i Sverige av underhållsbidrag fastställda i Danmark, Finland, Island och Norge.

Bland lagar som kompletterar UL förtjänar slutligen nämnas 1921 års lag om utmätningssed, som reglerar frågan om utmätningsskuldens skyldighet att under edsplikt uppgiva sina tillgångar, samt 1955 års lag med särskilda bestämmelser om försäljning av utmätt luftfartyg m. m.

UL äger icke direkt tillämpning på utmätning för utskylder, allmänna avgifter, expeditiönslösen, hantlangning vid laga skifte eller »annat dylikt» (14 § Up). Genom särskilda stadganden i 1953 års uppbördsförordning (UppbF) och tillämpningskungörelsen till denna förordning (TK UppbF) har emellertid bestämmelserna om utmätning i UL med vissa modifieringar gjorts tillämpliga även i dessa fall. — I fråga om verkställighet av beslut, varigenom någon i brottmål dömts till böter eller vite m. m., gäller med visst förbehåll ULs utmätningsskyldigheter enligt särskild föreskrift i 22 § Up. En undantagsföreskrift som vidgar gäldenärens beneficium meddelas i 4 § andra stycket av 1937 års lag om verkställighet av bötesstraff.

Bestämmelserna om verkställighet av anspråk som tillkommer det allmänna på offentligrättslig grund har mycket stor betydelse. Restlängder eller indrivningskort för skatter, respektive saköreslängder eller indrivningskort för böter är i själva verket de exekutionstitlar som tillämpas mest.

Reformkrav och reformförslag. En huvudfråga rörande exekutionsväsendet som länge varit föremål för reformplaner gäller utsökningsmyndigheternas organisation. Sålunda förordade processkommissionen i sitt år 1926 avgivna principbetänkande, att allmän underrätt vid processreformens genomförande borde övertaga funktionen som högre exekutiv myndighet. Förslaget kom ej att genomföras, bl. a. därför att det ansågs äga nära samband med frågan om rådhusrätternas förstalligande. Spörsmålet om överflyttning av överexekutorsgöromålen till allmän underrätt har emellertid på senare tid åter aktualiserats av stadsdomstolsutredningen i dess slutbetänkande »Underrätterna» (SOU 1961:6). Enligt utredningens förslag skulle allmän underrätt bli exekutionssäte och övertaga flertalet överexekutorsgöromål såväl i stad som på landet. Vissa utsökningsmål skulle dock ankomma på länsstyrelse i stället för på rätten. Viktiga frågor rörande de exekutiva myndigheternas organisation behandlas också i det av 1957 års polisutredning avlämnade principbetänkandet »Huvudmannaskapet för polisväsendet m. m.» (SOU 1961:34). På grundval av detta betänkande har Kungl. Maj:t i propositionen 1962:148 föreslagit, att polis-, åklagar- och exekutionsväsendet skall helt förstättligas den 1 januari 1965 och i samband därmed genomgripande omorganiseras. Förslaget om förstättligande vid sagda tidpunkt har numera godtagits av riksdagen. Vidare har inom inrikesdepartementet tillkallats en särskild beredning med uppgift att biträda vid det ytterligare arbetet med denna vittsyftande reform. Vad angår exekutionsväsendets organisation skall beredningens arbete bedrivas i nära kontakt med lagberedningen.

Krav på en mera allmän översyn av utsökningsrätten började framföras under 1940-talet. Vid 1945 års riksdag väcktes motioner i ämnet med hemställan att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om revision av UL och i samband därmed stående lagstiftning. Första lagutskottet framhöll i avgivet utlåtande bl. a., att UL icke svarade mot nutida krav samt att bristerna kunde avhjälpas endast genom en fullständig omarbetning. Enligt vad utskottet vidare anförde skulle det reformarbete utskottet förordade bli av stor omfattning och säkerligen taga åtskillig tid i anspråk. Utskottet fann det därför önskvärt, att utredningsarbetet icke skulle komma att hindra partiella reformer, vilkas genomförande var så trängande att de ej borde anstå ända till det stora reformarbetets slut. Riksdagen biföll i enlighet med utskottets hemställan motionärernas yrkande (L¹U 39, Rskr 365).

Under 1940-talet framställdes vidare krav om ändring av utsökningslagstiftningen på en speciell punkt, nämligen så att införsel skulle kunna beviljas för skadestånd i brottmål. I motioner vid 1944 års riksdag hemställdes sålunda om utredning och förslag till sådana ändringar av InfL, att införsel kunde erhållas jämväl för skadestånd som utdömts på grund av misshandelsbrott. Första lagutskottet fann förslaget värt beaktande men hemställde likväl, att motionerna icke skulle föranleda till någon riksdagens åtgärd, enär frågan borde lösas i ett större sammanhang. — Frågan om utvidgning av införselinstitutet till att avse skadeståndsfordringar på grund

av brott har därefter varit föremål för behandling i olika former vid riksdagarna 1952, 1954, 1957, 1958, 1959, 1960 och 1961. Den har också berörts av strafflagberedningen i dess slutbetänkande med förslag till »Skyddslag» (SOU 1956: 55). På senare tid har röster även höjts för att införselinstitutet borde ställas till förfogande för indrivning av fordringar i allmänhet.

Under 1950-talet har i åtskilliga sammanhang betonats angelägenheten av att det genom 1945 års riksdagsskrivelse begärda lagstiftningsarbetet snarast kom till stånd. Bland annat har *riksdagen år 1957* ånyo framhållit, att den blivande utredningen borde få möjlighet att framlägga förslag, avsedda att i avvidan på en helt ny utsökningslagstiftning tills vidare komplettera UL (L¹U 9, Rskr 127).

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 september 1957 tillsattes en särskild utredning för förberedande översyn av UL och därmed sammanhängande lagstiftning. I direktiven för utredningen angavs, att det förberedelsearbete som skulle utföras borde taga sikte på att kartlägga problemen och planlägga en reform av hela utsökningsrätten; i den mån det emellertid under arbetets gång visade sig, att vissa spörsmål var av sådan beskaffenhet att de trängde till omedelbar lösning, borde förslag till erforderliga lagändringar utarbetas och framläggas.

Till utredningen överlämnades, för att tagas i beaktande vid dess arbete, ett stort antal under årens lopp inkomna framställningar och förslag om ändringar på utsökningslagstiftningens område jämte material som samlats i anslutning därtill.

Genom rundfrågor till ett avsevärt antal myndigheter m. fl. insamlade den förberedande utredningen själv material om de brister som givit sig till känna på utsökningsrättens område och vad som enligt de olika instansernas mening borde åtgöras för att komma till rätta med förhållandena. Utredningen verkställde också specialundersökningar beträffande flera problem, bl. a. undersökningar av statistisk natur. På utredningens förslag genomfördes ett par smärre reformer; därjämte utarbetades inom utredningen preliminära utkast till vissa andra reformer.

Den förberedande utredningen upphörde med utgången av oktober 1960. Dess material överlämnades därvid till lagberedningen.

Lagberedningens förslag. Beredningen understryker i sitt betänkande, att frågan om revision av utsökningsrätten rör såväl materiellträttsliga och processuella som organisatoriska problem samt att beredningen nu ej är beredd att taga slutlig ståndpunkt i den organisatoriska frågan. Sin preliminära inställning i denna fråga har beredningen närmare utvecklat i remissutlåtanden över stadsdomstolsutredningens och polisutredningens betänkanden.

Bland de önskemål som i övrigt framställts om ändringar inom utsökningsrätten finns enligt beredningen flera som vart för sig rör mera begränsade praktiska spörsmål, särskilt beträffande utmätning och införsel, och som i viss utsträckning kan upptagas till behandling utan samband med

en mer eller mindre djupgående organisatorisk omdaning och utan avvaktan på fullständig genomgång av ämnet. Visserligen kan det — anför beredningen — alltid befaras, att partiella ändringar på området kan behöva framdeles modifieras. Enligt beredningens mening kan dock denna användning ej tillmätas avgörande vikt, när det gäller aktuella missförhållanden som i dagliga livet gör sig gällande. Beredningen har ansett, att med förtur bör upptagas dels ett antal spørsmål om utmätning och handräckning, dels hela införselinstitutet och har planlagt sitt arbete därefter. Under det fortsatta arbetet får visa sig, huruvida även andra spørsmål ägnar sig för att upptagas med förtur.

Beredningen framhåller, att de partiella reformerna bör begränsas till sådana frågor som är särskilt aktuella och som kan behandlas utan större risk för att därå nedlagt arbete skall vara bortkastat vid den allmänna översynen av utskökningsrätten. Uppgiften bör enligt beredningens mening också avgränsas så, att den snabbt kan genomföras och de ändrade bestämmelserna hinner vara till nytta någon tid innan ett större förslag kan väntas bli genomfört. Hur ett urval lämpligen bör äga rum, kan självfallet vara föremål för delade meningar. Beredningen finner det också tydligt, att ämnet för en partiell reform som ej genomförs efter systematiska grunder blir ganska heterogent. Detta har beredningen dock ej ansett i och för sig böra avskräcka, om det ej medför praktiska svårigheter i tillämpningen. Beredningen har beslutat att först framlägga förslag rörande vissa frågor som huvudsakligen rör utmätningsinstitutet samt att samtidigt upptaga ett par begränsade spørsmål beträffande införsel.

I fråga om införsel har även andra viktiga önskemål framställts, och enligt beredningens mening är införselinstitutet överhuvud ej så väl infogat i rättssystemet. Av särskild betydelse beträffande införsel är — framhåller beredningen — huruvida institutet i en eller annan form skall komma till användning även för indrivning av andra fordringar än som nu omfattas av införsellagen. Detta är tydligen en ömtålig och svårlöst fråga. Även andra alternativ än utvidgning av det nuvarande införselinstitutet behöver närmare prövas. Beredningen har trots det vara lämpligt att i ett senare delbetänkande framlägga förslag om införselinstitutet i dess helhet.

Bland de spørsmål rörande utmätningsinstitutet som beredningen valt att nu behandla står till en början frågan om rätt att erhålla utmätning på grund av avtal om underhållsbidrag m. m. (54 a § i förslaget till lag om ändring i UL). Beredningens förslag i denna del innebär i stort sett en parallell till vad som redan gäller om införsel. Enligt den föreslagna huvudregeln skall, på grund av skriftligt avtal som bevitnats av två personer, utmätning få äga rum för bidrag, som någon enligt avtalet skolat utgiva till fullgörande av underhållsskyldighet jämlikt giftermåls- eller föräldrabalken.

Beredningen har också upptagit ett antal viktiga spørsmål beträffande utmätningsmans lokala kompetens (2, 56, 56 a, 69, 183 och 185 §§ i nyssnämnda förslag). Utmätning skall enligt förslaget alltid få

sökas hos utmätningssmannen där gäldenären har sitt hemvist. I fråga om egendom som finns på annan ort skall emellertid utmätning också få sökas där egendomen är, och utmätning av fordran i pengar skall därjämte få sökas där den förpliktade, sekundogäldenären, är. Utmätningssman som enligt någon av dessa behörighetsregler upptagit mål om utmätning till behandling skall, för det fall att åtgärd erfordras inom annan utmätningssmans område, ha flera olika möjligheter att åstadkomma en lämplig lösning. Dels skall han själv kunna vidtaga åtgärden, genom att bege sig in på den andre utmätningssmannens område. Dels skall han äga påkalla biträde med åtgärden av den andre utmätningssmannen. Slutligen skall han också få överlämna hela målet till den andre, om det är ändamålsenligt. Förslaget innebär bland annat större frihet att välja lämplig plats för exekutiv auktion å lös egendom, varigenom man hoppas att ett bättre ekonomiskt resultat av verkställigheten skall kunna vinnas.

En fråga som enligt beredningens mening bör särskilt övervägas är, huruvida bestämmelserna om överlämnande av mål lämpligen kan göras tillämpliga i fråga om utmätning, vilken ingår som led i indrivningsförfarande beträffande böter, skatter o. l., och huruvida man i så fall bör ändra gällande föreskrifter om handräckning i sådana ärenden. Till denna fråga anser sig beredningen icke böra taga ställning. Beredningen framhåller emellertid, att anledning torde finnas att överse de författningar som närmare reglerar skatte- och bötesindrivningen för att i den mån så prövas lämpligt bringa dem till överensstämmelse med den ordning som föreslås för de enskilda målen.

Vidare har beredningen upptagit frågor angående gäldenärens underrättande i mål om utmätning (59, 60, 79 och 84 §§ i förslaget till lag om ändring i UL). Mera tidsenliga former föreslås för gäldenärens underrättande före utmätning, och förslaget innehåller även bestämmelser som avser att trygga gäldenärens intresse av att få kännedom om utmätning som skett i hans frånvaro. Detaljföreskrifter i dessa hänseenden skall enligt förslaget meddelas i administrativ väg. Beredningen menar, att de av beredningen föreslagna underrättelsebestämmelserna skall användas även vid utmätning, vilken ingår som led i indrivningsförfarande beträffande skatter, böter o. l.

Vidgad befogenhet att tillgripa interimistiska åtgärder skall enligt förslaget tilläggas utmätningssman för det fall att utmätning eller kvarstad icke genast kan verkställas (60 a och 183 §§). Sådan åtgärd skall emellertid ej få upprätthållas längre än som oundgängligen erfordras och högst två veckor.

En annan ökning av utmätningssmans befogenheter innefattas i förslaget att utmätningssman själv skall äga föranstalta om rättelse av utmätning, när det visar sig att den kommit att omfatta tredje mans egendom eller egendom som eljest ej bort utmätas (77 §). Rättelse skall dock ej få vidtagas senare än två veckor från det förrättningen ägde rum.

ULs regler angående tidsfrister och utmätningssmans an-

svar i mål om utmätning föreslås ändrade i viktiga hänseenden (52, 86, 88 b, 88 c, 162, 163, 165, 207 och 216 §§). Huvudprinciperna skall vara, att utmättningsman skyndsamt skall vidtaga vad på honom ankommer för att utmätningen skall verkställas och att han, sedan utmätning väl skett, skall utan onödigt uppehåll vidtaga erforderliga åtgärder för att försäljning skall komma till stånd. Utmättningsförrättning skall såvitt möjligt hållas i stad inom två veckor och på landet inom fyra veckor och försäljning i regel ske inom tre månader från utmätningen, med möjlighet till uppskov. Tidsfristerna för försäljning av utmätt egendom skall äga tillämpning även beträffande överexekutor och särskilt förordnad auktionsförrättare, t. ex. vid exekutiv försäljning av fast egendom. Det speciella skadeståndsansvar som nu gäller för utmättningsman, om han försitter stadgad frist, föreslås slopat. Enligt förslaget skall vidare borgenärens befogenhet att lämna anstånd vidgas så, att en särskild sexmånadersfrist införes för anstånd med själva utmättningsförrättningen och en annan frist av samma längd stadgas för anstånd med realisationsförfarandet.

Beredningens förslag innefattar också vidgade möjligheter för utmättningsman att lämna anstånd med vräkning (193 §). Om synnerliga skäl är därtill, skall anstånd kunna medges intill fyra veckor utöver den obligatoriska varselfristen om fyra dagar. Längre anstånd än en vecka får dock lämnas endast om skälig gottgörelse för hela anståndstiden erläggs till hyresvärden och i övrigt otillbörligt intrång i sökandens eller annans rätt icke vållas.

I ett särskilt avsnitt av beredningens förslag behandlas vissa verkställighets- och fullföljdsfrågor (53, 201—203, 208 a, 210, 218 och 218 a §§). Vid meddelande av beslut i utsökningsmål skall överexekutor och hovrätt kunna förordna, att beslutet icke får verkställas förrän det vunnit laga kraft. En särskild regel föreslås emellertid för det fallet att överexekutor eller hovrätt undanröjer utmätning eller eljest föreskriver ändring däri. I sådant fall skall redan verkställd åtgärd ej gå åter innan ändringsbeslutet vunnit laga kraft, om ej annorlunda förordnats. — Klagotiderna i mål om utmätning föreslås jämkade så att de bättre skall tillgodose rättssäkerhetens krav. Den viktigaste ändringen innebär, att klagotiden vad angår själva utmätningen för både borgenär och gäldenär utsträcks från 15 dagar till tre veckor och skall räknas från delfäendet av protokoll eller bevis om utmätningen. — Vidare föreslås att högre instans, även om den finner att utmättningsman saknat lokal kompetens, skall kunna låta vidtagen åtgärd bestå, om vederbörande haft tillfälle att tillvarataga sin rätt och åtgärden i övrigt var ändamålsenlig.

I fråga om handräckning enligt lagen om avbetalningsköp har beredningen funnit lämpligt föreslå några ändringar, som direkt ansluter sig till vissa av reformerna rörande utmättningsinstitutet (se förslaget till ändrad lydelse av 10 § AvbL). Ändringarna avser frågorna om utmättningsmans lokala kompetens, om underrättande av gäldenärenköparen före handräckningen och om befogenhet för utmättningsmannen att vidtaga interimistiska åtgärder.

De förslag till ändringar i införsellagen som beredningen ansett sig böra framlägga i detta sammanhang ansluter sig endast på en punkt direkt till ändringsförslagen rörande UL. Det gäller 1 § InfL — dess innehåll har i redaktionellt och delvis även i sakligt hänseende jämkats till överensstämmelse med den föreslagna 54 a § UL. Vidare föreslås ändrade regler i fråga om möjligheten att uttaga äldre bidragsbelopp genom införsel. Enligt förslaget skall införsel ej få äga rum till gäldande av bidragsbelopp, som förfallit till betalning tidigare än två år före början av den kalendermånad, under vilken verkställigheten skall ske (6 §). Sedan underhållsskyldigheten upphört, får nu i regel införsel ej äga rum, även om äldre bidrag utestår oguldna; undantag härifrån gäller endast i fråga om underhållsbidrag som fader till barn utom äktenskap har att erlagga till barnets moder. Beredningen föreslår i stället som huvudregel, att införsel utan hinder av underhållsskyldighetens upphörande skall få fortgå intill ett år därefter. Om den underhållsberättigade avlidit eller underhållsskyldigheten mot fränskild make upphört till följd av att denne gift om sig, skall dock fortsatt införsel vara utesluten (8 §). En mindre jämkning föreslås i reglerna om arbetsgivares redovisningsskyldighet. Det skall enligt förslaget öppnas möjlighet till redovisning även i annan ordning än genom insättning på tjänstepostgirokonto som utmätningsmannen anvisar (11 §). Slutligen föreslås, att införsel skall kunna erhållas också i sjukpenning och annan dagersättning som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning (19 §).

Vid ett möte med delegerade från Danmark, Finland och Norge har beredningens förslag genomgått i huvudsakliga delar. Man enades därvid om att det icke med hänsyn till det nordiska lagsamarbetet på utökningsrättens område kan anses möta något hinder att omedelbart genomföra de av beredningen planerade partiella reformerna.

I anslutning till de föreslagna lagändringarna har beredningen också upprättat utkast till administrativa föreskrifter. Vidare har beredningen förordat, att frågan om införande av en schablonmässigt beräknad exekutionsavgift görs till föremål för särskild utredning.

Remissyttrandena. Lagberedningens förslag har i flertalet yttranden hälsats med tillfredsställelse. Behovet av omedelbara lagstiftningsåtgärder på utökningsrättens område har allmänt vitsordats, och beredningens urval av ämnen för en partiell reform har i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Emellertid har från några håll framförts önskemål om ytterligare lagändringar, främst i utökningslagen.

Även de sakliga lösningar som beredningen föreslår har i allmänhet tillstyrkts eller till sina huvudgrunder lämnats utan erinran. De invändningar som framställts gäller alltså i regel detaljfrågor.

Bland dem som lämnat förslaget helt utan erinran må nämnas *styrelserna för Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund*,

Riksförbundet Landsbygdens folk, styrelsen för Göteborgs stads rättshjälpsanstalt och Föreningen Sveriges rättshjälpsjurister. Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund betecknar förslaget som ägnat att avhjälpa förefintliga brister och att effektivisera utsökningsväsendet; och Riksförbundet Landsbygdens folk biträder förslaget till alla delar. Styrelsen för Göteborgs stads rättshjälpsanstalt anför som sin mening, att de av beredningen föreslagna lagändringarna innebär en angelägen och önskvärd reformering av utmätningsinstitutet och övriga i betänkandet berörda verkställighetsformer.

Allmänt positiva omdömen om förslaget uttalas också av åtskilliga andra remissinstanser. Enligt *styrelsen för Sveriges advokatsamfund* är de föreslagna ändringarna väl ägnade att genomföra en önskvärd förenkling och effektivisering. *Styrelsen för Föreningen Sveriges landsfiskaler* ansluter sig till tanken att upptaga särskilt trängande spörsmål till särbehandling och instämmer i beredningens uttalanden rörande de allmänna riktlinjerna för sådana partiella reformer. Likaså ger *flera enskilda landsfiskaler* uttryck åt sin uppskattning av förslaget. Även *Svenska exekutionsmännens riksförbund* finner reformerna välbetänkta. *Länsstyrelsen i Örebro län* anser, att förslaget kommer att undanröja vissa praktiska olägenheter med den nuvarande lagstiftningen samt medverka till ett effektivare och tidsenligare utsökningsförfarande, och tillstyrker därför i princip att förslaget läggs till grund för lagstiftning. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* framhåller särskilt, att utsökningsförfarandet utan tvekan kommer att vinna i smidighet genom förslagets genomförande.

Länsstyrelsen i Malmöhus län påpekar, att flera av de föreslagna nya bestämmelserna, exempelvis de som rör gäldenärens underrättande och olika slag av anstånd, lämnar utmätningsmännen ett relativt vidsträckt utrymme för fritt bedömande av de åtgärder som i det enskilda fallet bör vidtagas. Länsstyrelsen fortsätter.

Detta förhållande kan tänkas stundom ge upphov till viss tvekan om vilka åtgärder, som är erforderliga, och därjämte föranleda en viss oenhetlighet i tillämpningen. Bestämmelserna om utmätningsmans lokala kompetens kan vidare i vissa fall förorsaka kompetenskonflikter av skilda slag. Detaljerade regler i hithörande avseenden torde emellertid knappast kunna uppställas och synes ej heller vara nödvändiga eller ens önskvärda om den av lagberedningen eftersträfvade effektiviseringen av indrivningsarbetet skall kunna uppnås. Nämda verkningar av förslaget bör därför icke få hindra genomförande av de föreslagna reformerna, vilka enligt länsstyrelsens mening synes medföra såväl praktiska fördelar som en effektivisering av det exekutiva förfarandet. De föreslagna administrativa tillämpningsföreskrifterna torde lämna utmätningsmännen god vägledning för deras handlande i olika situationer.

Överexekutor i Göteborg åberopar som eget utlåtande yttranden från förste och andre stadsfogdarna i staden. *Förste stadsfogden i Göteborg* finner de föreslagna lagändringarna i princip sådana att de torde kunna mottagas med synnerlig tillfredsställelse av såväl utsökningsmyndigheter som parter.

Han framhåller som en generell iakttagelse, att reformerna kännetecknas av att borgenärerna skall få ökat bistånd av utmätningsmannen, att utmätningsmannen skall taga större hänsyn till gäldenärernas intressen i det enskilda fallet samt att utmätningsmannen i stor utsträckning får träffa avgöranden efter skön. Detta jämte vissa föreskrifter av kontorsteknisk natur kommer att öka utmätningsmannens arbetsbörda. Han anser därför, att hans egen tjänsteorganisation icke kan bibehållas efter förslagets genomförande utan att en personalökning blir erforderlig. När det gäller en så viktig samhällsuppgift som utsökningsväsendet bör emellertid de ekonomiska synpunkterna enligt hans mening icke tillåtas öva mera betydande inflytande. — *Andre stadsfogden i Göteborg* uttalar, att de föreslagna reformerna synes ägnade att effektivisera och underlätta arbetet såvitt gäller hans ämbetsområde.

Synpunkter liknande dem förste stadsfogden i Göteborg anför kommer också till uttryck i några andra remissyttranden. *Landsfiskalen-utmätningssmannen i Kiruna distrikt* framhåller sålunda som en fördel att utmätningsmannen får större utrymme för egna bedömanden men understryker samtidigt, att utmätningsmannens arbete därigenom blir mera tidskrävande. *Stadsfogden i Sundsvall* finner, att reformerna i huvudsak syftar till att bereda borgenärerna ökad service och att ge gäldenärerna ökad rättssäkerhet. Enligt hans mening torde de också i stort sett komma att tjäna dessa syften. Han anser sig emellertid kunna konstatera, att de exekutiva organen kommer att få väsentligt ökat arbete och att de nuvarande personalresurserna blir otillräckliga. — Förslagets konsekvenser för utmätningsmännens arbetsförhållanden behandlas särskilt ingående av *förste stadsfogden i Malmö*. Denne framhåller i flera sammanhang, att de föreslagna ändringarna kommer att innebära en avsevärd arbetsökning. Enligt hans mening kommer denna ökning, i varje fall för Malmös vidkommande, att medföra behov av personalförstärkning särskilt beträffande fältpersonalen och med all sannolikhet även beträffande kanslipersonalen.

Föreningen Sveriges stadsfogdar anser sig böra tillstyrka förslaget men framhåller att detta icke innebär att föreningen reservationslöst accepterar betänkandet. Det heter i föreningens yttrande vidare.

Atskilliga av de föreslagna bestämmelserna innefattar sådana avvikelser från vad nu gäller att det är svårt att på förhand göra något uttalande, hur bestämmelserna kommer att verka i det praktiska arbetet. Sålunda innebär först och främst kompetensreglerna en synnerligen omfattande utvidgning av de enskilda parternas möjligheter att påkalla exekution men därmed kanske även svårigheter med avseende på utmätningsmannens arbetsförhållanden och möjligheter att med önskad snabbhet genomföra exekutionen. Önskvärldheten av att bereda de enskilda rättsägarna de här avsedda lättnaderna framstår emellertid såsom synnerligen stark och föreningen anser därför, att de föreslagna reglerna bör provas. Därest det såväl i nu ifrågavarande hänseende som beträffande övriga av beredningen föreslagna reformer, beträffande vilka man icke på förhand kan förutse de praktiska verkningarna, framdeles skulle visa sig att en tillämpning av reglerna medför såväl svårigheter som andra mindre önskvärda konsekvenser, bör man kunna taga upp bestämmelserna i fråga till ny granskning.

Föreningen anser det alltså önskvärt, att de nu framlagda partiella reformförslagen icke betraktas som helt definitiva, utan att man framdeles bör kunna komplettera eller justera dem med hänsyn till de praktiska erfarenheterna. Att man på så sätt under något eller några år skulle ha möjligheter att pröva sig fram beträffande vissa nya bestämmelser skulle enligt föreningens mening vara synnerligen värdefullt.

En mera kritisk syn på lagberedningens förslag har *överståthållarämbetet*. Flertalet avsnitt i förslaget har visserligen icke givit ämbetet anledning till erinringar. Med hänsyn främst till erfarenheterna från tillvägagångssättet vid skatteexekutionen avstyrker ämbetet emellertid förslaget i fråga om utmätningensmans lokala kompetens och förordar i denna del en reform av mindre räckvidd. Ämbetet avstyrker också, att de i 59 § UL föreslagna underrättelsebestämmelserna görs tillämpliga beträffande utmätning för skatter. Överhuvud vänder sig ämbetet mot att förslagets konsekvenser för skatteindrivningen icke närmare berörts i betänkandet. Enligt ämbetets mening är en undersökning härav under alla omständigheter nödvändig, innan ställning toges till ändringarnas genomförande. Ämbetet fortsätter.

Lagberedningens förslag måste ses i belysning av vad därvid framkommer; nödiga garantier för en smidig anpassning till förhållandena vid skatteindrivningen saknas eljest. Av vikt är även att man tillvaratager de möjligheter till förbättrad samordning av skatteärenden med enskilda mål som kan finnas. Det kan ej heller bortses från att man vid ändringar i utskönningslagen bör taga hänsyn till den framtida organisationen av indrivningsväsendet. Resultatet av den snart avslutade utredningen angående städernas särskilda rättigheter och skyldigheter torde därför böra avvaktas.

Frågan i vad mån de föreslagna kompetensreglerna bör göras tillämpliga vid utmätning för skatter, böter o. l. har ägnats ganska stor uppmärksamhet i flera andra remissyttranden, och tanken att den föreslagna regleringen av underrättelseförfarandet skulle gälla även vid sådana utmätningar har stött på motstånd från åtskilliga håll. Härom hänvisas till den följande framställningen. Redan i förevarande sammanhang må emellertid anmärkas, att *exekutionsdirektören i Stockholm* — som är kritiskt inställd till flera detaljer i förslaget — anser att det kan vara lämpligt att låta anstå med lagfästande av de föreslagna kompetensreglerna till dess hela landets exekutionsväsen är förstatligat.

En annan fråga som också givit anledning till delade meningar är den om behovet av bestämmelser om frist för utmätningförrättnings hållande och den lämpliga längden av dylik frist.

Önskemålen om ytterligare lagändringar — utöver dem beredningen föreslagit — kommer att huvudsakligen redovisas i anslutning till sådana i det följande behandlade frågor, med vilka de har samband. Några av dem saknar emellertid anknytning till spörsmål som beredningen nu upptagit och må därför här i korthet omnämnas.

Exekutionsdirektören i Stockholm ifrågasätter, huruvida bestämmelserna om utmättningsordningen i 62—64 §§ UL bör bibehållas. Enligt hans mening kan det vara tillfyllest med bestämmelser om att utmättningsmannen avgör vilken egendom som skall utmätas, under beaktande av vissa angivna intressen och önskemål. Vidare kritiserar exekutionsdirektören det förfarande som nu tillämpas vid utmätning — särskilt besöken i hemmen och granskningen av där befintlig egendom — samt framhåller, att det vore i högsta grad önskvärt med en fullständig förteckning över gäldenärens tillgångar och skulder. En sådan skulle uppgöras av gäldenären själv på särskilt utarbetad och tillhandahållen blankett. Enligt exekutionsdirektörens mening skulle med ledning av förteckningen ofta kunna verkställas s. k. kontorsmässig utmätning å förrättningsmannens kontor.

Ett par remissinstanser har särskilt intresserat sig för beneficiumreglerna. *Förste stadsfogden i Norrköping* föreslår, att i 65 § UL intages en särskild beneficiumregel av innebörd att från utmätning även skall undantagas fordran å överskjutande preliminär skatt intill ett belopp av 1 200 kronor. Undantaget skulle dock ej gälla vid utmätning för fordran som avses i införsellagen eller fordran å vad någon förpliktats utge på grund av brott. *Västernorrlands länsavdelning av Föreningen Sveriges landsfiskaler* framhåller mera allmänt, att beneficiumreglerna är föråldrade, att värdegränserna bör väsentligt höjas och att en översyn av reglerna överhuvud är erforderlig redan i samband med de partiella reformerna.

Beredningens förslag att frågan om införande av en schablonmässigt beräknad exekutionsavgift görs till föremål för särskild utredning tillstyrkes i flera yttranden. *Stgrelsen för Föreningen Sveriges landsfiskaler* anser, att det bland annat med hänsyn till reglerna om samverkan utmättningsmän emellan är nödvändigt med övergång till en sådan avgift och att utredningen härom bör verkställas med största skyndsamhet. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* framhåller också angelägenheten av att denna fråga snarast får sin lösning. *Förste stadsfogden i Malmö* menar, att förslaget om underrättelsebestämmelser icke är praktiskt genomförbart utan att en enhetlig exekutionsavgift införes och att detsamma gäller i fråga om ändringarna i handräkningsförfarandet enligt AvbL. Särskilt utförligt behandlas frågan av *landsfiskalen-utmättningsmannen i Eslövs distrikt*. Även denne finner en ändring i fråga om exekutionsavgifterna ofrånkomlig för att de nu föreslagna bestämmelserna överhuvud skall kunna tillämpas.

Departementschefen. Under de cirka 85 år som förflutit sedan ULs tillkomst har de sociala och ekonomiska förhållandena i vårt samhälle radikalt förändrats. Även om flera reformer under denna tid genomförts på olika områden av utsökningsrätten, har likväl utsökningslagstiftningens huvudgrunder i mångt och mycket lämnats orubbade. Det är därför naturligt, att denna lagstiftning med tiden blivit i åtskilliga hänseenden föråldrad. En fullständig översyn av utsökningslagen och därmed sammanhängande lagstift-

ning har med hänsyn härtill igångsatts. Uppdraget att verkställa en sådan översyn har anförtrotts lagberedningen.

När lagberedningen genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 september 1960 erhöll detta uppdrag, framhöll jag, att det är många frågor av svårlöst och komplicerad natur som ingår i detta lagstiftningskomplex och att det med hänsyn till lagstiftningens otidsenlighet kan finnas behov av att vissa frågor bringas till en snar lösning. Jag förordade därför, att lagberedningen skulle vara oförhindrad att framlägga förslag till partiella reformer i avvaktan på översynen av lagstiftningen i dess helhet.

Ett betänkande med förslag till sådana reformer föreligger nu. Huvudparten av förslagen avser utmätningsinstitutet. Sålunda föreslås, att utmätning under liknande förutsättningar som gäller för införsel skall kunna erhållas på grundval av underhållsavtal. Vidare har frågan om utmätningsmans lokala kompetens upptagits till närmare behandling. I denna del föreslås bl. a. att utmätningsmannen i gäldenärens hemvist skall vara behörig att verkställa utmätning av egendom oavsett om egendomen finnes inom hans distrikt eller icke, med rätt för borgenären att om han det hellre vill vända sig till utmätningsmannen i den ort där egendomen finnes. I anslutning härtill förordas, att utmätningsman skall kunna erhålla befogenhet att själv eller med biträde av annan utmätningsman vidtaga exekutiv åtgärd utanför det egna tjänstgöringsområdet samt att i vissa fall överlämna mål om utmätning till annan behörig utmätningsman. I betänkandet förordas också mera tidsenliga former för gäldenärens underrättande före och efter utmätning. Betänkandet innehåller även förslag om vidgade möjligheter för utmätningsman att vidtaga interimistiska åtgärder till säkerställande av utmätning. I betänkandet föreslås också den nyheten, att utmätningsman skall inom viss kortare tid kunna själv rätta utmätning, som blivit felaktig. Den nuvarande regleringen av de tider, inom vilka olika utmätningsåtgärder skall vidtagas, föreslås uppmjukad, så att större utrymme beredes utmätningsmännen att förfara efter vad som påkallas av omständigheterna i det enskilda fallet. Även andra frågor på utmätningsinstitutets område har upptagits till behandling. Hit hör exempelvis frågan om mera enhetliga klagotider än de som för närvarande gäller. Jämväl på andra områden än utmätningsinstitutets föreslås nu reformer. Sålunda förordas en utvidgning av möjligheterna att medge anstånd med vräkning. I fråga om handräckning för återtagande av avbetalningsgods ansluter sig dessa nära till vissa av de reformer, som föreslagits för utmätningsmålens vidkommande. På införselinstitutets område är däremot väsentligen fråga om mera fristående reformåtgärder. Vissa av dem tager sikte på att förbättra den underhållsberättigades möjligheter att verkligen få ut det underhåll, som tillkommer honom. För detta ändamål föreslås t. ex. en avsevärd utvidgning av rätten att utan hinder av underhållsskyldighetens upphörande få fortsatt införsel för utestående underhållsbidrag. Slutligen föreslås att möjlighet införas att erhålla införsel i sjukpenning och vissa andra dagsersättningar.

Att behov av snara reformer föreligger på de områden av exekutionsrät-

ten, som upptagits till behandling i det framlagda förslaget, har knappast ifrågasatts från något håll. Ej heller eljest har urvalet av ämnen för en partiell reform mött någon nämnvärd kritik från remissorganens sida. Även enligt mitt bedömande förefaller urvalet lämpligt såväl med hänsyn till reformbehov som ur de övriga synpunkter, som är av betydelse när det gäller att bestämma föremålet för en partiell reform. Sant är, att förslagen rör tämligen olikartade ämnen och därför, såsom lagberedningen själv framhållit, kan synas något heterogena. Förslagen uppbäres emellertid i stor utsträckning av gemensamma syften. Ett sådant syfte är att öka utsökningsväsendets smidighet och effektivitet. Ett annat för olika förslag återkommande motiv är önskemålet att stärka rättssäkerheten. Strävan att bereda större utrymme för sociala hänsynstaganden framträder också i skilda förslag. De sakliga lösningar, som beredningen föreslagit i de olika behandlade frågorna, har i allmänhet rönt ett gynnsamt mottagande från remissorganens sida, även om en del kritik på vissa vanligen begränsade punkter förekommit. Icke heller lagrådets anmärkningar avser annat än enskildheter i förslagen. För egen del hyser jag också den uppfattningen, att förslagen är väl ägnade att läggas till grund för lagstiftning. I anslutning till vad som anförts i remissvaret från Föreningen Sveriges stadsfogdar vill jag framhålla, att hinder icke bör möta att framdeles vidtaga jämkningar och justeringar av den nu föreslagna lagstiftningen, om detta påkallas av erfarenheterna vid den praktiska tillämpningen. På utsökningsrättens område, där uppkommande frågor ofta måste lösas efter praktiska överväganden, är det av värde, att regleringen av sådana frågor får prövas någon tid i praktiken, innan den samlade översynen av lagstiftningen slutföres.

Under remissbehandlingen har från vissa håll hävdats, att den föreslagna lagstiftningen kommer att medföra ökad arbetsbörda för utmätningmännen. Det är sannolikt att somliga bestämmelser i den föreslagna lagstiftningen kommer att förorsaka utmätningmännen mera arbete än motsvarande regler i gällande rätt, om man skall nå syftet att i utsökningsförfarandet vinna bättre resultat och större säkerhet än för närvarande. Andra bestämmelser i förslagen torde åter öppna möjligheter till arbetsekonomiska rationaliseringar. Med hänsyn härtill och till den förestående omorganisationen av exekutionsväsendet är det vanskligt att nu uttala sig om det framtida personalbehovet. Frågan om reformens inverkan på personalbehovet torde få följas med uppmärksamhet under den närmaste tiden efter ikraftträdandet.

En fråga som tilldragit sig stort intresse under remissbehandlingen är spörsmålet i vad mån den föreslagna lagstiftningen bör vara tillämplig vid indrivning av böter, skatter, allmänna avgifter och dylikt. Om den föreslagna lagstiftningen genomföres, lär det enligt min mening vara påkallat att göra en översyn av den administrativa regleringen av förfarandet vid indrivning av böter, skatter och liknande avgifter. Därvid torde få närmare övervägas i vad mån avvikande bestämmelser kan erfordras med hänsyn till indrivningsförfarandets särart.

Den uppmärksamhet, som under remissbehandlingen ägnats frågan om införande av en schablonmässigt beräknad exekutionsavgift ger mig slutligen anledning anmärka, att Kungl. Maj:t den 1 december 1961 på förslag av chefen för inrikesdepartementet förordnat sakkunnig att verkställa utredning av denna fråga. Utredningsarbetet pågår.

Jag övergår här efter till en redogörelse för de olika förslagen.

FÖRSLAGET TILL LAG OM ÄNDRING I UTSÖKNINGSLAGEN

1. Utmätning på grund av avtal om underhållsbidrag

Gällande rätt. Till grund för utmätning ligger mestadels en offentlig exekutionstitel — en urkund som tillkommit genom domstols eller annan myndighets avgörande eller i allt fall under dess medverkan. UL nämner, utom skiljedom, endast ett slag av enskild utmätningstitel, nämligen auktionsprotokoll. Enskilda förbindelser eller avtal godtages icke enligt svensk rätt som grund för utmätning utan att betalningsskyldigheten blivit fastställd.

Beträffande exekution i form av införsel är förhållandet ett annat. Införsel kan erhållas såväl på grund av dom eller annat rättens beslut som på grund av avtal, om detta uppfyller vissa i lagen angivna villkor. Här om stadgas i 1 § InfL, att införsel må beviljas om någon är enligt skriftligt, av två personer bevittnat avtal pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva underhållsbidrag till barn, adoptivbarn, föräldrar, adoptivföräldrar eller den, med vilken han är eller varit gift eller utom äktenskap avlat barn, och han underlåter att betala förfallet belopp. Införsel sökes hos utmätningssmannen och kan erhållas i den underhållsskyldige tillkommande avlöning för tjänst eller annan arbetsanställning samt i pension eller livränta, som utgår till den underhållspliktige. I 20 § InfL stadgas vidare, att om enskild försörjningsskyldig enligt myndighets beslut är pliktig att till vederbörande kommun utgiva bidrag till den försörjningsberättigades underhåll för tid efter beslutets meddelande, beträffande sådant bidrag skall gälla vad i InfL är stadgat om införsel för underhållsbidrag. Enligt andra stycket i samma lagrum skall det sagda gälla även beträffande sådant bidrag till barns vård som någon enligt myndighets beslut eller skriftligt av två personer bevittnat avtal är pliktig att till fullgörande av ersättningsskyldighet jämlikt barnavårdslagen utgiva till barnavårdsnämnd för tid efter beslutets meddelande eller avtalets träffande.

Lagberedningen framhåller, att den omständigheten att avtal om underhållsbidrag ej kan åberopas som exekutionstitel för utmätning visat sig medföra avsevärda olägenheter. Mot underhållspliktig, som är egen företagare

eller eljest icke anställd och som icke åtnjuter pension eller livränta, kan sålunda införsel icke användas utan endast utmätning. Utmätning är också den enda exekutionsform som står öppen sedan preskription inträtt beträffande möjligheten att uttaga underhållet genom införsel. Vidare kan införsel icke användas för att uttaga fordran ur överskjutande preliminär skatt, en tillgång som fått förhållandevis stor betydelse för indrivningsverksamheten.

Beredningen finner det otillfredsställande, att samma handling som ger rätt till införsel ej vid behov skall kunna av den underhållsberättigade användas för erhållande av utmätning. För närvarande söker man reda sig genom lagsökning, eventuellt kombinerad med kvarstad, men detta är en obehövlig omgång. Ett smidigare system beträffande underhåll anser beredningen behövt. I våra nordiska grannländer kan också utmätning i viss utsträckning erhållas på grund av skriftlig förbindelse.

Enligt beredningens mening kan några större betänkligheter icke anses förenade med att låta de avtal som enligt InfL ger rätt till införsel gälla även som exekutionstitlar för utmätning. Beredningen understryker, att man i regel icke har anledning tro, att avtalen är otillförlitliga som urkunder. Visserligen ryggas ett eller annat avtal om underhåll till barn utom äktenskap på grund av nytillkomna omständigheter, främst nya blodundersökningar, men detta gäller även när faderskap fastställts genom dom och är sålunda icke något specifikt för de fall då faderskap fastställts och underhållsbidrag bestämts på frivillighetens väg. Och vad angår andra fall då underhållsbidrag fastställts genom avtal, t. ex. i samband med skilsmässa, är ej heller känt att avtalen visat sig för lösligt tillkomna, även om jämkning på grund av uppenbar obillighet förekommer någon gång. Enligt beredningens mening saknas också anledning befara, att sådana avtal som avses i 20 § andra stycket InfL ej skulle vara betryggande.

Jämfört med införsel kan utmätning — fortsätter beredningen — innebära den särskilda olägenheten för gäldenären, att förfarandet vållar förlust när försäljningen ger dåligt resultat, och han får dessutom bära exekutionskostnad. Risker för att utmätning på grund av ifrågavarande avtal skulle komma till stånd obehörigen får dock anses mycket liten. Det nuvarande systemet har för övrigt sina nackdelar även för gäldenären. För att kunna få utmätning måste nämligen den underhållsberättigade för närvarande först skaffa sig dom eller utslag, och kostnaden härför drabbar ytterst gäldenären, om den kan uttagas av honom.

Med hänsyn till det anförda tvekar beredningen ej att förorda, att utmätning skall få vinnas direkt på grund av sådana avtal som avses i 1 § och 20 § andra stycket InfL.

Vad angår utformningen av huvudregeln i ämnet, vilken upptagits i 54 a § 1 mom. första punkten i förslaget till lag om ändring i UL, anser beredningen, att avtalen bör beskrivas på ett kortare och samtidigt tydligare sätt än vad som är fallet i InfL. Beredningen påpekar, att 1 § InfL icke nämner styvbarn, som däremot uttryckligen upptagits i 1931 års lag om in-

drivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge, och att ingendera lagen uttryckligen nämner underhåll till kvinnan, när barnet i utomäktenskapligt förhållande födes dött eller havandeskapet avbrutits. Det synes beredningen lämpligt att vid införande av bestämmelser i UL om rätt att vinna utmätning på grund av underhållsavtal använda en lydelse som ej lämnar utrymme för tvekan på dessa punkter. Beredningen föreslår därför, att såsom exekutionstitel anges avtal, som avser utgivande av bidrag till fullgörande av underhållsskyldighet jämlikt giftermåls- eller föräldrabalken. Dessa balkar upptager samtliga nu gällande bestämmelser om underhållsskyldighet på familjerättslig grund. Avtalet skall enligt förslaget vara skriftligt och bevitnat av två personer på sätt krävs i InfL. Att bidrag, för vilket utmätning skall äga rum, förutsättes vara förfallet och oguldet finner beredningen självfallet och har ej ansetts behöva utmärkas i lagtexten på annat sätt än som följer av det där använda uttrycket »skolat utgiva». Beredningen anmärker, att förslaget ej omfattar avtal om underhåll till dödsbodelägare enligt 18 kap. 5 § AB.

Förslaget ger i 54 a § 1 mom. första punkten UL också möjlighet att erhålla utmätning på grund av avtal som avses i 20 § andra stycket InfL. Förutsättningarna är enligt förslaget även här, att det upprättats skriftligt avtal, som bevitnats av två personer. Utmätning skall kunna erhållas för bidrag, som någon enligt dylikt avtal skolat erlägga till barnavårdsnämnd såsom ersättning för barns vård jämlikt barnavårdslagen. Beloppet förutsättes vara förfallet och oguldet. Något krav har icke uppställts, att bidragen skall avse tid efter avtalets ingående.

Enligt lagberedningen har erfarenheten visat, att makar emellanåt tillskapar skenfordringar och tillgriper exekutiva åtgärder i syfte att förekomma att mannens tillgångar utmäts för utomståendes fordringar. Att helt förebygga sådana otillbörliga åtgärder låter sig enligt beredningens mening icke göra. Ett sätt att komma till rätta med vederbörande är att söka honom i konkurs. I viss utsträckning kan också ingripande ske på straffrättslig väg. Beredningen har emellertid med hänsyn till farhågan för sådant samspel som här nämnts ansett det påkallat att meddela en undantagsbestämmelse beträffande avtal mellan makar. Denna bestämmelse har upptagits i 54 a § 1 mom. andra punkten i förslaget till lag om ändring i UL. Exekution i form av utmätning skall enligt denna bestämmelse ej kunna erhållas för oguldet underhåll till make, med mindre makarna lever åtskilda på grund av sönndring eller efter hemskillnad. Beredningen understryker, att härvid får krävas såväl att makarna levde åtskilda under den tid, på vilken underhåll belöper, som att de alltjämt lever åtskilda, när utmätning skall äga rum. Med underhåll till make åsyftas, i fall som avses i 5 kap. 2—6 §§ GB, allt som hör till familjens (även barnens) underhåll.

Beredningen föreslår även ett annat undantag från huvudregeln i 54 a § 1 mom. första punkten. I 2 mom. av nämnda paragraf förordar beredningen nämligen ett stadgande av innebörd, att om bidrag, som avses i 1 mom.,

förfallit till betalning tidigare än tre år innan ansökan gjordes, utmätning på grund av avtalet ej må ske, om gäldenären påstår att bidraget guldits och invändningen ej kan med hänsyn till omständigheterna i övrigt lämnas utan avseende. Som motiv för detta stadgande framhåller beredningen att det, när underhåll utgår eller skall utgå under längre tid, givetvis kan inträffa, att parternas anteckningar om erlagda belopp är bristfälliga eller förkommit. Gällande lagstiftning innehåller ej något till skydd mot att exekution fortgår även i sådana fall utan förutsätter, att den betalningsskyldige skyddar sig genom att bevara kvitton på vad som erlagts. Såväl vid införsel som vid utmätning för betalningsskyldighet som fastställts genom dom fortgår sålunda verkställigheten, om det ej styrks att betalning erlagts. I fråga om införsel innebär dock reglerna om preskription av rätten att vinna sådan exekution en viss begränsning. Beredningen har tvekat att utan någon reservation medgiva utmätning på grund av skriftligt avtal för längre tid tillbaka.

I fråga om bidrag varom sägs i 7 kap. 10 § FB, d. v. s. ersättning för förlossningskostnader åt moder till barn utom äktenskap m. m., erfordras enligt beredningens mening en särregel. Sådant bidrag avser i regel tiden sex veckor före och sex veckor efter nedkomsten och anses i praxis förfalla till betalning vid utgången av denna tid eller möjligen redan tidigare. Innan bidraget fastställts kan det emellertid icke bli fråga om utmätning, och fastställandet drar ofta ut på tiden i flera år. När utmätning begäres, kan treårstiden redan ha utlöpt, och det kan då bli svårt för modern att utfå bidraget, om gäldenären utan fog påstår att han betalat. Vid tillämpningen av stadgandet i 2 mom. skall därför enligt beredningens förslag bidrag som nu nämnts icke anses ha förfallit till betalning förrän det blivit genom avtalet bestämt. Ett liknande problem uppkommer vid en ändring som beredningen föreslår i 6 § InfL.

Beredningen finner det kunna övervägas, huruvida icke en motsvarande begränsning kunde vara praktiskt motiverad även när utmätning begärs på grund av dom, som innefattar skyldighet att utgiva underhåll. Denna fråga är emellertid av mera vittutseende innebörd och sammanhänger med spörsmålet, om exekutionstitel över huvud skall även efter en längre tid kunna utan någon form av kontrollerande prövning användas för omedelbar exekution. Beredningen har ej ansett sig kunna upptaga detta större spörsmål i nu förevarande sammanhang.

I 54 a § 3 mom. i förslaget till lag om ändring i UL förordar lagberedningen en bestämmelse om att domstol, där talan om avtalet är anhängig, skall äga förordna, att utmätning på grund av avtalet tills vidare ej må äga rum. Som grund för denna bestämmelse anför beredningen, att det kan vara stötande, om utmätning och försäljning av utmätt gods utan vidare får fortgå, när underhållsavtal är föremål för klandertalan vid domstol. Liksom rätten, då äktenskaps- eller faderskapsmål anhängiggjorts, prövar, huruvida underhåll skall utgå omedelbart, bör domstolen, när avtal klandras, efter i huvudsak motsvarande grunder pröva, huruvida de anmärkningar som fram-

ställt mot avtalet är så allvarliga, att exekution ej bör få fortgå. I viss utsträckning torde domstolen ha möjlighet att göra ett sådant ingripande med stöd av bestämmelser som redan finns i giftermålsbalken, föräldrabalken och rättegångsbalken. Det har emellertid synts beredningen önskvärt att undanröja tvivelsmål på denna punkt och säkerställa, att inhibition må kunna äga rum så snart det är påkallat.

Beredningen erinrar i detta sammanhang om att förordnande enligt 3 mom. kan, jämlikt rättegångsbalken, meddelas utan huvudförhandling och ges omedelbar verkan samt att det när som helst kan återkallas.

Slutligen föreslår beredningen, att den som vill erhålla utmätning skall ingiva avtalet i huvudskrift till utmätningssmannen (54 a § 4 mom. i förslaget till lag om ändring i UL).

Remissyttrandena. Lagberedningens förslag har i förevarande del fått mycket gynnsamt mottagande. Det stora flertalet remissinstanser har reservationslöst anslutit sig till beredningens tankegångar, och ingen har motsatt sig förslaget genomförande.

Bland dem som uttalat sig allmänt uppskattande om förslaget kan särskilt nämnas *socialstyrelsen, länsstyrelsen i Norrbottens län, styrelsen för Sveriges advokatsamfund, Föreningen Sveriges stadsfogdar, Svenska socialvårdsförbundet, styrelsen för Stockholms stads rättshjälpsanstalt, Fredrika-Bremer-Förbundet, Sveriges husmodersföreningars riksförbund och Yrkeskvinnors samarbetsförbund. Socialstyrelsen* förklarar sålunda bland annat, att de föreslagna bestämmelserna utgör ett nödvändigt komplement till införsellagens bestämmelser och att styrelsen varmt tillstyrker dem. *Advokatsamfundets styrelse* betecknar för sin del förslaget som en naturlig konsekvens av det förhållandet att avtalen i fråga utgör exekutionstitel för den mera ingripande verkställighetsåtgärd, som införsel i lön innebär. *Styrelsen för Stockholms stads rättshjälpsanstalt* framhåller, att avtalets bristande värde som exekutionstitel många gånger medför att förhandlingar rörande underhållsbidrag, när den bidragsskyldige ej har införselbar inkomst, brytes på ett tidigt stadium till följd av fördelen ur verkställighetssynpunkt med en dom. Enligt styrelsens mening är det därför anledning antaga, att en lagändring enligt beredningens förslag skulle minska antalet rättegångar i dylika mål. Från flera håll understrykes betydelsen av att utan omgång kunna få utmätning i överskjutande preliminär skatt.

Föreningen Sveriges stadsfogdar uttalar sig också närmare om de praktiska konsekvenser, som den föreslagna bestämmelsen kan väntas få, och anför därvid:

De fördelar som en dylik lagbestämmelse kommer att medföra torde vara så övervägande, att man helt kan bortse från eventuella nackdelar, i form av exempelvis förlust för gäldenären genom dåligt försäljningsresultat vid exekutiv auktion å det utmätta. Risk för dylika förluster föreligger ju vid all annan exekutiv försäljning av utmätt gods. Dessutom torde riskerna för dylika förluster bli avsevärt mindre, därest beredningens förslag angående

försäljning av utmätt egendom genomföres. Med hänsyn till att utmätningsmannen redan nu har att företaga en viss prövning av avtalen i samband med att han beviljar införsel, synes den prövning han har att göra i samband med utmätning på grund av ett avtal icke innebära några egentliga nyheter. Enligt vad föreningen har sig bekant torde den prövning av exekutionsurkunden som utmätningsmannen hittills verkställt icke heller ha medfört anmärkningar från parternas sida.

Beredningens förslag att tillåta utmätning på grund av avtal för bidrag som är upp till tre år gamla synes icke kunna medföra några olägenheter, enär möjlighet för närvarande förefinns att erhålla domstols dom på underhållsbidrag som är förfallna till betalning för flera år sedan.

Exekutionsdirektören i Stockholm befarar däremot, att vissa svårigheter skall uppkomma för utmätningsmännen. Han anser, att den i 54 a § 1 mom. föreslagna undantagsföreskriften beträffande underhållsbidrag till make väl i och för sig är befogad men att den otvivelaktigt kan medföra synnerligen tidsödande och ömtåliga utredningar, även om förefintligheten av bestämmelsen i någon mån kan vara ägnad att förhindra uppkomsten av sådana fall. Beträffande den i 54 a § 2 mom. intagna föreskriften rörande underhållsbidrag, som förfallit till betalning tidigare än tre år innan ansökan gjordes, anför exekutionsdirektören bland annat, att bedömningen huruvida invändning med hänsyn till omständigheterna i övrigt kan lämnas utan avseende måste vara synnerligen vansklig att göra, när borgenären och gäldenären har mot varandra stridande uppfattningar i betalningsfrågan. Svårigheterna skulle enligt hans mening kanske bli mindre, om det utöver gäldenärens påstående om betalning såsom andra förutsättning angavs, att ingen omständighet framkommit som med säkerhet tyder på att bidraget icke guldits.

Också *styrelsen för Stockholms stads rättshjälpsanstalt* behandlar undantagsföreskriften i 54 a § 1 mom. och bestämmelserna i 2 mom. av samma paragraf. Då det i förstnämnda stadgande upptagna villkoret om söndring som orsak till särlevnaden tillkommit för att hindra skenavtal mellan makar, måste enligt styrelsens mening däri ligga ett krav på att söndringen skall styrkas på något sätt och att enbart makarnas uppgift härom i eller vid sidan av avtalet icke kan vara tillräcklig för att avtalet skall kunna användas som exekutionstitel. Betänkandet innehåller icke några anvisningar om de krav som skall ställas på denna bevisning. Till undvikande av osäkerhet och till förekommande av skiftande praxis på olika orter anser styrelsen det önskvärt med vägledande anvisningar i detta hänseende under det fortsatta lagstiftningsarbetet. Styrelsen fortsätter:

Lagberedningen har i betänkandet uttalat, att kravet på särlevnad efter dom å hemskillnad eller till följd av söndring innebär såväl att makarna levat åtskilda under den tid, på vilken underhållsbidraget belöper, som att de lever åtskilda, när utmätning skall äga rum. Detta så att säga dubbla krav, gentemot vilket det icke finnes något att invända, framgår emellertid icke med full tydlighet av den föreslagna ordalydelsen av § 54 a, varför ett förtydligande i lagtexten vore önskvärt.

Styrelsen framhåller vidare, att erfarenheten av arbetet på rättshjälpsanstalten visar, att parterna när det gäller underhållsbidrag i många fall för bristfälliga anteckningar om eller slarvar med kvitton å gjorda inbetalningar. Med hänsyn härtill finner styrelsen den av beredningen i 2 mom. gjorda inskränkningen av rätten till utmätning motiverad och tiden väl avvägd.

Förste stadsfogden i Göteborg menar visserligen, att den enhetligare reglering som förslaget innebär kommer att vara lättfattligare för de rättssökande och framstå som förnuftig, vilket underlättar arbetet för utsökningssmyndigheterna. Emellertid framhåller han i anslutning därtill önskvärdheten av att de preskriptionsregler som finnes på olika håll i förslaget och i gällande rätt göres mera enhetliga.

Beträffande utformningen av laxtexten ifrågasätter slutligen *Föreningen Sveriges stadsfogdar*, om icke första punkten i 2 mom. av 54 a § borde ändras så att i fråga om tidsbestämningen »tre år innan ansökan gjordes» överensstämmelse erhålles med bestämmelserna i 88 c § 1 mom., där tiden räknas från det utmätningssmannen mottog ansökningshandlingarna.

Lagrådet förordar, att — i 54 a § 1 mom. andra punkten — även kravet på särlevnad under den tid på vilken underhållet belöper kommer till uttryck i lagtexten.

Departementschefen. Familjerättsliga underhållsbidrag fastställes numera i stor utsträckning genom avtal. Har avtalet upprättats skriftligen och bevitnats av två personer, kan den underhållsberättigade på grund av avtalet erhålla införsel i den underhållsskyldiges lön eller därmed i införselhänseende jämställd inkomst. Såvitt känt är, har användningen av underhållsavtalet såsom exekutionstitel för införsel givit goda erfarenheter.

Införsel är emellertid icke alltid tillfyllest för att den underhållsberättigade skall utfå vad honom tillkommer. Mot underhållsskyldig, som är egen företagare eller eljest icke har inkomst av arbetsanställning och som ej heller åtnjuter pension eller livränta, är införselinstitutet obrukbart. I den mån underhållsberättigad icke införselvägen kan uttaga sitt underhållsbidrag, kan det bli erforderligt att tillgripa utmätning. För närvarande kan emellertid utmätning för underhållsbidrag icke ske på grundval av ett där-om träffat avtal. Sådan åtgärd förutsätter, att den underhållsskyldige först blivit av domstol eller annat behörigt organ förpliktad att utge underhållsbidraget. Såsom lagberedningen framhållit, är denna ordning behäftad med påtagliga olägenheter. En föregående prövning av den underhållspliktiges betalningsskyldighet enligt ett av honom slutet avtal kräver omgång och kostnader och kan i brådskande lägen menligt inverka på den underhållsberättigades möjligheter att uttaga sitt underhållsbidrag. Med hänsyn bl. a. till de erfarenheter, som på införselinstitutets område vunnits av underhållsavtalets användning såsom exekutionstitel, lär man kunna utgå ifrån att en dylik prövning i de allra flesta fall icke är ur säkerhetssynpunkt be-

hövlig. Tiden får därför anses mogen att väsentligen efter förebild av införselreglerna öppna möjlighet att vinna utmätning på grund av underhållsavtal. Det mottagande, som lagberedningens förslag härom fått från remissorganens sida, tyder också på att allmän enighet råder om lämpligheten av en sådan reform.

I likhet med vad som gäller på införselinstitutets område bör för rätt till utmätning på grund av underhållsavtal i formellt hänseende krävas, att avtalet upprättats skriftligen och bevitnats av två personer. Vad angår underhållsbidragets karaktär föreligger för närvarande rätt till införsel för bidrag, som någon till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet är pliktig att utge till barn, adoptivbarn, föräldrar, adoptivföräldrar eller den, med vilken han är eller varit gift eller utom äktenskap avlat barn. Med hänsyn till den tvekan, som råder rörande möjligheten att bevilja införsel för underhållsbidrag till styvbarn och för vissa andra familjerättsliga underhållsbidrag av mera speciell typ, föreslår jag i det följande sådan formulering av införselreglerna, att därav tydligt framgår, att införselinstitutet skall stå öppet för uttagande av alla slags underhållsbidrag enligt giftermålsbalken och föräldrabalken. För vinnande av önskvärd korrespondens med införselinstitutet bör följaktligen rätt till utmätning på grund av underhållsavtal föreligga, om avtalet avser bidrag till fullgörande av underhållsskyldighet enligt giftermålsbalken och föräldrabalken. Införsel kan vidare jämlikt 20 § andra stycket införsellagen beviljas för sådant bidrag till barns vård, som någon enligt i vederbörlig form upprättat avtal är pliktig att till fullgörande av ersättningsskyldighet jämlikt lagen om samhällets barnavård utge till barnavårdsnämnd för tid efter avtalets ingående. Avtal om sådant bidrag bör jämväl grunda rätt till utmätning. Att på utmätningsinstitutets område begränsa dylikt avtals exigibilitet till bidrag, som avser tiden efter avtalets tillkomst, synes icke påkallat. På grund av vad sålunda anförts förordar jag i överensstämmelse med lagberedningens förslag den regeln, att utmätning på grund av skriftligt, av två personer bevitnat avtal skall få ske för bidrag, som någon enligt avtalet skolat utgiva till fullgörande av underhållsskyldighet jämlikt giftermålsbalken eller föräldrabalken eller skolat erlägga till barnavårdsnämnd såsom ersättning för barns vård jämlikt barnavårdslagen (54 a § 1 mom. förslaget till lag om ändring i UL). Av regelns formulering torde med tillräcklig tydlighet framgå, att bidraget skall vara förfallet och oguldet för att utmätning skall få ske.

Den sålunda uppställda regeln kan emellertid icke gärna vara utan undantag. Såsom lagberedningen påpekat, förekommer det emellanåt, att makar tillskapar skenfordringar och vidtager exekutiva åtgärder för att skydda någondra makens egendom mot utmätning för utomståendes fordringar. Det kan ligga nära till hands att begagna sig av underhållsavtal som form för sådana illojala förfaranden. För att så långt möjligt förebygga risken för skenmanövrer har lagberedningen föreslagit, att utmätning på grund av underhållsavtal icke skall få ske för underhållsbidrag till make, med mindre makarna lever åtskilda på grund av söndring eller efter hemskill-

nad (54 a § 1 mom. andra punkten förslaget till lag om ändring i UL). Därmed har lagberedningen avsett att som villkor för utmätning kräva icke blott att makarna lever åtskilda när utmätning äger rum utan även att de levat åtskilda under den tid, på vilken underhållsbidraget belöper. I likhet med åtskilliga remissorgan anser jag en undantagsregel av den sakliga innebörd lagberedningen åsyftat vara av behovet påkallad. Såsom lagrådet och ett remissorgan förordat, bör emellertid regeln så formuleras, att kravet på särlevnad under den tid, som underhållsbidraget avser, kommer till klarare uttryck. I allmänhet torde utmätningssmannen av föreliggande yttre omständigheter kunna konstatera, huruvida makarna vid utmätningstillfället lever åtskilda eller icke. Vilka krav som bör ställas på utredningen om särlevnad under den tid bidraget avser, får bedömas från fall till fall. Har hemskillnadsdom meddelats före den tid, varpå bidraget belöper, lär utmätningssmannen vanligtvis kunna utgå ifrån att makarna under nämnda tid levat åtskilda. I andra fall kan det bli erforderligt att exempelvis genom intyg av den typ, som förekommer i mål om äktenskapskillnad efter hemskillnad, förebringa särskild utredning om särlevnaden. — Då makar lever åtskilda efter vunnen hemskillnad, kräves enligt den föreslagna undantagsbestämmelsen icke, att make, som vill erhålla utmätning på grund av underhållsavtalet, förebringa någon utredning om söndring i äktenskapet. Sådan utredning erfordras däremot vid faktisk särlevnad. Vilken utredning som behöves härutinnan får bero på omständigheterna. Har makarna sedan längre tid tillbaka bott i skilda lägenheter på samma ort, torde utmätningssmannen exempelvis normalt kunna sätta tilltro till makes uppgift, att särlevnaden beror på söndring. I andra fall kan make genom intyg av trovärdiga personer, bevis om medling eller medlingsförsök enligt giftermålsbalken eller annan utredning behöva göra sannolikt, att orsaken till särlevnaden är söndring i äktenskapet.

Familjerättsliga underhållsbidrag utgår vanligtvis under lång tid och förfaller regelmässigt till betalning månadsvis. I långvariga skuldförhållanden med tätt återkommande betalningstillfällen inträffar det lätt, att parts anteckningar om erlagda belopp blir ofullständiga eller att kvitto å belopp, som betalats för lång tid sedan, icke längre kan tillrättaskaffas. Det möter därför vissa betänkligheter att utan restriktioner medge rätt till utmätning på grund av underhållsavtal för bidrag, som förfallit till betalning för lång tid sedan. På införselinstitutets område verkar reglerna om preskription av rätt till införsel som ett skydd för den underhållsskyldige mot exekution för äldre bidrag. Även på utmätningsinstitutets område föreligger ett visst behov av skydd i detta hänseende. Lagberedningen har med hänsyn härtill föreslagit, att utmätning på grund av underhållsavtal icke skall få ske för bidrag, som förfallit till betalning mer än tre år före utmätningens ansökan, om gäldenären påstår att bidraget guldits och invändningen med hänsyn till omständigheterna i övrigt icke kan lämnas utan avseende (54 a § 2 mom. förslaget till lag om ändring i UL). Tanken kan sägas vara, att gäldenären i sådant fall bör, innan utmätning får ske,

ha beretts tillfälle att i rättegång, där möjligheterna till bevisning är avsevärt större än i utmätningssörförfarandet, styrka sin betalningsinvändning. I likhet med det stora flertalet remissorgan kan jag godtaga detta förslag, som även av lagrådet lämnats utan erinran. Frågan om införande av ett liknande gäldenärsskydd beträffande domfästa underhållsbidrag torde däremot, såsom lagberedningen förordat, få anstå, till dess det principiella spörsmålet om en begränsning av domars exigibilitet blivit närmare undersökt. Med anledning av vad som anförts i ett remissyttrande rörande vanskligheterna att bedöma sanningsenligheten av framställd betalningsinvändning vill jag framhålla, att om tvekan råder, huruvida ett mer än tre år gammalt underhållsbidrag guldits eller icke, utmätning enligt den föreslagna regeln ej får ske. Vid tillämpningen av den föreslagna regeln bör, på sätt lagberedningen förordat, det i 7 kap. 10 § föräldrabalken avsedda bidraget till utomäktenskapligt barns moder icke anses förfallet till betalning förrän det genom avtalet blivit till beloppet bestämt (jfr 6 § InfL). En uttrycklig bestämmelse härom föreslås i 54 a § 2 mom. UL.

I viss analogi med vad som gäller enligt 49 och 51 §§ UL bör det, såsom lagberedningen föreslagit, i rättegång rörande klander av underhållsavtal tillkomma domstolen att förordna, att utmätning på grund av avtalet tills vidare ej må äga rum. En regel härom upptages i 54 a § 3 mom. i förslaget till lag om ändring i UL. Sådant beslut torde icke böra meddelas, om ej stor sannolikhet talar för att klandertalan kommer att bifallas.

Slutligen föreslår jag i överensstämmelse med lagberedningens förslag, att den som begär utmätning på grund av underhållsavtal skall inge avtalet i original till utmätningssmannen (54 a § 4 mom. i förslaget till lag om ändring i UL).

2. Utmätningssmans lokala kompetens

Gällande rätt. Utmätningssman är, enligt 2 § UL, på landet landsfiskal, var inom sitt tjänstgöringsområde, och i stad stadsfogde. Genom detta stadgande utsäges indirekt grundsatsen, att fördelningen av arbetsuppgifter mellan olika utmätningssmän i första hand bestämmes av de tjänstgöringsområden som anvisats dem. I UL finns däremot icke några föreskrifter som reglerar hos vilken utmätningssman utmätning eller annan åtgärd skall sökas. Ej heller InfL innehåller några regler om utmätningssmans lokala kompetens. En hävdvunnen princip, vilken kommit till uttryck såväl i vissa speciallagar som i rättspraxis och den juridiska litteraturen, är emellertid att utmätningssmans behörighet i lokalt hänseende begränsas till tjänstgöringsområdet och att frågan, var utmätning eller annan åtgärd skall sökas, bestämmes av platsen där verkställigheten skall ske, d. v. s. där objektet för åtgärden finns. Bland annat anses med stöd av ett äldre rättsfall (NJA 1907 s. 193) att utmätningssman, som har sitt kontor utom tjänstgöringsområdet, icke är behörig att på kontoret utmäta där befintlig egendom.

Att avgöra var en tillgång finns möter i allmänhet icke någon svårighet. I fråga om fast egendom, lösa saker eller reda pengar kan något tvivel knappast råda; ej heller beträffande fordran eller rättighet som grundas på löpande förbindelse eller annat presentationspapper, t. ex. obligationer och aktier. Vad som däremot kan vålla tvekan är fordringar och rättigheter av annat slag än nyss sagts, t. ex. fordran enligt vanligt skuldebrev, fordran på grund av försäkringsavtal, rätt till andel i dödsbo, i handelsbolag eller förening. Sådana tillgångar har ansetts vara i utsökningsrättsligt hänseende lokaliserade till den ort där den berättigade — d. v. s. utmätningsgäldenären — har sitt hemvist. Om den berättigade ej har hemvist här i riket, anses de befintliga i den förpliktades — sekundogäldenärens — hemvistort. Det har dock ifrågasatts, om icke fordran, som ej grundar sig på presentationspapper, regelmässigt bör anses befintlig hos sekundogäldenären. Fordran å pengar, som inestår i bank, hos försäkringsbolag eller i annan dylik inrättning och som genast eller nästan genast kan lyftas, brukar i utmätningsmännens praxis betraktas som kontanter och anses då befintlig hos banken eller inrättningen. Tvekan har dock yppats om hur långt man kan gå härvidlag — om t. ex. fordran får jämföras med kontanter även om den kan lyftas först efter någon tid.

UL upptager icke några föreskrifter om samverkan mellan utmätningmän. Utmätningssman, som är behörig att företaga viss utsökningsåtgärd, äger emellertid enligt 9 § DbKU att för delgivning av underrättelse, anmaling eller förbud anlita utmätningssmannen i den ort där delgivningen skall ske. I detta sammanhang förtjänar också anmärkas, att gällande författningar om indrivning av böter, restförd skatt m. m. innehåller bestämmelser om handräckning utmätningssmän emellan (se § 9 BötesindrF samt 32—34 §§ TK UppbF). Bestämmelserna är av stor praktisk betydelse just vid utmätning.

Utmätningssman skall ex officio pröva sin behörighet. Om utsökningsåtgärd vidtagits av obehörig utmätningssman, blir den emellertid icke utan vidare en nullitet. Föres ej klagan över åtgärden, står den fast. Överklagas åtgärden i laga ordning på grund av utmätningssmannens bristande behörighet, anses den skola undanröjas av den högre myndigheten, även om den i övrigt är riktig. Det har gjorts gällande, att det vid överklagande av annat skäl åligger den högre myndigheten att ex officio beakta den lägre myndighetens behörighet.

Lagberedningen. Tillämpningen av de oskrivna regler som anses gälla om utmätningssmans lokala kompetens har enligt beredningens mening varit förenad med avsevärda praktiska olägenheter.

Ett ofta framfört önskemål är — anför beredningen — att när utmätningssman har sitt kontor utom distriktet, han skall få behörighet att på kontoret verkställa utmätning och andra förrättningar beträffande där befintlig egendom, t. ex. försäljning av utmätt gods och återtagande av avbetalningsgods. Det har också förordats, att behörigheten därvid utsträcks

jämväl till utmätning eller återtagande av bil som parkerats utanför kontoret och hållande av auktion i kontorets närhet.

Av vikt för tillämpningen finner beredningen vidare vara frågan om kompetensen vid utmätning av fordran. Önskemål om reglering av denna fråga har framställts från åtskilliga håll, bl. a. av Föreningen Sveriges stadsfogdar. Enligt vad föreningen framhållit är det mången gång svårt att avgöra, huruvida en fordran föreligger eller om det i stället är fråga om ett kontant tillgodohavande, vilket skall utmätas där tillgodohavandet finns. I många fall kan utmätningsmannen icke erhålla några uppgifter av gäldenären angående fordringen. Det skulle då enligt föreningens mening vara lämpligare, att utmätningen gjordes i den ort där sekundogäldenären finns eller där den finns som har att utgiva betalning, så att utmätningen hade anknytning till en person som kan lämna upplysningar angående fordringens innehåll. Vad föreningen uttalat gäller även annan rättighet som riktar sig mot person än fordran.

Beredningen framhåller, att anmärkning även mera allmänt framställts mot den nuvarande principen för utmätningsmans lokala kompetens med begäran om en mera praktisk reglering som vållar den rättssökande mindre omgång och lättare leder till resultat. Bestämmelser om samverkan mellan utmätningsmän och om befogenhet för utmätningsman att påkalla eller själv vidtaga åtgärder inom annan utmätningsmans tjänstgöringsområde har efterlysts i flera sammanhang. Särskilt har man uttalat sig för att möjlighet skulle öppnas att realisera utmätt lös egendom inom annan utmätningsmans distrikt, t. ex. i en närbelägen större stad, där det finns auktionskammare.

Mot nuvarande regler kan enligt beredningens mening vidare ur gäldenärens synpunkt erinras, att de lätt kan leda till att grundläggande bestämmelser för utmätningsförfarandet åsidosätts, särskilt reglerna om beneficium och utmätningsordning.

Vad först angår frågan om utmätningsmans tjänstgöringsområde har beredningen som 3 mom. i 2 § UL upptagit en bestämmelse som avser att bereda möjlighet att tillgodose vissa praktiska krav. Bestämmelsen innehåller, att Kungl. Maj:t äger förordna om befogenhet för utmätningsman att i mål, som upptagits av honom, påkalla eller själv vidtaga åtgärd utom tjänstgöringsområdet. Eftersom Kungl. Maj:t är den myndighet som bestämmer utmätningsmännens distrikt, har beredningen ansett det följdriktigt, att Kungl. Maj:t också får i administrativ ordning föreskriva i vad mån den ene utmätningsmannen med överskridande av sitt distrikts gränser må handla inom annan utmätningsmans område.

Enligt vad beredningen framhåller syftar bestämmelsen ej på önskemålet att utmätningsman skall få verkställa utmätning av egendom som finns i hans tjänstelokal, även om denna är belägen utanför hans distrikt. Detta önskemål anser beredningen nämligen kunna tillgodoses utan stöd av något särskilt bemyndigande för Kungl. Maj:t. Hinder skulle sålunda enligt be-

redningens mening icke möta för Kungl. Maj:t att i administrativ ordning bestämma, att utmätningsmans tjänstelokal såvitt angår hans tjänsteåligganden skall anses tillhöra hans distrikt. Att ett sådan klargörande behövs finner beredningen uppenbart.

Beträffande tillämpningen av det föreslagna bemyndigandet utgår beredningen till en början från sitt i det följande närmare behandlade förslag att utmätning städse skall få sökas hos utmätningsmannen i gäldenärens hemvist, oavsett om gäldenären har egendom där eller icke. Beredningen framhåller, att det vid förrättning som i enlighet härmed företages i hemvistorten kan komma att upplysas, att gäldenären har egendom som finns utanför utmätningsmannens distrikt. Han har exempelvis en bil som för tillfället finns på sommarställe. Eller utmätning har sökts hos en affärsidkare, som är bosatt utanför en större stad men har sin affärslokal och utmätningsbar egendom innanför stadens gräns. Enligt beredningens mening bör utmätningsmannen i hemvistorten i sådana fall kunna påkalla biträde för att omhändertaga egendomen eller, om det är mera praktiskt, själv begiva sig utanför sitt distrikt för sådant ändamål. Vidare bör utmätningsmannen själv kunna handla, om han har sitt kontor utanför tjänstgöringsområdet och det i ett hos honom anhängigt mål uppkommer fråga om utmätning av en bil som gäldenären kört till platsen och parkerat utanför kontoret.

Motsvarande befogenheter anser beredningen böra tillkomma utmätningsmannen även när hans behörighet grundas på annan omständighet än den att gäldenären har sitt hemvist inom distriktet (jfr 56 § 2 mom. i förslaget). Som exempel nämnes det fallet, att mål om utmätning upptagits av utmätningsmannen i ort, där gäldenären tillhörig egendom finns men han ej har sitt hemvist, och egendomen efter det målet upptagits föres från orten. Ett annat praktiskt fall anges vara, att utmätningsman behöver tillgång till fordringsbevis eller annan handling som är av betydelse för utmätningens genomförande och som finns utom hans distrikt. Beredningen framhåller emellertid, att åtgärd som här avses kan innefatta annat än omhändertagande av egendom, t. ex. värdering och delgivning.

Enligt beredningens mening bör man utan risk för missbruk kunna lämna utmätningsmännen ganska vida befogenheter. Med stöd av det i 2 § 3 mom. föreslagna bemyndigandet anser beredningen det alltså kunna helt allmänt föreskrivas, att om utmätningsman finner att åtgärd — såsom omhändertagande av viss egendom, värdering eller delgivning — erfordras inom annan utmätningsmans distrikt, han äger påkalla biträde av denne. Om det med beaktande jämväl av kostnaderna finnes mera ändamålsenligt, bör han äga att själv vidtaga erforderliga åtgärder utom distriktet.

Beredningen riktar vidare uppmärksamheten på den konsekvensen av nuvarande behörighetsregler, att utmätningsmannen anses förhindrad att själv sälja eller genom annan låta sälja utmätt gods på auktion som förrättas utanför hans eget distrikt. Enligt beredningens mening kan det vara uppenbart, att egendomen ej har någon marknad inom distriktet eller att i allt fall väsentligt bättre utbyte av försäljningen kan vinnas, om egendo-

men försäljes vid auktion på annan ort, t. ex. av auktionskammare i närbelägen stad. Även i detta hänseende anser beredningen utmätningsman böra få vidgad kompetens. Han bör sålunda, när det finnes ändamålsenligt, äga att själv förrätta auktion utanför sitt distrikt, och han bör också kunna hos utmätningsman i annat distrikt påkalla biträde för försäljningen. Även i dessa hänseenden bör enligt beredningens mening föreskrifter meddelas av Kungl. Maj:t i administrativ ordning.

Beredningen anser, att om utmätningsmannen får befogenhet att i enlighet med Kungl. Maj:ts föreskrifter med avseende å utmätning och vad som därmed äger samband påkalla eller själv vidtaga åtgärder utanför sitt tjänstgöringsområde, motsvarande befogenhet bör tillkomma honom även i andra mål som han har att upptaga. Detta gäller såväl åtgärder inom ULs ram — t. ex. verkställighet av kvarstad eller skingringsförbud — som åtgärder i enlighet med andra författningar som hänvisar till UL eller anses bygga på dess grund. Beredningen finner betänkligheter icke möta mot att jämväl för dessa fall låta Kungl. Maj:t meddela bestämmelser i ämnet. Även sådana föreskrifter bör alltså enligt beredningens mening kunna utfärdas med stöd av det i 2 § 3 mom. inskrivna bemyndigandet.

Förslag till grundläggande regler om utmätningsmans behörighet i mål om utmätning har beredningen upptagit i 56 § UL.

Beredningen framhåller, att det för den som måste anlita utmätningsman för att komma till sin rätt ligger nära till hands att vända sig till utmätningsmannen i den ort där gäldenären är bosatt. Endast den borgenär som kan anvisa tillgång på annan ort har anledning att vända sig till utmätningsmannen i den orten. Enligt beredningens mening är det också med hänsyn till utmätningsärendets handläggning naturligt att vända sig till utmätningsmannen i gäldenärens hemvist. Förrättningen bör äga rum på en plats där man kan påräkna att träffa gäldenären. Utmätningsmannen på den platsen är bäst ägnad att verkställa utredning om gäldenärens beneficium. Samme utmätningsman har också regelmässigt lättast att pröva utmätningsordningen.

Från nu angivna utgångspunkter har beredningen övervägt, att utmätningsmannen i gäldenärens hemvist skulle förklaras ensam behörig att upptaga ansökan om utmätning hos denne. En sådan regel om exklusiv behörighet för utmätningsmannen i gäldenärens hemvist måste emellertid — framhåller beredningen — under alla omständigheter kompletteras med möjlighet att vända sig till utmätningsman där egendom finns, såväl när gäldenären är bosatt utomlands som när upplysning ej kan vinnas om var gäldenären är bosatt. Men även eljest ligger det uppenbarligen nära till hands för borgenär, som vet var utmätningsbar egendom finns, att vända sig till utmätningsmannen just i den orten. Beredningen har därför funnit, att man i allt fall tills vidare ej bör gå längre än till att medge kompetens för såväl utmätningsmannen i gäldenärens hemvist som utmätningsmannen

där egendom finns. Gälldenärens hemvist är generellt kompetensgrundande faktum (se 56 § 1 mom. i förslaget). Utmätningsmannen i den orten är alltså enligt förslaget behörig att verkställa utmätning såväl i gods som finns i bostadsorten som i egendom, vilken finns utanför utmätningsmannens distrikt. Platsen, där viss egendom finns, är enligt förslaget alternativt kompetensgrundande faktum som må åberopas allenast beträffande den egendomen (56 § 2 mom. första punkten). Kompetensen för utmätningensmannen på sistnämnda ort är sålunda begränsad. En särskild alternativ kompetensregel föreslår beredningen beträffande utmätning av fordran i pengar (56 § 2 mom. andra punkten). I det fallet tillerkännes begränsad kompetens åt den utmätningssman, där den förpliktade — sekundogälldenären — är.

Beredningen understryker, att gälldenärens hemvist som kompetensgrundande faktum har flera fördelar. Borgenären behöver ej själv undersöka var egendom finns eller söka avgöra var den skall anses lokaliserad. Om det gäller att utmäta fordran, är han t. ex. icke beroende av om denna grundas på presentationspapper eller ej, något varom han kanske ej har möjlighet att på förhand skaffa sig kännedom. Vidare är hemvistet i allmänhet av varaktig natur. Bilar, båtar och andra lösa saker kan däremot snabbt flyttas, varför egendomen kan ha försvunnit från platsen, när utmätning sökes.

Med avseende på borgenärens förhållanden framhåller beredningen även en annan omständighet, nämligen att borgenären enligt 54 § UL skall vid ansökan om utmätning i huvudskrift ingiva fordringsbevis, när sådant finns. Detta leder till svårigheter, om utmätning behöver ske på flera håll. Får ansökan alltid göras i gälldenärens hemvist, är kravet uppfyllt genom fordringsbevisets ingivande till utmätningssmannen därstädes, och denne kan därefter rikta sina åtgärder åt olika håll.

Av förslaget följer — anför beredningen vidare — att utmätningssman ej kan avsluta hos honom anhängigt utmätningssmål endast därför att utmätningssbar egendom ej påträffats inom hans tjänstgöringsområde, när hans kompetens är grundad på att gälldenären har sitt hemvist där. Han bör, om anledning är till antagande att utmätningssbar egendom finns på annat håll, vara verksam för att undersöka den möjligheten. Enligt beredningens mening är det tydligt, att anspråken ej kan drivas för långt. Om ej gälldenären själv lämnar upplysningar i saken, bör efterforskning ej anses påkallad annat än om borgenären lämnat användbara uppgifter eller utmätningssmannen själv sitter inne med kunskaper om var egendom finns utanför hans distrikt.

I detta sammanhang påpekar beredningen också, att förslaget bör förstås så, att utmätningssman alltid är kompetent, om gälldenären har sitt hemvist eller egendomen finns i orten vid den tidpunkt när ansökan om utmätning göres. Härmed bör jämföras, att gälldenären, efter det ansökan gjorts, bosatt sig i orten eller egendom förts dit medan ansökningen ännu är anhängig. Konsekvensen kräver enligt lagberedningens mening, att kompetensen består även om gälldenären, sedan kompetens uppkommit, flyttar —

eller avlider — eller egendomen åter föres från orten. En annan sak är, att det kan vara praktiskt att målet då vidarebefordras till annan utmätningsman.

Beredningen har särskilt övervägt frågan, huruvida med hänsyn till egendomens art några särskilda undantag bör göras från bestämmelsen att utmätning får sökas i gäldenärens hemvist. Efter en utförlig diskussion rörande bestämmelsens verkningar med avseende på olika slag av tillgångar besvarar beredningen denna fråga nekande. Här om torde få hänvisas till betänkandet s. 59—60.

En annan fråga som beredningen tagit ställning till är, om särskilda regler erfordras för det fall att gäldenären driver rörelse på annan ort än den där han har hemvist (jfr 10 kap. 5 § RB). Även denna fråga besvaras nekande (betänkandet s. 60—61).

Enligt beredningens förslag under 1 mom. av 56 § skall som fysisk persons hemvist anses den ort där han är bosatt. Uttrycket hemvist förekommer nu i 60 och 193 §§ UL och anses där ha betydelsen faktiskt hemvist, d. v. s. boningsorten och ej mantalsskrivningsorten. Beredningen har övervägt, om ej beträffande fysiska personer mantalsskrivningsorten borde få grunda utmätningsmans kompetens, men har ansett, att åtminstone tills vidare det faktiska hemvistet — »den regelmässiga stadiga vistelsen» — bör liksom hittills vara avgörande.

Beredningen framhåller, att om en person har både sommarbostad och vinterbostad, den senare bör vara avgörande. Enligt beredningens mening kan regeln i övrigt möjligen ibland vålla någon tvekan i tillämpningen i fall då gäldenären brukar vistas på flera håll och någon viss bostad ej i och för sig överväger. Är han kyrkoskriven på något av dessa ställen, bör hans bostad anses vara på den orten. I sista hand får utmätningsmannen på varje särskilt ställe anses kompetent. Beredningen håller före, att dessa teoretiska olägenheter torde sakna nämnvärd praktisk betydelse och att man kan bortse från dem.

Juridisk persons hemvist skall enligt förslaget anses vara den ort som enligt 10 kap. rättegångsbalken betingar domstols behörighet i tvistemål i allmänhet. Beredningen framhåller, att den allmänna forumregeln i 10 kap. 1 § RB redan enligt gällande rätt torde tillämpas analogiskt, när det gäller att i utsökningsmål bestämma var en juridisk person skall anses ha sitt hemvist. För bolag, förening eller annat samfund, stiftelse eller annan sådan inrättning gäller enligt tredje stycket i nämnda lagrum, att som hemvist anses den ort där styrelsen har sitt säte eller, om säte för styrelsen ej är bestämt eller styrelse ej finns, där förvaltningen föres. Vidare meddelas bestämmelse om kommun och annan menighet. I fråga om dödsbo stadgas i fjärde stycket av samma paragraf, att boet sökes vid den rätt där den döde skolat svara. Enligt lagberedningens mening torde detta i förevarande sammanhang få anses innebära att dödsboet anses ha sitt hemvist där. Beredningen erinrar vidare om att bestämmelse om forum i mål mot kronan lämnas i 10 kap. 2 § RB.

I 56 § 2 mom. andra punkten föreslår beredningen en särskild alternativ kompetensregel beträffande utmätning av fordran i pengar. Utmätning skall i det fallet få sökas där den förpliktade är, även om fordringen skall anses finnas på annan ort.

I motiveringen till detta förslag framhåller beredningen inledningsvis, att den tveksamma frågan, var en viss fordran skall anses befintlig, i och för sig får minskad betydelse både till följd av den föreslagna huvudregeln om generell kompetens för utmätningsmannen i gäldenärens hemvist och till följd av förslaget om befogenhet för utmätningsman att vidtaga interimistiska åtgärder men att det praktiska behovet av klargörande bestämmelser det oaktat kvarstår med en viss styrka.

Beredningen har övervägt att föreslå samma regler om var fordran skall eller må anses befintlig som upptages i 10 kap. RB. Detta kap. innehåller i 3 § andra stycket stadgande, att fordran, som grundas på löpande skuldebrev eller annan handling vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning, anses finnas där handlingen är. Annan fordran anses finnas, där gäldenären (d. v. s. tillämpat på utmätning sekundogäldenären) har sitt hemvist. Är pant ställd för fordringen, må denna anses finnas där panten är.

Emellertid finner beredningen det ej lämpligt att utsträcka denna reglering, som nu är direkt tillämplig allenast i de fall som avses i nämnda paragraf, till utmätning. Överhuvud inställer sig enligt beredningens mening betänkligheter mot att radikalt bryta med vad som i utsökningsmål allmänt ansetts gälla om lokaliseringen av fordringar, vilka ej grundas på presentationspapper.

Beredningen framhåller, att den nu föreslagna lösningen — utan att bestämma var en fordran skall anses finnas — ger ett praktiskt tillfredsställande svar för de fall som föranlett tvekan i tillämpningen samt att stadgandet även medför den fördelen, att det i utmätningsärendet blir lättare att inhämta upplysningar om fordringen från sekundogäldenären. Vidare påpekas, att stadgandet endast avser att ge ett nytt alternativ och sålunda ej utesluter att utmätning sker genom utmätningsmannen i gäldenärens hemvist eller genom utmätningsmannen på annan ort, där fordringen må anses lokaliserad.

Ehuru några svårigheter ur lokaliseringssynpunkt ej i allmänhet bör vara förknippade med fordringar som grundas på presentationspapper, har beredningen utformat stadgandet så att det blir tillämpligt även på fordringar av detta slag. Beredningen erinrar om att det kan inträffa, att handlingen är förkommen och att dödningsförfarande pågår eller är aktuellt. Vidare kan hända, att gäldenären undanhåller värdehandling, t. ex. en bankbok. Man vet ej då, var fordringen skall anses lokaliserad. I andra fall är det ovisst, om fordringen är grundad på presentationspapper eller ej, t. ex. om en köpeskillingsfordran utbyts mot en inteckningsrevers. En ansökan om att utmätning i dylika fall förrättas hos den förpliktade bör ej avvisas därför att fordringen måhända rätteligen skall anses lokaliserad

på annan ort. Beredningen understryker, att den föreslagna regleringen av kompetensfrågan givetvis icke undanröjer de svårigheter som i övrigt kan finnas att utmäta fordran som grundas på presentationspapper, när detta ej kan tillrättaskaffas. Utmätningen anses ju ej bli fullbordad utan att värdehandlingen omhändertagits. Beredningen har ej ansett sig kunna i förevarande sammanhang upptaga detta mera komplicerade spörsmål.

Skäl kan enligt beredningens mening anföras för att utsträcka bestämmelsen till att gälla fordringar och rättigheter i allmänhet. När beredningen stannat för att begränsa regeln till att avse endast fordringar i pengar, har skälen därtill varit dels att det är beträffande fordringar av detta slag som behovet av en sådan bestämmelse gjort sig praktiskt kännbart, dels att konsekvenserna i fråga om andra fordringar och rättigheter är svåröverskådliga. Enligt beredningens mening är det emellertid tänkbart, att man vid den allmänna reformen av utsökningsrätten kan finna det lämpligt att låta den ifrågavarande alternativa kompetensregeln gälla fordringar och rättigheter av alla slag.

Beredningen är medveten om att mot den föreslagna bestämmelsen kan anföras, att konkurrerande kompetens för olika utmätningsmän kan medföra vissa kompetenskonflikter. Emellertid har beredningen ej trott sig behöva i detta hänseende befara några praktiska olägenheter av bestämmelsen som för de viktigare fallen ansluter sig till rådande praxis. Beredningen erinrar i detta sammanhang om att det för att utmätning av fordran som grundas på presentationspapper skall fullbordas kräves, att handlingen omhändertages, och att vid utmätning av fordran som icke är grundad på presentationspapper förbud skall delgivas sekundogäldenären att utge betalning till annan.

Med den lösning som föreslås av kompetensfrågan vid utmätning av fordringar i pengar har beredningen ansett sig nu ej behöva gå närmare in på de spörsmål som kan uppkomma, när det gäller att bestämma var olika slags tillgångar skall anses lokaliserade. Det överlämnas sålunda enligt förslaget alltjämt åt rättstillämpningen att pröva, var exempelvis en enkel fordran, en nyttjanderätt eller en patenträtt skall anses finnas.

Beredningen framhåller, att dess förslag till kompetensregler kräver samverkan mellan utmätningsmännen. Enligt beredningens mening bör en reglering av viktigare samarbetsfrågor meddelas i administrativ ordning, och beredningen har vid sitt betänkande fogat utkast till bestämmelser i ämnet (se betänkandet s. 150—151, 9 § och 9 b §).

I anslutning till redogörelsen för dessa bestämmelser understryker beredningen, att införandet av möjligheten för utmätningsman att själv vidtaga åtgärd utanför sitt distrikt för att på det sättet genomföra utmätning icke i och för sig bör vålla större svårigheter. Beredningen anser det i administrativ ordning böra föreskrivas, att åtgärden skall vidtagas på sådant sätt att den ej hindrar den andre utmätningsmannens verksamhet. I övrigt synes man kunna överlämna åt utmätningsmännen att själva sörja för den samverkan som kan vara behövlig. Enligt beredningens mening kan det vara

lämpligt att exempelvis mellan utmätningsmännen i en större stad och i dennas förorter sluta närmare överenskommelse, hur man bäst skall gå till väga.

Större uppmärksamhet förtjänar — anför beredningen — de fall då utmätningsman påkallar biträde av utmätningsmannen i annat distrikt för att där få åtgärder vidtagna för utmätnings genomförande. De i 73—76 och 79 §§ UL meddelade bestämmelserna om sättet för utmätningsåtgärds vidtagande i olika fall torde utgå från att behörig utmätningsman själv har att infinna sig på viss plats, förrättningsstället, och där vidtaga erforderliga åtgärder. Tydligt är att bestämmelsernas tillämpning måste anpassas efter den nya situation som inträder, när utmätningsåtgärd skall komma till stånd genom samverkan av två utmätningsmän, av vilka den ene handlägger själva målet och bestämmer vad som skall göras under det att den andre endast har att på begäran biträda med handgripliga åtgärder. Den utmätningsman som handlägger målet — i regel utmätningsmannen där gäldenären har sitt hemvist — är den som svarar för utmätningen. Han måste — frambåller beredningen — förvissa sig om att förutsättningarna för utmätning är för handen och genom besök hos gäldenären eller på annat sätt inhämta om och var det finns utmätningsbar egendom. Endast om det då visar sig att biträde erfordras av utmätningsmannen på annan ort har han enligt beredningens mening anledning att sätta sig i förbindelse med denne. Det kan t. ex. hända, att utmätningsgäldenären själv till utmätning anvisar närmare specificerad egendom på den andra orten. Vanligare torde emellertid vara, att borgenären tillhandagår med uppgifter härom, under det att gäldenären förhåller sig passiv.

Beredningen går härefter närmare in på frågan om själva tillvägagångssättet. Innan den utmätningsman som handlägger målet tager ställning till frågan om utmätning skall ske och vad den skall omfatta kan han från den andra utmätningsmannen behöva införskaffa uppgifter till ledning vid identifiering och värdering av egendomen. Utmätning av lösöre och av fordran som grundas på presentationspapper förutsätter för närvarande och skall alltså förutsätta, att objektet är tillgängligt för utmätningsmannen. Om objektet finns på annan ort, kan uppdragas åt utmätningsmannen därstädes att vidtaga åtgärd som avses i 74 §, eventuellt omhändertaga egendomen med stöd av 60 a § i förslaget. Vid verkställigheten bör vittne närvara. Själva utmätningen bör enligt beredningens mening ej förklaras verkställd förrän åtgärd som nyss nämnts inrapporterats. Först därefter kan bevis om utmätningen enligt bestämmelserna i 84 § UL tillställas gäldenären. Beredningen påpekar, att talan mot utmätningen skall fullföljas hos överexekutor, under vilken den utmätningsman som handlägger själva målet lyder, och att det är den utmätningsmannen som äger föranstalta om eventuell rättelse enligt de föreslagna nya bestämmelserna i 77 §.

Vad angår förhållandet utmätningsmännen emellan anser beredningen det följa av sakens natur, att utmätningsmans skyldighet att lämna sådant biträde som begäres av utmätningsman på annat håll måste bedömas med

hänsyn tagen även till hans egna arbetsförhållanden. I fråga om utmätning i lön kan det t. ex. möta samma praktiska svårigheter för honom att vid bestämd tidpunkt infinna sig där lönen utbetalas som erfarenhetsmässigt föreligger i hans egna utmätningsmål. De överenskommelser utmätningsmän emellan som i det föregående rekommenderats bör enligt beredningens mening lämpligen omfatta även problem av sådant slag.

Beredningen övergår härafter till frågan om överlämnande av mål innan egendom utmätts. I detta hänseende upptager beredningens förslag i 56 § 4 mom. ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter om befogenhet för utmätningsman att, när fråga är om utmätning av fast egendom på annan ort, eller i andra särskilda fall överlämna målet till annan behörig utmätningsman.

I sin motivering framhåller beredningen, att man får räkna med att genomförande av utmätning av egendom på annan ort ibland kan bli alltför tyngande, om målet skall handläggas av utmätningsmannen i gäldenärens hemvist. Det torde därför icke böra i lagen fastställas som en ovillkorlig tjänsteplikt för utmätningsmannen i gäldenärens hemvist att handlägga målet. Flera alternativ för handläggningen bör stå till buds, såväl när det gäller lös egendom som beträffande fast egendom. Utmätningsmannen bör alltså ha viss befogenhet att överlämna frågan om utmätning till annan behörig utmätningsman. Enligt beredningens mening bör det ankomma på Kungl. Maj:t att i administrativ ordning reglera, hur utmätningsmannen lämpligen bör förfara. Spörsmålet huruvida utmätningsmannen, när fråga uppkommit om utmätning av egendom inom annan utmätningsmans distrikt, bör själv handlägga målet eller i stället överlämna det till den andre, inrymmer visserligen praktiska överväganden som ej i detalj kan författningsmässigt regleras. Även om de administrativa bestämmelserna därför med nödvändighet måste lämna visst utrymme för utmätningsmannens eget bedömande, kan det dock i det väsentliga klargöras vad man förväntar av honom. Man har — fortsätter beredningen — i övrigt anledning tro, att utmätningsmännen själva skall vara angelägna att genomföra förrättningarna på lämpligt sätt. Skulle någon utmätningsman till äventyrs i för stor omfattning begagna sig av befogenhet att överlämna mål till annan, blir följden härav ej, att läget för borgenären blir sämre än enligt nuvarande ordning. Snarare blir denne även då, om ej utmätningsmannen gör sig skyldig till dröjsmål, bättre ställd än nu, eftersom det skall ankomma på utmätningsmannen att själv vidarebefordra ansökningen. Han bör därvid även bifoga erforderliga uppgifter om verkställd utredning beträffande gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden. Beredningen utgår vidare från att utmätningsman i gäldenärens hemvist städse och särskilt i brådskande fall skall söka handla så att borgenären ej lider förlust. Den befogenhet att vidtaga interimistiska åtgärder som beredningen under 60 a § föreslår bör också i sin mån möjliggöra för utmätningsman att förekomma förlust för borgenären.

Beredningen har i ett vid betänkandet fogat författningsutkast närmare angivit, hur de administrativa bestämmelserna om överlämnande av mål enligt beredningens mening bör kunna utformas (se betänkandet s. 150—151, 9 a §).

Som tidigare nämnts har beredningen ansett det böra i särskild ordning övervägas, huruvida bestämmelserna om överlämnande lämpligen kan göras tillämpliga i fråga om utmätning, vilken ingår som led i indrivningsförfarande beträffande böter, skatter o. l.

Beredningen har också till behandling upptagit frågan om måls överlämnande efter verkställd utmätning. Om utmätningssmannen i gäldenärens hemvist blir generellt kompetent att upptaga mål om utmätning, följer därav, att han kan komma att taga i mät fast egendom utanför sitt tjänstgöringsområde. Ehuru det icke är uteslutet, att samme utmätningssman skulle kunna handlägga målet även i fortsättningen, har beredningen ansett det vara att föredraga, att utmätningssmannen städse överlämnar målets fortsatta handläggning till utmätningssmannen där egendomen ligger. En bestämmelse härom föreslås i 56 a § 1 mom. UL. Innan han skiljer sig från målet, bör det åligga honom att vidtaga sådana expeditionella åtgärder, som avses i 85 § UL, d. v. s. underrättelse till inskrivningsdomaren och anmälan till överexekutor. Sådan anmälan bör enligt beredningens mening riktas till överexekutor där egendomen ligger. Bestämmelser härom föreslås i 56 a § 3 mom. UL. Enligt beredningens mening är det självfallet, att den utmätningssman, som tagit fast egendom i mät, även bör omhändertaga de handlingar rörande fastigheten som finns tillgängliga hos gäldenären. I övrigt skall det åligga utmätningssmannen i den ort, där fastigheten ligger, att vidtaga de åtgärder som ankommer på utmätningssman, främst enligt 79 § som bland annat handlar om beskrivning och värdering av fastigheten. Beredningen förutsätter, att den utmätningssman som tagit fastigheten i mät kommer att vid överlämnande av målet lämna redogörelse för de åtgärder som redan vidtagits, t. ex. genom utdrag av dagboken. Utmätningssman, där fastigheten ligger, skall sedermera enligt 99 § redovisa målet till överexekutor, som ju enligt UL har att handlägga frågan om fastighetens försäljning. Beredningen framhåller, att det föreslagna förfarandet leder till att målet, utan särskild föreskrift, kommer att lämnas till behörig överexekutor, även om den utmätningssman som tog fastigheten i mät hade sitt tjänstgöringsområde utanför den behörige överexekutors kompetensområde.

Med de i 56 § 1 och 2 mom. föreslagna kompetensreglerna kan det — påpekar beredningen — inträffa, att viss lös egendom tages i mät såväl av utmätningssmannen i gäldenärens hemvist som av utmätningssmannen i annan ort. Det kan också tänkas, att två utmätningssmän grundar sin kompetens på de olika punkterna i 56 § 2 mom. UL. När något sådant undantagsvis händer, bör målen enligt beredningens mening på lämpligt sätt sammanföras. Det måste bestämmas, vilken utmätningssman som skall taga

hand om eventuell försäljning av den utmätta egendomen. Beredningen utgår från att det mest praktiska — t. ex. i fråga om maskiner och andra inventarier — är att försäljning ombesörjes av utmätningssmannen där egendomen finns. Enligt beredningens mening bör emellertid utmätningssmannen samråda om vad som är lämpligast. Är de oense, bör utmätningssmannen i gäldenärens hemvist få bestämma, vilken utmätningssman som skall handlägga målen. Bestämmelse härom föreslås upptagen i 56 a § 2 mom. UL. Utmätningssmannen i gäldenärens hemvist kan förmodas vara den som har den bästa överblicken över andra omständigheter som kan vara av betydelse i saken, däribland gäldenärens personliga förhållanden. Gäldenärens hemvist skall ju också enligt beredningens förslag vara generellt kompetensgrundande faktum för utmätning, och detta betraktelsesätt återverkar i sin mån även här. Tänkbart är — anför beredningen vidare — att utmätningssmannen i gäldenärens hemvist får träffa avgörandet även i fall då han själv icke tagit egendomen i mät. Detta anser beredningen ej böra möta några betänkligheter. Om gäldenären över huvud ej har hemvist här i riket, torde utmätningssmän som ej enas lämpligen böra hänvända sig till överexekutor.

Innan utmätningssman skiljer sig från mål med stöd av den föreslagna bestämmelsen i 56 a § 2 mom., bör det enligt beredningens åsikt åligga honom att vidtaga sådana expeditionella åtgärder, som avses i 72 och 85 §§ (56 a § 3 mom. i förslaget). Även här anser beredningen böra gälla, att anmälan enligt 85 § 1 mom. UL skall riktas till den överexekutor där egendomen finns.

Beredningen har ansett sig böra särskilt framhålla, att de föreslagna kompetensreglerna icke är avsedda att lösa några internationellt rättsliga spörsmål. Huruvida utmätningssman i Sverige överhuvud kan taga viss egendom i mät, får sålunda bedömas enligt andra överväganden. Tveksamma spörsmål kan uppkomma, särskilt när det gäller utmätning av fordran eller rättighet. I sistnämnda hänseende påpekar beredningen, att regeln i 56 § 2 mom., enligt vilken utmätning av fordran i pengar får sökas där den förpliktade är, icke kan sägas innebära någon principiell nyhet. Den ställer det endast utom all tvekan, att lokalt kompetent utmätningssman finns att tillgå i Sverige, när den mot vilken fordringen riktas finns här (jfr NJA 1938 s. 322). I fråga om fordran som grundas å löpande skuldebrev eller annat presentationspapper kan kompetensregeln svårigen få någon självständig betydelse, eftersom utmätningens genomförande torde förutsätta att handlingen är tillgänglig.

Enligt beredningens mening kan däremot regeln om generell behörighet för utmätningssmannen i gäldenärens hemvist ge större möjligheter att genomföra utmätning i vissa fall som har internationell anknytning. Om utmätning söks i gäldenärens hemvist och det vid målets handläggning framkommer, att viss gäldenären tillhörig egendom som för närvarande finns utomlands, t. ex. ett fartyg eller en bil, snart är att vänta till Sverige,

kan utmätningsmannen ingripa och förordna om åtgärd enligt 60 a §, som kan genomföras så snart fartyget eller bilen kommer hit oavsett var detta äger rum. Vidare kan han, då han är beredd att taga egendomen i mät, påkalla biträde för utmätningens omedelbara genomförande så snart fartyget eller bilen anländer. Han får emellertid låta anstå med själva utmätningsförklaringen till dess egendomen på dylikt sätt omhändertagits.

I förevarande sammanhang behandlar beredningen också vissa andra kompetensfrågor. Sålunda föreslår beredningen, att de nya kompetensreglerna för utmätning också bör gälla vid verkställighet av kvarstad och skingringsförbud. Bestämmelser härom har upptagits i 183 och 185 §§ UL. Den som söker sådan verkställighet bör alltså kunna vända sig antingen till utmätningsmannen i gäldenärens hemvist eller till utmätningsman, som är kompetent enligt 56 § 2 mom. i förslaget. Såsom senare skall beröras, föreslår beredningen även ändring av kompetensreglerna vid handräckning enligt AvbL. Beträffande införsel anmärker beredningen, att dess förslag till ändring av UL icke torde inverka på frågan om utmätningsmans kompetens i ärenden om införsel. Enligt motiven till InfL bör i sådana ärenden den utmätningsman anses behörig inom vars tjänstgöringsområde den huvudsakliga verkställigheten, d. v. s. avlöningsbeloppens innehållande, skall äga rum (jfr 4 § andra stycket och 9 § andra stycket InfL).

Beredningen understryker att dess förslag ej ens inom ULs eget område innebär någon fullständig reglering av frågan om utmätningsmans lokala kompetens. Av flera skäl har beredningen funnit sig böra tills vidare begränsa de grundläggande kompetensreglerna i UL till att gälla utmätning, kvarstad och skingringsförbud. Det är endast beträffande dessa institut som UL i övrigt meddelar närmare föreskrifter, och det är på detta område som ett praktiskt behov av reformer särskilt givit sig till känna. Som framgår av vad tidigare anförts är det emellertid beredningens mening, att med stöd av 2 § 3 mom. utfärdade administrativa bestämmelser om befogenhet för utmätningsman att påkalla eller själv vidtaga åtgärder utom tjänstgöringsområdet skall gälla också i fråga om övriga institut inom ULs ram. Enligt beredningens mening bör regeln om generell kompetens för utmätningsmannen i gäldenärens hemvist kunna få analogisk tillämpning t. ex. när det gäller att verkställa dom om utgivande av visst gods. Att utmätningsmannen i den ort där åtgärden skall vidtagas alltså förblir lokalt kompetent är självfallet.

I detta sammanhang påpekar beredningen vidare, att dess förslag ej behandlar överexekutors kompetens. UL innehåller ej närmare bestämmelser härom, bortsett från vad som i 98 § 3 mom. stadgas om fast egendom inom särskilda överexekutors områden. När fråga är om klagan över utmätning, ger det sig regelmässigt självt, vilken överexekutor som är behörig. Beträffande åter mål som anhängiggörs direkt hos överexekutor lär finnas ett visst utrymme för att handla efter omständigheterna. Man torde sålunda — fortsätter beredningen — redan nu i fråga om kvarstad och skingrings-

förbud vända sig antingen till överexekutor, där gäldenären har sitt hemvist, eller till överexekutor, där egendom finns. Det är här på sin plats att jämföra med RB, enligt vilken domstol är behörig att förordna om kvarstad eller skingringsförbud även om egendomen ej finns inom rättens domvärjo. Om likväl nämnda praxis för överexekutors del ej skulle anses säkert grundad enligt nu gällande rätt, torde det i allt fall vara uppenbart, att den av beredningen föreslagna kompetensregleringen för utmätning kan åberopas som stöd för att analogivis bedöma överexekutors kompetens att bevilja kvarstad och skingringsförbud på samma sätt. I övrigt har beredningen ej ansett praktiskt behov föreligga att nu närmare överväga en reglering av överexekutors lokala kompetens.

I 69 § UL regleras det fallet att tredje man påstår sig vara ägare till lös egendom, som finns i gäldenärens bo, men ej förmår visa sin rätt. Hans anspråk hindrar då icke att egendomen utmätes. Om han bjuder sannolika skäl för sitt påstående, skall utmätningsmannen hänvisa honom att instämma sin talan till domstol. I avbidan på domstolens avgörande får det utmätta ej säljas. Hänvisning att stämma kan också ges av överexekutor, om tredje man vänder sig dit med sitt påstående. Behörig domstol för prövning av sådan talan är rätten i den ort där godset finns.

Frågan om behörig domstol i mål om bättre rätt till utmätt lös egendom röner inverkan av beredningens regler om utmätningsmans lokala kompetens. Enligt dessa regler kan utmätningsman komma att handlägga mål, i vilket den egendom som utmätes finns på ort utom hans tjänstgöringsområde och kanske också får bli kvar där fram till försäljningen. Beredningen anser det naturligt, att därest i en sådan situation tvist uppkommer om bättre rätt till egendomen, tvisten får prövas av den domstol till vilken utmätningsmannens tjänstgöringsområde hör och icke av den domstol där egendomen råkat påträffas. En regel att tvist om bättre rätt till utmätt lös egendom skall prövas av förstnämnda domstol är enligt beredningens mening förenad med fördelar även i andra hänseenden. Tvekan om domstolens behörighet behöver sålunda icke uppkomma i fall då egendomen flyttats efter utmätningen. Ej heller behöver frågan, var utmätt fordran eller rättighet skall anses vara lokaliserad, vålla några problem. Beredningen föreslår därför i första hand den ändringen i 69 § UL, att talan som där avses skall väckas vid den domstol, till vilken utmätningsmannens tjänstgöringsområde hör. Beredningen påpekar, att det i något enstaka fall förekommer att utmätningsmans tjänstgöringsområde faller inom mer än en domkrets. Det ligger i sakens natur, att talan i sådant fall skall väckas vid domstolen för den del av tjänstgöringsområdet, till vilken målet är att anse som lokaliserat med hänsyn till den omständighet som betingat utmätningsmannens kompetens. I regel grundas kompetensen på att gäldenären har sitt hemvist inom tjänstgöringsområdet, och behörig domstol blir då rätten i hemvistorten. För att den som vill väcka talan icke skall behöva tveka vid valet av domstol bör det — framhåller beredningen

— ankomma på utmätningssmannen att angiva var talan skall väckas. Det bör vidare åligga utmätningssmannen att vid meddelande av hänvisning angiva mot vilka talan skall väckas liksom tiden inom vilken det skall ske och äventyret om något av detta försummas.

Remissyttrandena. I det stora flertalet remissyttranden har lagberedningens förslag i denna del tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Bland dem som i princip godtagit förslagen har emellertid några framställt anmärkningar mot vissa detaljer. En fråga som ägnats ganska stor uppmärksamhet är, som tidigare nämnts, i vad mån de föreslagna kompetensreglerna bör göras tillämpliga även vid utmätning för skatter, böter och dylikt.

Riksrevisionsverket framhåller, att de föreslagna reglerna medför möjlighet till ett snabbare förfarande i enskilda fall och undanröjer tveksamhet från de rättssökandes sida. Enligt ämbetsverkets mening ställer systemet emellertid ej blott stora krav på den enskilde utmätningssmannens bedömningsförmåga utan förutsätter också, om de tänkta fördelarna skall vinnas, en smidig samarbetsförmåga inom hela den i viss mån som en enda enhet arbetande indrivningsorganisationen.

Länsstyrelsen i Norrbottens län betecknar förslaget som värdefullt. Enligt länsstyrelsens uppfattning torde man icke behöva befara komplikationer genom den möjlighet att i vissa fall välja utmätningssman som beredningen föreslagit. En förutsättning härför är emellertid givetvis, att förutsatt samverkan mellan utmätningssmännen verkligen kommer till stånd.

Föreningen Sveriges stadsfogdar anser sig, med hänsyn till de nyheter som de föreslagna bestämmelserna innebär, icke böra göra något mera ingående uttalande angående den verkan som dessa regler kan komma att få på det praktiska genomförandet av exekutionen. Enligt föreningens mening står det dock klart, att reglerna i åtskilliga fall, såsom exempelvis då det gäller möjligheten för utmätningssmannen att verkställa utmätning av egendom som finns på annan ort än där han har sitt säte, är ägnade att medföra en snabbare och säkrare exekution. Föreningen fortsätter.

Å andra sidan måste viss tveksamhet sägas föreligga beträffande bestämmelserna om samverkan mellan utmätningssmännen och överlämnande av mål innan egendom utmätts, ävensom över huvud taget reglerna angående samarbete mellan utmätningssmännen. Det torde finnas anledning antaga, att genom vidaresändande av utmätningsmål till utmätningssmän i andra orter vissa svårigheter kan uppstå. De farhågor som man här skulle kunna andraga synes emellertid föreningen icke vara av sådan karaktär, att man därför bör ställa sig negativ till de föreslagna reglerna med alla de fördelar de erbjuder allmänheten.

Styrelsen för Föreningen Sveriges landsfiskaler instämmer i stort sett i vad beredningen anfört.

Förste stadsfogden i Malmö anser, att de föreslagna ändringarna är ägnade att helt omgestalta det nuvarande förfarandet och att de säkerligen kommer att medföra en avsevärd ökning av utmätningssmannens expeditionella

arbete. Trots detta synes honom förslaget vara sådant att det bör genomföras och prövas i praktiken.

Landsfiskalen-utmätningssmannen i Sköns distrikt finner det däremot troligt, att några större ändringar i nuvarande praxis icke kommer att vidtagas, i all synnerhet som förslaget förefaller ge utrymme härför vid ett friktionsfritt samarbete utmätningssmännen emellan.

Förste stadsfogden i Göteborg menar, att lagberedningen löst de hithörande svårreglerade problemen på ett elegant sätt genom att i huvudsak anknyta verkställigheten till utmätningssgäldenärens hemvist, med befogenhet för utmätningssmannen att överlämna mål, införskaffa utredning, påkalla biträde för åtgärd på annan ort m. fl. möjligheter till samverkan mellan utmätningssmän. Han hyser dock vissa betänkligheter om hur denna samverkan skall komma att fungera i praktiken. Vidare framhåller han, att hemvistbestämningen torde komma att vålla vissa praktiska problem även om de flesta kan lösas genom interimistiska ingripanden, och anför i anslutning härtill bland annat.

När det gäller t. ex. kringresande arbetstagare eller »löscher man», torde det vara lämpligt, att den utmätningssman, som anträffar gäldenären, också är behörig. Motiven ger också visst stöd härför men förutsätter en utredning, som kan bli rätt omständlig, om stadigvarande hemvist och kyrkskrivning. Enligt den alternativa behörighetsregeln må utmätning av egendom, som finns på annan ort än gäldenärens hemvist, sökas där egendom är. Borgenär, som icke kan anvisa eller göra sannolikt, att gäldenär har utmätningssbar egendom på den ort, där gäldenären tillfälligt vistas, kan ha intresse av att en undersökning där sker onedelbart. Ehuru lagförslaget eller motiven icke uttalar sig härom, synes dock avsikten vara, att utmätningssmannen i den orten är skyldig upptaga en sådan ansökan och behörig icke blott att utmäta gods utan även att konstatera, att gäldenären där saknar utmätningssbara tillgångar.

Detta spørsmål har också berörts av *andre stadsfogden i Malmö* och *Svenska exekutionsmännens riksförbund*. Enligt deras uppfattning täcker de föreslagna reglerna icke det vid skatte- och bötesindrivning mycket vanliga forum: där gäldenären tillfälligt vistas. De yttrar samstämmigt.

I de fall då den tillfälliga vistelsen på en ort beror på att personen i fråga är intagen på sjukhus, fängvårdsanstalt eller dylikt förorsakar ärendenas översändande till vistelseorten ett arbete, som icke på något sätt står i rimlig proportion till vad man någon enstaka gång kan lyckas uttaga. Om — såsom lagberedningen föreslår — reglerna för handräckning enligt bötes- och skatteindrivningsförfattningarna görs till föremål för översyn, bör berörda spørsmål då upptagas till behandling.

Ett annat spørsmål som *förste stadsfogden i Göteborg* närmare behandlar är frågan när egendom skall anses utmätt i det fallet att utmätningssmannen för utmätningens genomförande påkallat biträde av utmätningssmannen i annat distrikt. Efter att ha hänvisat till vissa uttalanden av lagberedningen anför han.

I vilket skede skall då egendom anses utmätt: när utmätningssmannen beslutar att utmätning skall ske, när de i 74 § angivna åtgärderna vidtagits eller när »själva utmätningssförklaringen» avgivits? Ett lagstadgande här- om torde vara nödvändigt för bestämmande av förmånsrätt mellan flera ut- mätningar i samma egendom, återgång av utmätning i konkurs (§ 31 KL) m. m. Det förefaller vidare egendomligt, om den biträdande utmätningssman- nen skall kunna omhändertaga gods med tillkännagivande, att det sker för att utmätningssman å annan ort sedermera skall avgiva utmätningssförkla- ring. För närvarande torde utsködningslagen förutsätta, att egendom först förklaras utmätt, upptecknas och värderas samt därefter säkerställas, d. v. s. omhändertages, utmärkes etc. — — — Skall nu säkerställande kunna ske för utmätningens omedelbara genomförande utan åberopande av 60 a §, men före utmätningssförklaringen, torde även därom givas en uttrycklig regel i lagtexten.

Vad härefter angår frågan i vad mån de föreslagna kompetensreglerna bör göras tillämpliga vid utmätning vilken ingår som led i indrivnings- förfarande beträffande böter, skatter o. l. uttalar till en början *andre stads- fogden i Malmö*, att utmätningssman vid verkställighet i skatte- och bötes- mål bör få samma befogenhet som i enskilt mål att utom sitt tjänsteom- råde själv vidtaga erforderlig åtgärd och att påkalla biträde hos annan ut- mätningssman. *Överexekutor i Malmö* finner detta vara värt beaktande.

Riksrevisionsverket anser, att vissa fördelar givetvis vore att vinna genom att de möjligheter till snabbare ingripande som det nya systemet medför görs tillämpliga även på indrivning av skatter och allmänna avgifter som ofta avser betydande belopp och ställer stora krav på effektiva åtgärder. Emellertid framhåller ämbetsverket, att det i uppbördsförfattningarna före- skrivna handräckningsförfarandet visat sig fungera i stort sett väl. Enligt ämbetsverkets mening bör ett dylikt mera formbundet förfarande i huvud- sak bibehållas i fråga om skatte- och bötesindrivningen. En fast arbetsru- tin av sådant slag torde nämligen vara ofrånkomlig med hänsyn till ären- denas stora antal och av redovisningsskäl. Detta utesluter icke att i särskil- da fall de vidare kompetensreglerna enligt förslaget även skulle kunna tillämpas. Såsom handhavare av skatteindrivningen intager utmätningss- männen en annan ställning än när det gäller deras befattning med enskilda mål. Ämbetsverket erinrar om att i andra sammanhang från utmätningss- mäns sida framkommit önskemål om en särskild författning, som regle- rar förfarandet vid indrivning av skatter och allmänna avgifter. Under alla förhållanden anser ämbetsverket det böra särskilt utredas, i vilken utsträck- ning en lagstiftning av den nu föreslagna innebörden lämpligen bör slå ige- nom i fråga om skatteindrivningen.

Även *uppbördsutredningen* finner de nuvarande kompetensreglerna än- damålsenliga såvitt angår skatteområdet. Utredningen har sig icke bekant, att önskemål framförts om ändring av reglerna för skatteindrivning i före- varande hänseenden, och utredningen kan ej heller på grundval av det nu föreliggande materialet tillstyrka att sådan ändring sker. Enligt utredning- ens mening måste vid ställningstagandet till kompetensreglerna för enskilda

mål beaktas, att dessa regler behöver samordnas med motsvarande regler i fråga om indrivning av skatt o. l. Med hänsyn härtill hyser utredningen viss tvekan om lämpligheten av den i betänkandet förordade regleringen av utmätningsmans lokala kompetens. Till vissa av dessa regler ställer sig utredningen dock positiv. Utredningen anför härom.

I och för sig kan det i vissa fall vara av betydelse att ett utmätningsärende oavsett var egendomen är belägen kan handläggas och dirigeras av en och samme utmätningsman. Som regel torde det dock vara mest praktiskt att ärendet handläggas av utmätningsmannen på den ort där egendomen finns. Om den utmätningsbara egendomen är belägen i närheten av utmätningsmannens tjänsteområde bör han dock i brådskande fall ha möjlighet att på sätt lagberedningen föreslagit bege sig utanför sitt eget tjänsteområde för att själv verkställa utmätningen.

Även om nuvarande kompetensregler helt eller delvis skulle bibehållas, synes ansökan om utmätning, i enlighet med lagberedningens förslag, alltid böra få inges till utmätningsmannen i gäldenärens hemvist. I förekommande fall får denne utmätningsman därvid vidarebefordra ansökningen till behörig utmätningsman.

Mera avvisande till lagberedningens förslag ställer sig några remissinstanser.

Exekutionsdirektören i Stockholm framställer visserligen icke i och för sig några anmärkningar mot de föreslagna reglernas innehåll, men gör gällande, att det kan vara lämpligt att låta anstå med lagfästande av reglerna — vilkas ekonomiska konsekvenser icke kan överblickas — till dess hela landets exekutionsväsen är förstatligat. Han befarar nämligen, att ett lagfästande av förslagen kan medföra förskjutning av arbetsuppgifterna och därmed av kostnaderna mellan vissa utmätningsmannadistrikt. Vidare hänvisar han till de av stadsdomstolsutredningen och 1957 års polisutredning framlagda förslagen rörande exekutionsväsendet. Han framhåller därvid, att värdet av den föreslagna tilläggsbestämmelsen i 2 § UL skulle i viss mån förringas, om utmätningsmannadistriktet får den omfattning som polisutredningen förordar. Slutligen framhåller han, att det vid utformningen av kompetensreglerna är önskvärt, att överensstämmelse mellan bestämmelserna för enskilda mål och bestämmelserna för skatter uppnås så långt detta är möjligt.

Överståthållarämbetet finner sig som nämnts icke kunna biträda lagberedningens förslag i kompetensfrågan. Enligt ämbetets mening har anmärkningarna mot det nuvarande systemet fått för stora proportioner. Bristen på kompetensbestämmelser i UL torde icke vara av så allvarlig art som beredningen vill göra gällande, och ämbetet kan icke finna behovet styrkt av så genomgripande reformer som beredningen föreslagit. Som ett argument mot förslaget åberopar ämbetet också, att reglerna blivit invecklade och detaljerade, samt fortsätter.

Det kan befaras, att de föreslagna kompetensreglerna kommer att i praktiken medföra stora olägenheter och snarare vara ägnade att tillskapa än att förhindra kompetenskonflikter. Med ett system som det föreslagna torde

det vidare vara svårt att tillämpa den i 58 § UL givna regeln om samtidig utmätning vid konkurrens mellan olika borgenärer. Det skulle även kunna inträffa, att besvär över utmätning av en och samma egendom finge anföras hos skilda överexekutorer.

Överståthållarämbetet anmärker vidare på att viktiga bestämmelser, bland annat regeln om utmätningsmans rätt att vidtaga åtgärder utom sitt tjänsteområde, skulle komma att meddelas i administrativ ordning. — Enligt ämbetets mening fungerar det nuvarande systemet i stort sett tillfredsställande, även om viss omgång kan uppkomma på grund av det bristande samarbetet mellan utmätningsmännen, när det gäller enskilda mål. Ämbetet uppehåller sig vid det tillvägagångssätt som nu tillämpas vid skatteexekutionen och gör gällande, att de erfarenheter som därvid vunnits bör läggas till grund för det reformarbete som närmast tar sikte på de enskilda målen. Skulle det därvid framstå som lämpligt med ett längre drivet samarbete mellan olika utmätningsmän än vad nu förekommer i fråga om skatteexekutionen, bör å andra sidan de bestämmelser som kan komma att utfärdas därom göras tillämpliga även beträffande skatteexekutionen. Ämbetets slutsatser blir följande.

Kompetensfrågan torde lättast och bäst lösas genom att möjlighet gives att söka utmätning i gäldenärens hemort, men att — därest utmätningsbar egendom ej skulle finnas i hemorten — skyldighet stadgas för utmätningsmannen där att överlämna ärendet till utmätningsmannen där godset finnes. Härigenom skulle till huvudsaklig del elimineras den nuvarande olägenheten vid utmätning i så kallade enskilda mål, som ligger däri att ansökningen regelmässigt avvisas, om utmätningsbar egendom ej finnes å den ort ansökningen göres. Det förefaller överståthållarämbetet naturligt, att möjlighet bör finnas för borgenär att ansöka om utmätning i gäldenärens hemort. Oavsett var ansökningen gjorts, måste man emellertid hålla fast vid att utmätningsmannens behörighet konstitueras av att utmätningsbar egendom finnes inom hans tjänstgöringsområde. Undantag från denna regel bör medgivas endast i vissa i UL angivna fall, där ett undantag framstår som särskilt motiverat, exempelvis om utmätningsmannen har sitt kontor utom distriktet och egendomen finnes där.

Överståthållarämbetet framhåller slutligen, att om reformen begränsas på sätt ämbetet förordar, återverkningarna på skatteindrivningen blir ringa.

En lösning av huvudsakligen samma innebörd som överståthållarämbetet angivit förordar också *stadsfiskalen i Luleå* och *landsfiskalen i Mörråps distrikt*. Stadsfiskalen i Luleå tillstyrker emellertid den i 56 § 2 mom. andra punkten upptagna regeln om utmätning av fordran i penningar.

Lagrådet har under 2 § i förslaget till lag om ändring i UL berört möjligheterna för utmätningsman, som handlägger utmätningsärende, att anlita annan utmätningsman för åtgärd, som avses i 74 § UL. Därvid har lagrådet på skäl, som närmare redovisas i dess protokoll, kommit till den uppfattningen, att utrymme för att låta annan utmätningsman ombesörja dylik åtgärd endast torde finnas, om åtgärden och verkställighetsförklaringen

efter därom ingången rapport kan ske i nära samband med varandra. Att förklara utmätning verkställd på grundval av ett omhändertagande, varom rapport ingått exempelvis först dagen efter denna åtgärd, skulle enligt lagrådet komma i strid med vad 77 § UL ger vid handen i fråga om tidpunkten för utmätningens fullbordande och förmånsrättens uppkomst.

Under 56 och 56 a §§ i nyssnämnda förslag förordar lagrådet, som anser det mindre lämpligt att i utsökningsmål begagna uttrycket hemvist som beteckning på den faktiska boningsorten, att huvudregeln om utmätningensmans behörighet formuleras så, att utmätning sökes där gäldenären är bosatt. Enligt lagrådets mening bör vidare utmätning hos dödsbo sökas där den döde senast var bosatt och icke där han var mantalsskriven. Lagrådet anser tillika önskvärt att uttrycket juridiska personer såvitt möjligt undvikas i lagspråket. För den händelse dessa synpunkter beaktas, föreslår lagrådet vissa följdändringar i 56 § 2 mom. samt 56 a § 1 och 2 mom. i förslaget till lag om ändring i UL.

Departementschefen. Enligt nuvarande ordning kan utmätning i princip endast verkställas av utmätningssmannen i det distrikt, där gäldenären tillhörig egendom finnes. En sådan ordning förefaller onödigt stel. Olägenheterna härav kommer framför allt till synes därigenom att borgenär, som på exekutiv väg vill komma till sin rätt, emellanåt kan få underkasta sig åtskillig omgång. Det kan sålunda bli nödvändigt för honom att i tur och ordning söka utmätning på flera håll. Saknar gäldenären utmättningsbar egendom i det första distriktet eller förslår egendomen där icke till gäldande av exekutionsfordringen, måste borgenären för att få sin fordran täckt vända sig till utmätningssmannen i nästa distrikt. I ogynnsamma fall kan denna procedur få upprepas många gånger. I syfte att öka exekutionsväsendets effektivitet har lagberedningen i 56 § 1 mom. UL föreslagit, att utmätningssmannen i gäldenärens hemvist, varmed avses den faktiska bosättningsorten, skall vara behörig att verkställa utmätning, oavsett var gäldenärens egendom finnes. Denna grundläggande behörighetsregel kompletteras i förslaget med vissa alternativa kompetensregler. Utmätning av sådan egendom, som finnes på annan ort än i gäldenärens hemvist, skall sålunda jämväl få verkställas av utmätningssmannen på den plats, där egendomen finnes (56 § 2 mom. UL). Utmätning av gäldenärens penningfordran mot tredje man skall enligt förslaget också få verkställas av utmätningssmannen i det distrikt, där tredje man är, även om fordringen skulle anses lokaliserad till annan ort (56 § 2 mom. UL). Vad lagberedningen sålunda föreslagit har i stort sett godtagits eller lämnats utan erinran av remissorganen. Ej heller från lagrådets sida har tanken att göra utmätningssmannen i gäldenärens bosättningsort generellt behörig att verkställa utmätning av gäldenärens egendom oberoende av dess lokalisering eller de föreslagna alternativa kompetensreglerna föranlett någon anmärkning. För egen del hyser jag den uppfattningen, att den av lagberedningen föreslagna ordningen,

framför allt den förordade regeln om generell kompetens för viss utmättningsman, är ägnad att höja exekutionsväsendets funktionsduglighet samt att den jämväl i övrigt innebär en i sak tillfredsställande lösning av frågan om utmättningsmans lokala behörighet. Jag vill alltså förorda, att denna ordning genomföres.

Huvudregeln om generell kompetens för viss utmättningsman har i 56 § 1 mom. i lagberedningens förslag uttryckts så, att utmätning sökes, där gäldenärens hemvist är, samt att den ort, där gäldenären är bosatt, skall anses som hans hemvist. Lagrådet har — i betraktande av att med hemvist i rättegångsmål i regel enligt 10 kap. 1 § andra stycket RB förstås mantalskrivningsorten — funnit det mindre lämpligt, att samma uttryck, låt vara att dess särskilda innebörd anges, i utmättningsmål begagnas för att beteckna den faktiska bosättningen. I all synnerhet är det enligt lagrådets mening olämpligt, om så sker i en ny utsökningslag. När det gäller att taga ställning till detta terminologiska spörsmål, är till en början att beakta, att användningen av uttrycket hemvist såsom beteckning på den faktiska bosättningen icke innebär någon för RB främmande terminologi. Uttrycket brukas nämligen i denna betydelse i 10 kap. 1 § första stycket RB, låt vara att de fall som omfattas av lagrummet icke är särskilt frekventa. Risken för att bruket av termen hemvist i UL skall, under inflytande av andra forumregler i RB, ge upphov till missförstånd förefaller helt ringa, om termens innebörd, såsom lagberedningen förordat, uttryckligen anges i UL. Med hänsyn härtill och till att UL redan nu begagnar ordet hemvist såsom beteckning på den faktiska bosättningsorten har jag ej ansett tillräcklig anledning föreligga att frångå den av lagberedningen föreslagna terminologin. — Enligt lagberedningens förslag i 56 § 1 mom. UL skall vidare såsom hemvist för juridisk person anses den ort som enligt 10 kap. RB betingar domstols behörighet i tvistemål i allmänhet. För dödsbos vidkommande innebär detta, att generell kompetens normalt skall tillkomma utmättningsmannen i den ort, där den döde var mantalsskriven. I likhet med lagrådet anser jag det lämpligare att generell kompetens tillägges utmättningsmannen i den ort, där den döde senast var bosatt. I övrigt torde regeln till undvikande av uttrycket juridisk person kunna formuleras så, att i fråga om bolag eller annan, som avses i 10 kap. 1 § tredje stycket RB, skall som hemvist anses den ort, som enligt nämnda lagrum gäller som hemvist. Vid utmätning hos bolag, förening eller annat liknande rättssubjekt blir härigenom utmättningsmannen på den ort, där styrelsen har sitt säte, i regel generellt kompetent verkställighetsorgan. I likhet med lagrådet anser jag behov icke föreligga av någon bestämmelse rörande kompetensen vid utmätning hos kronan.

Lagberedningen har vidare i 2 § 3 mom. UL föreslagit, att det skall tillkomma Kungl. Maj:t att i administrativ ordning utfärda bestämmelser om befogenhet för utmättningsman att i mål, som upptagits av honom, påkalla eller själv vidtaga åtgärd utom tjänstgöringsområdet. I anslutning härtill har lagberedningen för de enskilda målens del framlagt förslag till admi-

nistrativa bestämmelser i detta ämne (bet. s. 151). Att en sådan befogenhet i viss utsträckning bör tillkomma utmätningsman för att utsökningsväsendet skall fungera snabbt, smidigt och effektivt, står enligt min mening utom tvivel. Särskilt om viss utmätningsman, såsom förut förordats, erhåller generell kompetens att utmäta gäldenärens egendom oberoende av dess lokalisering, lär man svårigen kunna undvika att förläna åtminstone denne en viss befogenhet att agera utanför sitt tjänstgöringsområde antingen själv eller med biträde av annan utmätningsman. Men även utanför den generella kompetensregelns tillämplighetsområde, kan en dylik befogenhet mången gång befrämja en ändamålsenlig handläggning av ett verkställighetsärende. Då utmätning sker i den ort, där egendomen finnes, kan det — för att endast taga ett exempel — vara i hög grad lämpligt, att utmätningsmannen där har möjlighet att själv eller med biträde av annan utmätningsman sälja det utmätta godset på annan ort, där ett fördelaktigare försäljningsresultat står att uppnå. Ett sådant tillvägagångssätt tillgodoser bäst såväl borgenärens som gäldenärens berättigade intressen. Över huvud synes en dylik befogenhet vara ett naturligt led i strävan att så långt det lämpligen kan ske låta hela exekutionsväsendet fungera som en organisk enhet. Bestämmelser, varigenom utmätningsman förlänas befogenhet att påkalla eller själv vidtaga åtgärd utanför sitt eget distrikt, torde, såsom lagberedningen föreslagit, kunna meddelas i administrativ ordning, i vart fall så länge den pågående revisionen av utsökningsrätten ännu befinner sig på begynnelsestadiet. Jag vill alltså förordna lagberedningens förslag om ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att utfärda dylika bestämmelser.

Som ytterligare exempel på åtgärder, som det framför allt kan ifrågakomma att låta utmätningsman, själv eller med biträde av annan utmätningsman, vidtaga utanför sitt tjänstgöringsområde, kan nämnas delgivning av handlingar, värdering av egendom, omhändertagande av gods enligt 74 § UL eller annan där angiven säkringsåtgärd samt interimistiskt omhändertagande av egendom enligt 60 a § i förslaget. Om utmätningsman erhåller befogenhet att påkalla biträde av utmätningsman i annat distrikt jämväl för att där omhändertaga egendom enligt 74 § UL eller vidtaga annan i nämnda lagrum angiven säkringsåtgärd, uppkommer den av lagrådet berörda frågan vilket utrymme som finnes för ianspråktagande av denna befogenhet. Stadgandet i 74 § UL kräver enligt min mening, att ett nära tidssamband upprätthålles mellan utmätningsförklaring, å ena, samt godsets omhändertagande eller därmed jämförlig säkringsåtgärd, å andra sidan. Härav följer, att utrymme för att begära biträde med godsets omhändertagande enligt 74 § UL eller vidtagande av annan där angiven säkringsåtgärd endast finnes, om den beordrade åtgärden och utmätningsförklaringen kan ske i nära anslutning till varandra. När tillräckligt snabb kontakt icke kan etableras mellan utmätningsmannen där ärendet är anhängigt och utmätningsmannen där säkringsåtgärden skulle vidtagas, kan, såsom lagrådet påpekat, i stället andra förfaringssätt ifrågakomma, t. ex. påkallande av biträde med åtgärd enligt 60 a § i förslaget eller överlämnande av ären-

det i dess helhet till utmätningssmannen där godset finnes för att av honom självständigt handläggas.

Även om utmätningssman erhåller befogenhet att påkalla eller själv vidtaga exekutiv åtgärd utom tjänstgöringsområdet, kan det, som nyss antytts, likväl emellanåt inträffa, att ärende, som rätteligen anhängiggjorts hos viss utmätningssman, lämpligen bör i sin helhet handläggas av annan behörig utmätningssman. Behov föreligger därför av en befogenhet för utmätningssman att redan innan utmätningssåtgärd vidtages överlämna målet till annan kompetent utmätningssman. Då i utmätningssärende, som är anhängigt hos utmätningssmannen i gäldenärens hemvist, fråga uppkommer om utmätning av fast egendom på annan ort, kan det t. ex. förhålla sig så, att saken icke utan omgång eller annan avsevärd olägenhet kan handläggas av utmätningssmannen i gäldenärens hemvist och därför med fördel kan övertagas av utmätningssmannen där fastigheten ligger. Situationen kan vara likartad t. ex. vid utmätning av tomträtt, vattenfallsrätt, byggnad på ofri grund eller en stor och svårvärderad maskinpark. Jämväl i andra fall kan det vara mest ändamålsenligt att utmätningssman överlämnar ett av honom upptaget verkställighetsärende till annan behörig utmätningssman och därigenom skiljer sig från saken. Med hänsyn till stadgandet i 58 § UL kan exempelvis ett sådant förfaringsätt te sig närliggande, då mål om utmätning för olika borgenärers fordringar mot samma gäldenär samtidigt är anhängiga hos skilda utmätningssmän. Hit hör även det förut berörda utmätningssfallet, då tillräckligt snabb kommunikation utmätningssmännen emellan icke går att upprätthålla. I anledning av vissa farhågor, som uttalats under remissbehandlingen, vill jag som min åsikt tillkännage, att jag har svårt att tro, att en befogenhet att överlämna mål till annan behörig utmätningssman skulle komma att missbrukas av våra exekutiva myndigheter. I likhet med lagberedningen anser jag att bestämmelser, som reglerar ifrågavarande befogenhet, bör kunna utfärdas i administrativ ordning. Jag förordar alltså lagberedningens av lagrådet och flertalet remissorgan godtagna förslag att Kungl. Maj:t skall äga förordna om befogenhet för utmätningssman att när fråga är om utmätning av fast egendom på annan ort än gäldenärens hemvist eller i andra särskilda fall överlämna mål om utmätning till annan behörig utmätningssman. Stadgandet härom kan, såsom lagberedningen förordat, lämpligen införas i 56 § 4 mom. UL.

Nyssnämnda stadgande avser måls överlämnande innan utmätning skett. Ibland kan emellertid mål behöva överlämnas till annan behörig utmätningssman efter det utmätning kommit till stånd. Om utmätningssmannen i gäldenärens hemvist med stöd av sin generella kompetens utmätt fast egendom utom det egna distriktet, torde målet, såsom lagberedningen i 56 a § 1 mom. UL förordat, därefter böra överlämnas till utmätningssmannen där fastigheten ligger för att i fortsättningen handläggas av honom i vad på utmätningssman ankommer. Sådana åtgärder som beskrivning och värdering av fastigheten kommer därmed att åvila denne. När han fullgjort vad på honom ankommer, har han att enligt 99 § UL redovisa målet till den

överexekutor, under vilken han lyder. Frågan om försäljning av utmätt fast egendom handlägges nämligen enligt UL av överexekutor. Även när viss lös egendom utmätts av mer än en utmätningsman, bör, på sätt lagberedningen i 56 a § 2 mom. UL föreslagit, överlämnande ske, så att målen i fortsättningen kommer att handläggas endast av en av utmätningsmännen. Om dessa icke kan enas om vem av dem som skall handlägga målen, bör bestämmanderätten i enlighet med lagberedningens förslag tillkomma utmätningsmannen i gäldenärens hemvist. Även de bestämmelser, som lagberedningen i 56 a § 3 mom. UL föreslagit rörande förfarandet vid måls överlämnande efter verkställd utmätning synes vara ändamålsenliga.

En särskild fråga är i vad mån reglerna om utmätningsmans lokala kompetens och hans befogenhet att själv eller med biträde av annan utmätningsman agera utanför sitt tjänstgöringsområde och att överlämna mål till annan behörig utmätningsman bör vinna tillämpning vid utmätning, som ingår såsom led i indrivningsförfarande rörande skatter, böter och dylikt. Beträffande indrivning av skatt, som upptagits i restlängd, gäller för närvarande, att restlängden överlämnas till utmätningsmannen i det distrikt, där skatten påförts (skatteortens utmätningsman). Oftast sammanfaller detta med det distrikt, där den skattskyldige har sitt hemvist. Med nuvarande ordning är skatteortens utmätningsman — vare sig den skattskyldige har sitt hemvist i hans distrikt eller icke — endast behörig att verkställa utmätning, om gäldenären har för utmätning tillgänglig egendom inom distriktet. Finnes tillgång till skattens gäldande inom distriktet, skall å andra sidan indrivning av skatten normalt ske där. Eljest inkopplas annan utmätningsman på indrivningen av skatten. Framgår av utredningen i ärendet, att den skattskyldige vistas inom annat utmätningsmansdistrikt eller kan av annan anledning antagas, att skatten kan indrivnas inom annat utmätningsmansdistrikt, skall skatteortens utmätningsman begära handräckning för skattens uttagande hos utmätningsmannen i detta distrikt. Det regelmässiga är, att handräckning begäres hos utmätningsmannen i den ort, där den skattskyldige vid tiden för indrivningen vistas. Då vistelseort och hemvist av naturliga skäl i regel sammanfaller, blir indrivningsärendet även på denna väg ofta anhängigt hos utmätningsmannen i gäldenärens hemvist. Anmärkas bör, att utmätningsmannen i gäldenärens vistelseort — oavsett om denna sammanfaller med hemvistet eller ej — icke på den grund, att gäldenären uppehåller sig i hans distrikt, är behörig att verkställa utmätning av gäldenärens egendom. Sådan behörighet tillkommer honom i gäldande rätt allenast om gäldenären har utmätningsbar egendom inom distriktet och behörigheten är då begränsad till denna egendom. Även om skatteortens utmätningsman, då han ej själv kan uttaga skatten, vanligen vänder sig till vistelseortens utmätningsman, förekommer det dock någon gång, att handräckning i stället begäres hos utmätningsman i annat distrikt, om man kan antaga att gäldenären tillhörig egendom finnes där. Om den skattskyldige icke kan anträffas på handräckningsorten och skatten ej kan där uttagas, vidtager en ny fas i indrivningsförfarandet. Utmätningsmannen i

handräckningsorten skall nämligen i så fall vidarebefordra handräckningsärendet till utmätningsmannen i annat distrikt, där gäldenären må kunna anträffas eller skatten av annan anledning bör indrivnas. I den mån indrivningsärendet icke i ett tidigare skede varit anhängigt hos utmätningsmannen i gäldenärens hemvist, kan det alltså i denna omgång komma att handläggas av honom. Gången vid indrivningen av böter påminner i mångt och mycket om förfarandet vid skatteindrivning (se K.F. den 14 december 1917 angående indrivning och redovisning av böter). Av det sagda torde framgå, att ärende om indrivning av skatt eller böter i stor utsträckning — antingen direkt eller efter handräckningsförfarande — hamnar hos utmätningsmannen i den ort, där gäldenären är bosatt. Att så sker är önskvärt, bl. a. därför att gäldenären vanligen har större delen av sin egendom där, även om gäldenären i en del fall även kan ha egendom på annan ort. Med hänsyn härtill innebär det enligt min mening en rationalisering, om utmätningsmannen i gäldenärens hemvist — såsom lagberedningen föreslagit — jämväl i ärende om uttagande av skatt, böter och dylikt blir generellt behörig att verkställa utmätning i all gäldenärens egendom, oavsett var denna är lokaliserad. Härigenom kan det omständligare handräckningsförfarandet i viss utsträckning undvikas eller begränsas. Även de alternativa behörighetsreglerna i 56 § 2 mom. UL bör enligt min mening vara tillämpliga på utmätning för skatt, böter och dylikt. Allmänt sett är det önskvärt, att reglerna om utmätning för skatt, böter och dylikt så långt möjligt överensstämmer med de utmätningsregler, som gäller i alla andra fall. Jag är alltså icke benägen att föreslå sådan begränsning i 60 § uppbördsförfordningen eller 22 § UP, varigenom de grundläggande reglerna i 56 § 1 och 2 mom. i förslaget om ändring i UL skulle helt eller delvis komma att sakna tillämplighet vid utmätning för skatt, böter och dylikt.

Bemyndigandet i 2 § 3 mom. UL, med stöd varav utmätningsman i administrativ väg kan tilläggas befogenhet att påkalla eller själv vidtaga exekutiv åtgärd utanför sitt distrikt, bör, såsom lagberedningen föreslagit, även omfatta ärenden om indrivning av skatt, böter och dylikt, särskilt som en befogenhet för utmätningsman att så förfara hör nära samman med den generella kompetens, som jämväl på bötes- och skatteindrivningens område bör tillkomma utmätningsmannen i gäldenärens hemvist. Något förslag till administrativa bestämmelser om dylik befogenhet föreligger för närvarande icke för bötes- och skatteindrivningsmålens del. Frågan om sådana bestämmelser på nyssnämnda område torde, såsom lagberedningen ock synes ha förutsatt (jfr bet. s. 125), få närmare övervägas i samband med den översyn av de administrativa författningarna rörande bötes- och skatteindrivningen, som lär bli erforderlig, därest förslagets grundläggande regler om utmätningsmans lokala kompetens göres tillämpliga även på utmätning för skatt, böter och dylikt.

Ej heller i frågan, om eller i vad mån utmätningsman på bötes- och skatteindrivningens område bör äga befogenhet att innan utmätning skett överlämna mål om utmätning till annan utmätningsman och därmed slutgiltigt

skilja sig från saken, föreligger för närvarande något utarbetat förslag. Detta spörsmål bör, under beaktande bl. a. av de redovisningstekniska hänsyn som kan tala emot en dylik befogenhet på förevarande område, likaledes upptagas till behandling vid den översyn, jag nyss nämnt. Det torde icke vara förenat med någon olägenhet, att såsom lagberedningen föreslagit låta själva bemyndigandet att förordna om dylik befogenhet avse jämväl mål om utmätning för skatt, böter och dylikt, även om det för ögonblicket ter sig ovisst, om bemyndigandet behöver tagas i anspråk för sådana måls vidkommande.

Bestämmelserna i 56 a § i förslaget till lag om ändring av UL torde kunna tillämpas även vid utmätning för skatt, böter och dylikt.

Lagberedningen har föreslagit, att bestämmelsen om generell kompetens för utmätningsman i gäldenärens hemvist, de alternativa behörighetsreglerna samt bemyndigandet att förordna om rätt för utmätningsman att överlämna mål om utmätning till annan behörig utmätningsman skall äga motsvarande tillämpning med avseende å kvarstad och skingringsförbud (183 och 185 §§ förslaget till lag om ändring i UL). Jämväl i denna del kan jag biträda lagberedningens förslag, som härutinnan godtagits eller lämnats utan erinran av lagrådet och flertalet remissorgan. Anmärkas må, att det föreslagna bemyndigandet att förordna om befogenhet för utmätningsman att påkalla eller själv vidtaga åtgärd utom tjänstgöringsområdet redan enligt sitt eget innehåll omfattar såväl utmätningsmål som andra mål, vilka upptagits av utmätningsman. Till frågan, i vad mån 56 § i förslaget till lag om ändring av UL bör äga motsvarande tillämpning vid handräckning enligt AvbL, återkommer jag i det följande.

Mot den av lagberedningen förordade ändringen av forumregeln i 69 § UL har jag intet att erinra. Även förslaget om förtydligande av sådan hänvisning, som avses i nämnda lagrum, kan jag godtaga.

3. Gäldenärens underrättande i mål om utmätning

Gällande rätt. UL ger i 59 och 60 §§ regler om gäldenärens underrättande innan utmätning äger rum samt meddelar i 84 § vissa bestämmelser om protokoll och s. k. utmätningsbevis som avser att gäldenären efter verkställd utmätningsförrättning skall få besked om vad som förekommit.

I ett fall följer av ULs bestämmelser, att gäldenären måste vara tillstädes för att utmätning skall få äga rum. Det är när utmätning enligt 55 § söks på grund av auktionsprotokoll. Utmätning får då ske endast om gäldenären vid utmätningstillfället utan jäv erkänner skulden. Någon föregående underrättelse är ej nödvändig.

Utmätning får alltid företagas om gäldenären anträffas, alldeles oavsett om han på förhand underrättats eller ej. I praxis brukar man emellertid i regel ej använda denna möjlighet till omedelbar utmätning. Om utmätningsmannen infinner sig utan föregående underrättelse, framstår hans tillväga-

gångssätt ofta som onödigt bryskt. Vidare riskerar han att gå förgäves. Huvudregeln i 59 § är nämligen, att om gäldenären ej anträffas, utmätning får äga rum endast under förutsättning att gäldenären i viss ordning underrättats på förhand. De närmare bestämmelserna om underrättelsens meddelande lämnas i 60 §.

Från huvudregeln att gäldenären skall vara underrättad upptager UL — utom det fallet att gäldenären är tillstädes vid utmätningen — ytterligare två undantag. Enligt 59 § 1 mom. är underrättelse ej av nöden, när det är anledning antaga att gäldenären håller sig undan därför att han väntar utmätning. Och enligt 60 § 3 mom. gäller motsvarande, om gäldenären ej har stadig hemvist i riket och ej heller känt ombud i orten, där utmätning skall ske.

Om utmätningsförrättning hålles utan att gäldenären är tillstädes, skall utmätningsmannen enligt 59 § 1 mom. tillsäga hans make eller husfolk eller annan, som har egendomen i sin vård eller besittning, att närvara vid förrättningen. I sista hand får han rikta sådan anmodan till närboende granne som anträffas.

I 59 § stadgas, att underrättelsen skall innehålla meddelande om att utmätning för fordringen blivit sökt. Det anses, att därvid fordringens belopp, utmätningstiteln samt borgenärens namn skall upptagas. Däremot behöver underrättelsen icke innehålla uppgift om tid för förrättningen. Och platsen för förrättningen behöver anges endast för det fallet att utmätningen skall äga rum på annan ort än den, där gäldenären har sitt hemvist, och avse egendom som gäldenären ej uppgivit till utmätning (se 60 § 2 mom.). I praktiken intages ofta i underrättelsen en anmodan till gäldenären att betala fordringen inom viss kortare tid, vid äventyr att utmätning eljest kommer att verkställas. Detta är emellertid ej föreskrivet.

De närmare bestämmelserna om underrättelsens meddelande lämnas som förut nämnts i 60 §. Huvudregeln är, att underrättelsen för att anses giltig skall meddelas gäldenären genom utmätningsmannen. För det fall att denne själv lämnar gäldenären personlig underrättelse uppställs ej något formkrav; underrättelsen kan då även meddelas muntligen. Eljest skall underrättelsen vara skriftligen utfärdad av utmätningsmannen. Varje bevislig delgivning av sådan underrättelse med gäldenären personligen godtages.

Hur delgivningen skall gå till, är icke närmare reglerat. De allmänna reglerna i 33 kap. 25 § RB om att intyg av stämningsman eller offentlig befattningshavare av visst slag skall gälla som fullt bevis är givetvis tillämpliga. Däremot kan underrättelsen icke meddelas genom postdelgivning enligt 1947 års kungörelse om delgivning i mål och ärenden vid domstol.

En fördel med att anlita stämningsman följer av de i 60 § 1 mom. meddelade bestämmelserna om surrogatdelgivning. Har gäldenären blivit sökt i sitt hemvist men ej kunnat anträffas där, får skriftlig underrättelse lämnas hans make eller husfolk eller, om ej heller de anträffas, avlämnas i slutet kuvert i hans hemvist eller, som sista utväg, fästas på hans husdörr. Stämningsmannadelgivning genom besök i gäldenärens hemvist kan alltså regelmässigt genomföras utan uppskov.

UL innehåller ej några särskilda bestämmelser om sättet för delgivning med juridisk person. I denna del torde emellertid reglerna i 33 kap. RB, särskilt de i 17—19 §§, följas i tillämpliga delar.

För det vanliga fallet att underrättelsen genom utmätningssmannen eller eljest bevisligen delgives gäldenären (eller ombud för honom) personligen är ej stadgat, att någon viss tid regelmässigt skall förflyta mellan delgivning och förrättningen. Utmätningen kan alltså äga rum samma dag utan att gäldenären är tillstades, men denna möjlighet torde sällan utnyttjas. Om underrättelsen åter meddelas genom surrogatdelgivning, får utmätning äga rum tidigast dagen efter delgivningen. Och om utmätning skall ske av egendom, som finns på annan ort än där gäldenären har sitt hemvist och som han ej själv anvisat till utmätning, bör underrättelsen oavsett delgivningsmetoden meddelas så tidigt att gäldenären kan bevaka sin rätt vid utmätningen. Längre rådrum än åtta dagar skall dock ej lämnas honom (60 § 2 mom.).

Reglerna om underrättelse före utmätning anses icke analogt tillämpliga beträffande andra utsökningsformer. Det hänvisas emellertid i 79 § 4 mom. UL för ett speciellt fall till 60 §. I 193 § 1 mom. meddelas särskilda föreskrifter om underrättelse före verkställighet av vräkningsbeslut. Dessa senare föreskrifter ansluter sig i sak helt till 60 § 1 mom. utom beträffande tidsfristen. Vidare är att märka, att reglerna i 59 och 60 §§ till följd av hänvisningar i speciallagstiftning skall tillämpas vid vissa särskilda utsökningsformer. Sådana hänvisningar finns i 10 § AvbL samt i 15 § 1924 års lag om viss panträtt i spannmål och 15 § 1942 års lag om viss panträtt i spånadslin och hampa.

Reglerna i 59 och 60 §§ gäller icke heller vid alla utmätningar. Enligt 60 § 3 mom. andra stycket UppbF får nämligen utmätning för skatt även i gäldenärens frånvaro genast förrättas utan att sådan underrättelse, varom i 59 och 60 §§ UL sägs, meddelats honom. Och detsamma gäller enligt 38 § TK UppbF vid utmätning för allmänna avgifter och liknande. Skall utmätning i dessa fall ske av gäldenären tillhörig fast egendom som finns på annan ort än där han har sitt hemvist, måste emellertid underrättelse jämte uppgift om förrättningsstället senast 14 dagar före förrättningen avsändas till gäldenären med rekommenderat tjänstebrev. Återkommer brevet som obeställbart, skall utmätningssmannen underrätta överexekutor härom vid insändandet av protokoll över utmätningen, och överexekutor skall sedan anställa efterforskningar innan egendomen försäljes (se 60 § 3 mom. UppbF). — Föreskrifter om undantag från ULs underrättelseregler vid utmätning för skatter och allmänna avgifter har funnits sedan ULs tillkomst. På senare tid har i uppbördsförfattningarna införts bestämmelser om anmaningar, som i viss mån ersätter underrättelserna i enskilda mål. Enligt 31 § 2 mom. TK UppbF skall skattskyldig, då indrivning av skatt skall ske, genom tjänstebrev eller annorledes anmanas att fullgöra sin betalningsskyldighet. I anmaning brukar intagas, att utmätning kan komma att ske, om skatten icke betalas. Vad som skiljer anmaning från underrättelse enligt ULs bestämmelser blir då främst, att något krav på delgivning icke uppställs.

I fråga om verkställighet av beslut, varigenom någon i brottmål dömts till böter eller vite, gäller ULs utmättningsbestämmelser enligt särskild föreskrift i 22 § UP. Någon föreskrift om undantag från underrättelsereglerna har icke meddelats. I praxis torde man dock ofta förfara på samma sätt vid bötesutmätning som vid utmätning för skatt, d. v. s. tillämpa anmaningssystemet.

I 84 § UL meddelas bestämmelser om protokoll över utmättningsförrättning och om s. k. utmättningsbevis.

Lagen utgår från att protokoll skall föras över varje utmättningsförrättning. 84 § innehåller först den regeln, att utmättningsprotokoll, om gäldenär eller borgenär begär det, skall hållas honom till handa genast eller, när det ej kan ske, nästa dag. Någon skyldighet för part att lösa protokollet föreligger ej (§ 12 i 1883 års lösenförordning). Om part vill ha protokollsutskrift, får han betala lösen och stämpel i vanlig ordning. I regel begär part därför ej utskrift i annat fall än då han överväger att klaga.

När protokollet ej på stället lämnas till gäldenären, skall skriftligt utmättningsbevis enligt 84 § genast tillställas honom eller, om han ej är närvarande, annan som enligt 59 § varit tillsagd om förrättningen. Sådant bevis skall lämnas utan begäran och är fritt från avgift. I beviset skall upptagas skuldbeholdet till kapital och ränta samt lagsökningskostnad, d. v. s. rättegångs- och därmed jämförlig kostnad ävensom kostnaden för utmätningen. Vidare skall angivas grunden för utmätningen, d. v. s. exekutionstiteln, samt dagen då förrättningen ägde rum. Därjämte specificeras ofta den utmätta egendomen med åsatt värde. Det är också vanligt, att utmättningsbeviset avslutas med fullföljdshänvisning. Intetdera av sistnämnda två led är emellertid föreskrivet.

Om gäldenären är närvarande vid förrättningen, får han genom utmättningsbeviset tillfredsställande besked om vad som förekommit. Sker förrättningen utan att han är närvarande, skall beviset som redan antytts överlämnas till hans make, husfolk eller annan som enligt bestämmelserna i 59 § tillsagts att närvara. Uppenbarligen har man räknat med att denne skall vidarebefordra beviset eller dess innehåll till gäldenären. Någon garanti för att så sker finns emellertid ej. Och om förrättningen äger rum utan att någon tillsägelse kunnat ske, förfaller frågan om bevisets överlämnande. I praktiken lämnas då beviset i regel kvar på förrättningsplatsen, till den verkan det kan ha. Om förrättningen äger rum på utmättningsmannens kontor utan att någon annan än utmättningsmannen och vittnet är närvarande, är emellertid detta meningslöst. För ett speciellt fall har i administrativ ordning meddelats bestämmelser om översändande av utmättningsbevis. När fordran på överskjutande preliminär skatt tages i mät, skall sålunda utmättningsbeviset, om utmätningen ej verkställts hos den skattskyldige, ofördröjligen översändas till denne i tjänstebrev, och beviset skall då också innehålla fullföljdshänvisning (kungörelsen den 15 september 1960, nr 539, med särskilda föreskrifter om utmätning av fordran å överskjutande preliminär skatt).

Bestämmelserna i 84 § UL äger tillämpning även vid utmätning för skatter, böter och liknande. Däremot torde där givna regler om utmätningsbevis icke utan vidare vara analogt tillämpliga vid andra utsökingsformer, t. ex. handräckning för återlagande av avbetalningsgods.

Lagberedningen. Bestämmelserna om gäldenärens underrättande har — framhåller beredningen — i huvudsak varit oförändrade sedan ULs tillkomst. Det är därför enligt beredningens mening ej ägnat att förvåna att de nu är föråldrade. Förr kunde man i större utsträckning räkna med att vid ett besök under dagen träffa en gäldenär i bostaden eller på hans ägor eller att där åtminstone komma i förbindelse med någon medlem av hans hushåll. Beträffande större delen av befolkningen är detta ej längre förhållandet. Om en utmätningsman under dagen söker gäldenären i hans hem, träffas ofta ingen där. Ändrade regler om sättet för gäldenärens underrättande anser beredningen därför påkallade.

Beredningens förslag till ändrad lydelse av 59 § 1 mom. innehåller i detta hänseende som huvudregel, att underrättelse skall lämnas innan utmätning verkställs och att det bör ske så tidigt att gäldenären kan beräknas få nödigt rådrum att bevaka sin rätt. I 59 § 2 mom. stadgas undantag härifrån, om fara är att egendom undanstickes eller förstöres eller saken eljest är brådskande, liksom då gäldenären saknar känt hemvist och det ej är veterligt var han uppehåller sig eller ombud för honom finns.

I sin motivering till dessa stadganden framhåller beredningen, att underrättelseförfarandet bör utformas så, att gäldenären såvitt möjligt får tillfälle att bevaka sina intressen antingen före eller vid själva utmätningsförrättningen. Någon bestämd tid som måste förflyta mellan underrättelse och utmätning torde icke kunna anges i lagen. Det rådrum som gäldenären kan få för att bevaka sin rätt måste ofta bli kort. Utmätningsmannen måste emellertid — fortsätter beredningen — väga borgenärens intresse av att komma till sin rätt mot gäldenärens intresse av att bli varskodd. Han måste därvid taga hänsyn till målets beskaffenhet och vad som är känt om gäldenären. Exekutionstitelns eller fordringens art kan enligt beredningens mening ibland motivera, att gäldenären får ett icke alltför obetydligt rådrum. Det kan t. ex. vara fråga om en fordran på underhållsbidrag som förfallit till betalning under loppet av åtskilliga år. Ibland bör också utmätningsmannen, med den kännedom han har om gäldenären, kunna ge ett något längre rådrum för att gäldenären skall få tillfälle att betala frivilligt, om borgenären ej därigenom löper någon risk. Är åter gäldenären känd för att vilja undandraga sig sina skyldigheter, måste utmätningsmannen handla snabbt. I fall, då en underrättelse kan antagas leda till att gäldenären sticker undan eller förstör egendom, bör någon underrättelse överhuvud ej lämnas. Beredningen framhåller, att utmätning även i andra fall kan vara så brådskande, att underrättelse ej bör meddelas före förrättningen. Det kan t. ex. vara fråga om att snabbt omhändertaga en bil eller annat fordon som man har anledning befara snart komma att föras från orten eller om att utmäta ett kon-

tant tillgodohavande som gäldenären väntas lyfta inom den närmaste tiden. Gäldenären kan stå i begrepp att ge sig ut på en längre resa o. s. v.

Enligt gällande rätt är som förut nämnts underrättelse ej av nöden, om gäldenären icke har stadigt hemvist i riket och ej heller har känt ombud i den ort där utmätning skall ske. Denna begränsning anser beredningen ej vara påkallad eller lämplig. Det är bl. a. otillfredsställande, att gäldenär, som har hemvist i något av våra nordiska grannländer eller uppehåller sig på känd adress där, icke skall underrättas. Enligt beredningens mening bör gäldenären i princip underrättas oavsett var han bor. Med nutida kommunikationer finns ej något praktiskt behov av att undantaga de fall då gäldenären möjligen någon gång vistas i mera avlägset land. En annan sak är — framhåller beredningen — att gäldenären ej alltid kan påräkna att få underrättelse i så god tid att han hinner låta sig representeras vid utmätningssrättning. Utmätningssmannen bör emellertid såvitt möjligt taga hänsyn till särskilda svårigheter för gäldenären, om det kan ske utan att utmätningen äventyras.

Beredningen behandlar också närmare frågan om förhandsunderrättelsens innehåll. Enligt beredningens mening bör underrättelsen innehålla uppgift om borgenären, utmätningstiteln, fordringen till kapital och ränta samt utdömd rättegångskostnad och beräknad exekutionskostnad. När fråga är om successivt förfallande underhållsbidrag och dylikt, bör anges, på vilken tid fordringen belöper. Vidare bör gäldenären anmanas att betala fordringen till utmätningssmannen eller att sätta sig i förbindelse med denne samt underrättas, när och hur det lämpligen kan ske. Ett annat önskemål är — fortsätter beredningen — att tid och plats för utmätningssrättningen anges i underrättelsen. Att konsekvent genomföra en sådan ordning stöter emellertid på stora praktiska svårigheter, kanske särskilt för landsfiskaler som samtidigt är polischefer och åklagare. Utmätningssmännen får räkna med att planerade utmätningssrättningar ofta inställes eller uppskjutes därför att gäldenären betalar eller borgenären medger anstånd med förrättningen. Det är därför mycket svårt att fixera arbetsprogrammet så noga att bestämda tider hålles. Å andra sidan får beaktas, att utmätningssmannen, därest han icke på förhand underrättat gäldenären om tid och plats för förrättningen, utsätter sig för risken att utmätningen icke genast kan genomföras när han infinner sig för sådant ändamål. Om utmätningssmannen icke i själva underrättelsen kan sätta ut tid och plats för förrättningen, bör han om möjligt senare per telefon eller på annat sätt söka meddela gäldenären när utmätning förestår. Särskilt angeläget är detta, om våld skulle behöva användas för den händelse gäldenären eller annan som kan lämna utmätningssmannen erforderligt tillträde icke är tillstädes. Att våld så långt möjligt bör undvikas finner beredningen uppenbart. Vissa råd och anvisningar om vad som i dessa och liknande händelser bör iakttagas kan meddelas i administrativ ordning. Icke minst viktigt anser beredningen det vara, att goda blanketter till underrättelser m. m. utarbetas och tillhandahålles.

Vad härefter angår sättet att överbringa förhandsunder-rättelsen anser beredningen det otillfredsställande att upprätthålla två skilda system så som nu sker. Även vid utmätning för skatter och dylikt har gäldenären intresse av att kunna bevaka sin rätt. Därmed är enligt beredningens mening ej sagt, att det system som nu tillämpas vid skattein-drivning alltid är oförmånligare för gäldenären än det i UL stadgade del-givningssystemet. Beredningen anser, att man bör kunna använda en ge-mensam ordning för båda de tillämpningsområden som här nämnts och att man därvid bör i viss utsträckning kunna närma sig vad som nu gäller inom uppbördsväsendet.

Enligt beredningens förslag i 1 mom. av 59 § skall underrättelsen till gäldenären sändas med posten eller lämnas på annat lämpligt sätt. Närmare bestämmelser om hur utmätningsmannen bör förfara anser beredningen lämpligen kunna utfärdas av Kungl. Maj:t. Som normal metod anser bered-ningen böra godtagas att underrättelsen sändes till gäldenären i tjänstebrev med begäran att han tecknar erkännande av mottagandet på bilagd blan-kett och skickar det till utmätningsmannen. Erkännandet bör få avlämnas till postbefordran avgiftsfritt. Underrättelsen bör också kunna överlämnas genom bud eller på annat dylikt sätt. Den för närvarande på åtskilliga håll använda metoden att sända underrättelsen i rekommenderat brev med mot-tagningsbevis bör enligt beredningens mening fortfarande få tillämpas, när den finnes ändamålsenlig.

Om gäldenären icke insänder erkännande av mottagen underrättelse eller ej utlöser rekommenderad försändelse, anser beredningen det få bero på omständigheterna i det särskilda fallet, om ytterligare åtgärd skall vidtagas. En stor del av utmätningsansökningarna riktar sig mot personer som är väl kända för utmätningsmannen från tidigare mål. Ofta saknar dessa gälde-närer utmätningsbar egendom eller har eljest uppenbarligen icke näm-nvärt intresse av att få del av underrättelsen. För att icke förfarandet skall bli alltför betungande bör utmätningsmannen — anför beredningen vidare — ej vara skyldig att vidtaga ytterligare åtgärd för gäldenärens underrättande i sådana fall. I andra fall kan utmätningsmannen lämpligen söka kontakt per telefon med gäldenären och fråga denne, huruvida han mottagit under-rättelsen. Svarar gäldenären jakande, gör utmätningsmannen anteckning här-om i dagboken. Ytterligare bevis om mottagandet kan icke anses erforder-ligt. Erfar däremot utmätningsmannen vid telefonsamtalet att underrät-telsen icke nått gäldenären, kan han begagna tillfället att framföra munt-lig underrättelse till denne.

Om utmätningsmannen icke når kontakt med gäldenären på nu angivet sätt och målets beskaffenhet påkallar att gäldenären får kännedom om att utmätning begärts, bör utmätningsmannen enligt beredningens mening för-söka att enligt RBs regler delgiva gäldenären underrättelsen. En situation då det får anses vara av särskild vikt att gäldenären får del av underrät-telsen är, när utmätning begärts på grund av dom som ej vunnit laga kraft. Ett annat fall är, att utmätning begärts på grund av avtal om under-

hållsbidrag enligt 54 a § i förslaget. Beredningen nämner vidare sådana fall som att anledning finns till antagande att gäldenären vill anvisa viss egendom till utmätning eller att utmätningen kan komma att omfatta för gäldenären betydelsefull egendom, såsom fastighet där han bor, bostadsrätt o. s. v. Enligt beredningens mening bör alltså utmätningsmannen i dessa och liknande fall, om bevis icke erhållits om att gäldenären mottagit underrättelsen och det icke ändå är känt att han fått del därav, söka själv eller genom stämningsman delgiva underrättelsen med gäldenären. Vid behov bör surrogatdelgivning enligt 33 kap. 8 eller 9 § RB få användas.

Beredningen framhåller, att det ibland kan vara praktiskt att utmätningsmannen omedelbart använder sig av delgivning i stället för att först sända underrättelsen med posten eller på liknande sätt. Ett sådant förfarande bör därför enligt beredningens mening vara tillåtet.

Vidare understryker beredningen, att underrättelsen givetvis såvitt möjligt bör vara skriftlig. Att ovillkorligen kräva detta finner beredningen dock icke lämpligt. Om gäldenären underrättas muntligen, bör underrättelse, när tiden medger det, efterföljas av skriftlig bekräftelse i tjänstebrev. Att underrättelse först lämnas muntligen kan enligt beredningens mening innebära en värdefull kontakt för det fortsatta förfarandet.

Som förut nämnts anser beredningen, att gäldenären i princip bör underrättas även om han vistas utom riket. Beredningen menar, att underrättelsen jämväl i dessa fall lämpligen kan sändas i brev med begäran om erkännande av mottagandet. Utmätningsmannen bör iakttaga, att handlingen avfattas på ett språk som gäldenären kan antagas förstå. Han bör vid behov få anlita hjälp av utrikesdepartementet med översättning. Beredningen utgår från att besväret härmed icke kommer att få någon större omfattning. För att icke förfarandet skall bli för betungande och tidsödande bör ytterligare åtgärd i regel icke krävas, om mottagningsbevis icke inkommer. Undantagsvis bör delgivning kunna äga rum genom utrikesdepartementets försorg, när det kan anses vara av särskild vikt att gäldenären får tillfälle att bevaka sin rätt. Har gäldenären känt ombud i riket, bör underrättelsen i stället meddelas denne enligt vanliga regler.

Utkast till administrativa bestämmelser i enlighet med vad nu sagts har fogats vid betänkandet (se s. 151—153, 9 c § 1, 2 och 6 mom.).

Beredningen påpekar, att ändringen i 59 § UL påkallar en följdändring i 79 § 4 mom. UL.

Som framgår av det anförda bör de nya underrättelsebestämmelserna enligt beredningens mening kunna tillämpas i utmätningsmål av alla slag, alltså även vid utmätning för skatter, allmänna avgifter och dylikt. Till följd härav föreslår beredningen, att även 60 § UppbF ändras. Något författningsförslag i detta hänseende har beredningen emellertid ej utarbetat.

Beredningen framhåller, att utmätning i regel måste kunna försiggå utan hinder av g ä l d e n ä r e n s f r å n v a r o. I annat fall skulle förfarandet bli alldeles för tungt. Rättssäkerheten bör enligt beredningens mening i stället så långt möjligt tillgodoses genom gäldenärens underrättande om skedd

utmätning. Men dessutom bör utmätningsmannen vid behov kunna uppskjuta förrättningen. Ett specialfall är — fortsätter beredningen — att utmätning enligt 55 § söks på grund av protokoll över offentlig auktion. Här förutsätts för utmätning, att gäldenären utan jäv vid utmätningstillfället erkänner skulden. Utmätning kan därför ej ske i gäldenärens frånvaro.

I 60 § 1 mom. föreslår beredningen den regeln, att gäldenärens frånvaro, fränsett de fall som avses i 55 §, ej utgör hinder för utmätningsförrättning, med mindre det finnes erforderligt att gäldenären får tillfälle att yttra sig. Beredningen framhåller, att prövningen av frågan om sådant hinder föreligger bör göras med hänsyn till fordringens och exekutionstiteln art samt beskaffenheten av de tillgångar som kommer i fråga för utmätning men att naturligtvis även andra omständigheter får beaktas, icke minst den kännedom om gäldenärens förhållanden som utmätningsmannen kan ha förvärvat i tidigare mål eller på annat sätt.

När gäldenären icke själv eller genom ställföreträdare är tillstädes vid utmätningsförrättning, bör utmätningsmannen enligt beredningens mening söka anlita andra upplysningskällor. Det är i den situationen önskvärt, att någon som kan antagas vilja bevaka gäldenärens intressen får tillfälle att övervara förrättningen. I nära anslutning till gällande bestämmelser i 59 § 1 mom. föreslår beredningen därför i 60 § 2 mom. den regeln, att om gäldenären ej är tillstädes men utmätningsmannen vid förrättningen anträffar hans make, någon av hans husfolk eller annan som har egendomen i sin vård eller besittning, denne skall tillsägas att närvara. I gällande lag stadgas dessutom, att närboende granne som anträffas skall tillsägas för det fall att någon sådan person som nyss nämnts ej finns. Denna bestämmelse har beredningen ansett olämplig bl. a. av diskretionshänsyn, och den saknar därför motsvarighet i förslaget.

Det från gällande lag övertagna uttrycket husfolk torde i praxis tolkas ganska vidsträckt. Bl. a. synes det tillämpas på biträde som är anställt hos bolag eller annan juridisk person och anträffas på dess kontor (jfr 33 kap. 9 § RB). Någon ändring i denna praxis har beredningen ej avsett.

Beredningen övergår här efter till frågan om gäldenärens under rättande efter det att utmätning skett.

De nuvarande bestämmelserna härom i 84 § UL anser beredningen vara uppenbart bristfälliga. Om man lättar på formföreskrifterna om underrättelse innan utmätningsförrättning äger rum, är det enligt beredningens mening av särskild betydelse, att reglerna i 84 § omarbetas i syfte att bättre tillgodose rättssäkerhetssynpunkten. Man måste eftersträva ökade garantier för att bevis om utmätningen når gäldenären, när denne har något intresse av saken. Det bör bli en ovillkorlig regel att utmätningsbevis utfärdas, när utmätning skett.

Beredningen framhåller särskilt, att utmätningsbevisets innehåll bör göras något mera omfattande än nu. Utöver uppgifter om borge nären, utmätningstiteln, fordringsbeloppet jämte kostnader (även exekutionskostnaden) samt dagen, då utmätningen verkställdes, bör uppgifter

meddelas om den utmätta egendomen. Uppgifterna bör vara sådana att gäldenären verkligen får besked om vad som är utmätt. Däremot torde ej böra krävas, att utmättningsbeviset upptager de värden som åsatts det utmätta. Redan nu torde utmättningsbevisen vanligen avslutas med besked om vad den som vill söka ändring i utmätningen har att iakttaga (jfr 204 § 2 mom.). Denna praxis bör enligt beredningens mening göras till regel. Däremot torde det icke vara nödvändigt att i fullföljdshänvisningen erinras om befo-genheten för utmättningsmannen att själv inom viss kortare tid rätta utmätningen. Liksom när det gäller underrättelserna före utmätning anser beredningen det lämpligt, att beträffande utmättningsbevisen närmare anvisningar meddelas i administrativ ordning (se författningsutkast i betänkandet s. 152, 9 c § 3 mom.). Att belasta lagen med bestämmelser om bevisens innehåll finner beredningen alltså ej erforderligt.

Spörsmålet om sättet för utmättningsbevisets överbringande skall enligt förslaget lösas olika för olika fall. Om gäldenären är tillstades, personligen eller genom ombud, skall beviset genast överlämnas till honom. Föreskrift av denna innebörd upptages i 84 § 1 mom. Att gäldenären till äventyrs vägrar att mottaga handlingen kan ej tillmätas någon betydelse (jfr 33 kap. 6 § RB). Beviset får lämnas på bordet eller på annan plats hos gäldenären.

Frågan hur överbringandet skall ske, när gäldenären icke är tillstades sammanhänger med hur klagotiden skall beräknas. Beredningen föreslår, att tiden räknas från den dag då gäldenären erhöll del av utmättningsbeviset (eller protokollet, se 201 §). Vid valet av metod för överbringandet bör hänsyn därför tagas till önskemålet att få bevis om dagen då gäldenären mottog handlingen. Å andra sidan får förfarandet ej bli alltför betungande. En lämplig ordning anser beredningen vara, att utmättningsbeviset sändes till gäldenären i rekommenderat tjänstebrev med begäran om mottagningsbevis. För att brevet verkligen skall nå gäldenären bör utmättningsmannen på försändelsen ange, att den får utkvitteras endast av adressaten personligen. Inkommer icke mottagningsbevis, måste det fortsatta förfarandet enligt beredningens mening få bero av omständigheterna. Har utmätningen omfattat fastighet, tomträtt, vattenfallsrätt, byggnad på ofri grund, bostadsrätt eller annan egendom av mera betydande värde för gäldenären, bör det åligga utmättningsmannen att söka delgiva beviset med gäldenären efter samma regler som föreslagits för underrättelse. Hur stora ansträngningar som skall nedläggas på att nå gäldenären får bero av sakens vikt och förhållandena i övrigt. Under alla omständigheter skall — fortsätter beredningen — åtminstone ett allvarligt delgivningsförsök göras. I andra fall åter, när utmätningen icke kan anses ha någon mera allvarlig verkan för gäldenären, synes varken intresset att gäldenären får säker kännedom om vad som förevarit eller önskemålet att få en utgångspunkt för klagotiden motivera att utmättningsmannen vidtager ytterligare åtgärd, om mottagningsbevis ej inkommer. — Utmättningsmannen bör enligt beredningens mening vidare ha möjlighet att omedelbart föranstalta om delgivning i

stället för att först pröva metoden med rekommenderat brev. Till gäldenär som vistas utom riket bör beviset i regel sändas i vanligt — alltså icke rekommenderat — brev med begäran att han lämnar erkännande av mottagandet. Delgivning genom utrikesdepartementet bör också kunna förekomma men bör reserveras för särskilt viktiga fall.

Beredningen finner det vara ett starkt önskemål, att gäldenären får del av beviset så snart som möjligt efter utmätningen. Regelmässigt bör utmätningssmannen kunna expediera beviset redan samma dag utmätningen ägt rum eller senast nästa söckendag.

Förslaget innebär, att utmätningsbevis skall sändas till gäldenären även om vid förrättningen närvarit någon som enligt 60 § 2 mom. tillsagts därom av utmätningssmannen. Beredningen finner det emellertid naturligt, att ett särskilt exemplar av beviset lämnas till den som på detta sätt bevakat gäldenärens intressen och att denne anmodas att underrätta gäldenären därom. En sådan åtgärd bör enligt beredningens mening bidra till att gäldenären så snart som möjligt får kännedom om utmätningen.

Beredningen understryker, att man kan utgå från att med det föreslagna underrättelsesystemet endast sällan kommer att inträffa att gäldenären ej får kännedom om verkställd utmätning. I allt fall är risken härför mycket ringa, om han — såsom normal aktsamhet kräver — utlöser rekommenderade brev. För den som ej fått del av utmätningsbeviset innebär beredningens förslag den förbättringen i förhållande till gällande rätt, att han icke blir bunden av bestämd klagotid. Detta bör enligt beredningens mening icke vålla några betänkligheter med hänsyn till borgenären. Oavsett gäldenärens klagomöjlighet fortsätter ju förfarandet i vanlig ordning fram till försäljning och redovisning, om ej inhibition sker.

Huvudparten av de nu föreslagna reglerna anser beredningen lämpligen böra intagas i administrativ författning (se författningsutkast i betänkandet s. 152—153, 9 c § 4 och 6 mom.). I lagtexten har under 84 § 2 mom. endast upptagits, att utmätningsbevis skall, om gäldenären ej är tillstades, senast nästa söckendag sändas till honom med posten eller lämnas på annat lämpligt sätt. Vidare stadgas, att om någon som avses i 60 § var tillstades, ett exemplar av beviset tillika skall genast överlämnas till honom med anmodan att underrätta gäldenären därom.

Beredningen understryker, att den nuvarande bestämmelsen att protokoll genast skall tillhandahållas har endast ringa betydelse. Protokoll utfärdas endast på begäran, och det torde höra till sällsyntheterna, att protokollsutskrift begäres och mot föreskriven avgift expedieras redan på förrättningsstället. Bestämmelsen skall därför enligt förslaget ersättas med en föreskrift att protokoll över utmätning eller försök därtill skall, om gäldenär eller borgenär begär det, tillhandahållas utan dröjsmål (84 § 3 mom.).

Remissyttrandena. Lagberedningens förslag till reglering av underrättelseförfarandet före utmätning har i och för sig godtagits av det alldeles

överbägende antalet remissinstanser. Tanken att denna reglering skulle gälla även vid utmätningar för skatter och dylikt har emellertid som förut nämnts stött på motstånd från åtskilliga håll. Däremot har förslaget i fråga om gäldenärens underrättande *efter* det utmätning skett allmänt accepterats också vad dessa utmätningar angår; och de i 60 § i förslaget upptagna reglerna om betydelsen av gäldenärens frånvaro har lämnats så gott som helt utan erinran.

Bland dem som lämnat hela avsnittet om gäldenärens underrättande väsentligen utan erinran kan nämnas *länsstyrelserna i Malmöhus, Örebro och Norrbottens län, överexekutor i Norrköping, uppbördsutredningen, styrelsen för Sveriges advokatsamfund och styrelsen för Föreningen Sveriges landsfiskaler*. Länsstyrelsen i Norrbottens län finner, att genom förslaget motstridiga intressen tillgodosätts så långt det är möjligt och att skäl att bibehålla särbestämmelsen i 60 § UppbF icke synes föreligga. Uppbördsutredningen konstaterar, att de föreslagna reglerna i förhållande till UppbF innebär en skärpning men att de utan olägenhet synes kunna göras tillämpliga även i fråga om utmätning för skatt. Landsfiskalsföreningens styrelse anser, att underrättelserna lämpligen bör kunna delgivas gäldenären på sätt lagberedningen föreslagit.

Förslaget att göra den nya regleringen av underrättelseförfarandet tillämplig även vid utmätningar för skatter och dylikt avstyrkes av *överståthållarämbetet, länsstyrelsen i Västernorrlands län, andre stadsfogden i Göteborg, överexekutor och andre stadsfogden i Malmö, Föreningen Sveriges stadsfogdar och Svenska exekutionsmännens riksförbund* ävensom av *ytterligare några enskilda utmätningsmän*. Också *riksrevisionsverket* synes ha en överbägende negativ inställning i denna del.

Överståthållarämbetet finner de för skatter gällande bestämmelserna väl avvägda med hänsyn såväl till de skattskyldigas som till myndigheternas intressen, och några rättsförluster till följd av desamma har ej försports. Om det förbättrade underrättelseförfarandet beträffande verkställd utmätning genomföres, kommer rättssäkerheten att öka, varför farhågor i denna riktning torde vara obefogade. Att belasta utmätningsmannen med ökade underrättelseplikter vid skatteindrivningen anser ämbetet föga rationellt.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län anser för sin del, att tillräckliga skäl för en övergång till ett enhetligt underrättelsesystem ej anförts. Härutinnan ansluter sig länsstyrelsen till synpunkter som framförts av *stadsfogden i Sundsvall*. Denne framhåller bland annat, att det nuvarande förfaringsättet vid utmätning för skatter bör bibehållas och tillämpas även vid utmätning för böter.

Andre stadsfogden i Göteborg menar, att redan mängden av ärenden om utmätning för skatt skulle göra ett underrättelseförfarande i den ordning beredningen föreslår betungande, och anför vidare.

Att utsända alla dessa underrättelser i två exemplar med begäran om erkännande av mottagandet å ena exemplaret kan icke anses vara en rationell ordning. I allmänhet har den skattskyldige avkrävt beloppet i fråga både per brev och vid personligt besök, innan utmätning tillgripes. Han har kanske flera gånger hotats med utmätning men ändå underlåtit att betala. Utmätningen torde därför i regel vara väntad, när den äntligen kommer, och en enkel underrättelse i vanligt brev, den form som nu praktiseras, torde därför kunna anses tillfyllest. Jag föreslår därför att undantagsbestämmelsen i 60 § UppbF bibehålles och vill i detta sammanhang föreslå att en liknande undantagsregel införes också beträffande utmätning för böter och viten.

I det hela överensstämmande synpunkter anförs av *andre stadsfogden i Malmö*.

Föreningen Sveriges stadsfogdar anser också, att det vid skatte- och bötesindrivning är tillräckligt att gäldenären i tjänstebrev erhållit underrättelse om den ifrågasatt skulden. Föreningen yttrar bland annat.

Enligt vad föreningen har sig bekant torde det icke ha inträffat några »olyckshändelser» till följd av att gäldenären icke erhållit en särskild underrättelse om själva utmätningen. I nära nog samtliga fall har också, innan utmätning för skatt vidtagits, skatteindrivaren vid flera tillfällen varit i förbindelse med gäldenären och utmätningen kommer sålunda ingalunda överraskande för denne. Det förekommer också endast i undantagsfall att låssmed användes vid utmätning för skatt. I dylika fall är det uteslutande fråga om gäldenärer som tredskas, d. v. s. icke lämnar tillträde till sin bostad.

I stort sett samma inställning redovisar *Svenska exekutionsmännens riksförbund* i sitt yttrande.

Riksrevisionsverket anser synpunkten att en utmätning för skatter bör kringgärdas med samma skydd för den enskilde som varje annan utmätning vara i och för sig naturlig men framhåller att mot denna synpunkt står i fråga om skatterna ett allmänt intresse av särskild snabbhet. Ämbetsverket fortsätter.

Man torde ej heller kunna bortse från kravet på att förfarandet icke får bli för omständligt. Beträffande särskilt utmätning i överskjutande skatt, ett område där kraven på formellt underrättelseförfarande kommer i ett påtagligt motsatsförhållande till nödvändigheten av snabba åtgärder, vill riksrevisionsverket erinra om att nuvarande otillfredsställande förhållanden föranlett ämbetsverket att i underdånigt yttrande den 27 juli 1961 ifrågasätta om icke överskjutande skatt borde helt undantagas från utmätning.

Förslaget om förhandsunderrättelsens innehåll har föranlett endast få erinringar.

Förste stadsfogden i Göteborg vänder sig mot tanken att i underrättelsen skall upptagas anmaning att betala till utmätningssmannen. Han anser det långt viktigare, att den innehåller en anmaning att betala till borgenären eller att söka kontakt med denne, och åberopar som skäl härför.

Det är oftast fråga om avbetalningar och begäran om anstånd med utmätningar. I kontakten med utmätningsmannen kan denne blott meddela gäldenären, att han i dessa frågor har att vända sig till borgenären. Nästan alla gäldenärer som erlägger avbetalning får anstånd. Det är onödig omgång att gäldenären gör en avbetalning till utmätningsmannen — — —.

Liknande synpunkter anföres av *förste stadsfogden i Malmö*, som uttalar farhågor för att utmätningsmannen skulle kunna bli förvandlad till en inkassomyndighet.

Förste stadsfogden i Göteborg meddelar vidare, att de underrättelser som nu användes i Göteborg innehåller upplysning om att förrättningen kan företagas med anlitan av låssmed, om ingen öppnar. Han finner det rimligt, att gäldenären får vetskap härom, och anser att det ofta är detta som förmår gäldenären att kontakta utmätningsmannen eller borgenären före utmätningen. Blanketter innehållande sådan upplysning bör därför tillhandahållas.

Styrelsen för Föreningen Sveriges landsfiskaler liksom *flera skilda utmätningsmän* understryker starkt svårigheten att redan i förhandsunderrättelsen angiva tid och plats för utmätningen. *Stadsfogden i Sundsvall* anser, att det bör helt överlämnas till utmätningsmannens bedömande, huruvida uppgift skall lämnas om var och när utmätning skall äga rum. Han framhåller därvid, att det i ett stort antal fall torde vara olämpligt att sådan uppgift lämnas, med hänsyn till frestelsen för gäldenären att tillfälligt undanskaffa värdefullare egendom.

Också själva förslaget om sättet att överbringa förhandsmeddelanden i enskilda mål har i allmänhet lämnats utan invändning. Några remissinstanser — särskilt *Föreningen Sveriges stadsfogdar, exekutionsdirektören i Stockholm* och *förste stadsfogden i Göteborg* — har emellertid ägnat betänkan det i denna del en utförlig granskning och framställt vissa erinringar.

Stadsfogdeföreningen anmärker, att ett förfarande, som går ut på att översända skriftlig underrättelse med begäran om erkännande av mottagandet, nu tillämpas bland annat i Stockholm men att det där visat sig vara mindre effektivt i det att endast cirka 20 procent av gäldenärerna insänt sådant erkännande. Föreningen fortsätter.

Eljest torde i de flesta utmätningsdistrikten delgivning av underrättelse ske uteslutande genom exekutionsbiträde eller annan tjänsteman hos utmätningsman. Ett sådant tillvägagångssätt är också synnerligen fördelaktigt ur olika synpunkter. Först och främst har utmätningsmannen, genom att stämningsmannen uppsöker gäldenären, möjlighet att erhålla noggranna uppgifter om gäldenärens bostad. Det kan exempelvis vara fråga om en större fastighet med flera uppgångar, i vilka ett vanligt namn — exempelvis Andersson — kan förekomma i ett flertal olika våningsplan. I det fall, då ansökan icke innehåller noggranna uppgifter om var gäldenären bor, erhåller utmätningsmannen kännedom därom genom exekutionsbiträdets delgivningsrapport. Härigenom undvikes att förrättningen försinkas

eller rent av förhindras på grund av att utmätningssmannen eller substitutet icke genast har upplysning om var gäldenären bor då de inställer sig för verkställighet. Speciellt i de fall då låssmed medföljer förrättningsmannen — vilket vanligtvis sker i Stockholm — är det av vikt att förrättningsmannen omedelbart kan gå direkt på gäldenärens bostad eller lokal. En icke mindre viktig sak är att delgivningsmannen, vilken ofta sedermera är vittne åt förrättningsmannen, har möjlighet att i förväg göra upp om en lämplig tidpunkt för förrättningen ävensom meddela gäldenären vad denne har att iakttaga med anledning av utmätningsansökan, exempelvis beträffande gäldenärens möjligheter att betala skulden, att kontakta borgenären för att erhålla anstånd eller avbetalning etc. — — — Alla dessa iakttagelser som stämningsmannen sålunda kan göra har ett mycket stort värde för förrättningsmannen, för att denne på ett snabbt och effektivt sätt skall kunna genomföra förrättningen.

Föreningen förklarar sig med det anförda vilja framhålla, att delgivning genom stämningsman är det praktiskt sett mest lämpliga underrättelseförfarandet och att detta bör få komma till användning i samma utsträckning som nu är fallet. Att som huvudregel ange att personlig delgivning ej bör förekomma innan andra underrättelseformer företagits anser föreningen mindre lämpligt. Författningstextens ordalydelse synes emellertid ej lägga hinder i vägen för det förfarande som föreningen sålunda förordar.

Förste stadsfogden i Göteborg argumenterar för omedelbar stämningsmannadelgivning under åberopande av huvudsakligen samma skäl som stadsfogdeföreningen och anser liksom föreningen, att författningstexten medger att denna metod användes generellt. Emellertid gör han också gällande, att särskilda skäl för ett formellt delgivningsförfarande med hänsyn till målens beskaffenhet skulle föreligga i fall som icke berörts av lagberedningen. Han nämner därvid främst fall då utmätning sökes på grund av bevis i mål om betalningsföreläggande, lagsökningsutslag och tredskodomar — de till antalet helt dominerande exekutionsurkunderna — samt anför vidare.

Enligt min erfarenhet är det vid verkställighet av dessa ganska vanligt att gäldenären icke vet om, att han blivit förpliktad betala — något som alltid gäldenären i 39 §-situationen vet. Många gånger har han icke förstått eller brytt sig om att få något sammanhang i det rutindelade, finstilla papperet om betalningsföreläggande. Andra gånger har han tagit kontakt med inkassobyrå eller skickat in kapitalbeloppet till borgenären och därmed trott frågan vara utagerad. Han kan också ha ingivit ett bestridande för sent eller så utformat, att det t. ex. i lagsökningsmål saknat relevans. Det synes därför angeläget att även i utsökningsmål, som grundar sig på angivna exekutionstitlar och i vilka gäldenären har möjlighet att avvärja utmätning genom ansökan om återvinning och inhibition, utmätningssmannen skall vara förvissad om, att gäldenären erhållit del av underrättelsen, innan ett ingripande sker.

Sammanfattningsvis anför förste stadsfogden i Göteborg, att han finner det vanskligt att lätta på formföreskrifterna i den utsträckning som beredningen föreslagit samt att han befarar, att en fakultativ prövning huru-

vida delgivning skall äga rum kommer att bli betungande i de större distrikten och göra det svårt att organisera arbetet så att handläggningen icke försinkas.

En helt annan inställning har *exekutionsdirektören i Stockholm*. Han finner det önskvärt, att formföreskrifterna ytterligare förenklas. Detta anser han vara möjligt med hänsyn till den omständigheten att skada av mera allvarlig beskaffenhet kan tillfogas gäldenären som regel först i och med försäljning av den utmäta egendomen. Han fortsätter.

Dessförinnan skulle det förekomma endast undantagsvis, t. ex. då gäldenärens namn i en dom är så ofullständigt, att personförväxling kan riskeras och att därför erforderliga undersökningar måste göras till förebyggande av att annan person än gäldenären erhåller underrättelse, eventuellt också får sin egendom utmätt. Före utmätningen torde det i regel räcka med underrättelse i vanligt tjänstebrev i enlighet med vad som i allmänhet gäller för skatter och efter utmätningen, om gäldenären icke varit närvarande vid förrättningen, genom bevis översänt i rekommenderat brev med mottagningsbevis. Då åtskilliga icke löser ut sådana försändelser, bör returnerad sådan ånyo sändas ut men då i vanligt tjänstebrev. Härmed erhålles vissa garantier för att gäldenären erhåller kännedom om utmätningen. Uppkommer fråga om försäljning bör mycken energi utvecklas för att gäldenären skall bli delgiven underrättelse härom. Jämförelsevis god tid skulle även kunna anslås för detta arbete på grund av de föreslagna tidsfrister i 88 c §) och på grund av att antalet försäljningsärenden jämfört med antalet utmätningar är ringa. Sålunda skulle det vara angeläget att t. ex. underrätta personer bosatta under känd adress i utlandet om en förestående försäljning. Gäldenär, som först i samband med underrättelse om försäljning erhållit kännedom om verkställd utmätning, hade då tillfälle att överklaga utmätningen.

Förste stadsfogden i Norrköping anser det för sin del mycket viktigt att underrätta gäldenären om den blivande auktionen och föreslår att i 89 § UL skall intagas en föreskrift av innebörd att både gäldenär och borgenär skall i god tid underrättas om tid och plats för auktionen och om vilken egendom som skall säljas. Även *överexekutor i Norrköping* uttalar viss sympati för en sådan bestämmelse.

De i 60 § lagförslaget upptagna reglerna om betydelsen av gäldenärens frånvaro vid utmätningsförrättning har föranlett erinran endast från *förste stadsfogden i Norrköping*. Denne hävdar, att gäldenärens närvaro ej erfordras när gäldenärens make är tillstädes. Han efterlyser vidare konkreta anvisningar om hur utmätningsmannen skall ställa sig, när gäldenären är frånvarande.

Förslaget i fråga om gäldenärens underrättande efter det utmätning skett har som redan antytts fått mycket gott mottagande. Från flera håll har understrukits, att det är av stor betydelse för att bereda gäldenären ökad rättssäkerhet. Ingen har ifrågasatt, att på denna punkt särregler skulle gälla vid utmätning för skatter och dylikt. Antalet erinringar mot förslaget är över huvud få.

Överståthållarämbetet anser det angeläget, att i utmätningsbevis intages erinran om befogenheten för utmätningsman att själv inom viss kortare tid rätta utmätningen. Enligt ämbetets mening skulle de exekutiva myndigheterna därigenom kunna besparas åtskilligt besvär.

Ett par landsfiskaler menar, att det kan bli besvärligt att förteckna den utmätta egendomen i utmätningsbeviset.

Stadsfogden i Sundsvall och *landsfiskalen i Svedala distrikt* gör gällande, att det är överflödigt att sända utmätningsbevis till gäldenären i det fallet att ett exemplar vid förrättningen överlämnas till någon av hans husfolk, och *förste stadsfogden i Norrköping* hävdar, att gäldenärens make även i detta fall bör få ersätta gäldenären.

Lagrådet anför under 59 §, att det torde böra ytterligare övervägas, huruvida de föreslagna bestämmelserna om underrättelse till gäldenären är praktiskt lämpliga även då utmätning avser skatter. Emellertid framhåller lagrådet, att såvitt angår hänsyn till gäldenärens intressen skäl icke synes förefinnas att ha olika regler vid utmätning för skatt och för annan fordran.

I anslutning till 60 § påpekar lagrådet, att det i 1 mom. i denna paragraf upptagna stadgandet om utmätning i gäldenärens frånvaro uppenbarligen bör kunna analogiskt tillämpas vid verkställighet av administrativ myndighets beslut, i den mån så varit fallet med motsvarande bestämmelser i nuvarande 59 § och 60 § 3 mom.

Departementschefen. Vad först angår frågan om gäldenärs underrättande rörande förestående utmätning bör underrättelseförfarandet — liksom utmätningförfarandet i övrigt — vara så uppbyggt, att skälig hänsyn toges såväl till rättssäkerhetens krav som till önskvärdheten av att verkställigheten kan fortgå snabbt, smidigt och effektivt. I båda dessa hänseenden är det nuvarande förfarandet behäftat med brister. Såsom framgår av redogörelsen för gällande rätt, präglas det nuvarande förfarandet av en viss formell omgång, som i viss utsträckning kommer förfarandet att framstå såsom onödigt tungt och stelt. Det är tänkbart, att denna svaghet hos gällande underrättelseregler framträdde mindre under äldre samhällsförhållanden, då utmätningssmannen i allmänhet kunde påräkna att träffa gäldenären i hans hemvist vid sitt första besök där och underrättelseförfarandet därför måhända icke behövde komma till användning i så stor utsträckning för att få utmätning genomförd. Med hänsyn bl. a. till befolkningens rörlighet i dagens samhälle har det något tungrodda underrättelsesystemet numera kommit att ingå som ett normalt led i handläggningen av enskilda utmätningssmål. Icke heller ur rättssäkerhetssynpunkt är det nuvarande underrättelseförfarandet tillfredsställande. En väsentlig olägenhet är sålunda, att underrättelseförfarandet icke i tillräcklig grad är ägnat att leda till någon personlig kontakt mellan utmätningsman och gäldenär. Underrättelsen, som endast behöver innehålla uppgift om att utmätning är sökt, lämnas ofta i gäldenärens bostad, medan han på grund av sitt arbete eller av annan or-

sak är borta, och även den sedermera följande utmätningen försiggår ej sällan i gäldenärens frånvaro ofta beroende på att tid och plats för förrättningen icke varit för honom kända. I likhet med lagberedningen anser jag därför, att en modernisering av underrättelseförfarandet nu är påkallad.

I 59 § i förslaget till lag om ändring i UL har lagberedningen förordat den huvudregeln, att innan utmätning verkställs, underrättelse om målet skall sändas till gäldenären med posten eller lämnas på annat lämpligt sätt. Regeln innebär framför allt, att underrättelseförfarandet frigöres från de fixerade former, i vilka det nu är byggt, och att möjlighet skapas att begagna sig av den underrättelsemetod, som med hänsyn till de föreliggande omständigheterna befinnes mest ändamålsenlig. Bestämmelsen har, åtminstone i vad den angår enskilda utmätningssmål, allmänt godtagits av remissorganen och jämväl lämnats utan erinran av lagrådet. Även för egen del anser jag den föreslagna huvudregeln tillfredsställande och vill alltså förorda dess genomförande. Till frågan om dess tillämplighet på utmätning för skatter eller andra offentlighetsrättsliga fordringar återkommer jag i det följande.

Spörsmålet vad en förhandsunderrättelse lämpligen bör innehålla påkallar uppmärksamhet i detta sammanhang. Det torde knappast råda någon meningsskiljaktighet om att underrättelsen bör innehålla uppgift om borgenären, utmätningstiteln och fordringsbeloppets storlek till kapital och ränta samt utdömd rättegångskostnad och beräknad exekutionsavgift. Det kan också förefalla naturligt, att gäldenären, såsom på sina håll redan sker, erinras om vad han kan göra för att avvärja utmätningen. En anmaning till gäldenären att inom viss kortare tid erlägga betalning för skulden antingen till borgenären eller till utmätningssmannen kan därför fylla en uppgift i underrättelsesystemet. Enligt vad erfarenheten visar, är vidare en personlig kontakt mellan utmätningssman och gäldenär mången gång värdefull. Med hänsyn härtill kan också ifrågakomma att i underrättelsen rikta en uppmaning till gäldenären att sätta sig i förbindelse med utmätningssmannen med uppgift tillika när och hur det lämpligen kan ske. Av betydelse är också att gäldenären får kännedom om när och var utmätning i händelse av utebliven betalning kan beräknas äga rum. Det är därför önskvärt att uppgift härom såvitt möjligt lämnas i underrättelsen. Emellanåt kan dock hinder härför möta. För en utmätningssman är nämligen arbetsuppgifterna och tjänstgöringsförhållandena i övrigt ej sällan sådana, att stora svårigheter möter för honom att fixera ett arbetsprogram någon längre tid i förväg. Om bestämd tid och plats för utmätningen icke kunnat anges i den ursprungliga underrättelsen, framstår det som ett önskemål att gäldenären såvitt möjligt senare underrättas därom per telefon eller i annan form. Det förefaller särskilt angeläget, att uppgift om tid och plats för utmätningen lämnas i de fall, då fråga kan uppkomma att utan medverkan från gäldenären eller hans husfolk bereda sig tillträde till hans bostad, kontor eller annan av honom disponerad lokal. Även andra uppgifter än de nu berörda kan tänkas böra inflyta i underrättelsen. Om det rent praktiska ämne, som frågan om un-

derättelsens innehåll utgör torde, med stöd av bemyndigandet i 12 § i förslaget till lag om ändring i UL, särskilda bestämmelser till vägledning för rättstillämpningen böra utfärdas i administrativ ordning. Förslag till sådana bestämmelser har för de enskilda målens del utarbetats av lagberedningen (bet. s. 151 f). Ett närmare ställningstagande till detta förslag torde få ske, då frågan om en administrativ reglering blir aktuell.

Ett praktiskt spørsmål är också, på vilket sätt underrättelsen bör överbringas till gäldenären. Den föreslagna huvudregeln i 59 § UL öppnar härvid möjlighet att använda vilket kommunikationssätt som helst, som med hänsyn till omständigheterna kan anses för ändamålet tillfyllest, alltifrån formlig delgivning med gäldenären av skriftlig underrättelse till muntlig underrättelse exempelvis vid telefonsamtal. Såsom antydes i stadgandet, lär dock företrädesvis böra ifrågakomma att sända underrättelsen med posten. När det gäller att bestämma vilket postbefordringssätt som normalt bör komma till användning är bl. a. att beakta, att den utsträckning, vari utmätningsmannen erhåller bevis om att underrättelsen nått gäldenären, kan komma att inverka på omfattningen av hans fortsatta arbete med underrättelsebestyren. Med hänsyn härtill förefaller två postbefordringssätt mera lämpade än andra att användas som normalmetod, nämligen försändelse i rekommenderat tjänstebrev med mottagningsbevis och försändelse i vanligt tjänstebrev med begäran att adressaten undertecknar och återställer ett bifogat erkännande av mottagandet. På många håll förhåller det sig sannolikt så, att antalet gäldenärer, som underlåter att utlösa en värdepostförsändelse, kommer att bli betydligt färre än antalet gäldenärer, som underlåter att återställa ett mottagningserkännande. Där så är fallet, ter sig försändelse i rekommenderat brev med mottagningsbevis av allt att döma som den mest arbetsekonomiska normalmetoden. På andra håll åter kan det tänkas vara förenat med sådan olägenhet för en adressat att under expeditionstid inställa sig på visst postkontor för att utlösa en postförsändelse, att utlösningsfrekvensen blir tämligen låg. I sådana fall kan det andra försändelsesättet vara att föredraga som normalmetod. Med hänsyn till svårigheterna att generellt ange ett visst försändelsesätt som den bästa normalmetoden får man överlämna åt utmätningsmannen att med ledning av den praktiska erfarenheten inom hans verksamhetsområde avgöra vilket av de båda befordringssätten som normalt bör komma till användning inom hans distrikt. Om den rekommenderade försändelsen icke utlöses eller begäran om mottagningserkännande ej efterkommes, torde det få bero på omständigheterna, om ytterligare underrättelseåtgärd skall vidtagas. I en stor del av dessa fall är det antagligen fråga om gäldenärer, som utmätningsmannen veterligt saknar utmätningsbara tillgångar eller eljest uppenbarligen saknar nämnvärt intresse av att få del av underrättelsen. Ligger saken så till, kan det synas överflödigt att vidtaga ytterligare mått och steg för gäldenärens underrättande. För de kvarstående fallens del kan man — när underrättelse sänts i vanligt tjänstebrev — överväga den ordningen, att utmätningsmannen söker kontakt med gäldenären per telefon för att efterhöra, huruvida han mottagit

underrättelsen. Svarar gäldenären jakande, skulle utmätningsmannen i dagboken kunna anteckna, att underrättelsen nått gäldenären. Vid nekande svar skulle utmätningsmannen kunna begagna tillfället att muntligen underrätta gäldenären. Även när underrättelsen sänts i rekommenderat brev med mottagningsbevis men försändelsen återkommit outlöst, kan det vara lämpligt att utmätningsmannen söker telefonkontakt med gäldenären för att muntligen underrätta honom. Misslyckas försöken att nå telefonkontakt med gäldenären, bör utmätning likväl i allmänhet få äga rum utan ytterligare åtgärder till gäldenärens underrättande. I vissa mera speciella fall, där det med hänsyn till exekutionstitelns art eller målets beskaffenhet i övrigt är särskilt angeläget att gäldenären får del av underrättelsen, kan det dock tänkas erforderligt att göra ytterligare ansträngningar för att bringa underrättelsen till gäldenärens kännedom. Exempel på sådana fall är att utmätning sökts på grund av icke lagakraftvunnen dom eller sådant avtal, som avses i 54 a § i förslaget till lag om ändring i UL, eller att fast egendom, bostadsrätt eller annan för gäldenären särskilt värdefull egendom kan ifrågakomma för utmätning. I dessa och liknande fall kan som en sista utväg ifrågakomma att genom formlig delgivning söka nå gäldenären med underrättelsen. Vid behov skulle härvid surrogatdelgivning enligt 33 kap. 8 och 9 §§ rättegångsbalken kunna få användas. Hinder skulle givetvis icke möta att i exempelvis dessa specialfall tillgripa formlig delgivning redan från början, om så finnes vara mera ändamålsenligt. Det är önskvärt att till ledning för rättstillämpningen utfärda närmare bestämmelser om tillvägagångssättet vid gäldenärens underrättande. Detta kan lämpligen ske i administrativ ordning. De bestämmelser, som här erfordras, torde kunna utfärdas med stöd av det bemyndigande, som jag föreslår i 12 § UL och som jag i det följande skall närmare beröra. Ett förslag till administrativa bestämmelser om sättet att underrätta gäldenären om sökt utmätning har utarbetats av lagberedningen, såvitt de enskilda målen angår (bet. s. 152 f). Ett närmare ställningstagande till detta förslag torde få anstå, till dess frågan om en administrativ reglering i ämnet blir aktuell.

Om underrättelsen skall kunna fylla sin uppgift, bör den uppenbarligen lämnas gäldenären så tidigt, att han kan beräknas få nödigt rådrum att bevaka sin rätt. Den regel, som lagberedningen i 59 § 1 mom. föreslagit härom och om vilken allmän enighet synes råda, kan jag alltså förorda. Vad som är att anse som nödigt rådrum, torde, såsom lagberedningen framhållit, få avgöras genom en avvägning mellan gäldenärens intresse att bli varskodd och borgenärens intresse att komma till sin rätt. Exekutionstitelns art, målets beskaffenhet, gäldenärens vistelseort och vad som är känt om gäldenärens person utgör exempel på omständigheter, som kan inverka på denna avvägning. Det ligger i utmätningsförfarandets natur, att tiden ofta måste bli kort.

En regel om att gäldenären skall underrättas om förestående utmätning kan icke gärna vara undantagslös. Hänsyn till utsökningssväsendets effektivitet kräver emellanåt, att utmätning får ske utan att gäldenären i förväg underrättats. I gällande rätt får utmätning utan förhandsunderrättelse

äga rum — förutom då gäldenären är tillstades vid förrättningen — då anledning är att antaga, att gäldenären håller sig undan, därför att han väntar utmätning, samt då gäldenären saknar stadigt hemvist i riket och ej heller har känt ombud i den ort, där utmätning skall ske. Lagberedningen har föreslagit undantag från underrättelseskyldigheten, dels då fara föreligger, att egendomen undanstickes eller förstöres, eller saken eljest är brådskande, dels ock då gäldenären saknar känt hemvist och det ej är bekant, var han eller ombud för honom finnes (59 § 2 mom. förslaget till lag om ändring i UL). I förhållande till gällande rätt innebär förslaget i huvudsak den förändringen, att underrättelsekravet å ena sidan slopas icke i vissa utan i alla brådskande situationer och å andra sidan upprätthålles oavsett var gäldenären befinner sig, om blott hans hemvist eller uppehållsort är känd. Att döma av vad som förekommit under remissbehandlingen och lagrådsgranskningen synes i stort sett enighet råda om lämpligheten av vad lagberedningen härutinnan förordat och jag hyser även själv den uppfattningen, att förslaget i denna del bör genomföras.

Vad angår verkan av gäldenärens frånvaro måste i effektivitetens intresse principen vara, att utmätning försiggår utan hinder av att gäldenären icke är tillstades. Detta gäller vare sig fallet omfattas av skyldigheten att lämna förhandsunderrättelse eller icke. Som motvikt till denna princip bör man, såsom lagberedningen framhållit, i stället så långt möjligt sörja för att gäldenären blir underrättad om skedd utmätning. Dessutom lär man utan större olägenhet kunna i någon mån modifiera principen. Klart är nämligen, att fall emellanåt kan förekomma, där starka skäl talar för att i gäldenärens frånvaro icke genast genomföra förrättningen, och uppskov bör då kunna medgivas. Den ordning som sålunda bör gälla har enligt min mening på ett godtagbart sätt kommit till uttryck i det av lagberedningen i 60 § 1 mom. UL föreslagna stadgandet, att när utmätning skall äga rum för fordran, som avses i 54 § UL (d. v. s. fordran på grund av dom eller utslag å betalningsskyldighet) eller 54 a § i förslaget till lag om ändring i UL (d. v. s. fordran på grund av skriftligt, bevittnat underhålls-avtal), gäldenärens frånvaro ej utgör hinder för förrättningen, med mindre det finnes erforderligt att gäldenären får tillfälle att yttra sig. Stadgandet har ej heller rönt något motstånd vare sig under remissbehandlingen eller vid lagrådsgranskningen. Tydligt är, att utrymmet för uppskov måste bli mycket begränsat i sådana fall, där underrättelsen om tid och plats för förrättningen, enligt vad utmätningssmannen har sig bekant, kommit gäldenären tillhanda. Uppskovsmöjligheten torde här i huvudsak kunna inskränkas till situationer, där anledning förekommer till antagande, att gäldenären på grund av sjukdom eller annat laga förfall varit förhindrad att inställa sig. Är det åter ovisst, huruvida förhandsunderrättelse, där sådan skall lämnas, kommit gäldenären tillhanda, synes de undantagsfall, då uppskov kan böra meddelas, främst kunna avgränsas med hänsyn till fordringens och utmätningstitelns art samt beskaffenheten av den egendom, som kommer i fråga för utmätning. Att utmätning sökts på grund av icke lagakraftvunnen dom eller skriftligt underhållsavtal eller för fordran, som

successivt förfallit till betalning under längre tid, eller att fast egendom, bostadsrätt eller annan för gäldenären särskilt värdefull egendom ifrågakommer till utmätning, är exempel på omständigheter, som här kan tala för uppskov. Vad slutligen angår det fall, att det förekommer positiv anledning förmoda, att förhandsunderrättelsen, där sådan skall lämnas, icke kommit gäldenären tillhanda, lär en mera generös tillämpning av uppskogsregeln ej sällan te sig befogad.

Såsom lagrådet påpekat, bör det föreslagna stadgandet om utmätning i gäldenärens frånvaro kunna — i den mån så varit fallet med motsvarande bestämmelser i gällande rätt — analogiskt tillämpas vid verkställighet av administrativ myndighets beslut.

För att utmätning skall få ske för fordran på grund av auktionsprotokoll bör i likhet med vad nu gäller krävas, att gäldenären är tillstades och utan jäv erkänner skulden.

Då utmätning skall ske i gäldenärens frånvaro, bör liksom för närvarande gäldenärens make, någon av hans husfolk eller annan, som har egendomen i sin vård eller besittning, anmodas att närvara, om de anträffas vid förrättningen (60 § 2 mom. i förslaget till lag om ändring i UL). Såsom lagberedningen funnit, är det däremot olämpligt att tillsäga gäldenärens granne att närvara. Någon motsvarighet till den nuvarande regeln härom, vill jag därför icke föreslå.

I det föregående har jag närmast med tanke på de enskilda utmätningsmålen behandlat frågan om gäldenärens underrättande om förestående utmätning och om verkan av gäldenärens utevaro. Ett särskilt spörsmål är, huruvida de regler, som föreslagits härom i 59 och 60 §§ UL, bör göras tillämpliga jämväl vid utmätning för fordran på skatt eller annan offentlig-rättslig fordran. Vad först angår skatteutmätningarna föreligger på detta område — med visst undantag, varom mera i det följande — icke nu någon skyldighet att underrätta gäldenären om förestående utmätning. I 60 § 3 mom. uppbördsförordningen stadgas nämligen, med nyss antydda undantag, att utmätning får även i gäldenärens frånvaro genast förrättas utan att sådan underrättelse, som avses i nuvarande 59 och 60 §§ UL, meddelats honom. Regeln bör ses mot bakgrunden av att skattegäldenären i allmänhet på annat sätt får kännedom om att indrivning av skatten pågår. Vid indrivning av restförd skatt åligger det nämligen indrivningsmyndigheten att genom tjänstebrev eller annorledes anmana gäldenären att fullgöra sin betalningsskyldighet (31 § 2 mom. TK UppbF). I praktiken brukar detta ofta ske på det sättet, att gäldenären uppmanas att betala den resterande skatten inom viss tid, vid äventyr att utmätning eljest kommer att ske. I denna form synes anmaningen i och för sig kunna hänföras till vad som i 59 § i förslaget till lag om ändring i UL benämnes underrättelse om målet, ehuru det i allmänhet är lämpligt att dylik underrättelse ges ett något fyllicare innehåll. Det finns därför icke anledning att i uppbördsförordningen längre bibehålla ett stadgande, som efterger det eljest gällande kravet på förhandsunderrättelse. — Det undantagsfall, då skyldighet föreligger att underrätta gäl-

denären om förestående skatteutmätning, avser den situationen, att utmätning skall ske av fast egendom, som finnes på annan ort än gäldenärens hemort. Enligt 60 § 3 mom. UppbF skall då underrättelse med uppgift om förrättningsstället i rekommenderat tjänstebrev senast 14 dagar före förrättningen avsändas till gäldenären under adress, som angivits i restlängden eller eljest kan av utmätningssmannen utrönas. Något behov att efter ett genomförande av de föreslagna reglerna i 59 § UL bibehålla detta särstadgande synes knappast föreligga. Stadgandena i nämnda lagrum syftar ju till en ordning, där hänsyn skall tagas till utmätningssmålets beskaffenhet, när det gäller att bestämma tid och form för förhandsunderrättelse. Utmätning av fast egendom tillhör uppenbarligen de fall, då önskemålet att verkligen nå gäldenären med förhandsunderrättelse i så god tid, att han kan bevaka sin rätt, framträder med särskild styrka. Vad i 60 § 3 mom. UppbF stadgas om verkan av gäldenärens utevaro läser icke lägga hinder i vägen för att uppskjuta en skatteutmätning, när ett uppskov framstår såsom av omständigheterna påkallat. Med denna innebörd ansluter sig stadgandet i denna del så nära till den grundsats, varpå 60 § UL i dess föreslagna lydelse bygger, att det icke heller i fråga om verkan av gäldenärens utevaro finnes anledning att bibehålla en särreglering i UppbF. Jag vill alltså efter samråd med chefen för finansdepartementet förorda, att de föreslagna reglerna i 59 och 60 §§ UL om förhandsunderrättelse och om verkan av gäldenärens frånvaro skall äga tillämpning jämväl vid skatteutmätning i stället för de särregler, som i nämnda ämnen meddelas i UppbF. Förslag till ändring av 60 § 3 mom. UppbF framlägges i det följande.

Därmed är emellertid icke utan vidare sagt, att de administrativa bestämmelser, som avses skola komplettera stadgandet i 59 § UL, också kan utformas så, att ett i allo gemensamt underrättelsesystem skapas för utmätning i enskilt mål och utmätning för skattefordran. Särskilt ur gäldenärens synpunkt ter sig ett sådant system som ett befogat önskemål. Huruvida det med beaktande jämväl av andra intressen låter sig göra att till fullo realisera detta önskemål, torde få upptagas till slutgiltig prövning i anslutning till den genomgång av vissa administrativa författningar på skatteindrivningens område, som ett genomförande av föreliggande förslag till lag om ändring i UL synes aktualisera.

De föreslagna reglerna i 59 och 60 §§ UL bör liksom nuvarande bestämmelser i dessa lagrum vara tillämpliga vid utmätning för böter. Med hänsyn till stadgandet i 22 § UP erfordras icke i detta sammanhang någon särskild bestämmelse härom. Huruvida utmätning för böter kräver någon särbehandling vid den administrativa regleringen av underrättelseförfarandet, torde få bedömas i samband med den omprövning av bötesindrivningsförordningens bestämmelser, som torde böra ske, om föreliggande förslag till ändring av UL genomföres.

Såsom beredningen funnit, föranleder ändringen i 59 § UL en följdändring i 79 § 4 mom. UL.

59 § UL i dess föreslagna lydelse torde kunna komma till användning jäm-

väl i andra fall, då underrättelse, anmaning eller förbud skall meddelas i mål som avses i UL eller sådan speciallagstiftning, som hänvisar till ULs underrättelseregler (se 15 § i 1942 års lag om viss panträtt i spånadslin och hampa samt 10 § AvbL). Även i denna del torde närmare bestämmelser till ledning för rättstillämpningen få utfärdas i administrativ ordning.

Vad härefter angår gäldenärens underrättande om verkställd utmätning gäller för närvarande enligt 84 § UL, att om gäldenär eller borgenär det begär, protokoll över utmätningen skall tillhandahållas honom genast eller, där det ej kan ske, nästa dag. Om protokollet icke genast lämnas till gäldenären, åligger det enligt samma lagrum utmätningssmannen att genast tillställa honom ett bevis om utmätningen. Är gäldenären icke närvarande skall beviset i stället tillställas hans make, husfolk eller annan, som enligt 59 § tillsagts att övervara förrättningen. Av dessa bestämmelser framgår motsättningsvis, att något bevis om utmätningen icke expedieras i de fall, då utmätningen försiggått utan att vare sig gäldenären eller hans make, husfolk eller annan, som har egendomen i sin vård eller besittning, varit tillstädes. När utmätningssbevis skall överlämnas till någon, som av utmätningssmannen tillsagts att närvara i gäldenärens ställe, föreligger heller icke alltid tillräcklig säkerhet för att gäldenären verkligen får del av utmätningssbeviset. Gäldenären har givetvis regelmässigt stort intresse av att snabbt och säkert få kännedom om den verkställda förrättningen och dess resultat. Särskilt om man — såsom förut föreslagits — uppmjukar formföreskrifterna för gäldenärens underrättande om förestående utmätning, är det angeläget att söka bättre än för närvarande tillgodose detta intresse. Lagberedningen har i sådant syfte föreslagit, att skyldighet att genom utmätningssbevis underrätta gäldenären om skedd utmätning skall föreligga oberoende av om gäldenären är tillstädes vid förrättningen eller icke. Är han närvarande, skall beviset enligt förslaget liksom i gällande rätt genast överlämnas till honom. I annat fall skall jämlikt förslaget utmätningssbevis senast nästa söckendag sändas till gäldenären med posten eller lämnas honom på annat lämpligt sätt. Den som av utmätningssman tillsagts att i gäldenärens frånvaro övervara förrättningen föreslås dessutom skola erhålla ett exemplar av utmätningssbeviset med anmodan att underrätta gäldenären därom. Förslaget, som allmänt godtagits av remissorganen och lämnats utan erinran av lagrådet, innebär en önskvärd förstärkning av rättsskyddet på förevarande område. Jag vill därför förorda, att förslaget genomföres. Likaledes kan jag biträda lagberedningens förslag därom att protokoll över utmätning eller utmätningssförsök skall, om gäldenär eller borgenär det begär, tillhandahållas honom utan dröjsmål. Reglerna om expediering av utmätningssbevis och tillhandahållande av protokoll torde böra gälla även vid utmätning för skattefordran eller annan offentlighetsrättslig fordran.

Närmare bestämmelser om vad utmätningssbevis skall innehålla och hur det skall överbringas till gäldenären torde med stöd av den föreslagna 12 § UL kunna meddelas i administrativ ordning. Förslag till dylika bestämmelser har framlagts av lagberedningen (bet. s. 152). Utan att nu i detalj taga ståndpunkt till detta förslag vill jag framhålla, att det förefaller angeläget

att i utmättningsbevis intaga — förutom sådana uppgifter som borgenärens namn, exekutionstitelns art och fordringens storlek — uppgift om vad som blivit utmätt och vad gäldenären har att iakttaga, om han vill klaga hos överexekutor. Vad angår sättet att överbringa beviset till gäldenär, som ej är tillstades vid förrättningen, vill det synas som om mycket talade för att normalt sända beviset i rekommenderat brev med mottagningsbevis. Detta utesluter emellertid icke, att formlig delgivning kan få tillgripas i vissa fall.

4. Interimistiska åtgärder

Gällande rätt. I anslutning till regeln i 59 § 1 mom. UL, att gäldenären — för att utmätning skall få ske — skall vara antingen på förhand under rättad eller också vid förrättningen närvarande, meddelas i 2 mom. av samma paragraf en bestämmelse om rätt för utmättningsman att föranstalta om interimistiska åtgärder för att säkerställa utmätning, som icke omedelbart kan genomföras. Enligt denna bestämmelse äger utmättningsmannen, därest utmätningen icke genast kan företagas och fara föreligger för att godset under tiden stickes ur vägen, låta hålla vård över godset, till dess utmätning kan ske. Bestämmelsens innebörd är icke alldeles klar. Tvekan har sålunda yppats huruvida vårdhållningsinstitutet är begränsat till fall, där det enbart är gäldenärens frånvaro som hindrar utmätningen, eller har ett vidsträcktare tillämpningsområde. Lagen förutsätter, att vårdhållning kan draga särskilda kostnader. Som villkor för vårdhållning har nämligen i 59 § 2 mom. uppställts, att borgenären förskjuter nödig kostnad.

Lagberedningen framhåller, att genomförandet av utmätning kan möta hinder av olika slag. Utmättningsmannen har t. ex. att ex officio pröva, om hinder mot utmätning av viss egendom föreligger med hänsyn till reglerna om utmättningsordning och om gäldenärens beneficium. Beträffande sådana invändningar från gäldenärens sida som påstående att betalning erlagts eller att han har kvittningsskuld motfordran är gäldenären i regel bevisskyldig. Gäldenären kan givetvis icke alltid vara beredd att genast styrka sådan invändning, och enligt beredningens mening kan det vara rimligt att han får visst rådrum för sådant ändamål. Ibland är det tveksamt — framhåller beredningen vidare — om gäldenären är rätt ägare till egendom som påträffas eller anvisas av borgenären för utmätning. Gäldenären påstår t. ex., att uppgiven fordran hos tredje man är överläten. Närmare upplysningar kan då böra inhämtas innan utmätning lämpligen bör äga rum. Även andra anledningar till uppskov kan förekomma. Så kan det, om utmätning ifrågasättes av egendom på annan ort än där gäldenären är bosatt, erfordras att utmättningsmannen i gäldenärens hemort höres om dennes personliga och ekonomiska förhållanden. Besked härom kan givetvis mera sällan lämnas på stående fot.

Enligt beredningens mening bör man visserligen eftersträva, att utmättningsmannen ej skall behöva göra mer än ett enda besök hos gäldenären för

att genomföra sökt utmätning. Om berättigad tvekan föreligger, bör utmätning emellertid ej utan vidare äga rum. Tydligt är, att utmätningssmannen i sådana fall utan att åsidosätta borgenärens intresse lättare kan medge uppskov, om det finnes möjlighet att vidtaga någon interimistisk åtgärd. I UL finnes som förut nämnts ej annat stadgande om sådan åtgärd än 59 § 2 mom., enligt vilket utmätningssmannen kan taga vård om lös egendom, när fara föreligger att den stickes ur vägen. Beredningen föreslår, att i fråga om lös egendom även andra interimistiska åtgärder skall stå till buds. Förslaget ansluter på denna punkt till de bestämmelser som i 74 § och 75 § 2 mom. meddelas om utmätningssmannens genomförande. Enligt 1 mom. av 60 a § i förslaget skall sålunda som interimistiska åtgärder kunna ifrågakomma såväl fysiska åtgärder beträffande lös egendom som meddelandet av rättsliga förbud. Alla sådana åtgärder som kan betecknas såsom vård om egendomen kan användas i det förra hänseendet. Sålunda kan — framhåller beredningen — t. ex. en bil, en bankbok eller ett skuldebrev omhändertagas. I fråga om lösa saker som ej lämpligen kan föras från platsen bör vårdens taga sig uttryck i att utmätningssmannen lämnar erforderliga föreskrifter om egendomens förvaring och förser den med tjänstemärken. Vad angår förbud av den typ som avses i 74 § och 75 § 2 mom. påpekar beredningen, att lagrummen förutsätter att utmätning redan skett och att förbuden sålunda skall skydda den, till vilken på grund av utmätningen gäldenärens rätt kan komma att övergå. I de fall som avses i 60 a § i förslaget har någon utmätning ännu ej skett. En motsvarande tillämpning av förbud i de fall som avses i 60 a § förutsätter därför enligt beredningens mening en något ändrad avfattning av förbudet, vilket ju skall skydda utmätningssökanden på ett tidigare stadium än 74 § och 75 § 2 mom., liksom den till vilken rättigheten efter den åsyftade utmätningen kan komma att övergå.

I 1 mom. anges såsom en konsekvens av vidtagen interimistisk åtgärd, att därav följer förbud för gäldenären att till men för utmätningssökanden förfoga över egendomen. Beredningen framhåller, att överträdelse av förbudet är straffbelagd enligt 10 kap. 12 § SL. Om åtgärden måste självfallet besked lämnas gäldenären.

Beredningen påpekar, att beneficiumreglerna bör iakttas även när det gäller interimistisk åtgärd som är avsedd att säkerställa senare utmätning. Om åtgärden just påkallas av att utredning i detta hänseende måste införskaffas från utmätningssmannen i gäldenärens hemvist, ligger det emellertid enligt beredningens mening i sakens natur, att tillämpningen av nämnda regler i viss grad får suspenderas till dess utredningen inkommit.

Det är icke beredningens avsikt, att interimistisk åtgärd skall få bestå under längre tid. Förfarandet bör så snart som möjligt avslutas med utmätning av egendomen, om denna åtgärd finnes lagligen grundad. Som huvudregel beträffande tiden för åtgärdens bestånd föreslår beredningen i 2 mom. av 60 a §, att åtgärden ej skall få upprätthållas längre än som oundgängligen erfordras. Om utmätning ej följt inom två veckor, skall åtgärden enligt förslaget hävas. Tydligt är — framhåller beredningen — att om tredje man framträder och visar sig vara behörig innehavare av ford-

ran eller rättighet som omfattats av meddelat förbud, utmätningsmannen skall omedelbart häva förbudet.

Såsom 3 mom. i 60 a § upptager förslaget stadgande, att kostnaden för åtgärden skall förskjutas av borgenären, om utmätningsmannen begär det. Beredningen anser, att interimistisk åtgärd kan vara särskilt påkallad, när ansökan inkommer till utmätningsman som ej är behörig och saken är brådskande. En bestämmelse om detta fall har upptagits i 56 § 3 mom. Beträffande åtgärder som står till buds hänvisar bestämmelsen endast till 60 a §. Sedan åtgärd vidtagits, skall målet omedelbart överlämnas till behörig utmätningsman. Det ankommer därefter på denne att handlägga frågan om åtgärdens hävande eller bestånd. Särskild föreskrift härom har beredningen icke ansett erforderlig.

Beredningen understryker, att stadgandet i 56 § 3 mom. givetvis kan tillämpas även när utmätningsmannen ej är beredd att avvisa målet men är oviss, huruvida han enligt reglerna om den lokala kompetensen är behörig eller ej.

Enligt beredningens mening föreligger det stundom behov att säkerställa även kvarstad genom interimistisk åtgärd. Beredningen föreslår därför, att reglerna i 60 a § skall äga motsvarande tillämpning med avseende å verkställighet av kvarstad (183 § UL).

Remissyttrandena. Endast ett mindre antal remissinstanser har närmare berört förslaget i förevarande del. Det stora flertalet har lämnat det helt utan erinran.

Styrelsen för Föreningen Sveriges landsfiskaler framhåller, att vad lagberedningen härvidlag föreslår torde väsentligt öka utsokningsförfarandets smidighet och slagkraft. Enligt styrelsens mening har bestämmelserna fått sådan utformning att varken gäldenärens eller tredje mans intressen åsidosattes i nämnvärd grad.

Föreningen Sveriges stadsfogdar har sig bekant, att vissa utmätningsmän givit vårdhållningsinstitutet i 59 § 2 mom. UL en vidgad tillämpning i det att man — särskilt då det varit oviss, huruvida en tillgång skulle utmätas som kontanta penningar eller som fordran — »hållit vård» över tillgången, innebärande bl. a. att sekundogäldenären erhållit ett utgivningsförbud. Man har således använt vårdhållningsinstitutet som en säkerhetsåtgärd i fall, då gäldenären icke varit underrättad. Föreningens styrelse och flertalet av föreningens medlemmar har emellertid ansett det felaktigt att förfara på detta sätt. Med hänsyn till att förfarandet i åtskilliga fall visat sig vara effektivt för att säkerställa en gäldenärs tillgång så att den sedermera kunnat utmätas, har föreningen ej något att erinra mot att föreliggande förslag genomföres.

Förste stadsfogden i Göteborg anser, att det vore en praktisk förenkling, om den interimistiska åtgärden förföll efter utgången av två veckor utan att behöva hävas genom särskilt beslut. Han anför.

Redan vid »vårdtagningen» skulle då i underrättelsen till gäldenären eller förbudet till tredje man kunna intagas t. ex. »Vårdtagningen förfaller den 29 september 1963 om icke dessförinnan utmätning sker eller annorlunda förordnas». I de flesta fall kommer säkert »vårdtagningar» liksom utmätningar att resultera i uppgörelser med borgenärerna, som återkallar eller meddelar anstånd. Vid en återkallelse går gjord utmätning åter, men något beslut härom meddelas icke annat än efter ansökan.

Förste stadsfogden i Norrköping menar, att två veckor är för kort tid, om gäldenären vistas på annan ort och underrättelse om sökt utmätning skall delgivas honom efter den interimistiska åtgärden. Han föreslår därför, att tiden förlängs till fyra veckor.

Lagrådet har lämnat förslaget i förevarande delar utan erinran.

Departementschefen. Ehuru frågan, huruvida utmätning skall komma till stånd eller icke, i så stor utsträckning som möjligt bör avgöras redan vid första förrättningstillfället, är det likväl icke alltid lämpligt att så förfara. Frågor, som kan vara vanskliga att avgöra på stående fot, uppkommer ej sällan i utmätningssmål. Det kan t. ex. vara tveksamt, om viss egendom tillhör gäldenären eller eljest är tillgänglig för utmätning eller om gäldenären betalt skulden eller har kvittningssgill motfordran. Då saken i ett eller annat hänseende är tveksam och anledning förekommer, att större klarhet kan vinnas genom ett uppskov, bör sådant kunna komma till stånd. Emellertid kan ett uppskov ha sina risker för borgenären, framför allt såtillvida att egendom under mellantiden kan göras oåtkomlig för utmätning. Om man bortser från stadgandet i 59 § 2 mom. UL, vilket allenast torde ha begränsad räckvidd, ställer utsökningslagen för närvarande icke några medel till förfogande för att i hithörande situationer säkerställa en eventuell framtida utmätning. Detta är enligt min mening en brist. Lika med lagberedningen anser jag därför, att om utmätning av lös egendom icke genast kan företagas, det bör tillkomma utmätningssmannen att då så erfordras vidtaga interimistiska åtgärder till säkerställande av utmätningen. Härigenom kan förhastade utmätningssbeslut förebyggas utan att borgenärens rätt i alltför hög grad eftersättes. Såsom lagberedningen funnit, bör de interimistiska åtgärderna så nära som möjligt korrespondera med de åtgärder, varigenom beslutad utmätning tryggas. Utmätningssmannen bör alltså i avvidan på beslut i utmätningssfrågan kunna taga vård om lös egendom eller meddela förbud motsvarande de i 74 § och 75 § 2 mom. UL angivna. Interimistisk åtgärd bör i överensstämmelse med lagberedningens förslag få till konsekvens, att gäldenären blir vid ansvar, som anges i 10 kap. 12 § strafflagen, förbjuden att förfoga över egendomen till men för borgenären. Med hänsyn bl. a. härtill bör gäldenären skyndsamt underrättas om åtgärden.

Det ligger i sakens natur att interimistisk åtgärd icke bör få äga bestånd längre än som oundgängligen erfordras. Jag delar lagberedningens uppfattning, att åtgärden icke bör bestå längre än två veckor. Har utmätning icke följt inom denna tid, skall alltså åtgärden hävas.

Liksom lagberedningen anser jag det böra åligga borgenären att förskjuta eventuell kostnad för interimistisk åtgärd, därest utmätningssmannen det begär.

Regler i enlighet med vad nu sagts föreslås upptagna i 60 a § UL.

Befogenhet att föranstalta om interimistisk åtgärd bör emellanåt tillkomma även annan utmätningssman än den, som är behörig att pröva utmätningssmålet. Har detta anhängiggjorts hos utmätningssman, som saknar lokal kompetens att pröva utmätningssfrågan, bör denne i brådskande fall likväl äga att, med överlämnande av målet till behörig utmätningssman, föranstalta om interimistisk åtgärd. Det stadgande härom, som lagberedningen föreslagit i 56 § 3 mom. UL, kan jag alltså godtaga. Sedan målet överlämnats till behörig utmätningssman, ankommer det uppenbarligen på denne att handlägga frågan om åtgärdens bestånd.

Såsom lagberedningen förordat, bör reglerna i 60 a § UL äga motsvarande tillämpning i kvarstadsmål. Jag föreslår därför en bestämmelse härom i 183 § UL.

5. Rättelse av utmätning

Gällande rätt. Den som vill påkalla rättelse av verkställd utmätning är i regel hänvisad att klaga hos överexekutor. Innan utmätt egendom sålts, kan utmätningssmannen emellertid med sökandens medgivande låta förfarande återgå eller ändra redan verkställd åtgärd till gäldenärens fördel. Enligt uppgift förekommer det, att en utmätningssman som inser att fel begåtts utverkar sökandens tillstånd att rätta felet.

Vid utmätning för skatter, allmänna avgifter och böter synes det icke vara ovanligt, att utmätningssmannen själv rättar sina åtgärder till gäldenärens fördel. Han torde då handla i den uppfattningen att han som indrivningsmyndighet är representant för staten-borgenären.

Enligt 8 § InfL äger utmätningssman jämka de i ett införselbeslut meddelade bestämmelserna, om anledning därtill yppas. I regel ges jämningsbeslutet på hemställan av part, men utmätningssmannen kan ex officio besluta om jämkning, t. o. m. utan att höra parterna. Jämningsinstitutet är främst avsett att användas vid ändrade faktiska förhållanden, men något hinder för utmätningssmannen att jämka ett införselbeslut därför att det vid sin tillkomst grundats på felaktiga uppgifter om förhållandena anses icke föreligga.

Domstol har enligt 17 kap. 15 § (jfr 30 kap. 13 §) RB en strängt begränsad befogenhet att själv rätta dom eller beslut. Finner rätten på grund av anmärkning eller eljest, att dom eller beslut till följd av skrivfel, misräkning eller annat dylikt förbiseende innehåller uppenbar oriktighet, skall den meddela beslut om rättelse, sedan parterna erhållit tillfälle att yttra sig. En analogisk tillämpning av denna bestämmelse torde ofta vara befogad beträffande utskökningsmyndigheterna och deras avgöranden.

I de vanliga förvaltningsmyndigheternas verksamhet finnes i viss utsträckning möjlighet till självrättelse. Även inom förvaltningen anses dock gälla, att ett beslut, som skapat en rättighet eller liknande anspråk för enskild person, i regel icke kan rättas utan dennes medgivande, ehuru åtskilliga undantag härifrån förekommer.

Lagberedningen finner det ur flera synpunkter otillfredsställande, att utmätningssmannen ej skall kunna rätta misstag utan borgenärens medverkan. För att utmätningssförfarandet ej skall bli för omständligt bör utmätningssmannen kunna handla medan han är på platsen, men det är enligt beredningens mening för alla parter till fördel om, i händelse av misstag, rättelse kan ske utan större omgång. Beredningen framhåller, att möjlighet att vidtaga interimistisk åtgärd visserligen öppnas genom 60 a § i förslaget men att sådan åtgärd lätt medför dubbelarbete och ej ger samma skydd som utmätning. Om gäldenären t. ex. uppger att egendom är köpt på avbetalning med äganderättsförbehåll men ej kan förebringa någon bevisning därom, är det mest praktiskt att — om ej annat finns att taga — egendomen genast utmätas. Därefter kan utmätningssmannen taga förbindelse med uppgiven avbetalningssäljare och uppmana honom att styrka sin rätt. Om denne inkommer med vederbörligt kontrakt inom en kortare frist, bör utmätningssmannen kunna låta utmätningen gå åter. När tredje mannen, såsom nu är fallet, måste klaga hos överexekutor för att komma till sin uppenbara rätt, medför detta onödigt besvär både för honom själv och för utsökningsmyndigheterna.

Beredningen erinrar om att utmätning i stor omfattning verkställs av domsverkställare och, när det gäller uttagande av skatter, böter eller liknande, även av exekutionsbiträden. Enligt beredningens mening bör utmätningssmannen kunna rätta misstag som hans medhjälpare begått. Däremot bör domsverkställare eller exekutionsbiträde ej själv få vidtaga rättelse. Denna kompetensbegränsning finner beredningen kunna intagas i de administrativa författningarna om domsverkställare och exekutionsbiträden.

Beredningen anser, att sådan befogenhet att rätta verkställd utmätning som här avses åtminstone tills vidare ej bör gälla annat än när lös egendom utmätts. I fråga om fast egendom är det mera sällan som direkta misstag kan begås, och beträffande möjligheterna för tredje man att tillvarata och styrka sin rätt är särskilda bestämmelser meddelade i 82 § UL.

Beredningen framhåller, att huvudfallet, då ändring aktualiseras, är att tredje man framställt anspråk som avses i 69 § UL, d. v. s. om bättre rätt till godset. Det kan emellertid även tänkas andra fall, då det efteråt befinnes att utmätning ej bort äga rum. Man får sålunda räkna med att utmätning ibland sker av egendom som på grund av villkor eller särskild bestämmelse ej kan överlätas och alltså ej heller bort utmätas. Vidare kan tänkas, att utmätning någon gång kan äga rum i strid mot beneficium-reglerna eller utmätningsordningen.

Beredningen föreslår i 77 § 2 mom. UL en regel om generell befogenhet

för utmättningsman att föranstalta om rättelse, därest han på grund av anspråk som i 69 § UL sägs eller eljest finner att egendomen ej bort utmätas. Lydelsen syftar närmast på det fallet att utmättningsmannen finner att utmätning över huvud ej bort ske, men beredningen avser, att den skall innefatta jämväl det fallet att utmätning ej bort ske villkorslöst utan att tredje man bort erhålla hänvisning att stämma till domstol om bättre rätt till egendomen. Detta har ej ansetts behöva särskilt utmärkas. Talan skall i sådant fall liksom eljest väckas inom en månad från det hänvisningen gavs.

Beträffande förfarandet bör enligt beredningens mening gälla, att borgenären, där så kan ske, beredes tillfälle att yttra sig. Beredningen påpekar, att borgenären visserligen i allmänhet ej har kännedom om vad som för siggått vid utmättningsförrättningen och att det fördenskull kunde ifrågasättas, huruvida anledning finns att höra honom. Det bör emellertid förebyggas, att utmättningsmannen utan tillräckliga skäl ryggas en redan verkställd åtgärd. Borgenärens hörande utgör en kontroll i detta hänseende. I sådana fall då borgenären icke är anträffbar anser beredningen dock hinder ej böra möta att vidtaga rättelse.

Beredningen framhåller, att det ej bör få förekomma att utmättningsmannen vidtager rättelse efter någon längre tid. Enligt förslaget begränsas tiden till två veckor från det förrättningen ägde rum. Bestämmelsen bör jämföras med vad beredningen föreslår under 201 § UL. Tiden för klagan till överexekutor föreslås där utsträckt till tre veckor från det gäldenär eller borgenär erhöi del av utmättningsbevis eller protokoll. Om rättelse ej vinnes hos utmättningsmannen, står sålunda minst en vecka öppen för klagan till överexekutor. För tredje man är tiden för klagan till överexekutor obegränsad.

Om rättelse vidtages, bör det enligt beredningens mening åligga utmättningsmannen att genast underrätta dem, vilkas rätt är i fråga. En bestämmelse härom föreslås i 77 § 3 mom. UL. Det är främst borgenären och tredje man som här åsyftas, men även gäldenären bör erhålla meddelande om vad som inträffat. Beredningen har icke ansett erforderligt att föreslå någon särskild föreskrift om skyldighet för utmättningsmannen att till den som begärt rättelse lämna något meddelande om att någon sådan ej skett. Enligt beredningens mening ligger det emellertid i sakens natur, att utmättningsmannen bör besvara allvarligt menade framställningar.

Beredningen påpekar, att det kan inträffa att framställning göres hos utmättningsmannen om rättelse samtidigt som klagan föres hos överexekutor. Om utmättningsmannen känner till sistnämnda klagan, skall han enligt förslaget underrätta överexekutor om vidtagen rättelse. Någon särskild efterforskningsplikt har ej stadgats. I allmänhet går klagomål hos överexekutor på remiss till utmättningsmannen, och risken för förbiseende är även av andra skäl ringa. Beredningen åberopar i detta sammanhang, att UL ej innehåller några bestämmelser om underrättelse till överexekutor när utmätning av andra anledningar går åter och att detta ej veterligen föranlett praktiska olägenheter.

Som en följdändring med anledning av de nya bestämmelserna i 77 § 2 och 3 mom. UL föreslår beredningen, att de nu i 69 § meddelade föreskrifterna om det fall att tredje man först efter utmätningen framställer påstående om bättre rätt till lös egendom flyttas till 77 § UL och där placeras i 4 mom. Detta mom. i förslaget innehåller föreskrift, att om anspråk som i 69 § UL sägs framställas efter utmätningen, detta förhållande — om ej rättelse sker enligt 2 mom. — icke skall utgöra hinder mot försäljning, med mindre överexekutor förordnar annorlunda. Vidare stadgas, att om sannolika skäl för anspråket förebringas hos överexekutor, denne skall hänvisa klaganden att väcka talan vid domstol enligt vad i 69 § UL stadgas. Reglerna i nämnda paragraf om behörig domstol, om tid för talans väckande — en månad från det hänvisningen gavs — om skyldighet att instämma såväl borgenär som gäldenär samt om äventyret, därest vad nu sagts försummas, blir alltså tillämpliga. Överexekutor har att i hänvisningen erinra klaganden om vad han har att iakttaga. En uttrycklig föreskrift har upptagits om tillämpning av vad 69 § UL stadgar rörande verkan av hänvisningsbeslut. Egendomen får alltså icke säljas förrän tvisten prövats eller tiden för talans väckande utgått.

Slutligen påpekar lagberedningen, att de nya bestämmelserna i 77 § UL ej avses skola inverka på den befogenhet som må tillkomma utmätningsman att, med analogisk tillämpning av 17 kap. 15 § RB, rätta skrivfel och dylikt.

Remissyttrandena. Förslaget om befogenhet för utmätningsman att själv föranstalta om rättelse av verkställd utmätning har mottagits med allmän uppskattning. Mot ett par detaljer har dock kritik framförts från några håll, och en remissmyndighet ställer sig i princip tveksam till lämpligheten av det föreslagna institutet.

Länsstyrelsen i Norrbottens län understryker, att det givetvis kommer att vara till fördel för både borgenär och överexekutor om besvärsförfarandet kan undvikas i fall då efter utmätning framkommer omständighet som uppenbarligen bör medföra ändring av utmätningen.

Styrelsen för föreningen Sveriges landsfiskaler anser, att beredningens förslag innebär en väsentlig ökning av utmätningsförfarandets smidighet och att det fyller ett länge känt behov.

Föreningen Sveriges stadsfogdar lämnar förslaget utan erinran men framhåller — vad beträffar utmätning för skatter, böter o. l. — att de föreslagna bestämmelserna icke torde innebära ändring i utmätningsmannens möjligheter att som representant för staten-borgenären ändra eller återkalla verkställd utmätning.

Svenska exekutionsmännens riksförbund finner förslaget välbetänkt. Då emellertid domsverkställare och exekutionsbiträde, som på utmätningsmans uppdrag förrättar utmätning, torde vara att jämställa med utmätningsman, ifrågasätter förbundet om icke domsverkställare och exekutionsbiträde bör tillerkännas befogenhet att rätta verkställd utmätning i de fall då det inom kort tid, t. ex. innan utmätningsprotokoll överlämnats till utmätningsman-

nen, styrkes att det utmätta icke tillhör gäldenären. Ett sådant förfarings-sätt skulle enligt förbundets mening eliminera en del onödigt arbete särskilt inom sådana distrikt där utmätningsmannen och förrättningsmannen är stationerade på olika orter.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län understryker vikten av att alla framställningar om rättelse skyndsamt besvaras och framhåller därvid, att det eljest kan inträffa att vederbörande i väntan på rättelse försitter tiden för klagan hos överexekutor. I samma riktning uttalar sig också *Svenska företares riksförbund*.

Några enskilda utmätningsmän anser, att den föreslagna tidsfristen av två veckor är för kort. *Stadsfogden i Sundsvall* föreslår sålunda, att den skall utsträckas till tre veckor. *Förste stadsfogden i Norrköping* menar, att det avgörande bör vara att begäran om rättelse inkommer till utmätningsmannen inom två veckor från det förrättningen ägde rum samt att man skulle kunna överväga att helt borttaga tidsfristen för det fall att rättelse begäres av tredje man. *Andre stadsfogden i Malmö* gör däremot gällande, att tvåveckorsfristen för gäldenär bör räknas på samma sätt som klagotiden enligt 201 § i förslaget eller sålunda från den dag, då gäldenären fick del av protokoll eller utmätningsbevis.

Även *Svenska företares riksförbund* anser tiden för snävt tilltagen. Enligt förbundets mening bör den utsträckas till tre veckor för att avbetalningssäljare skall få tillfälle att göra sin rätt gällande.

Några remissinstanser har kritiserat föreskriften att borgenären, där så kan ske, skall före rättelsen beredas tillfälle att yttra sig. De anser i huvudsak, att bestämmelsen såsom onödig och opraktisk bör slopas. Till denna grupp hör *överexekutor* och *förste stadsfogden i Malmö*, *stadsfogden i Luleå* och *Västernorrlands länsavdelning av Föreningen Sveriges landsfiskaler*.

Den remissmyndighet som ställer sig tveksam till lämpligheten av institutet rättelse av utmätning är *överexekutor i Norrköping*. Han framhåller till en början, att det här icke är fråga om rättelse av en av förbiseende tillkommen mindre oriktighet utan om en materiell ändring ända därhän att ett meddelat beslut helt upphäves, alltså om ett nytt rättsmedel. Införandet av detta rättsmedel skulle otvivelaktigt vara förenat med vissa fördelar. Emellertid har han bland annat följande att invända:

Omgången skulle knappast bli mindre än med klagan till överexekutor. I många fall skulle utmätningsmannen ej medhinna att, om rättelse är påkallad, meddela beslut därom inom två veckor. Rättsmedlets införande skulle i realiteten innebära, att mellan utmätningsmannens prövning vid förrättningen och överexekutors prövning inskjutes en omprövning av utmätningsmannen själv. Det kan då befaras, att utmätningsmannens första prövning kommer att uppfattas som endast preliminär och verkligen också får karaktären av ett preliminärt avgörande. En sådan syn skymlar i lagberedningens eget skrivsätt, då det — — — säges vara mest praktiskt, att egendomen genast utmätes, och tillägges, att utmätningsmannen därefter kan taga förbindelse med uppgiven avbetalningssäljare och uppmana honom att styrka sin rätt. Det förefaller, som om det i en dylik situation är mest naturligt, att utmätningsmannen, om han nu skall ta initiativ för införskaf-

fande av utredning, gör detta, innan han avslutar förrättningen, och i avbidan härpå med användande av den föreslagna möjligheten till interimistisk åtgärd tager vård om egendomen.

Vidare ifrågasätter överexekutor, om ej gäldenären behöver en förlängning av klagotiden för det fall att han begärt rättelse men fått avslag. Han anser också, att en särskild föreskrift om skyldighet för utmätningssmannen att lämna underrättelse om avslag på framställning om rättelse är lika behövlig som föreskriften om underrättelser rörande vidtagen åtgärd.

Lagrådet anser, att föreskrifterna om det fall att tredje man framställer anspråk på egendom först efter utmätningen har så nära samband med innehållet i övrigt i 69 §, att de åtminstone vid ifrågavarande partiella reform bör få kvarstå i denna paragraf. Förbehåll för det fall att rättelse sker kan enligt lagrådets mening införas i 69 § 1 mom. såsom en andra punkt.

Departementschefen. I 69 § UL stadgas, att om tredje man påstår sig vara ägare till lös egendom, som finnes i gäldenärens bo, men icke genast kan visa sin rätt, hans anspråk icke utgör hinder för att utmäta egendomen. Även bortsett från denna situation förhåller det sig så, att utmätningssmannen till undvikande av ett alltför tungrott förfarande ofta har att taga ställning till utmätningsfrågan, medan han befinner sig på förrättningsplatsen, och förty grunda sitt avgörande på den utredning, som då finnes till hands. Med en dylik av effektivitetshänsyn förestavad ordning kan det svårligen undvikas, att egendom emellanåt tages i mät, ehuru den enligt vad senare tillkommen utredning visar eller eljest i efterhand kan konstateras rätteligen icke bort utmätas. Så mycket mera angeläget ter det sig, att möjlighet finnes att snabbt och utan onödiga formaliteter få rättelse till stånd, där misstag förelupit. För närvarande är den som vill påkalla rättelse, vare sig fråga är om gäldenären själv eller en tredje man, vars egendom kommit att tagas i mät för annans gäld, hänvisad att klaga hos överexekutor, i vart fall om icke borgenärens tillstånd att rätta felet kan anses föreligga. Lagberedningen har, såvitt angår utmätt lös egendom, föreslagit, att befogenhet införas för utmätningssman att även utan borgenärs samtycke själv föranstalta om rättelse, när han på grund av äganderättsanspråk från tredje mans sida eller eljest finner, att egendomen eller del därav icke bort utmätas. Vad lagberedningen sålunda föreslagit har i många remissyttranden hälsats med tillfredsställelse och ansetts fylla ett länge känt behov. Även lagrådet har lämnat det föreslagna självrättelseinstitutet utan erinran. Tydligt är också, att man med den föreslagna anordningen öppnar en enklare, snabbare och bekvämare väg att nå rättelse än vad besvärsinstitutet erbjuder. Jag kan därför tillstyrka, att utmätningssman erhåller den föreslagna befogenheten. Det kan förtjäna framhållas, att självrättelseinstitutet givetvis icke är avsett för andra fall än då det står utom tvivel, att utmätningen blivit felaktig.

Självrättelse bör icke få ske någon längre tid efter förrättningen. Lag-

beredningen har föreslagit, att tiden begränsas till två veckor. Denna tid anser jag lämpligt avvägd. I ett följande avsnitt kommer jag att föreslå att tiden för klagan till överexekutor utsträcker till tre veckor från det gäldenär eller borgenär erhöi del av utmättningsbevis eller protokoll. Om rättelse ej vinnes hos utmättningsman, kommer följaktligen minst en vecka att stå till förfogande för klagan till överexekutor.

Såsom lagberedningen förordat, bör borgenären om möjligt få tillfälle att yttra sig, innan rättelse sker. Därmed vinnes större säkerhet för att verkställd utmätning icke av utmättningsman rubbas utan att förutsättningar härför verkligen föreligger. Om vidtagen rättelse bör utmättningsmannen genast underrätta dem, som beröres av saken. Har talan mot utmättningsbeslutet fullföljts till överexekutor, bör jämväl denne underrättas om vidtagen rättelse. Det ligger i sakens natur, att utmättningsmannen, om rättelse trots därom gjord framställning icke sker, skyndsamt bör härom underrätta den som påkallat rättelse.

Reglerna om självrättelse kan, såsom lagberedningen förordat, lämpligen upptagas som 2 och 3 mom. i 77 § UL. I anslutning härtill bör bestämmelsen om förmånsrätt i 77 § UL undergå en viss jämkning med tanke på det fall, att utmätningen genom självrättelse eller eljest går åter eller undanröjes.

Lagberedningen har föreslagit, att de nu i 69 § UL upptagna reglerna om det fall att tredje man efter utmätningen framställer anspråk på äganderätt till utmätt gods flyttas till 77 § UL. Såsom lagrådet funnit, torde emellertid dessa regler med hänsyn till sitt nära samband med 69 § i övrigt böra kvarstå i denna paragraf. Förbehåll för det fall att rättelse sker kan, såsom lagrådet anmärkt, lämpligen införas i 69 § UL.

6. Tidsfrister i mål om utmätning m. m.

Gällande rätt. Lagbestämmelser om tid, inom vilken utsökningsåtgärd skall företagas, finns endast i fråga om utmättningsförfarandet. De är i regel förenade med stadganden om särskilt ansvar för utmättningsman, som överskrider sådan frist.

Den grundläggande bestämmelsen meddelas i 162 § UL. Enligt denna skall utmätning och, om lös egendom av vanligt slag tages i mät, även försäljningen därav vara verkställd inom två månader sedan landsfiskal och inom en månad sedan stadsfogde mottagit fullständiga handlingar i målet. Utmättes fartyg, gods i fartyg eller gods i luftfartyg eller skall utmätt fordran eller rättighet säljas, skall enligt 163 § försäljningen med visst undantag ha skett på landet inom tre månader och i stad inom två månader, allt räknat från nyss angiven tidpunkt. Avser utmätningen fast egendom, luftfartyg, in-teknade reservdelar till sådant fartyg eller, på landet, fartyg som sägs i 94 §, gäller däremot ej några direkta regler angående den tid inom vilken realisation skall äga rum. Utmättningsmannen, som i dessa fall

icke är auktionsförrättare, skall enligt 165 § vidtaga alla på honom ankommande åtgärder så skyndsamt att försäljningen av det utmätta ej genom hans förvällande fördröjes utöver närmare angivna tidsfrister, i fråga om fast egendom på landet fyra månader och eljest tre månader. I dessa fall gäller ej heller någon särskild ansvarighetsregel för utmätningssmannen. Gör han sig skyldig till försummelse, kan han bli ersättningsskyldig endast enligt allmänna skadestandsregler.

De särskilda ansvarighetsreglerna är alltså begränsade till de i 162 och 163 §§ behandlade fallen. Påföljden av att utmätning och försäljning icke ägt rum inom föreskriven tid är, att utmätningssmannen själv får svara för det belopp för vilket utmätning bort ske, i den mån han ej förmår visa att skada icke uppkommit genom dröjsmålet. En omstridd fråga är, huruvida en utmätningssman i fall då han iakttagit den föreskrivna fristen ändå kan dömas till straff eller skadestånd för obehörigt dröjsmål. Å ena sidan har gjorts gällande, att utmätningssman kan utan risk för sådan påföljd inom fristen bestämma tiden för förrättningen. Å andra sidan har framhållits, att det trots att uttrycklig föreskrift ej meddelats ligger i sakens natur att utsökningsärenden skall handläggas så skyndsamt som omständigheterna medger och deras art kräver, samt att ett obehörigt dröjsmål därför enligt allmänna regler kan ådraga utmätningssmannen såväl straff för tjänstefel som skadeståndsskyldighet, även om han hållit sig inom föreskriven frist. Den som för talan om skadestånd har då naturligtvis att styrka både att sådana omständigheter förelegat som innebär försumlighet i tjänsteutövningen och att skada uppkommit.

Att märka är, att de i 162 och 163 §§ stadgade tidsfristerna icke är absoluta. Om utmätningssmannen kan styrka att borgenären lämnat gäldenären anstånd med betalningen eller att för utmätning eller försäljning mött hinder som utmätningssmannen ej kunnat förekomma, blir han fri från ansvar. För att han skall kunna återropa hinder som ursäkt måste han emellertid genast ha antecknat det i sin dagbok. Anstånd och hinder medför, att de lagstadgade fristerna förlänges.

Bestämmelserna i 162 och 163 §§ anses ej äga tillämpning vid utmätning för skatter, böter och liknande. Utmätningssmannen kan i dessa fall efter egen prövning låta anstå med både utmätning och utmätt egendoms försäljning utan risk att utsättas för det speciella skadeståndsansvaret.

I § 86 UL meddelas bestämmelser om tidsfrister, som riktar sig mot borgenären och begränsar dennes rätt att medge anstånd. Har borgenär som sökt utmätning lämnat gäldenären anstånd med betalningen, får målet ej därigenom uppehållas utöver sex månader från den dag, då utmätningssmannen mottog fullständiga handlingar. Fortfar anståndet vid utgången av denna tidsfrist, är ansökningsförfallen, och verkställd utmätning går åter. Dessa bestämmelser avser, liksom 162 och 163 §§, både själva utmätningen och den efterföljande realisationen. Har utmätning på grund av anstånd, som borgenären medgivit, ej alls kommit till stånd inom sex-

månadersfristen, är ansökningen förfallen. Om utmätning väl skett men realisationen genom anståndet fördröjts utöver fristen, återgår utmätningen. Ett anstånd som meddelas efter de sex månaderna anses innebära, att ansökningen återtages. I samtliga fall är borgenären oförhindrad att omedelbart göra en ny ansökan.

86 § 2 mom. innehåller bestämmelser, som främst tjänar syftet att hindra att förmånsrätt för ränta å in-tecknad fordran skall kunna äga rum under alltför lång tid. Bestämmelserna avser det fallet att in-tecknad fordran genom domstols avgörande, vanligtvis utslag i lagsökningsmål, fastställts till betalning ur fast egendom. Ett sådant avgörande har enligt 77 a § samma verkan som om egendomen blivit utmätt. I 86 § 2 mom. stadgas nu, att denna verkan förfaller om borgenären icke sist två månader efter det avgörandet vunnit laga kraft antingen begärt försäljning av egendomen eller ansökt om tvångsförvaltning. Och samma påföljd inträder, om borgenären begärt sådan verkställighet men därefter lämnat gäldenären anstånd som fortfar när sex månader förflutit från det verkställigheten begärdes.

Bestämmelserna i 86 § tillämpas ej vid utmätning för skatter och torde ej heller gälla vid utmätning för böter och liknande.

Beträffande hinder som medför uppskov med realisation må anmärkas följande.

Vid försäljning av utmätt fordran eller rättighet är risken för realisationsförlust stor, särskilt när tillgången är tvistig. I syfte att såvitt möjligt hindra dylika förluster genomfördes år 1937 den s. k. lex Marsjö, vilken på flera punkter ändrade ULs bestämmelser. Enligt den då tillkomna 88 b § skall man icke omedelbart sälja utmätt penningfordran utan i första hand söka anlita metoden att indriva fordringen hos sekundogäldenären. Ibland måste emellertid försäljning tillgripas. Därvid kan det bli fråga om uppskov enligt bestämmelserna i 2 mom. samma paragraf. Om fordran eller rättighet var tvistig när utmätningen skedde — d. v. s. frågan om dess bestånd var då beroende på särskild prövning eller avgjord genom beslut som ej vunnit laga kraft — får det utmätta överhuvud ej säljas utan gäldenärens samtycke förrän tvisten blivit slutligen avgjord eller borgenären ställt säkerhet för den skada som kan tillfogas gäldenären genom försäljningen. Enligt denna regel är alltså uppskov i vissa situationer obligatoriskt. Lagen ger emellertid också en fakultativ uppskofsregel. Om det i andra fall på grund av förhållande som kan antagas vara av tillfällig natur är anledning förmoda att utmätt fordran eller rättighet skall säljas till uppenbart underpris, äger överexekutor förordna om uppskov med försäljningen på viss tid (någon maximitid anges ej). Behov av uppskov enligt denna regel kan föreligga t. ex. när tvist om utmätt fordran väckts först efter utmätningen, när fordringen förfaller först efter någon tid och när arvslott utmätts och boutredningen ännu ej är klar.

Enligt 88 c § kan uppskov med försäljning av utmätt egendom också be-

viljas av sociala skäl. Om gäldenären till följd av sjukdom eller arbetslöshet eller av annan särskild orsak huvudsakligen utan egen skuld råkat i betalningssvårigheter som kan antagas vara av tillfällig natur, äger överexekutor förordna om uppskov med försäljningen på viss tid, högst sex månader från det utmätningssmannen mottog fullständiga handlingar i målet. Förutsättning är emellertid, att icke borgenärens rätt till betalning äventyras eller hans rätt eljest otillbörligt åsidosättes. Det ligger i överexekutors hand att föreskriva villkor för uppskovet. — En uppskofsregel, utformad efter förebild av 88 c §, finns i 12 § AvbL. Det har där anförts utmätningssmannen att besluta i frågan.

Slutligen bör nämnas, att även andra hinder för försäljning än de här berörda kan föreligga samt att de kan vara av både rättslig och faktisk natur.

Lagberedningen. Efter att ha erinrat om att krav på ändringar i 162, 163 och 165 §§ UL framförts från flera håll uttalar beredningen för sin del den övertygelsen, att nuvarande regler om tidsfrister och om särskilt ansvar för utmätningssman, som överskrider sådan frist, medför ogynnsamma verkningar i flera hänseenden. Den stränga bundenheten vid fixa frister anser beredningen ägnad att alltför mycket inrikta utmätningssmännen på snabbt fullgörande av vissa formella prestanda och att motverka ett mera metodiskt och ändamålsenligt tillvägagångssätt. Det händer ofta — fortsätter beredningen — att någon direkt kontakt mellan utmätningssman och gäldenär icke kommer till stånd. Som förklaring härtill anföres, att utmätningssmannen för att iakttaga stadgad frist måste, efter det underrättelse om målet rutinmässigt meddelats i gäldenärens hemvist, snarast möjligt inställa sig där för förretning och, om då ingen utmätningssbar egendom anträffas, avsluta målet. Mera planmässiga försök att komma i förbindelse med gäldenären medhinner icke, ej heller grundligare efterforskningar rörande hans tillgångar. Detta strider naturligtvis mot borgenärens intresse. Men även gäldenärens intressen kan komma i fara. Prövningen av utmätningsordningen och beneficium kan sålunda komma att behandlas alltför summariskt. Vidare hindras utmätningssmannen ibland av bestämmelserna om tidsfrister att förlägga realisationen av utmätt gods till lämplig tidpunkt. Den förlust som därigenom kan uppkomma drabbar ej bara borgenären, när denne ej får fullt, utan även gäldenären.

Beredningen finner därför en omläggning av det nuvarande systemet med tidsfrister påkallad. Icke minst vill beredningen lämna utmätningssmännen friare händer att välja tidpunkten för realisation av utmätt egendom. Där emot anser beredningen icke lämpligt, att alla tidsfrister för utmätningssmännen slopas.

I samband med en omläggning av tidsfristerna bör enligt beredningens mening bestämmelserna om utmätningssmans ersättningsskyldighet utgå såsom otidsenliga. Under senare år torde det — anför beredningen — endast i sällsynta undantagsfall ha inträffat, att borgenär med åberopande av dessa regler framställt skadeståndskrav mot utmätningssman. Bestämmelserna har

naturligtvis det oaktat haft sin betydelse. Det kan dock ej anses tillräckligt motiverat att på detta område ha en särregel om skadeståndsansvar som saknar motsvarighet för andra tjänstemän. Ansvar för tjänstefel bör vara tillfyllest i förening med den skadeståndsskyldighet som enligt allmänna regler följer av försummelse.

Beredningens förslag i förevarande del berör 52, 86, 88 b, 88 c, 162, 163, 165, 207 och 216 §§ UL. Nya bestämmelser om tidsfrister har i förslaget upptagits under 88 c §. Den viktigaste nyheten är, att frågan om tiden för själva utmätningen och frågan om tiden för realisationen av det utmätta regleras var för sig.

Beträffande tiden för själva utmätningens åtgärden föreslås i första punkten av 88 c § 1 mom. en allmän föreskrift om att utmätningssmannen i mål om utmätning skall skyndsamt vidtaga vad på honom ankommer för att utmätningen skall verkställas (jfr 12 § första stycket InfL). Som motiv härför anför beredningen följande.

I fråga om utmätningen är betydelsen av skyndsamhet uppenbar. Det gäller att förekomma att gäldenärens tillgångar försvinner. Borgenären bör också, med tanke på konkurrerande borgenärer, få den förmånsrätt som utmätningen medför.

När en utmätningensansökan inkommer, har utmätningssmannen att ex officio undersöka, om de formella förutsättningarna är för handen. Denna prövning skall bl. a. avse, om utmätningssmannen har lokal kompetens, om laga utmätningstitel eller annan rättsgrund för utmätning visats och om handlingarna är fullständiga. Föreligger någon brist i de formella förutsättningarna, bör borgenären genast underrättas. I annat fall kan värdefull tid gå förlorad. Gäller bristen utmätningssmannens lokala kompetens, kan det vara lämpligt att målet överlämnas direkt till behörig utmätningssman, sedan eventuellt interimistisk åtgärd vidtagits (jfr 56 § 3 mom. i förslaget).

Som andra punkt i 88 c § 1 mom. föreslår beredningen den regeln att utmätningssförrättning såvitt möjligt skall hållas i stad inom två veckor och på landet inom fyra veckor från det utmätningssmannen mottog de i 54, 54 a eller 55 § nämnda handlingarna. Beredningen framhåller, att åtgärderna för gäldenärens underrättande kan kräva längre eller kortare tid, allt efter omständigheterna. Enligt beredningens mening kan det svårligen föreskrivas en absolut frist, inom vilken utmätningssförrättning skall företagas. Där emot finner beredningen det lämpligt, att lagen anger en frist, inom vilken utmätningssförrättning regelmässigt bör medhinnas. Som framgår av förslaget anser beredningen fristen böra räknas från den dag, då utmätningssmannen mottog fullständiga handlingar i målet, och med hänsyn till de olikartade förhållandena bestämmas längre för landet än för stad. Landsfiskalerna är i regel ej blott utmätningssmän utan också polischefer och åklagare och har därför svårare att disponera tid för utmätningssförrättningar som kräver resor. Vissa landsfiskaler har också mycket vidsträckt distrikt. Beredningen understryker, att av en jämförelse med första punkten i föreva-

rande mom. torde framgå, att fristen icke bör utnyttjas när målet är bråds-kande. Å andra sidan är fristen ej ovillkorlig med hänsyn till att det kan möta något särskilt hinder att iakttaga den. Härmed åsyftar beredningen ej, att utmätningssmannen utan vidare skall få återopa att hans tid ej räckt till; vid behov får han taga initiativ till att ersättare anskaffas. Utmätningssman, som överskrider fristen, måste städse vara beredd att redovisa skälet härtill. Anteckning om skälet bör ske i dagboken.

Beredningen framhåller vidare att, sedan utmätningssmannen inställt sig till förrättning, uppskov med dess företagande ej får äga rum utan fullgo-da skäl. Ett fall, när förrättning måste uppskjutas, har beredningen be-handlat i anslutning till 60 §, nämligen då gäldenären är frånvarande och det provas erforderligt, att han får tillfälle att yttra sig. I anslutning till 60 a § har beredningen givit exempel på vissa andra situationer, då hinder att genast företaga utmätning, får anses föreligga. Huvudregeln skall emel-lertid — anför beredningen — fortfarande vara, att ej mer än ett förrätt-ningstillfälle skall förekomma och att frågan om utmätning därvid skall slutbehandlas. Uppskjutes målet, bör anledningen härtill angivas i proto-kollet över förrättningen. Och även i uppskovsfallen gäller den allmänna regeln om skyndsamhet. Målet bör alltså återupptagas till behandling så snart förhållandena medgiver det.

Enligt beredningens mening bör borgenärens befogenhet att lämna anstånd vidgas så, att en särskild sexmånadersfrist införes för själva utmätningförrättningen och en annan frist av samma längd stad-gas för realisationsförfarandet. I det förra hänseendet föreslås bestämmel-ser i tredje punkten av 1 mom. i 88 c §, i det senare hänseendet i 5 mom. Enligt vad i 1 mom. sägs skall ansökningen vara förfallen, om borgenären lämnar anstånd med utmätningen och anståndet fortfar utöver sex måna-der från det utmätningssmannen mottog handlingarna i målet.

Vad härefter angår tiden för realisationen innehåller försla-get bestämmelser därom i 88 c § 2—5 mom.

Beredningen framhåller inledningsvis, att som verkställighetsmyndighet under realisationsförfarandet fungerar icke blott utmätningssmannen utan också i vissa fall överexekutor. På överexekutor ankommer sålunda att hålla exekutiv auktion för försäljning av fast egendom och vissa andra spe-cialobjekt. Överexekutor kan emellertid i vissa fall i sitt ställe förordna särskild auktionsförrättare. Även utmätningssmannen har vissa möjligheter att sätta annan i sitt ställe. I städerna uppdrages i betydande omfattning åt auktionsverk eller auktoriserad mäklare att hålla auktion för försälj-ning av utmätt lös egendom (jfr 10 § DbKU). För närvarande är det en om-tvistad fråga, huruvida de i 165 § meddelade reglerna om tidsfrister vid försäljning av specialobjekt är tillämpliga även beträffande överexekutor och särskilt förordnad auktionsförrättare. Beredningen har funnit det önsk-värt, att denna ovisshet undanröjes, och har genomgående utformat försla-

get på sådant sätt att bestämmelserna skall få tillämpning oavsett på vem det ankommer att ombesörja realisationen.

Enligt första punkten i 88 c § 2 mom. i förslaget skall det åligga utmätningssmannen och, om målet är anhängigt hos överexekutor, denne att utan onödigt uppehåll vidtaga erforderliga åtgärder för att försäljning skall komma till stånd.

Beredningen påpekar, att utmätningssmannen även då det gäller att planera förfarandet efter utmätningen har att i det konkreta fallet göra en avvägning mellan borgenärens och gäldenärens intressen. Undantagsvis är situationen sådan, att den som ombesörjer realisationen måste handla med särskild skyndsamhet. I 90 § 2 mom. stadgas sålunda om egendom, som är av sådan beskaffenhet att den ej tål förvaring utan att förstöras eller väsentligen försämrats. I andra fall är det lämpligt att avvakta gynnsam tid för realisationen. Erfarenheten säger t. ex. att det i regel är olämpligt att anordna exekutiv auktion på lös egendom i anslutning till någon av de stora helgerna. Vidare är efterfrågan på vissa slag av egendom säsongbetonad. Det kan då vara befogat att vänta med realisationen till dess den lämpliga tiden kommer. För att nedbringa kostnaden och även eljest nå bättre resultat kan det också vara skäl att sammanföra lös egendom från flera utmätningar till en auktion o. s. v.

Beredningen understryker, att det vid bestämmandet av lämplig frist för realisationen måste uppmärksammas att realisationsförfarandet är olika för olika slag av egendom och fordrar olika lång tid. Realisationen av en fastighet kräver t. ex. normalt väsentligt längre tid än försäljning av vanlig lös egendom. För att undvika detaljerade regler föreslår beredningen likväl en gemensam tidsfrist. I andra punkten av 88 c § 2 mom. stadgas sålunda som huvudregel, att försäljning skall ske inom tre månader från det utmätningförrättningen ägde rum (i fall som avses i 75 § 2 mom. UL skall tiden enligt förslaget räknas från det fordringen förklarades utmätt) eller, när intecknad fordran fastställts till betalning ur fast egendom, försäljning av egendomen begärdes, såframt ej hinder möter eller uppskov meddelas enligt någon av reglerna i paragrafens fortsättning. Beredningen förutsätter, att så lång frist som tre månader normalt ej skall utnyttjas i fråga om vanligt lösöre eller annan egendom som lätt kan realiserats.

Förslaget innebär, att om legalt eller faktiskt hinder möter mot försäljning, utmätningssmannen vid behov får taga längre tid på sig. Anteckning om hinder bör göras i dagboken (jfr 2 § 7 DbKU). Föreligger ej hinder mot realisation eller medgivande om anstånd från borgenärens sida, får realisationsfristen enligt förslaget ej överskridas utan att särskilt beslut om uppskov meddelats enligt 3 eller 4 mom. i 88 c §. Beslut bör motiveras.

Till 88 c § 3 mom. har beredningen sammanfört regler, som i gällande lag har sin motsvarighet dels i näst sista punkten av 88 b § 2 mom., dels i 88 c § 1 mom. De ganska snävt begränsade möjligheter till uppskov som föreligger enligt dessa regler anser beredningen böra vidgas.

Beredningen framhåller, att en övergående risk för försäljning till underpris kan föreligga även beträffande andra tillgångar än fordringar och rättigheter. Säsongbetonade fluktuationer bör exempelvis beaktas. Ofta torde borgenären vara benägen att medverka till anstånd i sådana fall, men det bör enligt beredningens mening likväl finnas möjlighet att, om skälen är tillräckligt starka, även mot hans bestridande skjuta på realisationen utöver den normala fristen, om borgenärens rätt ej otillbörligen åsidosättes. Något krav på att det befarade underpriset skall kunna betecknas som uppenbart finner beredningen ej befogat. — Möjligheten att besluta om uppskov med hänsyn till gäldenärens ekonomiska situation är nu bl. a. beroende av om han själv har skulden därtill. Detta kan — framhåller beredningen — leda till att uppskov måste vägras även när gäldenären skulle kunna reda upp situationen. Beredningen förordar därför, att utsökningsmyndighet får jämväl en allmän befogenhet att medge uppskov då synnerliga skäl föreligger.

En prövning av det slag som här anges bör enligt beredningens mening kunna anförtros även åt utmättningsman, om uppskovsmöjligheten på lämpligt sätt begränsas till tiden. Beredningen anser det opraktiskt, om utmättningsmannen i alla fall då anledning till uppskov utöver den normala fristen föreligger skulle behöva hänskjuta frågan till överexekutor. Till jämförelse nämner beredningen att utmättningsman i 12 § AvbL betrotts med befogenhet att meddela uppskov av sociala skäl. Tidsgränsen finner beredningen böra bestämmas till sex månader från den i 2 mom. angivna tidpunkten, d. v. s. från det utmättningsförrättningen ägde rum respektive ansökan gjordes om försäljning av fastighet som dömts i mät. Med hänsyn till borgenären uppställes den föreskriften, att uppskov ej får leda till att borgenärens rätt till betalning äventyras eller hans rätt eljest otillbörligt åsidosättes. Betydelsen för honom av att utan onödigt dröjsmål få betalt får sålunda icke lämnas obeaktad. I övrigt får ej förbises, att anstånd kan medföra att ränta löper och uppgår till avsevärda belopp.

Slutligen framhåller beredningen, att uppskov bör kunna förenas med särskilda villkor och, om anledning därtill förekommer, återkallas.

Den nu föreslagna sexmånadersfristen kan — fortsätter beredningen — ibland vara otillräcklig. Behov av längre uppskov kan särskilt tänkas uppkomma, när fråga är om realisation av fordran eller rättighet, t. ex. då arvslott utmätts och boutredningen ännu ej är avslutad. Gällande lag ger för fall av denna art möjlighet till uppskov utan någon maximigräns (88 b § 2 mom.). Även vid realisation av fastighet eller annat specialobjekt kan det ibland vara behövligt att ha längre tid till förfogande. Beredningen föreslår därför i 4 mom. av 88 c §, att överexekutor skall äga förordna om ytterligare uppskov med försäljningen, därest föreliggande omständigheter påkallar det. I anslutning härtill föreskrives, att utmättningsman har att göra anmälan till överexekutor om skäl till sådant uppskov föreligger i något av honom handlagt mål. Utmättningsman skall däremot ej själv kunna ge

uppskov enligt 4 mom. Uppskov bör avse viss tid. Beredningen understryker, att redan för tillämpning av uppskofsregeln i 3 mom. förutsättes synnerliga skäl och särskilt beaktande av borgenärens rätt. Om ytterligare uppskov skall få förekomma, måste tydligen föreligga omständigheter av alldeles speciellt slag.

Förut har framhållits, att utmätningssmannen, om hinder möter mot försäljning, vid behov får taga längre tid på sig än som eljest gäller. Hindret kan ibland vara mycket långvarigt, t. ex. om utmätning skett på grund av dom som ej vunnit laga kraft. Utmätningssmannen har då — påpekar beredningen — att föranstalta om försäljning så snart det lämpligen låter sig göra. Om hindret varat mer än sex månader efter utmätningen, kan formligt beslut om uppskov enligt 3 mom. icke meddelas av honom men, om behov därav föreligger, kan sådant beslut enligt 4 mom. meddelas av överexekutor.

Som förut antytts upptager beredningens förslag vidare i 5 mom. av 88 c § föreskrifter om borgenärens befogenhet att lämna anstånd med försäljning av utmätt egendom. Enligt förslaget går utmätning åter, om sådant anstånd fortfar utöver sex månader från det utmätningen skedde. Har intecknad fordran fastställts till betalning ur fast egendom, förfaller fastställelsebeslutets utmätningssverkan, om anståndet fortfar utöver nämnda tid från det försäljning av egendomen begärdes. Begränsningarna motiveras främst av att den förmånsrätt som utmätningen resp. fastställelsebeslutet medför icke lämpligen bör få bestå under alltför lång tid. Särskilt då det gäller förmånsrätt för ränta å intecknad fordran skulle det — framhåller beredningen — vara förenat med olägenheter, om borgenären hade obegränsad möjlighet att medgiva anstånd.

Slutligen föreskrivs i 6 mom. av 88 c §, att sedan tid för anstånd eller uppskov gått till ända, utmätningssman eller överexekutor, hos vilken målet är anhängigt, skall självantagligen företaga detta. Bestämmelser av i huvudsak samma innehåll finns nu i 88 b § 2 mom. och 88 c § 3 mom. Beredningen understryker, att de i 1 respektive 2 mom. meddelade allmänna reglerna om skyndsamhet gäller när målet på nytt tages upp till behandling. Av de omständigheter som föranlett anstånd eller uppskov eller av uppskofsbeslutets eget innehåll kan emellertid följä, att större skyndsamhet än eljest är påkallad. Under alla förhållanden bör utmätning respektive försäljning ske inom angiven frist, räknad från målets återupptagande.

Beredningen påpekar, att den föreslagna 88 c § påkallar följdändringar i 86 § och 88 b § 2 mom. I anslutning till följdändringen i 86 § föreslår beredningen en jämkning beträffande där stadgade formaliteter vid ansökan om försäljning av fast egendom.

En fråga som beredningen särskilt uppmärksammat är, i vad mån de nya bestämmelserna i 88 c § bör få tillämpning vid indrivning av skatter, allmänna avgifter, böter och liknande eller med andra ord vid utmätning, vilken ingår som led i ett offentlighetsrättsligt reglerat indrivningsförfarande.

Vad angår bestämmelserna i 1 mom. följer enligt beredningens mening delvis av särskilda regler för förfarandet, att utmätningsmannen icke kan eller lämpligen bör vara bunden av så snäva frister för hållande av utmätningsförrättning som de i 88 c § stadgade. Det ligger också i sakens natur — anför beredningen — att stort utrymme bör finnas för utmätningsman att förfara efter omständigheterna vid den indrivningsverksamhet som här är i fråga. Det rör sig icke här om ansökningar, som skall handläggas i ULs ordning, utan om ett fortlöpande indrivningsförfarande, under vilket utmätningsmannen har att vidtaga olika åtgärder, inriktade på att förmå gäldenären att betala. I regel uppkommer fråga om utmätning först när andra åtgärder misslyckats. Sedan utmätning väl skett, ändras läget i viss mån. Samma skäl som motiverar att utmätning i enskilt mål icke bör få bestå under alltför lång tid finner beredningen också tala för att utmätningsmannen efter en utmätning, vilken ingått som led i indrivningsförfarandet beträffande en offentlighetsrättslig fordran, icke skall ha obegränsad möjlighet att låta anstå med realisationen. Mot att göra bestämmelserna i 88 c § 2—5 mom. tillämpliga i förevarande fall anser beredningen emellertid kunna åberopa praktiska och sociala skäl. Som förut nämnts tillämpas de nu stadgade begränsningarna i anståndsmöjligheterna icke i indrivningsförfarandet. Om man gjorde indrivningsmyndigheterna bundna av det nya frist-systemet, skulle detta — fortsätter beredningen — med all sannolikhet medföra hårdare indrivningstakt och bli till allvarligt men för ett stort antal gäldenärer. Erfarenheterna från det nuvarande indrivningsförfarandet synes i det stora hela vara goda. Antalet utmätningar är ganska stort, men utmätningarna leder endast i mycket begränsad utsträckning till försäljning av det utmäta. Gäldenärerna förmås ofta att betala frivilligt, om de blott får tillräcklig tid på sig. Med hänsyn till vad sålunda anförts förordar beredningen, att bestämmelserna i 88 c § undantages från tillämpning i de fall som här avses (se beträffande böter och dylikt punkt 3 i övergångsbestämmelserna till lagförslaget om ändring i UL). På skatteindrivningens område bör stadgande härom meddelas i 60 § 3 mom. UppbF.

Remissyttrandena. De grundläggande tankarna att det nuvarande systemet med tidsfrister bör reformeras och de särskilda bestämmelserna om utmätningsmans ansvar slopas har vunnit allmän anslutning i remissyttrandena. Särskilt i fråga om behovet av bestämmelser om frist för utmätningsförrättnings hållande och den lämpliga längden av dylik frist har emellertid delade meningar gjort sig gällande. Även förslaget att försäljning normalt skall äga rum inom tre månader har kritiserats från några håll.

Bland dem som lämnat hela det ifrågavarande avsnittet väsentligen utan erinran är *riksrevisionsverket*, *länsstyrelserna i Malmöhus* och *Norrbottnens län*, *förste stadsfogden i Göteborg*, *överexekutor i Norrköping*, *uppbördsutredningen*, *styrelsen för Sveriges advokatsamfund*, *Svenska exekutionsmännens riksförbund* och *styrelsen för Stockholms stads rättshjälpsanstalt*. Överexekutor i Norrköping anser lika med lagberedningen, att det är lämpligt att lagen anger viss frist inom vilken utmättningsförrättning regelmässigt bör medhinnas. Han finner också, att det med hänsyn till de olikartade förhållandena icke torde kunna undvikas, att fristen bestämmes längre för landet än för stad. Riksrevisionsverket framhåller särskilt, att förslaget om slopande av utmättningsmännens strikta ansvar står i god överensstämmelse med avskaffandet av redogöraransvaret och dettas ersättande med vanligt tjänsteansvar och skadeståndsskyldighet.

Flera remissinstanser — särskilt talesmän för stadsfogdekåren — gör gällande, att något behov av bestämmelser om frist för utmättningsförrättnings hållande icke föreligger samt att, om sådan frist skall stadgas, den i vart fall bör vara lika för land och stad.

Föreningen Sveriges stadsfogdar erinrar inledningsvis om att föreningen tidigare i olika sammanhang krävt ändring av bestämmelserna i 162, 163 och 165 §§ UL samt att några verkställighetsfrister icke gäller för det fall att en utmätning överklagas. Överexekutor och överordnade instanser kan teoretiskt sett dröja avsevärd tid med att avgöra besvären. Föreningen hävdar bestämt, att det borde räcka med en bestämmelse av innehåll att ärendena skall handläggas med tillbörlig skyndsamhet. Den bestämmelse här om som finns i 12 § InfL har veterligen icke föranlett någon erinran. Ej heller har föreningen sig bekant, att frånvaron av verkställighetsfrister i AvbL medfört några olägenheter. Föreningen fortsätter.

Den oro, som man på visst håll synes hysa för att borttaga tidsfristerna, borde mycket väl kunna tillfredsställas genom hänvisning till bestämmelserna att det åligger överexekutor att minst en gång om året granska dagböckerna. Det bör vidare uppmärksammas, att det ligger i borgenärernas intresse att få exekutionen genomförd så snabbt som möjligt för att kunna erhålla betalning för sin fordran och att borgenärerna ofta har advokater eller andra ombud, vilka ingalunda är överksamma utan önskar omedelbar exekution och även i övrigt påskyndar slutförandet av ärendet.

I andra hand hävdar föreningen som redan antytts, att i vart fall enhetliga bestämmelser bör gälla för stad och land. Föreningen menar, att fristerna väl huvudsakligen tillkommit i borgenärernas intresse och att man då icke kan finna det annat än ologiskt att en borgenärs möjligheter att få snabb exekution skall vara beroende av om hans gäldenär bor i staden eller omedelbart utanför densamma, t. ex. i Stockholm eller Solna. Vidare anför föreningen bland annat.

De speciella förhållanden som är rådande i våra större städer — med bl. a. befolkningens rörlighet — gör att det mången gång är svårt att anträffa gäldenärerna utan ett besvärligt och tidsödande spaningsarbete. Den lag-

stadgade semestern, som nu är tre veckor men som kanske om något år utsträckts till fyra veckor, medför också svårigheter att anträffa gäldenärerna. Vidare har stadsfogdarna, åtminstone i de större städerna, under de senaste åren fått en ökad arbetsbörda. Sålunda har bl. a. utvecklingen av skatteindrivningen gått i den riktningen, att arbetet blivit mer och mer komplicerat. Vidlyftiga och tidsödande utredningar rörande arbetsgivaransvar m. m. hör numera till ordningen för dagen. Likaså har antalet besvärliga utmätningar med invecklade och svåra juridiska spörsmål avsevärt ökat. Det hårda skattetrycket har nämligen fört med sig, att skattskyldiga i allt större utsträckning vidtager allehanda transaktioner i syfte att göra sina tillgångar oåtkomliga för exekutiva åtgärder. I ärendena uppkommer sålunda ofta svårbedömda rättsfrågor som är tids- och arbetskrävande.

Slutligen anser föreningen, att den omständigheten att de flesta landsfiskalerna även är polischefer och åklagare icke kan vara giltigt skäl för att tidsfristerna skulle vara längre för dem än för stadsfogdarna. Något förslag om en lämplig gemensam frist framlägger föreningen icke.

Liknande synpunkter framförs av *förste stadsfogden i Malmö, stadsfogden i Luleå och landsfiskalen-utmätningssmannen i Kiruna distrikt*. Den senare åberopar som skäl mot att bibehålla skillnaden mellan land och stad särskilt den inledda tudelningen mellan polis- och utsköningsväsendet. Förste stadsfogden i Malmö understryker kraftigt, att två veckor enligt hans mening är för kort tid i stad och att de föreslagna tidsfristerna överhuvud icke är ägnade att främja ett effektivare förfarande.

Även *länsstyrelsen i Örebro län* ifrågasätter, huruvida det kan vara erforderligt med någon särskild föreskrift om den tid, inom vilken utmättningsförrättning skall ske.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län, överexekutor i Malmö, förste och andre stadsfogdarna i Norrköping samt stadsfogdarna i Sundsvall och Härnösand ifrågasätter icke behovet av en föreskrift om verkställighetsfrist men gör gällande, att fristen bör vara lika för land och stad samt bestämmas till fyra veckor (stadsfogden i Härnösand: åtminstone tre veckor; andre stadsfogden i Norrköping: fyra — möjligen tre — veckor). Flera av dem åberopar därvid också som skäl, att två veckor är för kort tid i stad. Andre stadsfogden i Norrköping anför följande särskilda motivering.

Ur borgenärernas synpunkt lär det väl vara lika angeläget att erhålla samma skyndsamhet på landet som i stad och ur gäldenärernas synpunkt vill väl dessa i stad och på landet ha samma möjligheter till rådrum för att anskaffa medel till betalning innan verkställighet sker. I flera städer ingår dessutom stora landsbygdsliknande områden, vilka kan tänkas bli ännu större i samband med en väntad ny kommunindelning. Även med tanke på de förslag, som 1957 års polisutredning framfört i fråga om utformningen av utmätningssmännens tjänstgöringsområden, synes anledning finnas att nu fastställa samma verkställighetstider för stad och land. Eftersom åtgärder alltid — — skall ske skyndsamt, bör en begränsning i tiden för utmättningsförrättningarnas verkställande inom hela riket kunna ske till fyra (möjligen tre) veckor från det utmätningssmannen mottagit samtliga handlingar. En sådan bestämmelse torde ge en betryggande garanti för att utmätning kommer till stånd inom lämplig tid.

Från landsfiskalshåll är inställningen till förslaget om verkställighetsfrister mera positiv. *Styrelsen för Föreningen Sveriges landsfiskaler* finner det möjligt att en tidsfrist för utmättningsförrättning om i stad två och på landet fyra veckor i vissa fall kan vara tillräcklig, men styrelsen ifrågasätter om icke tiden bör utsträckas till tre respektive fem veckor, särskilt som det anses angeläget att tidsunderrättelse om förrättning lämnas gäldenären och detta ofta måste ske separat. Enligt föreningens mening är det bland annat ur kostnadssynpunkt önskvärt att verkställighetstiden icke blir alltför kort, då om kort tid står till buds svårigheter att samordna resor kan uppstå och resekostnaderna i all synnerhet i de mycket stora distrikten stiger högst betydligt. *Några enskilda landsfiskaler* gör mera bestämt gällande, att tidsfristen fyra veckor är för knappt tilltagen. *Landsfiskalens utmättningsmannen i Gällivare distrikt* anser, att fristen i fråga kan vara tillräcklig i normaldistrikten men att den i hans distrikt — med befolkningen spridd över 160 kvadratomil — och i liknande distrikt i norra delen av riket skulle komma att bereda vissa svårigheter. *Västernorrlands länsavdelning av Föreningen Sveriges landsfiskaler* finner i och för sig intet att erinra mot de föreslagna fristerna men anser att dessa bör räknas från den dag då delgivning av förhandsunderrättelse skett.

Mot förslaget att slopa de särskilda bestämmelserna om utmättningsmannens erättnings skyldighet har icke framkommit någon erinran.

Förslaget om vidgning av borgenärens befogenhet att lämna anstånd så, att en särskild sexmånadersfrist införes för själva utmättningsförrättningen och en annan frist av samma längd stadgas för realisationsförfarandet, har ej heller föranlett någon erinran. *Västernorrlands länsavdelning av Föreningen Sveriges landsfiskaler* anser det emellertid önskvärt, att dessa regler kompletteras med en bestämmelse att anstånd med utmätning ej får meddelas mer än en gång och anstånd med realisation ej mer än två gånger, detta för att hindra att utmättningsmannen utnyttjas som en billig men effektiv inkasserare.

De i 88 c § 2—5 mom. föreslagna reglerna om tiden för realisation av utmätt egendom har som nämnts väckt kritik från några håll.

Länsstyrelsen i Örebro län ifrågasätter till en början, huruvida det överhuvud kan vara erforderligt med någon särskild föreskrift om den tid inom vilken försäljning skall ske. Anses emellertid föreskrift därom böra meddelas, vill länsstyrelsen framhålla, att den i förslaget angivna tremånadersfristen är för knappt tilltagen vad gäller försäljning av fast egendom och att någon fastighetsförsäljning inom denna tid i regel icke torde kunna ske. Länsstyrelsen föreslår därför, att fristen för försäljning av fast egendom i så fall bestäms till sex månader från det försäljning begärdes. Till stöd för sin uppfattning om tremånadersfristens otillräcklighet åberopar länsstyrelsen

flera omständigheter. Sålunda uppger länsstyrelsen, att det brukar dröja en till två månader, ibland även längre tid, innan länsstyrelsen från inskrivningsdomaren erhåller beställda gravations- och äganderätsbevis. Med hänsyn till den arbetsbörda som åligger landsfiskalerna anser länsstyrelsen sig vidare icke kunna föreskriva kortare tid än tre veckor för verkställandet av beskrivning och värdering av fastigheten. Och först sedan gravations- och äganderätsbevisen samt protokollen över beskrivning och värdering inkommit och granskats, anser sig länsstyrelsen kunna bestämma tiden för den exekutiva auktionen. Kungörelsen om auktionen brukar länsstyrelsen intaga i länskungörelserna cirka sex veckor före auktionsdagen, detta för att kungörelsen med säkerhet skall hinna anslås i kyrkorna inom den i 101 § UL angivna tiden av fyra veckor före nämnda dag. Länsstyrelsen framhåller också, att det på grund av personalbrist skulle föreligga stora svårigheter att under semestermånaderna handlägga försäljningsärenden med den snabbhet som skulle erfordras om lagberedningens förslag genomföres samt att representanter för kreditinrättningar brukar hemställa, att länsstyrelsen icke skall utsätta någon auktion under juli och augusti.

Överståthållarämbetet anser det med tanke på stadgandet i 101 § UL böra övervägas, huruvida icke tidsfristen i fråga om fast egendom bör utsträckas till fyra månader; och *länsstyrelsen i Västernorrlands län* finner för sin del en sådan förlängning erforderlig.

Förste stadsfogden i Göteborg riktar i stället uppmärksamheten på tremånadersfristens innebörd i fråga om realisation av lös egendom. Han citerar lagberedningens uttalande att så lång frist som tre månader normalt icke skall utnyttjas för försäljning av vanligt lösöre och gör gällande att — »såsom 88 c § 2 mom. utformats och med erfarenhet av de starka påtryckningar och vädjanden som utmätningsmännen utsätts för» — det dock torde komma att efter en tid visa sig att fristen i regel blir utnyttjad.

Lagberedningens skäl mot att göra de föreslagna bestämmelserna i 88 c § tillämpliga vid utmätning, vilken ingår som led i ett offentlighetsrättsligt reglerat indrivningsförfarande anser *Föreningen Sveriges stadsfogdar* och *andre stadsfogden i Malmö* vara bärande. Någon erinran mot förslaget i denna del har icke försports.

Lagrådet förordar i fråga om 88 c § 2 mom. i lagberedningens förslag, att tiden bestämmes så att försäljning, om ej hinder möter eller uppskov meddelas, skall ske beträffande lös egendom i allmänhet inom två månader från utmätningen samt beträffande fast egendom och fartyg, varom i 94 § sägs, samt luftfartyg och intecknade reservdelar till sådant fartyg inom fyra månader från utmätningen eller, när intecknad fordran fastställts till betalning ur fast egendom, från det försäljning av egendomen begärdes.

Departementschefen. Det ligger i sakens natur, att utmätningsmål bör handläggas med skyndsamhet. Av särskild vikt är, att själva utmätningen,

när förutsättningar för denna exekutionsform föreligger, kommer till stånd så fort som möjligt. Även om behovet av snabbhet i förfarandet i allmänhet icke framträder med samma styrka, när det gäller att försälja utmätt gods, gör sig dock behovet i viss mån gällande även på detta stadium av förfarandet. Kravet på snabbhet i förfarandet får emellertid icke drivas så långt, att hänsyn icke i önskvärd utsträckning kan tagas till vad rättssäkerheten kräver och förfarandets syfte att uppnå ett materiellt tillfredsställande verkställighetsresultat fordrar. För att främja en skyndsam handläggning innehåller vår nuvarande utsökningslag ett system av regler med relativt korta och fixa frister för verkställande av utmätning och försäljning av utmätt egendom och med jämförelsevis strängt ansvar för utmätningsman, som överskrider dylik frist. Enligt vad erfarenheten visar, kan denna ordning emellanåt leda till alltför forcerade handläggningsformer, som icke i tillbörlig mån beaktar rättssäkerhetens och ändamålsenlighetens krav. Liksom lagberedningen anser jag det därför av behovet påkallat att reformera den tidsmässiga regleringen av utmätningsmålens handläggning och vad därmed sammanhänger. Såsom lagberedningen funnit, synes det härvid lämpligt att skilja mellan olika till utmätningsförfarandet hörande åtgärder.

Vad först angår tiden för verkställande av utmätning bör, såsom lagberedningen förordat, i utsökningslagen stadgas skyldighet för utmätningsman att skyndsamt vidtaga vad på honom ankommer för att utmätningen skall verkställas (88 c § 1 mom.). För att klargöra vad därmed i allmänhet bör förstås och för att vinna en någorlunda enhetlig tillämpning synes det erforderligt att i lagen ange en viss tid, inom vilken utmätning normalt bör vara verkställd. Hur lång denna frist lämpligen bör vara, kan naturligtvis vara föremål för delade meningar. Lagberedningen har förordat en tid av två veckor i stad och fyra veckor på landet, räknad från det utmätningsmannen mottog fullständiga handlingar i målet. Den föreslagna skillnaden mellan land och stad har framför allt motiverats med att landsfiskal i regel är icke blott utmätningsman utan även åklagare och polischef och därför har svårare att disponera tid för utmätning, som kräver resor. Den organisatoriska olikhet, som sålunda förefinnes mellan exekutionsväsendet i stad och på landet, kan emellertid väntas inom en nära framtid upphöra i samband med det förestående förstatligandet av exekutionsväsendet. Särskilt med hänsyn härtill vill jag för min del föreslå en för land och stad gemensam frist, inom vilken utmätning i normala fall senast bör vara verkställd. Denna frist kan lämpligen sättas till fyra veckor från det utmätningsmannen mottog erforderliga handlingar i saken (88 c § 1 mom.). Fristen fritager givetvis icke utmätningsmannen från hans allmänna skyldighet att skyndsamt handlägga förekommande utmätningsmål. Härav följer, att fristen ingalunda alltid kan till fullo utnyttjas. Är situationen på grund av risken för egendomens undanstickande eller av annan anledning särskilt brådskande, har utmätningsmannen att skrida till utmätning tämligen omgående. Även om ett omedelbart ingripande icke är påkallat, kan det likväl förhålla sig så, att det icke finnes godtagbart skäl att vänta med utmätningen till slutet av fristen. Omvänt kan fall tänkas, där fristen icke är tillräcklig. Såsom

i det föregående antytts, kan fristen därför icke vara absolut. Då det undantagsvis blivit erforderligt att uppskjuta påbörjad utmättningsförrättning, kan det t. ex. bli omöjligt att medhinna utmätning inom den för mera normala fall avsedda fristen. Detsamma kan inträffa, då borgenären lämnat anstånd med utmätningen och anståndet utlöper efter eller kort före fristens utgång. I sådana och andra fall, där hinder möter att iakttaga fristen, måste denna alltså få överskridas.

Vad angår tiden för realisation av utmätt egendom, bör det, såsom lagberedningen förordat, åligga utmättningsmannen eller, om målet är anhängigt hos överexekutor, denne att utan onödigt uppehåll vidtaga erforderliga åtgärder för att försäljning skall komma till stånd (88 c § 2 mom.). Även för försäljning av utmätt gods synes det lämpligt att stipulera en viss tid, inom vilken åtgärden normalt skall ske. Lagberedningen har föreslagit, att utmätt egendom i allmänhet skall försälas inom tre månader från det utmätningen ägde rum eller, när intecknad fordran fastställts till betalning ur fast egendom, försäljning av egendomen begärdes. Såsom lagrådet framhållit, synes denna frist, i vad den gäller lös egendom utan specialobjekts karaktär, vara längre än normalt bör tillåtas. Till jämförelse kan nämnas, att den nuvarande för utmätning och försäljning av dylik egendom gemensamma fristen är satt till en månad i stad och två månader på landet. Å andra sidan förefaller den föreslagna realisationsfristen, på sätt påpekats av bl. a. länsstyrelsen i Örebro län och lagrådet, vara väl kort, såvitt den avser fast egendom och lös egendom av specialobjekts natur. I likhet med lagrådet vill jag därför förorda, att tiden, inom vilken försäljning regelmässigt skall ha skett, bestämmes för lös egendom i allmänhet till två månader från utmätningen och för fast egendom till fyra månader från utmätningen eller, då intecknad fordran fastställts till betalning ur fast egendom, från det försäljning av egendomen begärdes. Jämväl för lös egendom av specialobjekts natur synes en tid av fyra månader från utmätningen vara lämplig. Till dylik egendom bör liksom i gällande rätt hänföras fartyg, varom i 94 § UL sägs, luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg.

Realisationsfristen anger den tid, inom vilken försäljning i normala fall senast skall ha ägt rum. Vid vilken tidpunkt inom fristen försäljning lämpligen bör ske, beror på omständigheterna i varje särskilt fall. När det utmätta godset icke tål förvaring eller eljest särskild skyndsamhet undantagsvis är av nöden, måste godset försälas redan i början av fristen. I andra fall kan det vara befogat att förlägga realisationen till fristens senare del, t. ex. om kostnaden för försäljningen därigenom kan nedbringas eller eljest ett bättre försäljningsresultat uppnås.

Såsom tidigare antytts måste realisationsfristen i vissa särfall få överskridas. Detta gäller till en början, om faktiskt eller rättsligt hinder för försäljning inom fristen skulle möta. Exempel på rättsligt hinder erbjuder det principiella förbudet i 88 b § UL att sälja utmätt fordran eller rättighet, som är föremål för tvist. Även i fall, där det i och för sig skulle vara möjligt att försälja egendomen inom fristen, kan emellanåt starka lämplighets-

skäl tala för att likväl skjuta på försäljningen. Lagberedningen har med hänsyn härtill föreslagit, att uppskov med försäljningen skall kunna meddelas, dels när man av särskild anledning kan antaga, att utmätt egendom kommer att säljas till underpris, dels när gäldenären av särskild orsak huvudsakligen utan egen skuld råkat i tillfälliga betalningssvårigheter, dels ock när eljest synnerliga skäl talar för uppskov, allt under förutsättning att borgenärens rätt till betalning icke äventyras eller hans rätt eljest otillbörligt åsidosättes (88 c § 3 mom.). Detta förslag, som i allmänhet godtagits av remissorganen och lämnats utan erinran av lagrådet, kan jag biträda. I förhållande till gällande rätt innebär förslaget, att uppskovsmöjligheterna vidgas. I motsats till vad nu gäller blir det sålunda enligt förslaget möjligt att av hänsyn till risken för ogynnsamt försäljningsresultat medge uppskov, även om den utmätta egendomen utgöres av annat än fordran eller rättighet och även om det befarade underpriset icke är av den storleksordning, att det kan betecknas såsom uppenbart. Den föreslagna allmänna befogenheten att medge uppskov, när synnerliga skäl talar härför, saknar likaledes motsvarighet i gällande rätt.

Såsom lagberedningen funnit, bör det tillkomma utmätningssmannen eller, då målet är anhängigt hos överexekutor, denne att på nyss angivna grunder meddela beslut om uppskov (88 c § 3 mom.). Jag kan också biträda förslaget att sådant uppskov icke skall få utsträckas utöver sex månader från den dag, som gäller såsom utgångspunkt för den normala försäljningsfristen. Då behov av ytterligare uppskov föreligger, bör det, såsom lagberedningen förordat, ankomma på överexekutor att meddela beslut härom, i förekommande fall efter därom gjord anmälan från utmätningssmannen (88 c § 4 mom.). Behov av ytterligare uppskov kan framför allt tänkas uppkomma, när fråga är om försäljning av utmätt fordran eller rättighet, t. ex. då arvslott utmätts under pågående boutredning. Jämväl vid realisation av fast egendom eller lös egendom av specialobjekts karaktär kan någon gång behov av ytterligare uppskov föreligga.

Vad härefter angår utmätningssborgenärens befogenhet att medge anstånd med betalningen och därigenom uppehålla utmätningssärendet är denna befogenhet enligt 86 § UL för närvarande begränsad till att avse sex månader från det utmätningssmannen mottog fullständiga handlingar i målet. Fortfar anståndet längre, är utmätningssansökan förfallen. Har utmätning verkställts, går den åter. För det fall att in-tecknad fordran fastställts till betalning ur fast egendom, gäller en längsta anståndstid av sex månader från det försäljning eller tvångsförvaltning begärdes, vilket skall ske inom två månader från det beslutet om betalningsfastställelse vann laga kraft. Lagberedningen har föreslagit en utvidgning av borgenärens befogenhet att medge anstånd. Enligt 88 c § 1 och 5 mom. i beredningens förslag skall borgenären sålunda kunna lämna anstånd dels med själva utmätningen i sex månader från det utmätningssmannen mottog fullständiga handlingar i saken, dels ock med försäljningen av den utmätta egendomen i likaledes sex månader från utmätningen eller, då in-tecknad fordran fastställts till betalning ur

fast egendom, från det ansökan om försäljning gjordes. Förslaget har allmänt godtagits av remissorganen och lämnats utan anmärkning av lagrådet. Även för egen del anser jag förslaget lämpligt och vill alltså förorda dess genomförande.

De nuvarande i 162 och 163 §§ UL stadgade fristerna för verkställande av utmätning och försäljning av utmätt gods anses icke tillämpliga vid utmätning för skatter, böter och liknande offentlighetsrättsliga fordringar. Detsamma gäller reglerna om begränsning av borgenärs befogenhet att medge anstånd. På skäl, som lagberedningen anfört, synes icke heller de nu föreslagna fristerna för verkställande av utmätning och för realisation av utmätt egendom eller de nya bestämmelserna om borgenärs rätt att medge anstånd med utmätning eller försäljning böra äga tillämpning vid utmätning för skatter, böter eller liknande offentlighetsrättsliga fordringar. Jag föreslår särskilda bestämmelser härom dels i tredje punkten i övergångsbestämmelserna till förslaget om ändring i UL, dels ock i 60 § 3 mom. uppbördsförordningen.

Såsom framgår av redogörelsen för gällande rätt är utmättningsman, som överskrider stadgad frist för utmätning och försäljning av utmätt gods, underkastad ett speciellt ansvar. Han drabbas nämligen i princip av skyldighet att betala det belopp, för vilket utmätning bort ske, i den mån han icke förmår styrka, att dröjsmålet icke förorsakat någon skada. I likhet med lagberedningen anser jag tillräckliga skäl icke föreligga att för utmättningsmän upprätthålla andra ansvarighetsregler än som gäller för tjänstemän i allmänhet. Även på utmättningsmännens verksamhetsområde bör det vara tillfyllest, att ansvar och skadeståndsskyldighet kan inträda för fel eller försummelse i tjänsten. Jag föreslår därför, att de i 162, 163 och 207 §§ UL upptagna reglerna om särskilt ansvar för utmättningsmän och om ordningen för dess utkrävande upphäves. Som följd härav bör 52 och 216 §§ undergå vissa jämkningar.

Såsom beredningen påpekat, föranleder den föreslagna 88 c § följdändringar i 86 § och 88 b § 2 mom. Mot den förordade jämkningen av de i 86 § föreskrivna formaliteterna vid ansökan om försäljning av fast egendom har jag intet att erinra.

7. Bemyndigande för Kungl. Maj:t att utfärda tillämpningsföreskrifter

Lagberedningen. Såsom förut framgått, har lagberedningen utgått ifrån att närmare föreskrifter om underrättelser i utmättningsmål och delgivning skall utfärdas i administrativ ordning. Lagberedningen påpekar, att tillämpningsföreskrifter också erfordras för att reglera samverkan mellan utmättningsmän. I 12 § i förslaget till lag om ändring i UL förordar lagberedningen ett nytt stadgande, enligt vilket Kungl. Maj:t bemyndigas att utfärda närmare föreskrifter angående förfarandet i utskökningsmål. Lagberedningen framhåller, att bemyndigandet fått generell avfattning för att möta även andra behov än de nyss antydda. Enligt vad beredningen understryker, innebär stadgandet icke någon befogenhet att i den administrativa

regleringen avvika från lagens bestämmelser i processuellt eller materiellt hänseende.

Ett av lagberedningen utarbetat utkast till vissa tillämpningsföreskrifter har i form av förslag till ändring av eller tillägg till kungörelsen om landsfiskals och stadsfogdes dagbok i utsökningsmål samt angående vad vid utsökningslagens tillämpning i vissa andra fall skall iakttagas bilagts betänkandet (se bet. s. 150 ff). I detta utkast förutsättes Kungl. Maj:t meddela bestämmelser bl. a. därom att reglerna i 33 kap. 8—10 §§ rättegångsbalken om s. k. surrogatdelgivning skall äga motsvarande tillämpning vid delgivning av underrättelse om förestående utmätning, bevis om verkställd utmätning och vissa andra underrättelser m. m. i utsökningsmål. Lagberedningen fäster uppmärksamheten på att dess utkast till administrativa tillämpningsföreskrifter icke är fullständigt utan behöver kompletteras i olika avseenden (bet. s. 112).

Remissyttranden. Lagberedningens förslag har i denna del berörts endast av ett mindre antal remissinstanser. I den mån så skett har det tillstyrkts eller lämnats utan erinran. *Förste stadsfogden i Göteborg* anför dock följande.

Utsökningslagen saknar i alltför stor utsträckning processuella och materiella bestämmelser, varför bemyndigandet för Konungen är vittomfattande. Enligt direktiven (s. 36 m) borde de väsentliga delarna av lagstiftningen sammanföras i en balk. I förslaget utflyttas nu en för rättssäkerheten så väsentlig regel som vilka åtgärder skall vidtagas för gäldenärens underrättande, innan exekutiva ingripanden får ske, från utsökningslagen till dagbokskungörelsen. — — — Även om det torde vara en fördel att i administrativ ordning utfärda föreskrifter, vars praktiska konsekvenser är mycket svåra att överblicka, synes en slutgiltig reglering av processuellt eller civilrättsligt grundläggande frågor dock böra inflyta i lagtext.

Lagrådet har under 12 § i förslaget till lag om ändring i UL anmärkt, att det där upptagna bemyndigandet näppeligen synes kunna utgöra stöd för att — såsom skett i lagberedningens författningsutkast — stadga skyldighet jämlikt 33 kap. 10 § andra stycket rättegångsbalken för den, till vilken handling överlämnats, att svara för att handlingen så snart ske kan kommer den för delgivning sökte tillhanda.

Departementschefen. Det föreliggande förslaget till lag om ändring i UL innehåller åtskilliga grundläggande regler om förfarandet i utsökningsmål. En del av dem behöver emellertid kompletteras med närmare tillämpningsföreskrifter för att tillgodose det praktiska rättslivets behov. De föreslagna kompetensreglerna kräver t. ex. på vissa punkter en kompletterande reglering om samverkan mellan olika utmätningmän. Likaledes behöver de i UL föreslagna stadgandena om gäldenärs underrättande fullständigas med mera konkreta bestämmelser om hur man i praktiken vanligtvis bör gå till väga vid gäldenärens underrättande. Även eljest kan rörande förfarandet i utsökningsmål behov föreligga av bestämmelser till komplettering av ULs.

regler. Åtminstone på reformarbetets nuvarande stadium, där det i någon mån gäller att i praktiken pröva sig fram till lämpliga handläggningsformer, synes utfyllande bestämmelser rörande olika enskildheter i förfarandet kunna utfärdas i administrativ ordning. Jag tillstyrker därför det av lagberedningen i 12 § UL föreslagna stadgandet om bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter rörande förfarandet i utsökningssmål. Sedan praktiska erfarenheter vunnits av de partiella reformer, om vilka i detta sammanhang är fråga, torde under det fortsatta reformarbetet få närmare övervägas, om förfarandet i utsökningssmål bör i större utsträckning än nu föreslagits regleras i själva UL.

Såsom antytts i avsnittet om gäldenärs underrättande, kan det ifrågakomma att göra rättegångsbalkens regler om surrogatdelgivning tillämpliga i utsökningssmål. Vad lagrådet anfört under 12 § i förslaget till lag om ändring i UL ger emellertid anledning till tvekan, huruvida det där upptagna bemyndigandet kan åberopas som grund för att i allo bringa surrogatdelgivningsreglerna i tillämpning på underrättelseförfarandet i utsökningssmål. För att undanröja denna tvekan vill jag föreslå ett tillägg till 12 § UL av innebörd, att då underrättelse eller annan handling skall tillställas någon genom överexekutors eller utmätningsmans försorg och särskild ordning härför ej är föreskriven i lag, delgivning må ske enligt rättegångsbalkens regler, om Kungl. Maj:t så bestämmer.

8. Anstånd med vräkning

Gällande rätt. Enligt 193 § i dess gällande lydelse får vräkning icke verkställas, om ej den som skall vräkas sist fyra dagar före vräkningen erhållit underrättelse genom utmätningsmannen om att verkställighet sökts. Underrättelse erfordras dock icke, om den som skall vräkas saknar stadigt hemvist i riket och ej heller har känt ombud i orten. Om förhållandena föranleder därtill, äger utmätningsmannen medge skäligt anstånd med vräkningen, dock högst sex dagar utöver nyss angivna tid.

Dessa bestämmelser är tillämpliga såväl när överexekutor med stöd av 192 § förordnat om vräkning som eljest när vräkning enligt UL skall äga rum från fast egendom eller ur hus, alltså även vid verkställighet av bl. a. domstols dom å vräkning. Vräkning innebär vanligen, att någon med husfolk och bohag avhyses från en bostadslägenhet. Förrättningen kan dock även avse att tvångsvis skilja någon från besittningen av en kontors- eller verkstadslokal, ett magasin eller en upplagsplats, en jordbruksfastighet eller annat dylikt.

Lagberedningen framhåller, att frågan om en förlängning av anståndstiden under senare år aktualiserats i olika sammanhang och då särskilt vad angår vräkning från bostadslägenheter. Med den bostadsbrist som alltjämt råder, framför allt i de större städerna, medför praktiskt taget varje sådan vräkning svårigheter. Vräkningen kommer visserligen icke helt oväntat för

hyresgästen eller den som eljest skall vräkas, eftersom förrättningen föregåtts av domstols eller överexekutors avgörande. Det förekommer vidare ofta, att hyresvärden lämnar anstånd utöver den i lag bestämda tiden, i varje fall om vräkningen skulle medföra alltför svåra konsekvenser för hyresgästen. Ytterligare är enligt beredningens mening att beakta, att socialvårdsmyndighet eller lokal bostadsförmedling mestadels nedlägger stor möda på att anskaffa ny bostad åt vederbörande. Bostadsbristen gör det dock mycket svårt, ibland omöjligt, för den som skall vräkas att ens med hjälp av socialvård eller bostadsförmedling finna en någorlunda godtagbar bostad inom den tid som står till buds. Icke heller har man alltid kunnat lita till att hyresvärden skall avstå från att framtvinga sin rätt, även om det skulle få svåra konsekvenser för den vräkte och hans familj. I sista stund brukar visserligen i kritiska fall en tillfällig inlogering kunna ordnas, men därvid måste familjen ofta splittras. Det är enligt beredningens mening av humanitära skäl angeläget, att lagstiftningen på denna punkt ger vidgade anståndsmöjligheter. Även om lagändringen främst framtvingas av bostadsbristen, anser beredningen, att den ej bör göras tidsbegränsad. Jämväl eljest är det önskvärt, att större rådrum står till buds än nu.

Frågan hur långt man härvid kan gå anser beredningen innefatta en ömtålig avvägning mellan hyresvärdens och hyresgästens intressen. Men även en tredje parts intressen kan beröras. Anståndstiden kan därför enligt beredningens mening icke göras alltför lång. Beredningen föreslår, att 193 § UL får upptaga — utöver fyradagarsfristen — två anståndstider, en kortare och en längre. Den kortare föreslås till en vecka, vilket innebär en dags förlängning jämfört med den nuvarande tiden sex dagar. Den längre anståndstiden finner beredningen kunna bestämmas till sammanlagt fyra veckor. För att hyresgästen skall kunna sitta kvar utöver fyradagarsfristen och ytterligare en vecka bör enligt beredningens mening i hyresvärdens intresse rimligen fordras, att skäligen gottgörelse erlägges för anståndstiden, d. v. s. för hela tiden efter fyradagarsfristens utgång och alltså även för den första veckan.

För de fall då hyresgästen icke är i stånd att själv erlägga gottgörelsen kan det enligt beredningens mening antagas att socialvårdsmyndighet mången gång skall vara beredd att förskjuta beloppet. Är läget så tillspetsat att socialvården måste inskrida för att icke familjen skall stå utan tak över huvudet, kan det ofta vara billigare att familjen bor kvar och socialvården betalar ersättningen för anståndstiden än att provisorisk bostad ordnas på annat håll. I allt fall kan det förra alternativet vara fullt försvarligt ur kommunens synpunkt.

Anstånd under längre tid än en vecka utöver fyradagarsfristen skall enligt förslaget få medges endast om synnerliga skäl talar därför. Vidare skall fordras, att kvarsittandet icke leder till otillbörligt intrång i hyresvärdens eller annans — t. ex. en tillträdande hyresgästs — rätt. Beredningen understryker, att det icke får bli regel att utsträcka anståndstiden till fyra veckor, så snart föreskriven gottgörelse betalas. Utmätningssmannen måste taga kontakt med hyresvärden och eventuell tillträdande hyresgäst och

därefter bedöma skälen för och emot. Han bör därvid även beakta, huruvida hyresgästen länge varit medveten om att han skulle nödgas flytta eller om vräkningen kommer mer eller mindre överraskande för honom. Självfallet bör i förekommande fall icke hela nämnda tid av fyra veckor utnyttjas, om detta icke är oundgängligt. Utmätningssmannen bör från fall till fall pröva, hur långt anstånd som är rimligt.

Beredningen hävdar, att behovet av att kunna lämna längre anstånd ej är inskränkt till bostadslägenheter utan gör sig gällande även i andra fall. Som exempel härpå nämner beredningen s. k. kombinerade lägenheter (såsom butiks- och bostadslägenheter), rena affärlägenheter och jordbruksarrenden.

När förrättningen skall omfatta annat eller mera än vräkning från en bostad, kräver enligt beredningens mening motpartens intresse synnerligt beaktande. Beredningen framhåller, att uppskov understundom kan medföra betydande förlust för den som påkallar vräkning eller annan som skall tillträda. Finns grundad anledning att befara en kännbar förlust, kan anstånd icke komma i fråga. En viss sammanjämkning av motsatta intressen kan emellertid — fortsätter beredningen — ibland tänkas genomförbar så att förluster undviks. När det gäller att vräka arrendator från jordbruksfastighet, bör exempelvis anståndet med avflyttning begränsas till vissa utrymmen. I fråga om bostadslägenheter kan det i allmänhet knappast komma i fråga att på motsvarande sätt verkställa vräkningen i två etapper. Någon uppdelning i överensstämmelse med 3 kap. 4 § andra stycket nyttjanderättslagen anser beredningen sålunda knappast vara att räkna med. Ej heller torde någon uppdelning i allmänhet vara att räkna med beträffande kombinerade affärs- och bostadslägenheter.

Beredningen har övervägt, om det icke bör tillåtas att den som önskar åtnjuta den längre anståndstiden ställer säkerhet för gottgörelsen till motparten i stället för att omedelbart betala beloppet, men har ej ansett sig böra framlägga något förslag härom. Beredningen har nämligen ansett, att vissa komplikationer skulle följa av en sådan ordning och att den som sökt vräkning skulle kunna åsamkas svårigheter att utfå gottgörelsen ur säkerheten. Om den som skall vräkas har säkerhet att erbjuda, bör det enligt beredningen också i regel vara möjligt för honom att få ett förskott från socialvården eller från annat håll.

Av det av beredningen föreslagna stadgandet i 193 § UL framgår, att anstånd kan medges för en vecka, utan att någon gottgörelse erlägges. Hinder möter icke mot att ett sådant, till en vecka begränsat anstånd förlänges till högst fyra veckor, om vederbörande erlägger gottgörelse för hela anståndstiden innan vräkning kommit till stånd. Har en del av den längre anståndstiden tagits i anspråk, kan ytterligare anstånd mot ny betalning också komma i fråga inom den angivna maximitiden. Successiva beslut om anstånd vållar dock lätt ökade svårigheter för fastighetsägaren och bör därför enligt beredningens mening tillämpas med försiktighet.

Bedömningen av vilken gottgörelse som måste lämnas för att anstånd

skall kunna medges ankommer enligt förslaget på utmätningssmannen. Gottgörelsen skall först och främst omfatta normal ersättning för lägenhetens eller fastighetens nyttjande under anståndstiden. I regel torde det — anför beredningen — komma att röra sig om en tidigare uthyrd lägenhet, och ersättningen kan då bestämmas med ledning av den hyra som tidigare utgått. Medges arrendator kvarsitta på en jordbruksfastighet, kan enligt sakens natur den tidigare arrendeavgiften icke på samma sätt tjäna som utgångspunkt vid fastställandet av ersättningen, utan denna får bestämmas efter ren skälighetsbedömning. En sådan prövning får också göras, när medgivandet att kvarsitta avser endast en del av en tidigare uthyrd lägenhet. — Enligt beredningens mening bör gottgörelsen vidare omfatta ersättning för särskild förlust som uppkommer för sökanden till följd av att vräkningen uppskjutes. Som exempel nämner beredningen det fallet, att hyresvärden nödgas ersätta tillträdande hyresgäst för hotellvistelse under tid, då denne förhindras disponera över lägenheten. Ett annat exempel är, att anstånd utverkats så sent att kostnader, som blir onyttiga, redan uppkommit i vräkningsärendet. Beredningen understryker, att ersättning givetvis ej kan fastställas för annan förlust än sådan som kan till beloppet någorlunda beräknas. Om annan förlust av någon betydelse kan befaras, bör anstånd ej medges. Sökanden äger — påpekar beredningen — vid domstol väcka talan mot motparten i vräkningsärendet och yrka ersättning för förlust som utmätningssmannen ej tagit i beräkning. Även i övrigt äger han påkalla domstols prövning, om den gottgörelse som utmätningssmannen föreskrivit är tillfyllest.

Beredningen framhåller, att meningen är att gottgörelsen genast skall komma sökanden till godo. Den skall alltså icke deponeras hos utmätningssmannen eller annan myndighet. Utmätningssmannen bör äga mottaga beloppet för vidare befordran till sökanden. Självfallet står det dock den som skall vräkas fritt att erlagga beloppet direkt till sökanden och sedan med företeende av kvitto hos utmätningssmannen styrka, att gottgörelsen guldits.

Remissyttrandena. Behovet av ökade anståndsmöjligheter har allmänt vitsordats, och det stora flertalet remissinstanser har också godtagit den lösning beredningen förordar. Från några håll har emellertid framförts önskemål om tillägg till, begränsningar av eller andra modifikationer i förslaget.

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget under framhållande av att det står i samklang med den förstärkning av hyresgästens ställning som den senare tidens hyreslagstiftning givit uttryck åt.

Svenska socialvårdsförbundet framhåller, att ärenden rörande vräkning av hyresgäster tid efter annan vållar de sociala myndigheterna svårigheter. Ofta blir det dessa myndigheter som får bistå hyresgäst med anskaffande av ny bostad. Då den av beredningen föreslagna förlängningen av anståndstiden ger ett mera skäligt rådrum, tillstyrker förbundet förslaget i denna del, trots de olägenheter som kan uppstå för hyresvärden.

Styrelsen för Stockholms stads rättshjälpsanstalt finner förslaget innefatta möjlighet till en lämplig avvägning mellan hyresvärdens och hyresgästens kolliderande intressen. I rättshjälpsanstaltens verksamhet har det många gånger visat sig, att hustrun av den försumlige familjeförsörjaren hållits okunnig om hyresrättens förverkande och de inleda vräkningståtgärderna. Den nuvarande korta anståndstiden har då tett sig särskilt hård.

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund anser, att någon erinran mot de föreslagna socialt motiverade ändringarna i 193 § UL icke kan framställas, med hänsyn till föreskriften att anståndet endast får medges då synnerliga skäl föreligger och med villkor att vräkningssökanden erhåller skälig gottgörelse.

Styrelsen för Föreningen Sveriges landsfiskaler har i huvudsak ingen erinran mot förslaget. Enligt styrelsens mening kräver dock bestämmelsen om gottgörelse förtydligande i någon form. *Landsfiskalen-utmätningssmannen i Bodens distrikt* förklarar sig vara särskilt tillfredsställd över den föreslagna ändringen av anståndstiden vid vräkning. Som i det följande närmare skall utvecklas har emellertid *några enskilda utmätningssmän* kritiska synpunkter att framföra mot förslaget.

Föreningen Sveriges stadsfogdar anför, att förhållandena på bostadsmarknaden numera är sådana, att det är uppenbart att den skyndsamhet varmed vräkning skall ske i de allra flesta fall blir till stort men för hyresgästen och kan framstå som onödigt hård för denne. Utmätningssmännen torde också var och en på sitt håll, genom att kontakta sociala myndigheter och kommunala bostadsförmedlingar på alla sätt söka medverka till att personer som skall vräkas får annan bostad. Icke alltid har emellertid detta lyckats med hänsyn till den korta tid som stått till buds. Den ytterligare frist som i särskilda fall kan komma att tillämpas är därför enligt föreningens mening mycket väl motiverad. Föreningen framhåller vidare, att man icke torde behöva hysa alltför stora farhågor för att den utsträckta anståndstiden skall leda till otillbörligt intrång i hyresvärdens eller tredje mans rätt. I denna del yttrar föreningen.

Alltsedan hyresregleringslagens tillkomst år 1942 torde hyresvärdarna i landet mer och mer ha kommit till insikt om svårigheterna att snabbt bli av med för dem icke önskvärda hyresgäster; främst genom de hyresreglerande myndigheternas rätt att förklara vanliga uppsägningar ogiltiga. Erfarenheterna har även givit vid handen, att hyresgästen oftast icke fäster någon större vikt vid rättens eller överexekutors beslut om att han skall avhysas. En hyresvärd torde endast i sällsynta undantagsfall kunna förmå en hyresgäst att avflytta enbart under hänvisning till avhysningsbeslutet. Först då hyresgästen erhåller underrättelsen från utmätningssmannen om att avhysning skall äga rum, blir han medveten om att han måste lämna sin lägenhet och vidtager åtgärder härför. Det sagda torde ha medfört, att hyresvärdarna nu för tiden endast sällan träffar avtal om ny uthyrning av lägenhet, beträffande vilken beslut föreligger att hyresgästen skall avhysas, innan hyresgästen frivilligt avflyttar eller avhysning skett och lägenheten

sålunda verkligen blivit friställd. Med andra ord bör det icke så ofta uppstå olägenheter för en hyresvärd, därest den avhysningsålagde hyresgästen får kvarstanna ytterligare fyra veckor i lägenheten.

Av de organisationer som företräder parterna på hyresmarknaden ställer sig *Hyresgästernas riksförbund* positivt till förslaget. Förbundet understryker starkt behovet av mindre rigorösa vräkningsbestämmelser och framhåller därvid, att otillfredsställande provisoriska lösningar, splittrade familjer, skilsmässor, förvärrade sjukdomstillstånd, svårigheter att fullgöra arbetsprestationer och uppehålla anställningar, besvärligheter med magasinerade möbler m. m. ofta blivit följderna av att hyresgästen icke fått tillräckligt rådrum för att själv eller med de sociala myndigheternas hjälp godtagbart ordna sin bostadsfråga. Vidare påpekar förbundet, att möjligheten att bevilja något längre anstånd med verkställigheten självfallet får sin största betydelse under lägen med påtaglig bostadsbrist men att i en sådan hyresmarknadssituation samtidigt möter mindre betänkligheter med hänsyn till fastighetsägarintresset att medge längre anstånd än eljest, eftersom svårighet icke föreligger att omgående erhålla ny hyresgäst och hyresvärden kan vänta med att binda sig genom nytt hyresavtal till dess han med säkerhet vet när lägenheten blir disponibel. Förbundet har icke något att erinra mot de föreslagna fristerna. Beträffande regeln om krav på skälig gottgörelse anför förbundet.

När det gäller den ersättning hyresgäst skulle ha att erlagga för att komma i åtnjutande av längre anstånd än de fyra obligatoriska dagarna, förefaller det rimligt att densamma utmätas med hänsyn till den hyra som gällt under tiden närmast före avhysningen. Däremot synes det mer tveksamt om man bör räkna även med särskilda förluster som kan uppstå för hyresvärden till följd av avtal med ny hyresgäst. Det finns risk för att den av vräkning hotade hyresgästen därigenom kan ställas inför krav på kostnader som icke varit ofrånkomliga. Det förtjänar dessutom att påpekas att hyresvärd genom bestämmelse i hyreskontraktet kan gardera sig mot att få vidkännas annat än nedsättning i hyran, för den tid lägenheten icke kan disponeras av den tillträdande hyresgästen.

Sammanfattningsvis förklarar förbundet emellertid, att det tillstyrker förslaget till bestämmelser om anstånd med vräkning.

Sveriges fastighetsägareförbund har ej något att erinra mot att den kortare anståndstiden förlängs till en vecka men föreslår, att den längre anståndstiden bestämmes till högst två veckor och blir tillämplig endast på bostadslägenheter. Som motivering härför åberopar förbundet till en början, att ett avhysningsärende redan nu tar avsevärd tid i anspråk och är förenat med åtskilliga kostnader för hyresvärden. Förbundet redogör för gången av ett vräkningsärende som grundas på bristande hyresbetalning och gör gällande, att hyresgästen redan innan anstånd enligt utsökningslagen beviljas regelmässigt erhållit ett faktiskt anstånd som i praktiken uppgår till minst sex veckor. Förbundet fortsätter.

Att härutöver medgiva anstånd under så lång tid som fyra veckor kan enligt förbundets mening icke vara nödvändigt. De skäl som lagberedningen anfört för den längre anståndstiden synes icke heller övertygande. Nuvarande stadgande har enligt beredningen på grund av bostadsbristen visat sig medföra svårigheter vid avhysning från bostadslägenheter. Fastän lagändringen således föranletts av bostadsbristen, har beredningen ansett, att den ej bör göras tidsbegränsad, enär det »jämväl eljest» skulle vara önskvärt att större rådrum stode till buds. Under vilka omständigheter det i en balanserad bostadsmarknad skulle vara påkallat med ytterligare anstånd, har dock icke angivits. Bekymret för hyresgästen eller socialvårdsmyndigheten med att uppleta ersättningsbostad bortfaller ju under normala förhållanden. Om en längre anståndstid överhuvud taget skall införas, anser förbundet att den bör bestämmas till högst två veckor med samma begränsningar i övrigt som lagberedningen föreslagit d. v. s. med gottgörelse och under förutsättning att icke otillbörligt intrång i sökandens eller annans rätt vållas samt med det tillägget att ersättning även lämnas för vräkningskostnaden.

I fråga om begränsningen till bostadslägenheter anför förbundet, att de sociala skäl som kan motivera ett längre anstånd icke föreligger för kommersiella lokaler. Enligt förbundets mening skulle det för övrigt i praktiken sällan förekomma, att en rörelseidkare försummar såväl hyrans förfallodag som den i nyttjanderättslagen stadgade tolvdagarsfristen men där efter är i stånd att erlagga gottgörelse för en längre anståndstid.

Även *Svenska företagares riksförbund* anser, att den längre anståndstiden — om den överhuvud skall införas — bör begränsas till högst två veckor.

Det må anmärkas, att bland dem som lämnat förslaget i förevarande del helt utan erinran är *styrelserna för Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund* samt *Riksförbundet Landsbygdens folk*.

Stadsfogden i Luleå menar, att de föreslagna bestämmelserna i de flesta fall torde vara tillfyllest för att bidra till lösningen av uppkomna nödfallssituationer men att det i praktiken fortfarande kan uppstå fall som är svåra att komma till rätta med och där utmätningsmannen kan anses ha bärande humanitära skäl för att uppskjuta verkställigheten. Han påpekar emellertid, att det står part öppet att underkasta frågan om sådant hinder förnyad prövning av överexekutor.

Landsfiskalen-utmättningsmannen i Kiruna distrikt anser, att det snarast är den i 193 § 1 mom. stadgade varselfristen om fyra dagar som bör förlängas. Han förordar, att detta rådrum görs så långt att det kan fylla en uppgift, förslagsvis tio dagar, och att i stället särskilt anstånd slopas.

Styrelsen för Västernorrlands länsavdelning av Föreningen Sveriges landsfiskaler finner också fyradagarsfristen för kort och föreslår, att anståndsmöjligheterna bestämmas till endast två perioder, nämligen en första frist på en vecka jämte möjlighet till förlängning med högst fyra veckor i den mån så provas oundgängligen nödvändigt. Det vore enligt styrelsens mening ytterst tacknämligt, om utmätningsmännen på detta sätt finge friare händer att handla som omständigheterna kräver från fall till fall. Något ovill-

korligt samband mellan förlängd anståndstid och hyresgottgörelse anser styrelsen däremot icke böra finnas; även i detta avseende bör utmätningsmannen ha fria händer att laga efter lägligheten.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län föreslår, att i 193 § UL vidtages endast den ändring att den särskilda anståndstiden förlängs från sex till fjorton dagar. Enligt länsstyrelsens mening bör frågan i övrigt lösas inom nyttjanderättslagstiftningens ram. Som motiv härför åberopas.

Förslaget innebär att på utmätningsmännen lägges uppgifter, som lämpligen borde ankomma på domstolar och hyresnämnder. Det är svåra och ömtåliga frågor att väga nyttjanderättshavarens, ägarens och tredje mans intressen mot varandra samt att bestämma ersättningen till ägaren med hänsyn icke blott till nyttjanderättsobjektets värde utan även till de särskilda förluster, som kan uppkomma för ägaren till följd av att vräkningen uppskjutes. Härtill kommer att det måste anses tvivelaktigt om förslaget för nyttjanderättshavarna innebär en tillfredsställande lösning. Är bostadsbristen svår, torde de tre veckornas anstånd i många fall ej komma att vara tillfyllest. Anståndet skulle antagligen ofta nog behöva förlängas flera månader.

Även *förste stadsfogden i Norrköping* anser, att utmätningsmännen bör få ökade möjligheter att lämna rådruum.

Förste stadsfogden i Göteborg anför som sin mening, att den första anståndsfristen bör utsträckas från sex dagar till två veckor om man verkligen vill förlänga fristen för hyresgästen. Han befarar, att en kortare förlängning, med eller utan ersättning för anståndstiden, ej skulle innebära någon större ändring. Enligt hans mening kommer hyresvärdarna att söka erhålla största möjliga gottgörelse. Därigenom kan omöjliggöras att anstånd lämnas utöver den första fristen. Vidare framhåller han, att den prövning av målet som beredningen förutsätter i fråga om synnerliga skäl och gottgörelsens storlek tarvar tid. Utmätningsmannen bör ha befogenhet att till sammanträde kalla parterna och övriga berörda, t. ex. inflyttande hyresgäst samt företrädare för social- och barnavården och bostadsförmedlingen. Man kan enligt stadsfogdens mening ifrågasätta lämpligheten av att överhuvud införa den andra, villkorade fristen. Han har emellertid icke velat göra detta, enär samhället för närvarande icke är utrustat med s. k. genomgångsfastigheter i erforderlig utsträckning.

Yrkeskvinnors samarbetsförbund anser, att den kortare anståndsfristen bör förlängas till tio dagar — detta med hänsyn till att den längre anståndsfristen enligt beredningens förslag bör tillämpas i hög grad restriktivt.

Lagrådet har lämnat förslaget i denna del utan erinran.

Departementschefen. Enligt 193 § UL får vräkning i princip icke verkställas, med mindre den som skall vräkas senast fyra dagar före vräkningen av utmätningsmannen underrättats om att verkställighet sökts. Därutöver kan emellertid visst anstånd med avhysningen ifrågakomma. Jämlikt nyssnämnda lagrum äger nämligen utmätningsmannen, om förhållandena föranleder därtill, bevilja anstånd med vräkningen högst sex dagar ut-

över varselfristen. Anståndsregeln är tillämplig såväl vid avhysning från bostadslägenhet som vid vräkning från annat nyttjanderättsobjekt.

Frågan om anståndstidens längd har på senare tid tilldragit sig uppmärksamhet i olika sammanhang. Den nuvarande anståndstiden har, särskilt under bostadsbrist, ansetts för knappt tillmätt för att möjliggöra för den vräkningshotade och de socialvårdsmyndigheter, som har att bistå honom, att lösa hans bostadsfråga på ett tillfredsställande sätt. I den offentliga debatten berördes frågan om anståndstidens längd bl. a. i en interpellation vid 1959 års riksdag. I svaret på denna interpellation framhöll jag bl. a., att vräkningen i det enskilda fallet kan framstå som en mycket ingripande, ibland onödigt hård åtgärd och att det i vårt samhälle icke kan tolereras, att en person, efter det han blivit vräkt, lämnas vind för våg utan tak över huvudet. Samtidigt underströk jag, att det i praxis förekommer ett livligt samarbete mellan utmätningsmännen och de socialvårdande myndigheterna för att hindra skadliga konsekvenser av vräkning. Jag hänvisade även till att utredningen för förberedande översyn av utsökningslagen övervägde möjligheten att som en delreform — med syfte att underlätta frivilliga uppgörelser och andra åtgärder för att avvärja vräkningarnas skadeverkningar — vidga utmätningsmans befogenheter att lämna anstånd med vräkning.

Sedan lagberedningen trätt i den förberedande utredningens ställe, har dessa överväganden resulterat i det föreliggande förslaget om vidgad möjlighet att medge anstånd med vräkning. Lagberedningen har till en början förordat sådan ändring av den nuvarande anståndsregeln, att uppskov med avhysning skall kunna ske i en vecka i stället för sex dagar. Denna ändring, mot vilken intet finnes att erinra, är emellertid endast en detalj i lagberedningens förslag. Vad som har något att betyda, är i stället den nya av lagberedningen föreslagna regeln om utsträckt anstånd. Om synnerliga skäl föreligger, skall utmätningsmannen enligt denna i 193 § 2 mom. UL upptagna regel kunna bevilja anstånd med vräkning i högst fyra veckor, såframt skäligen gottgörelse erlägges för hela anståndstiden och i övrigt otillbörligt intrång i sökandens eller annans rätt ej vållas.

Frågan om anstånd med vräkning innefattar svåra och ömtåliga avvägningsproblem. Hänsyn är att taga icke blott till den vräkningshotades behov av rådrum för att kunna själv eller med medverkan av vederbörande socialvårdande organ reda upp situationen på ett ur humanitär eller social synpunkt godtagbart sätt utan även till behovet av skydd mot de ekonomiska risker och andra olägenheter, som ett anstånd med avflyttningen kan medföra för vräkningssökanden. Även tredje mans intresse kan, stundom på mycket ingripande sätt, beröras av ett vräkningsanstånd och tarvar därför beaktande. För exempelvis en nytillträdande hyresgäst, som i förlitande på ett hyresavtal med vräkningssökanden lämnat sin tidigare lägenhet, kan det, såsom lätt inses, innebära kännbara olägenheter av ekonomisk och personlig natur att icke på avtalad tid få tillträde till den förhyrda lägenheten. Enligt min mening synes lagberedningens förslag till lösning av frågan om vidgade anståndsmöjligheter innefatta en så god

avvägning mellan motstående intressen, som sakens komplicerade beskaffenhet medger. Förslaget har också godtagits av det stora flertalet remissorgan och jämväl lämnats utan erinran av lagrådet. Även för egen del kan jag ansluta mig till förslaget. Vissa synpunkter, som framkommit under remissbehandlingen, ger mig emellertid anledning att på vissa punkter något utveckla min syn på förslaget.

Huruvida synnerliga skäl till utsträckt anstånd föreligger, är att bedöma med hänsyn till samtliga föreliggande omständigheter. Av betydelse är bl. a. sådana faktorer som den vräkningshotades familjeförhållanden, den tid som denne haft till sitt förfogande för att lösa sin lägenhetsfråga och de svårigheter, som på grund av marknadsläget eller eljest möter för honom att uppbringa annan godtagbar lägenhet. Ehuru en mångfald omständigheter sålunda kan inverka på bedömningen, ligger det dock i sakens natur, att marknadsläget måste utöva ett dominerande inflytande på anståndsregelns tillämpning. I marknadssituationer med knapphet på lägenheter föreligger naturligen mycket ofta synnerliga skäl till utsträckt anstånd. Omvänt blir i balanserade marknadslägen de fall, då sådana skäl föreligger, mera tunnsådda. Man kan dock icke, såsom ifrågasatts i något remiss-svar, helt bortse från dessa fall. Även i normala marknadssituationer åtgår vanligtvis någon tid, innan en spekulant anträffar den lediga lägenhet, som passar honom och hans förhållanden (jämför de sedvanliga uppsägningstidernas längd). Har den vräkningshotade uppsagts med ovanligt kort varsel, kan därför även i balanserade marknadslägen synnerliga skäl tänkas tala för utsträckt anstånd. I marknadssituationer, där lägenhetsspekulanter i allmänhet har möjlighet att utan större svårighet förvärva en passande lägenhet, är det heller icke alltid säkert, att sådan möjlighet står till buds för den som skall vråkas. Omständigheter av personlig eller ekonomisk art kan göra, att det ställer sig betydligt svårare för honom och hans familj än för lägenhetsspekulanter i gemen att snabbt anskaffa en för hans förhållanden lämpad lägenhet. Jämväl i sådana fall, där fråga emellanåt är om personer med ovanligt barnrik familj, bör utrymme finnas för förlängt anstånd. Synnerliga skäl för dylikt anstånd kan, såsom lagberedningen framhållit, föreligga, även då fråga är om annat än bostadsupplåtelse. Med de anordningar till skydd för sökandens och tredje mans intressen, som förslaget innehåller, bör det icke väcka betänkligheter, om regeln om utsträckt anstånd i likhet med bestämmelsen om kortare anstånd blir tillämplig även utanför bostadsupplåtelseernas område.

Utsträckt anstånd skall trots förhandenvaron av synnerliga skäl enligt förslaget icke beviljas, om otillbörligt intrång därigenom vållas i sökandens eller annans rätt. Härav torde bl. a. följa, att sådant anstånd icke bör meddelas, om sökanden eller tredje man, t. ex. nytillträdande hyresgäst, genom anståndet skulle komma i ungefär lika brydsam situation som den vräkningshotade vid vägrat anstånd. Ej heller bör dylikt anstånd meddelas, om sökanden eller tredje man därigenom kan antagas lida beaktansvärd förlust, som i vart fall i vräkningsärendet svårligen låter

sig till beloppet närmare uppskattas. Detta kan särskilt tänkas inträffa, när fråga är om vräkning från annat eller mera än bostadslägenhet.

Den gottgörelse, vars erläggande enligt förslaget skall utgöra villkor för förlängt anstånd, omfattar till en början skälig ersättning för själva nyttjandet. I de flesta fall lär svårighet att bestämma denna ersättning icke uppkomma, eftersom förut utgående vederlag vanligen kan tjäna till ledning för bedömandet. Vidare skall gottgörelsen omfatta beräknelig ersättning för särskild förlust, som föranledes av anståndet, t. ex. hotellkostnad, som vräkningssökanden har att betala för tillträdande hyresgästs inkvartering under anståndstiden, eller sådana kostnader för handräckning vid vräkningsförrättning som kan uppkomma, om begäran om anstånd framställs på sent stadium, och som blir onyttiga, om anstånd beviljas. Under remissbehandlingen har från något håll gjorts gällande, att kravet på gottgörelse för särskild förlust kan komma att ställa den vräkningshotade inför anspråk på ersättning för kostnader, som icke varit ofrånkomliga. Av vanliga kausalitetsregler lär emellertid följa, att ersättning icke skall utgå för åtgärd, som bort kunna undvikas, och, även om åtgärden i och för sig varit påkallad, ej heller med högre belopp än som skäligen erfordrats för ändamålet. Man lär kunna utgå ifrån att de socialvårdande myndigheterna, i den mån behov därav föreligger, förskjuter vad som erfordras till gottgörelse åt vräkningssökanden.

I en till mig inkommen skrift har Svenska lantarbetareförbundet bl. a. till behandling upptagit frågan om införande av skyldighet för domstol och överexekutor att vid meddelande av dom eller utslag å vräkning underrätta vederbörande socialvårdande myndighet härom, så att denna får tillfälle att inskrida med hjälpåtgärder på ett tidigt stadium. Enligt förbundet har det, då fråga varit om avhysning av lantarbetare från dennes tjänstebostad, i flera fall inträffat, att socialvårdsmyndigheten icke föranstaltat om hjälpåtgärder förrän efter det vräkning skett. Tvekan kan emellertid råda om lämpligheten av att stadga dylik skyldighet. En stor del av vräkningsutslagen befordras nämligen aldrig till verkställighet. I dessa fall är följaktligen någon åtgärd från de socialvårdande myndigheternas sida icke påkallad. Att vid målens avgörande skilja dessa fall från fall, där ett hjälpbehov kan komma att aktualiseras, låter sig knappast göra. Detta kan däremot ske på verkställighetsstadiet. Såsom förut framgått, tager utmätningmännen redan nu vanligtvis kontakt med vederbörande socialvårdsmyndighet, då den som hotas av vräkning kan antagas vara i behov av socialt bistånd. Att så bör ske, synes utan vidare vara tydligt, i all synnerhet om den föreslagna regeln om förlängt anstånd genomföres, eftersom ett av dess viktigaste syften just är att bereda de socialvårdande myndigheterna ökat rådrum för hjälpåtgärder.

9. Vissa verkställighets- och fullföljdsfrågor

A. Ändring av 53, 210 och 218 §§ UL

Gällande rätt. 53 § UL upptager ett stadgande av innebörd, att annat beslut i utsökningsmål än sådant som avses i 51 och 52 §§ UL skall gå i verkställighet, ändå att beslutet överklagas. De beslut i utsökningsmål, som omnämnes i sistnämnda båda lagrum, är i huvudsak utslag, varigenom överexekutor ålagt någon betalningsskyldighet eller varigenom någon i utsökningsmål fällts till böter eller vite, samt beslut angående fördelning av köpeskillning för utmätt gods. Den allmänna regeln i 53 § UL om omedelbar verkställighet av beslut i utsökningsmål har både i praxis och i den juridiska litteraturen ansetts leda till, att överordnad myndighets beslut i dylikt mål genast skall lända till efterrättelse, jämväl då det innebär ett undanröjande av exekutiv åtgärd, som underordnad myndighet vidtagit.

Lagberedningen framhåller, att den ståndpunkt som sålunda vunnit avslutning vållar avsevärda olägenheter, när klagan föres över utmätning. Om överexekutor upphäver skedd utmätning, lämnas enligt nämnda uppfattning egendomen till utmätningsgäldenärens fria rådighet. Härav följer, att om talan av borgenären föres till hovrätt och denna med ändring av överexekutors beslut fastställer utmätningen, hovrättens beslut kan bli meningslöst, emedan egendomen under tiden kan vara konsumerad. Om penningar tagits i mät är det över huvud knappast möjligt att återställa utmätningen, eftersom identiteten ej kan fastställas. Vidare skulle i andra fall för utmätningens genomförande krävas, att egendomen efter hovrättens beslut ånyo försågs med utmätningstecken eller omhändertogs. Hur man skall förfara i detta hänseende, är oklart.

Att en sådan ordning måste anses otillfredsställande är enligt beredningens mening uppenbart. Så länge fråga är om utmätningens vara eller icke vara, bör icke föremålet för prövningen utan vidare kunna försvinna. Det har också visat sig, att uppfattningen om innebörden av gällande rätt på den nu behandlade punkten leder till komplicerade spörsmål, när utmätningsgäldenären på ett mellanstadium förfogat över den utmätta egendomen — exempelvis sålt utmätt fast egendom — efter det att överexekutor upphävt utmätningen men innan hovrätten åter fastställt densamma.

Under hänvisning till uttalanden i ULs förarbeten gör beredningen gällande, att innebörden av 53 § måhända blivit missuppfattad. Oavsett detta anser beredningen emellertid, att man nu i princip bör acceptera ståndpunkten att beslut i utsökningsmål regelmässigt skall lända till omedelbar efterrättelse, även om det innebär ändring av underordnad myndighets beslut. Från denna princip bör emellertid enligt beredningens mening avsteg göras beträffande utmätning. Vidare anser beredningen det böra stå

överexekutor fritt att i sitt beslut förordna, att det icke skall gå i verkställighet förrän det vunnit laga kraft. Anledning meddela sådant förordnande kan föreligga, när beslutet reglerar en tveksam fråga och omedelbar verkställighet eller omedelbar ändring av lägre instans åtgärd skulle få vittgående följder, som svårigen kan repareras om högre instans skulle komma till annat resultat vid sin prövning. Beredningen har i förslaget reglerat frågan från dessa utgångspunkter och därvid fördelat bestämmelserna i ämnet på 53 § samt 210 och 218 §§.

I 53 § bör enligt beredningens mening allenast föreskrivas, att annat av överexekutor meddelat beslut i utskökningsmål än i 51 och 52 §§ sägs skall, även om det överklagas, gå i verkställighet, såvitt ej annorlunda förordnats eller är särskilt stadgat. Att denna princip kommer att gälla även hovrätts motsvarande utslag eller beslut bekräftas genom förslaget till ändring av 218 §.

Beredningen anmärker, att ändringen i 53 § torde komma att återverka på tolkningen av 51 § 4 mom. på så sätt, att hovrätts utslag i utskökningsmål, varigenom betalningsskyldighet ålagts någon, lär komma att gå i verkställighet lika med icke lagakraftvunnen hovrättsdom och ej, såsom nu anses vara fallet, verkställas genast som om det vore lagakraftgående (se betänkandet s. 119).

I 210 § UL stadgas för närvarande, att klagan över utmätning ej må hindra förrättningsens fullbordan eller egendomens försäljning eller ställande under tvångsförvaltning, och att ej heller klagan över annan av utmättningsman vidtagen åtgärd må verka uppehåll däri, med mindre överexekutor annorledes förordnar. Beredningen föreslår, att till lagrummet fogas ett andra mom., vilket direkt tager sikte på det fallet att överexekutor föreskriver ändring med avseende å utmättningsmans åtgärd. Som huvudregel anser beredningen böra gälla, att överexekutors beslut skall omedelbart lända till efterrättelse, om ej annorlunda förordnas. Så långt överensstämmer det nya momentet med 53 § UL i den av beredningen föreslagna lydelsen. I fråga om utmätning föreslås en särskild bestämmelse, enligt vilken redan verkställd åtgärd ej skall gå åter innan överexekutors beslut vunnit laga kraft, med mindre överexekutor förordnat därom. Beredningen utgår från att överexekutor skall begagna sig av sistnämnda befogenhet allenast i klara fall eller då eljest skälen för upphävande av redan vidtagen åtgärd har sådan betydande styrka att hänsyn till borgenärens eventuella möjlighet att vinna ändring i högre instans måste vika.

Vad enligt dessa bestämmelser skall gälla beträffande överexekutors utslag skall enligt det av beredningen föreslagna 2 mom. i 218 § äga motsvarande tillämpning i fråga om verkställighet av hovrätts utslag eller beslut i utskökningsmål.

Remissyttrandena. Beredningens förslag i denna del har berörts endast av ett mindre antal remissinstanser och har därvid i allmänhet tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Länsstyrelsen i Norrbottens län finner ändringen i 53 § önskvärd men förutsätter, att den föreslagna formuleringen icke rubbar det förhållandet att lagrummet är tillämpligt även på lagsökningsutslag om vräkning.

Förste stadsfogden i Göteborg gör gällande, att den i 210 och 218 §§ inskrivna särregeln om återgång av verkställd åtgärd i mål om utmätning bör utsträckas att gälla även i mål om kvarstad. Han erinrar därvid om rättsfallet NJA 1959 s. 161 och fortsätter.

I de flesta utsökningsmål i anledning av kvarstadsbeslut sker verkställigheten såsom vid utmätning, d. v. s. utmätningssmannen bestämmer, vilken egendom som skall beläggas med kvarstad. Även i de fall, då föremålet för en säkerhetsåtgärd, kvarstad eller skingringsförbud, angivits i exekutionstiteln, torde det finnas anledning att införa en motsvarande regel.

Lagrådet har i sak lämnat förslaget i denna del utan erinran men påpekat, att 53 § UL även i dess föreslagna lydelse kommer att, till följd av hänvisningen i 16 § lagsökningslagen, vara tillämplig på domstols förordnande om vräkning i lagsökningsmål.

Departementschefen, Överexekutors och hovrätts beslut i utsökningsmål länder som allmän regel till omedelbar efterrättelse. Såsom lagberedningen förordat, bör det emellertid tillkomma överexekutor och hovrätt att då så anses påkallat av föreliggande omständigheter i beslutet förordna, att det icke skall gå i verkställighet förrän det vunnit laga kraft.

När överexekutors eller hovrätts beslut innefattar upphävande av vidtagen utmätningssåtgärd, kan den allmänna regeln lätt leda till mindre tillfredsställande resultat. Om exempelvis överexekutor i omedelbart exigibelt beslut upphäver en av utmätningssman verkställd utmätning, ställes den utmäta egendomen genast till gäldenärens fria disposition. Skulle hovrätten med ändring av överexekutors beslut fastställa utmätningen, kan hovrättens beslut bli utan värde, om gäldenären under mellantiden förfogat över egendomen. Så länge frågan om utmätningens bestånd är eller kan bli föremål för prövning, bör tydligen gäldenären i allmänhet icke ges tillfälle att disponera över egendomen. I enlighet härmed bör, såsom lagberedningen funnit, överexekutors och hovrätts beslut om upphävande av vidtagen utmätningssåtgärd i princip icke lända till efterrättelse förrän det vunnit laga kraft. Med tanke närmast på klara fall bör det dock tillkomma överexekutor och hovrätt att i beslutet förordna om omedelbar exigibilitet.

Jag ansluter mig alltså i denna del helt till lagberedningens förslag, som i sak lämnats utan erinran av lagrådet och flertalet remissorgan. Erforderliga bestämmelser i ämnet har upptagits i 53, 210 och 218 §§ UL. Såsom lagrådet påpekat, kommer 53 § i dess föreslagna lydelse att bli tillämplig även på domstols vräkningsutslag i lagsökningsmål. Detta innebär, att domstolen får möjlighet att i utslaget förordna, att det ej skall verkställas förrän det vunnit laga kraft. Meddelas ej sådant förordnande, kan utslaget liksom för närvarande verkställas omedelbart.

B. Ändring av 201—203 §§ UL

Gällande rätt. Beträffande klagan över utmätning gäller nu enligt 201 § UL, att gäldenär äger inkomma med klagoskrift inom femton dagar från det utmätningen fullbordats eller blivit i fall varom i 75 § UL sägs verkställd hos gäldenären. Är borgenär missnöjd med förrättningen, äger han klagas inom samma tid från det han erhöll del av protokollet över utmätningen. Beträffande klagan av annan än gäldenär eller borgenär finns ej någon bestämmelse. Sådan klagan anses ej inskränkt till viss tid.

I 202 § UL stadgas som huvudregel, att den som vill klagas över utmätningensmans åtgärd vid auktion å fast egendom skall göra det sist på femtonde dagen därefter.

Enligt 203 § UL skall den som är missnöjd med utmätningensmans förslag till fördelning av köpeskillning för utmätningensvis såld egendom eller av vissa andra medel ingiva sin klagoskrift till överexekutor sist å tjugonde dagen därefter.

Lagberedningen förordar vissa jämkningar av fullföljdsreglerna i 201 § UL. Beredningen anser sålunda att klagotiden lämpligen för både gäldenär och borgenär bör räknas från den dag, då han erhöll del av protokoll eller bevis om utmätningen och alltså senast fick säker kännedom om vad som förevarit. Under 84 § UL har beredningen föreslagit, att utmätningensbevis genast skall överlämnas till gäldenären, om han är närvarande vid utmätningen, och att beviset i annat fall skall expedieras till honom senast nästa söckendag. Om gäldenären är närvarande vid utmätningen, blir utgångspunkten för klagotiden alltså densamma som nu. För andra fall innebär förslaget, att gäldenären i regel får räkna klagotiden från senare tidpunkt än för närvarande. Endast i det fallet att utmätning av fordran eller rättighet, som avses i 75 § 2 mom. UL, skett annorstädes än hos gäldenären, kan förslaget medföra att klagotiden börjar löpa tidigare än vad som i rättspraxis nu antages. Det kan någon gång inträffa, att gäldenären icke får del av utmätningensbeviset eller att det i allt fall icke kan styrkas om och när så skett. Förslaget medför, att gäldenären i en sådan situation har en till tiden obegränsad möjlighet att klagas, så länge han icke löst protokoll över utmätningen. Någon nämnvärd praktisk olägenhet anser beredningen dock icke behöva befaras härav, eftersom verkställigheten fortgår utan hinder av att fullföljdstiden icke gått till ända. För borgenären, som förutsättes ej få del av utmätningensbevis, innebär förslaget icke någon ändring av vad som nu gäller. Klagan av tredje man beröres icke av förslaget. Klagotiden blir alltså här även framdeles obegränsad.

Beredningen erinrar om att påföljden av att gäldenär eller borgenär försitter klagotiden enligt 204 § UL är, att klagan icke upptages till prövning i den mån den äsyftar att vinna ändring i utmätningensmannens åtgärd. Någon skyldighet att göra särskilda efterforskningar om när gäldenär eller borgenär mottog utmätningensbevis eller protokoll kan enligt beredningens mening icke anses åvila överexekutor. Endast om det framgår av inkomna

handlingar eller eljest styrkes, att klagotiden försuttits, bör klagan lämnas utan prövning.

Beredningen anser det ligga i sakens natur, att klagan skall ske hos den överexekutor, under vilken utmätningsmannen lyder, även om någon verkställighetsåtgärd skett inom annan överexekutors område. Har i sådant fall två utmätningsmän samverkat, hör målet till överexekutor för den utmätningsman som handlägger målet.

Klagotidens längd enligt 201 § har beredningen ansett böra bestämmas så, att tiden för rättelse av utmätning enligt 77 § 2 mom. hunnit gå till ända före klagotidens utgång. Beredningen föreslår, att klagotiden sättes till tre veckor.

För det fall att rättelse vidtages jämlikt 77 § 2 mom. skall borgenären enligt förslaget äga föra talan däremot inom tre veckor från den dag, då han erhöll del av protokoll eller underrättelse om åtgärden. Gälldenär, som är missnöjd över att rättelse ej vidtagits eller att den ej gått tillräckligt långt, har möjlighet att utföra sin talan i saken genom klagan över själva utmätningen inom den klagotid som räknas från delfåendet av utmätningsbeviset. Beredningen har ej avsett att överexekutor skall äga att med tillämpning av 77 § 2 mom. — självmant eller efter klagan — vidtaga rättelse av utmätningsmans åtgärd, men naturligen kan överexekutor efter klagan som nyss nämnts ändra utmätningsbeslutet i vanlig ordning.

I 202 och 203 §§ angivna klagotider, respektive femton och tjugu dagar, föreslår beredningen ändrade till tre veckor.

Remissyttrandena. Beredningens förslag har i förevarande del berörts endast av ett mindre antal remissinstanser och därvid i allmänhet tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Från några håll har dock påpekanden och förslag om modifikationer framförts.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har intet att erinra mot att klagotiderna i 201—203 §§ utökas till tre veckor. Däremot är länsstyrelsen av annan mening än lagberedningen vad gäller utgångspunkten för den i 201 § 1 mom. stadgade tiden för klagan över utmätning. Länsstyrelsen anför.

Utmätning verkställs i stor utsträckning i gälldenärens frånvaro. I dessa fall skulle enligt förslaget besvär kunna anföras praktiskt taget utan tidsbegränsning. Olägenheterna av en sådan ordning torde icke elimineras genom att verkställigheten fortgår utan hinder av att fullföljdstiden icke gått till ända. Frågan om återgång av verkställd utmätning skulle ju ändå hållas svävande. Länsstyrelsen föreslår att nu gällande bestämmelser i detta hänseende bibehållas.

Landsfiskalen-utmätningsmannen i Kiruna distrikt anser att klagotiden, i fall då gälldenären personligen erhållit del av förhandsunderrättelse om utmätningen, bör löpa från dagen för förrättningen även om gälldenären då ej är tillstädes.

Förste stadsfogden i Norrköping menar, att regeln i 201 § 1 mom. om klagotidens utgångspunkt bör utformas så, att gälldenärens make jämställas med gälldenären själv. Vidare gör han gällande, att särskild klagotid bör

stadgas i fråga om utmätningssmans beslut att icke vidtaga rättelse jämlikt 77 § 2 mom. i förslaget.

Som förut nämnts anser *överexekutor i Norrköping* det böra övervägas, om icke tiden för klagan över utmätning, i fall då begäran om rättelse avslagits, bör räknas från den dag då gäldenären erhöll del av avslagsbeslutet.

Svenska företagens riksförbund, vilket som nämnts föreslår förlängning av tiden för rättelse till tre veckor, gör i konsekvens därmed gällande, att klagotiden bör utsträckas till fyra veckor.

Lagrådet lämnar förslaget i förevarande delar utan erinran.

Departementschefen. Lagberedningens förslag till ändring av 201—203 §§ UL, vilket lämnats utan erinran av lagrådet och flertalet remissorgan, kan jag biträda. Jag vill särskilt framhålla, att den i 201 § UL föreslagna utgångspunkten för klagotiden medför ökad rättssäkerhet för utmätningssgäldenären samt att det förordade förenhetligandet av klagotiderna innebär en påtaglig fördel för det praktiska rättslivet.

C. Verkan av klagan i fråga om utmätningssmans behörighet

Lagberedningen. Som förut framgått, har lagberedningen föreslagit nya regler om utmätningssmans lokala kompetens. Även om dessa regler genomföres, kan det enligt beredningen ibland råda tvekan, huruvida utmätningssman är behörig eller ej. Det kan exempelvis möta svårighet att avgöra, var utmätningssgäldenären skall anses bosatt, och det kan alltså i åtskilliga fall vara tvivelaktigt, var en tillgång skall anses lokaliserad. Enligt beredningens mening bör man emellertid icke driva kravet på att lokal kompetens i det särskilda fallet skall föreligga alltför långt. Kompetensfördelningen är i främsta rummet endast en fråga om lämplig arbetsfördelning. Framför allt anser beredningen det icke tillräckligt grundat, att överinstans ex officio ingår i prövning av underordnat organs behörighet, när någon anmärkning ur praktisk synpunkt ej är befogad. Att undanröja vidtagen åtgärd föranleder extra kostnader, omgång och tidsutdräkt och kan leda till definitiv rättsförlust för utmätningssborgenären. I litteraturen har likväl den meningen uttalats, att överordnad myndighet är pliktig att ingå på en dylik officialprövning. Det har också någon gång förekommit, att åtgärd ex officio undanröjts på grund av utmätningssmans bristande kompetens i lokalt hänseende. Beredningen finner det därför vara av behovet påkallat, att en bestämmelse meddelas häremot.

Saken ligger enligt beredningens mening något annorlunda till, när frågan om utmätningssmans lokala kompetens av part drages under överexekutors prövning. Enligt beredningens åsikt bör man emellertid även i sådana fall motverka, att en vidtagen åtgärd undanröjes av formella skäl.

Beredningen har i 208 a § 1 mom. UL upptagit en bestämmelse, som närmast riktar sig mot det fallet, att klagan föres om utmätningssmans behö-

righet, men avser att återverka även på den officialprövning av behörigheten som kan komma i fråga. Med stadgandet avser beredningen, att klagan beträffande utmätningssmans behörighet ej skall föranleda upphävande av redan vidtagen åtgärd, om ej rättssäkerhetsskäl talar därför eller praktiska olägenheter vållats eller också utmätningssmannen överskridit sin sakliga kompetens, d. v. s. vidtagit åtgärd av något slag som han överhuvud ej är berättigad att vidtaga. I förstnämnda hänseende föreslår beredningen, att undanröjande skall få äga rum, om utmätningssmannen ej haft lokal kompetens och den som åtgärden rör ej haft tillfälle att tillvarata sin rätt vare sig hos utmätningssmannen eller hos överexekutor. Den som klagar kan ju vanligen åtminstone i samband med fullföljden utveckla sin talan, men överexekutor bör beakta, om detta undantagsvis skulle vara så betungande att han ej skäligen må låta sig nöja därmed. Har han ej i klagoskriften utvecklat sin talan i sak, bör han givetvis få tillfälle därtill, om överexekutor ej anser skäl föreligga att undanröja åtgärden i fråga. Ur praktisk synpunkt bör överexekutor enligt beredningens mening tillse, att utmätningssmannen ej överskridit sin lokala kompetens på sådant sätt att olägenheter uppkommer vid fortsatt förfarande eller med hänsyn till möjligen samtidigt pågående åtgärder på annat håll.

För undvikande av olägenheter vid det fortsatta förfarandet bör överexekutor emellertid ej vara hänvisad enbart till att upphäva redan vidtagen åtgärd. Olägenheterna kan undvikas även på annat sätt, t. ex. genom att målet i fortsättningen får handläggas av behörig utmätningssman. För sådant ändamål bör överexekutor enligt beredningens mening ha möjlighet att, utan undanröjande av redan vidtagen åtgärd, för fortsatt handläggning hänvisa målet till den utmätningssman som finnes behörig. Möjlighet att hänvisa målet till behörig utmätningssman bör även finnas, om vidtagen åtgärd undanröjes. Bestämmelser i nyss angivna hänseenden har upptagits i 208 a § 2 mom. UL.

I sitt förslag har lagberedningen vidare som 218 a § upptagit stadgande, att vad i 208 a § stadgas med avseende å klagan i fråga om utmätningssmans behörighet skall äga motsvarande tillämpning beträffande klagan över att mål upptagits av överexekutor. Att hovrätt har att tillämpa 208 a § även för det fallet att överexekutor haft att pröva utmätningssmans behörighet, är enligt beredningens mening självklart. Hovrätten handlar därvid som överexekutor; den har emellertid att beakta jämväl huruvida vederbörande sakägare varit i tillfälle att bevaka sin rätt i hovrätten.

Remissyttrandena. Beredningens förslag har icke föranlett några invändningar.

Riksrevisionsverket framhåller särskilt, att det synes vara av värde att en i övrigt giltig exekutiv förrättning icke, som nu kan vara fallet, undanröjes på grund av ett formellt fel i fråga om den lokala kompetensen.

Lagrådet förordar en jämkning av lagtexten i 208 a § UL så, att orden »haft tillfälle att» utbytes mot »bort kunna». Enligt lagrådets mening bör vidare 218 a § UL begränsas till att avse klagan i fråga om överexekutors behörighet i mål, som där omedelbart upptages.

Departementschefen. Det är givetvis önskvärt att så långt möjligt förebygga, att vidtagen exekutiv åtgärd undanröjes på rent formella skäl. Brist i utmätningssmans lokala kompetens hör till de felaktigheter, som långtifrån alltid förorsakar några nämnvärda reella olägenheter. I den mån kompetensbristen icke ur vare sig rättssäkerhets- eller lämplighetssynpunkt eller eljest i sakligt hänseende haft något att betyda, bör den till undvikande av onödiga kostnader, omgång och eventuell rättsförlust icke få leda till rubbning av den exekutiva åtgärden. I överensstämmelse med denna grundsyn står den av lagberedningen i 208 a § 1 mom. UL föreslagna regeln, att klagan i fråga om utmätningssmans behörighet ej må föranleda upphävande av redan vidtagen åtgärd, om den som saken rör haft tillfälle att tillvarata sin rätt hos utmätningssmannen eller hos överexekutor samt åtgärden i övrigt finnes ha varit ändamålsenlig och höra till utmätningssmans åligganden. Jag kan därför i huvudsak tillstyrka denna regel. Uttrycket »haft tillfälle att» synes dock i anslutning till den av lagrådet framförda synpunkten böra utbytas mot orden »skäligen kunnat».

Då utmätningssman med överskridande av sin lokala kompetens vidtagit viss exekutiv åtgärd, bör möjlighet finnas för överexekutor, som har att pröva saken, att hänvisa målet till behörig utmätningssman. Har kompetensbristen ännu icke utövat någon menlig inverkan men kan olägenheter befaras uppkomma vid sakens fortsatta behandling, kan det sålunda vara rationellt, att överexekutor låter åtgärden bestå men överflyttar målets fortsatta handläggning till behörig utmätningssman. Även då den exekutiva åtgärden undanröjes, kan man undvika omgång och tidsutdräkt, om överexekutor bestämmer vilken utmätningssman som skall företaga målet till ny behandling. Jag förordar därför de regler om befogenhet för överexekutor att hänvisa mål till behörig utmätningssman, som lagberedningen föreslagit i 208 a § 2 mom. UL och som lämnats utan erinran av lagrådet och remissorganen.

Det ligger i sakens natur, att hovrätt har att tillämpa de föreslagna reglerna i 208 a § UL, då klagan beträffande utmätningssmans lokala kompetens fullföljts dit. Även vid klagan beträffande överexekutors lokala kompetens bör dessa regler komma till motsvarande användning. En bestämmelse härom föreslås i 218 a § UL. Då det i mål, som anhängiggjorts hos utmätningssman, i allmänhet ger sig självt, vilken överexekutor som har lokal behörighet att upptaga klagan över utmätningssmannens åtgärder, torde bestämmelsen i huvudsak komma att få praktisk betydelse för mål, som överexekutor har att upptaga i första instans. Bestämmelsen bör dock omfatta jämväl andra fall av klagan beträffande överexekutors lokala behörighet, även om dessa av antydde skäl måste bli sällsynta.

10. Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Lagberedningen har icke föreslagit någon viss tid för lagändringarnas ikraftträdande.

Vad angår övergångsfrågorna påpekar lagberedningen, att det i åtskilliga fall ger sig utan särskilt stadgande vad som bör gälla i övergångshänseende (se härom närmare bet. s. 123 ff). I andra fall påkallas enligt beredningens mening särskilda övergångsbestämmelser. Härom anför lagberedningen i huvudsak följande.

Äldre lydelse av 52 och 216 §§ och den enligt förslaget upphävida 207 § bör alltså tillämpas, när yrkande om skadestånd framställts hos överexekutor före nya lagens ikraftträdande. Stadgande härom har upptagits i punkt 1 i lagberedningens förslag till övergångsbestämmelser.

Lagberedningen påpekar, att de nya reglerna i 69 § UL om hänvisning för tredje man att stämma till domstol och om behörig domstol utan vidare blir tillämpliga, så snart hänvisning ges efter nya lagens ikraftträdande. Om hänvisning givits före nya lagens ikraftträdande kan det inträffa att tiden för talans väckande utgår först efter ikraftträdandet. Enligt beredningens mening bör talan då, även efter ikraftträdandet, få väckas vid den domstol som var behörig enligt äldre lag. Vederbörande bör emellertid lämpligen även ha möjlighet att vända sig till den domstol som avses i nya lagen. Talan bör sålunda icke få avvisas, om någotdera alternativet väljes. Punkt 2 i förslaget till övergångsbestämmelser har utformats i enlighet härmed.

Beredningen föreslår i 3 punkten av övergångsbestämmelserna, att reglerna i 88 c § UL icke bör vara tillämpliga vid indrivning av böter, viten, annan med brott förenad påföljd, som innefattar betalningsskyldighet, eller domstolskostnad, som utgått av allmänna medel och enligt domstolens beslut skall återgäldas. Skälen härför och för motsvarande ordning vid indrivning av skatt har berörts i avsnittet om tidsfrister i utsökningsmål.

I fråga om fullföljdstiderna i 201—203 §§ UL anser beredningen, att äldre lag bör tillämpas, när klagan riktar sig mot förrättning eller auktion, som ägt rum före nya lagens ikraftträdande, eller mot fördelningsförslag, som framlagts före nämnda tidpunkt. Vid klagan över utmätning bör det avgörande alltså vara, när förrättningen hölls, och icke när utmätningen eventuellt fullbordades. Klaganden får i enlighet härmed rätta sig efter den fullföljdshänvisning som givits vid förrättningen. Regeln bör enligt beredningens mening gälla även för borgenären, oavsett när han fått del av protokollet. Punkt 4 i övergångsbestämmelserna har utformats i överensstämmelse härmed.

Slutligen har beredningen ansett, att förslaget till ny forumregel i 69 § UL påkallar följdändringar i 3 § i 1845 års lösöreköpsförordning och 10 kap. 17 § rättegångsbalken. Dessa följdändringar har beredningen upptagit i punkterna 5 och 6 i sitt förslag till övergångsbestämmelser.

Remissyttranden. Det fåtal remissinstanser som särskilt berört övergångsfrågorna har lämnat beredningens förslag härutinnan utan erinran.

Lagrådet har vid granskningen utgått ifrån att förslaget skulle föreläggas 1962 års riksdag men påpekar, att om ikraftträdandet framskjutes med hänsyn till behovet av föreskrifter om kostnad i utsökningsmål, detta icke, såvitt vid tiden för granskningen kan bedömas, föranleder ändring i lagarna eller tillägg till dessa. Enligt lagrådets mening är det önskvärt, att anvisningar i god tid före ikraftträdandet tillhandahållas utmätningmännen rörande lagarnas innebörd och den avsedda tillämpningen av de nya reglerna.

Vad angår övergångsbestämmelserna har lagrådet lämnat beredningens förslag under punkterna 1—4 utan erinran men förordat, att de i punkterna 5 och 6 angivna bestämmelserna upptages i särskilda lagar om ändrad lydelse av 3 § lösöreköpsförordningen och 10 kap. 17 § rättegångsbalken.

Departementschefen. Som jag omnämnt i det inledande avsnittet med allmänna synpunkter, pågår för närvarande en utredning av frågan om införande av en schablonmässigt beräknad exekutionsavgift i stället för de specificerade exekutionsavgifter, som nu utgår enligt 1878 års förordning angående ersättning till förrättningsmän för utmätning i enskilda mål samt till stämningsmän m. m. Klart är, att tillämpningen av vissa av de nya reglerna i UL skulle underlättas, om en schablonmässigt beräknad exekutionsavgift vore genomförd vid dessa reglers ikraftträdande. Under utredningens gång har det emellertid visat sig, att frågan om en modernisering av bestämmelserna om exekutionsavgifter hänger nära samman med spörsmål, som måste lösas i anslutning till exekutionsväsendets förstatligande, och därför icke lämpligen kan utbrytas till särbehandling nu. Att göra de nya utsökningsreglernas ikraftträdande beroende av tidpunkten för förstatligandet skulle emellertid innebära ett uppskov, som med hänsyn till önskvärdheten att vinna praktiska erfarenheter för det fortsatta reformarbetet på utsökningsrättens område och jämväl ur andra synpunkter måste betecknas som föga välkommet. Jag är därför icke benägen att låta med ikraftträdandet anstå utan förordar, att de nya reglerna träder i kraft den 1 januari 1964. Om det således icke lämpligen låter sig göra att nu vidtaga en i och för sig önskvärd förenkling av reglerna om exekutionsavgift, bör man i stället söka på annat sätt förenkla utmätningsmännens dagliga bestyr. En åtgärd, som skulle underlätta utmätningsmännens dagliga arbete, är att införa tjänstebrevsrätt för dem jämväl i enskilda mål. Frågan härom torde få upptagas till övervägande inom kort.

De i punkterna 1—4 i lagberedningens förslag till övergångsbestämmelser upptagna reglerna, vilka lämnats utan erinran av lagrådet och remissorganen, kan jag godtaga.

Lika med lagrådet anser jag, att de i punkterna 5 och 6 i beredningens för-

slag angivna bestämmelserna bör upptagas i särskilda lagar om ändrad lydelse av 3 § lösöreköpsförordningen och 10 kap. 17 § rättegångsbalken. Förslag till sådana lagar framlägges i det följande.

ÖVRIGA LAGFÖRSLAG

1. Förslaget till lag om ändrad lydelse av 3 § lösöreköpsförordningen

Gällande rätt. Lösöreköp, d. v. s. köp av lösören, som köparen låter säljaren behålla i sin besittning, skall enligt 1 § lösöreköpsförordningen upprättas i viss form och bekantgöras i särskild ordning, om köparen vill komma i åtnjutande av skydd mot säljarens borgenärer. Även om köpeavhandlingen upprättats och behandlats i föreskriven ordning, blir den sålda egendomen dock icke fredad från att utmätas, om utmätningen inträffar inom viss kortare tid, som anges i 3 § lösöreköpsförordningen. Framställes jäv mot en sålunda upprättad och behandlad avhandling vid utmätningstillfälle, som inträffar efter utgången av nämnda tid skall utmätningssökanden, om han vill fullfölja jävet, väcka talan mot säljare och köpare inom viss tid därefter vid äventyr av talans förlust. Sådan talan skall enligt 3 § lösöreköpsförordningen väckas vid domstolen i den ort, där godset finnes.

Lagberedningen har i enlighet med de synpunkter, som ligger till grund för förslaget till ändring av forumregeln i 69 § UL (se s. 75 i prop.), förordat, att talan enligt 3 § lösöreköpsförordningen skall väckas vid den domstol, till vilken utmätningssökandens tjänstgöringsområde hör. Stadgandet härom har lagberedningen upptagit i första meningen av punkt 5 i övergångsbestämmelserna till lagen om ändring i UL. I andra meningen av nämnda punkt har lagberedningen tillika förordat, att samma övergångsbestämmelse som föreslagits beträffande ändringen av forumregeln i 69 § UL, också skall gälla ändringen i 3 § lösöreköpsförordningen.

Remissyttranden. Förslaget har i denna del icke föranlett någon erinran från remissorganens sida.

Lagrådet förordar, såsom förut nämnts, att bestämmelserna i bl. a. punkt 5 i beredningens förslag till övergångsbestämmelser till lagen om ändring i UL upptages i särskild lag om ändrad lydelse av 3 § lösöreköpsförordningen. Enligt lagrådets mening möter härvid icke hinder att i huvudsak bibehålla den förenklade avfattning som beredningen begagnat. Andra meningen av punkt 5 hör dock — påpekar lagrådet — upptagas såsom övergångsbestämmelse till lagen om ändrad lydelse av 3 § lösöreköpsförordningen, därvid bestämmelsen hör preciseras att gälla i fall då jäv framställts vid utmätningstillfälle före lagens ikraftträdande.

Departementschefen. Jag kan i sak godtaga de bestämmelser, som lagberedningen föreslagit i punkt 5 i övergångsbestämmelserna till lagen om ändring i UL. Som jag förut framhållit, bör bestämmelserna på sätt lagrådet förordnat upptagas i särskild lag om ändrad lydelse av 3 § lösöreköpsförordningen. De synpunkter, som lagrådet härvid framfört, bör enligt min mening beaktas.

Lagändringen bör träda i kraft den 1 januari 1964.

2. Förslaget till lag om ändrad lydelse av 10 kap. 17 § rättegångsbalken

Gällande rätt. Som allmän princip i tvistemål gäller, att den domstol, vid vilken talan i första instans anhängiggöres, kan ingå i prövning av sin behörighet endast om fråga därom väckes av svaranden. Från denna princip förekommer åtskilliga undantag. I 10 kap. 17 § första stycket RB uppräknas i särskilda punkter flera fall då domstol har att ex officio pröva sin behörighet. I 6 punkten i detta lagrum nämnes härvid »tvist som angår utmätt lös egendom eller giltigheten av lösöreköpsavhandling och enligt lag skall upptagas av rätten i den ort där egendomen finnes».

Lagberedningen. Som följd av de ändringar, som förordats i 69 § UL och 3 § lösöreköpsförordningen, föreslår lagberedningen, att 6 punkten i 10 kap. 17 § första stycket RB ändras, så att den kommer att avse tvist, som angår utmätt lös egendom eller giltigheten av lösöreköpsavhandling och för vilken behörig domstol är särskilt stadgad. Bestämmelsen härom har i lagberedningens förslag upptagits i punkt 6 i övergångsbestämmelserna till lagen om ändring i UL.

Remissyttranden. Lagberedningens förslag har i denna del icke givit anledning till erinran från remissorganens sida.

Lagrådet har hemställt, att regeln i 6 punkten i övergångsbestämmelserna till lagen om ändring i UL upptages i särskild lag om ändrad lydelse av 10 kap. 17 § RB. Enligt lagrådets mening möter härvid icke hinder att bibehålla den förenklade avfattning som beredningen använt.

Departementschefen. Som följd av de föreslagna ändringarna i 69 § UL och 3 § lösöreköpsförordningen bör regeln i 10 kap. 17 § första stycket 6 punkten ändras så, att den kommer att avse tvist, som angår utmätt lös egendom eller giltigheten av lösöreköpsavhandling och för vilken behörig domstol är särskilt stadgad. Som jag i annat sammanhang framhållit, bör ändringen i enlighet med lagrådets hemställan ske i form av en särskild lag om ändrad lydelse av 10 kap. 17 § RB.

Lagändringen torde böra träda i kraft den 1 januari 1964.

3. Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 10 § lagen den 11 juni 1915 (nr 219) om avbetalningsköp

Gällande rätt. Enligt 10 § första stycket AvbL söks handräckning för återtagande av avbetalningsgods hos utmätningsmannen i den ort där godset finns. Som framgår av det föregående (s. 61 f) överensstämmer denna regel med vad som nu anses gälla enligt UL.

I 10 § fjärde stycket stadgas, att reglerna i 59 och 60 §§ UL skall äga motsvarande tillämpning med avseende å handräckning. För innehållet i dessa regler har närmare redogjorts vid behandlingen av frågorna om gäldenärens underrättande i mål om utmätning och om interimistiska åtgärder för säkerställande av utmätning. Här må endast erinras, att det enligt gällande lag, för att förrättning skall få hållas, i regel erfordras att gäldenären köparen är antingen underrättad på förhand eller också närvarande.

De i AvbL meddelade reglerna om handräckning är icke uttömmande. I 16 § upptages därför en erinran om att ULs föreskrifter i tillämpliga delar skall lända till efterrättelse i fråga om handräckningsförrättning. Hänvisningen anses närmast gälla ULs allmänna föreskrifter, särskilt de i 1 och 10 kap. upptagna.

Lagberedningen behandlar först frågan om utmätningsmans lokala kompetens och erinrar därvid, att beredningen under 56 § UL föreslagit, att utmätningsmannen i gäldenärens hemvist skall få generell lokal kompetens. Han skall enligt förslaget vara behörig att verkställa utmätning såväl av gods som finns i hemvistorten som av egendomen utanför hans distrikt. Platsen, där godset finns, skall emellertid vara alternativt kompetensgrundande faktum. Beredningen har funnit, att samma principer med fördel bör kunna tillämpas beträffande handräckning enligt AvbL. Säljaren får vända sig till utmätningsmannen i köparens hemvist utan att vara beroende av var avbetalningsgodset råkar finnas, och det blir även i övrigt lättare att genomföra handräckningsåtgärder beträffande bilar, båtar och annat avbetalningsgods som lätt kan flyttas. Även för den lojale köparen kan det — framhåller beredningen — ibland vara till fördel att ansökan får göras hos utmätningsmannen i hans hemvist. Beredningen föreslår därför att bestämmelsen om utmätningsmans kompetens i 10 § första stycket AvbL får utgå och ersättas av en hänvisning till 56 § UL. Denna hänvisning kan ske i 10 § fjärde stycket AvbL.

Genom sistnämnda hänvisning blir också att tillämpa bestämmelsen i 56 § 3 mom. UL om befogenhet för utmätningsman att i brådskande fall vidtaga interimistisk åtgärd även om han saknar lokal kompetens. Beredningen menar, att det knappast kan göras gällande, att bestämmelsens tillämpning i fråga om handräckning ter sig särskilt praktisk men att någon anledning att utesluta den från tillämpning icke föreligger. Den kan dock i fråga om handräckning någon gång tänkas få betydelse i det fallet att utmätnings-

mannen är oviss om sin lokala kompetens men ej beredd att omedelbart avvisa målet. Stadgandet i 56 § 4 mom. UL om överlämnande av mål till annan utmättningsman kan enligt beredningens mening väntas få större betydelse. I detta sammanhang framhåller beredningen, att möjligheten att med stöd av 2 § 3 mom. UL utvidga utmättningsmans lokala kompetens är avsedd att få tillämpning även i handräckningsmålen. Utmättningsmannen skall sålunda få bege sig utom sitt tjänstgöringsområde för att hämta exempelvis en bil eller också, om det är lämpligare, begära biträde av annan utmättningsman för ändamålet. Den allmänna skyldigheten för utmättningsmännen att främja handläggningen genom inbördes samarbete skall gälla även mål av detta slag.

Beredningen övergår härefter till frågan om köparens underrättande. I förslaget bibehålles hänvisningen till 59 och 60 §§ UL. Dess sakliga innebörd blir emellertid en annan genom att nya regler om gäldenärs underrättande m. m. införes i dessa paragrafer. Beredningen anser, att de regler som föreslagits om gäldenärs underrättande före utmätning bör kunna tillämpas även vid handräckning enligt AvbL.

Beredningen understryker emellertid, att målets beskaffenhet givetvis måste beaktas vid tillämpningen. Om vid ett första delgivningsförsök genom tjänstebrev mottagningsbevis ej inkommer, torde det ofta finnas anledning för utmättningsmannen att söka själv eller genom annan delgiva köparen underrättelsen.

Beredningen har ej ansett bestämmelserna i 84 § UL om gäldenärens underrättande efter utmätningen böra tillämpas i handräckningsmål. Möjligheten att klaga är här icke begränsad till viss tid. Enligt beredningens mening bör utmättningsmannen dock även vid handräckning lämna gäldenären-köparen skriftligt besked om vad som förevarit, vilket bl. a. kan vara av betydelse för köparens rätt att inom viss tid återlösa godset (jfr 6 § AvbL). Beskedet bör kunna sändas genom vanligt tjänstebrev utan begäran om mottagningsbevis.

Genom den i 10 § AvbL intagna hänvisningen till nuvarande 59 § UL är det i 2 mom. av nämnda lagrum omnämnda vårdhållningsinstitutet tillämpligt i handräckningsmål. I beredningens förslag till ändring i UL har vårdhållningsinstitutet sin motsvarighet i den nya 60 a § UL. Enligt denna föreligger väsentligt vidgade möjligheter att företaga interimistiska åtgärder. Även handräckningsåtgärder kan vara brådskande och möta hinder som föranleder uppskov. Beredningen föreslår därför, att de nya reglerna i 60 a § UL om interimistiska åtgärder skall äga motsvarande tillämpning i handräckningsmål.

Däremot har beredningen ej funnit skäl att i anslutning till de i avsnittet om tidsfrister behandlade frågorna föreslå någon ändring i AvbL. Enligt beredningens mening är det emellertid att vänta, att de i 88 c § 1 mom. föreslagna fristerna kommer att anses vägledande för vad som regelmässigt kan fordras av en utmättningsman också när det gäller handräckning för återtagande av avbetalningsgods.

Slutligen anmärker beredningen, att av 16 § AvbL följer, att den nya 208 a § UL och ändringen i 210 § UL har tillämpning även på handräckningsmål samt att de i AvbL föreslagna ändringarna icke torde påkalla några övergångsbestämmelser.

Remissyttrandena. Spörsmålen om handräckning enligt AvbL har i allmänhet icke föranlett några särskilda uttalanden av remissinstanserna. I den mån sådana uttalanden förekommer innebär de som regel endast, att lagberedningens förslag tillstyrks eller lämnas utan erinran. På några punkter har emellertid anmärkningar framförts.

Vad först angår frågan om utmätningssmannas lokala kompetens anser *stadsfogden i Sundsvall*, att den nuvarande bestämmelsen i 10 § första stycket AvbL är lämplig, eftersom den kan sägas ålägga säljaren att själv i någon mån efterforska var godset finns. Han avstyrker därför att bestämmelsen ändras.

Landsfiskalen-utmätningssmannen i Kiruna distrikt ifrågasätter, om sökande i handräckningsmål under alla förhållanden kommer att godtaga att utmätningssmannen i köparens hemvist överlämnar målet till utmätningssmannen i den ort där godset finns. Godset kan utgöras t. ex. av en bil som står för reparation i annan landsända eller av ett fiskredskap som förvaras i en otillgänglig sportstuga. I sådana fall bör sökanden bland annat få tillfälle att bedöma, om han vill ikläda sig de ytterligare kostnader som kan uppkomma.

I fråga om köparens underrättande efter handräckningsåtgärden gör *Västernorrlands länsavdelning av Föreningen Sveriges landsfiskaler* gällande, att det om gäldenären är personligen tillstädes vid förrättningen bör vara helt tillfyllest att han av utmätningssmannen får muntlig information om beslutet och om sin rätt att lösa godset åter. Någon skyldighet för utmätningssmannen att i den situationen lämna någon form av skriftligt besked bör alltså ej föreligga.

Förste stadsfogden i Göteborg vänder sig mot lagberedningens uttalande att det är anledning vänta, att de i 88 c § 1 mom. UL föreslagna fristerna kommer att anses vägledande för vad som regelmässigt kan fordras av en utmätningssman också när det gäller handräckning för återtagande av avbetalningsgods. Han anför.

För köparen är återtagandet att jämställa med vad försäljningen är för gäldenären. Det har i praktiken visat sig, att då förrättningar på grund av arbetsanhopningar utsatts att äga rum först flera veckor eller en månad efter underrättelsens delgivning med köparen, uppgörelse i handräckningsmålen träffats i större utsträckning än eljest. Många gånger torde köpare, som kommit ekonomiskt på efterkälken, icke förrän underrättelsen från utmätningssmannen kommer, verkligen på allvar söka klara upp sitt mellanhavande med borgenären. Eftersom köparna huvudsakligen utgörs av löntagare, är deras möjlighet till uppgörelse beroende av antalet avlöningstillfällen före verkställigheten. Beredningens uttalande skulle innebära, att den nu i analogi med vad gäller försäljning i utmätningsmål tillämpade tidsfristen en månad skulle minskas till två veckor. Härav torde icke säljarna vara betjänta och alls icke köparna hjälpta.

Även styrelsen för Föreningen Sveriges landsfiskaler berör detta spörsmål. Styrelsen finner det angeläget, att gäldenären får tillräcklig tidsfrist för anskaffande av medel att betala sin skuld och undvika återtagning. Enligt styrelsens mening bör genom lagändring föreskrivas, att återtagningsförrättning såvitt möjligt bör hållas i stad inom en och på landet inom två månader från det ärendet inkommit till utmätningssmannen.

Lagrådet lännar beredningens förslag i förevarande delar utan erinran.

Departementschefen. Ansökan om handräckning för återtagande av avbetalningsgoods skall nu — i överensstämmelse med vad för närvarande gäller i fråga om utmätning — göras hos utmätningssmannen i den ort, där godset finnes. I det föregående har jag beträffande mål om utmätning förordat nya regler om utmätningssmans lokala kompetens, vilka upptagits i 56 § UL. Såsom lagberedningen funnit, lämpar sig dessa regler även för mål om handräckning för återtagande av avbetalningsgoods och jag vill därför föreslå, att de erhåller motsvarande tillämpning i dylika mål. I huvudsak innebär detta, att ansökan om handräckning för återtagande av avbetalningsgoods kan göras hos utmätningssmannen i köparens hemvist, oavsett om godset finnes där eller icke, med möjlighet för säljaren att om han det hellre vill vända sig till utmätningssmannen i den ort, där godset finnes. I överensstämmelse med vad som föreslagits i 56 § 4 mom. UL beträffande mål om utmätning bör det vidare, såsom lagberedningen förordat, tillkomma Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser om befogenhet för utmätningssman att överlämna mål om handräckning enligt AvbL till annan behörig utmätningssman. I anledning av vad landsfiskalen-utmätningssmannen i Kiruna distrikt anfört i sitt remissvar vill jag framhålla, att överlämnande ej bör få ske, om detta ur kostnadssynpunkt eller eljest länder sökanden till förfång (jfr lagberedningens utkast till administrativa bestämmelser härom, bet. s. 150 f) samt att det för bedömande härav stundom kan vara påkallat att höra sökanden, innan beslut om överlämnande meddelas.

Lika med lagberedningen anser jag, att de nya reglerna i 59 och 60 §§ UL lämpligen bör komma till motsvarande användning i mål om handräckning enligt AvbL. Detta innebär, att innan handräckning sker underrättelse om målet skall sändas till köparen med posten eller lämnas på annat lämpligt sätt, att underrättelsen bör lämnas så tidigt, att köparen får nödigt rådrum att bevaka sin rätt, att underrättelse icke behöves, då det föreligger fara för att godset undanstickes eller förstöres eller saken i annat fall är brådskande, och i allmänhet icke heller då köparens hemvist och uppehållsort är okända, att köparens utevaro icke hindrar förrättningen, med mindre det finnes erforderligt att han får tillfälle att yttra sig samt att köparens make, husfolk eller annan, som har godset i sin vård eller besittning, skall, om sådan person anträffas, tillsägas att närvara, när förrättningen äger rum i köparens frånvaro.

Det i nuvarande 59 § 2 mom. UL reglerade vårdhållningsinstitutet är en-

ligt hänvisning i 10 § AvbL även tillämpligt i handräckningsmål. De i 60 a § i förslaget till lag om ändring i UL upptagna reglerna om interimistiska åtgärder till säkerställande av eventuell utmätning, vilka utgör den närmaste motsvarigheten till det nuvarande vårdhållningsinstitutet, bör likaledes erhålla tillämpning i mål om handräckning enligt AvbL.

Hänvisning till de lagrum i UL, som enligt vad nu sagts bör äga motsvarande tillämpning i handräckningsmål, kan lämpligen intagas i 10 § fjärde stycket AvbL.

Lagberedningen har förutsatt, att den av beredningen föreslagna normalfristen för hållande av utmätning, två veckor i stad och fyra veckor på landet, skulle komma att bli vägledande för vad som i allmänhet kan fordras av en utmättningsman när det gäller handräckning enligt AvbL. Häremot har kritik riktats från några remissorgans sida. Med den ändring av lagberedningens förslag till normalfrist för hållande av utmätning, som jag i ett tidigare avsnitt förordat, bör denna frist bli mera ägnad att tjäna som ett låt vara ungefärligt mått på den tid, inom vilken förrättning för handräckning enligt AvbL i regel bör hållas. I anslutning härtill vill jag erinra om regeln i 12 § AvbL, enligt vilken anstånd med handräckningsåtgärd kan på där angivna sociala skäl beviljas i tre månader och undantagsvis längre tid.

Den föreslagna ändringen av 10 § AvbL torde böra träda i kraft den 1 januari 1964.

4. Förslaget till lag angående ändring i lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i avlöning, pension eller livränta

1 §.

Gällande rätt. Enligt 1 § gäller nu som förutsättning för att införsel skall kunna erhållas för fordran på underhållsbidrag bl. a., att fråga skall vara om bidrag, som någon till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet är pliktig utge till barn, adoptivbarn, föräldrar, adoptivföräldrar eller den, med vilken den förpliktade är eller varit gift eller utom äktenskap avlat barn. Underhållsskyldigheten skall vidare vara fastställd genom rättens eller domarens beslut eller genom skriftligt, av två personer bevitnat avtal.

Lagberedningen erinrar om att beredningen under 54 a § UL upptagit förslag till bestämmelser, som innebär att utmätning skall kunna erhållas på grund av skriftligt, av två personer bevitnat avtal om underhållsbidrag eller om skyldighet att till barnavårdsnämnd utge ersättning för barns vård jämlikt barnavårdslagen. Vid beskrivningen av de avtal som åsyftas har beredningen där valt en annan lydelse än den som nu finns i 1 § InfL. Beredningen har sålunda i stället för att uppräknat de underhållsberättigade hänvisat till giftermåls- och föräldrabalkens bestämmelser om underhållsskyldighet. Härigenom har beskrivningen blivit kortare och tydligare än den i 1 § InfL. Det behöver sålunda ej föreligga någon tvekan om att stadgandet

inbegriper jämväl avtal om underhåll till styvbarn och till kvinna, med vilken den underhållspliktige avlat barn utom äktenskap, även om barnet fötts dött eller havandeskapet avbrutits. Genomföres vad beredningen föreslagit i UL, bör 1 § InfL enligt beredningens mening ändras så att dess lydelse överensstämmer med nya 54 a § UL. Någon saklig ändring innebär detta ej, fränsett möjligen de punkter som nu enligt vad nyss sagts är oklara.

Enligt beredningens mening bör också det av beredningen som 3 mom. i 54 a § UL upptagna stadgandet om att domstol skall kunna inhibera verkställighet av avtal lämpligen erhålla en motsvarighet i InfL. Visserligen möter icke här den risken att exekutionen, såsom ofta sker vid utmätning, leder till förlust för gäldenären genom att försäljning av utmätt gods ger dåligt resultat. Ej heller drar införsel med sig några exekutionskostnader för parterna, men det kan ändå i särskilda fall vara stötande, om införseln skulle fortgå sedan talan väckts om avtalet. Beredningen understryker emellertid att den föreslagna möjligheten till inhibition bör utnyttjas med varsamhet, så att man icke utan vägande skäl berövar en underhållsberättigad hans underhåll.

Förutom de ändringar som nu angivits föreslår beredningen vissa redaktionella jämkningar. För att vinna närmare överensstämmelse med RBs terminologi föreslår beredningen sålunda, att uttrycket »rättens eller domarens beslut» ersättes med »lagakraftvunnen dom eller beslut, som må verkställas lika med sådan dom». Att dom måste ha vunnit laga kraft för att införsel skall få äga rum på grund därav antages redan nu i praxis. Med »beslut» åsyftas främst interimistiska beslut. I den mån förordnanden enligt 17 kap. 14 § 1 st. RB förekommer i mål om underhåll faller de också in härunder, liksom tredskodomar och lagsökningsutslag. De redaktionella jämkningar som i övrigt vidtagits i 1 § InfL anser beredningen icke kräva någon motive-ring.

Remissyttranden. Förslaget har i denna del lämnats helt utan erinran.

Socialstyrelsen framhåller, att genom den föreslagna lydelsen på ett lyckligt sätt undanröjs en viss oklarhet i den gällande formuleringen. En fråga som dock alltjämt kan vara föremål för tvekan är enligt styrelsens mening, huruvida s. k. intermistiska eller provisoriska avtal är exigibla. Styrelsen syftar på den form av avtal, där en presumtiv fader till barn utom äktenskap förbinder sig att utgiva underhållsbidrag i avvaktan på blodundersökning — utan att erkänna faderskapet. Då avtal av detta slag synes vara relativt vanliga, anser styrelsen önskvärt, att även osäkerheten på den punkten undanröjs.

Lagrådet lämnar också förslaget i denna del utan erinran.

Departementschefen. Införsellagen innehåller i 1 § en bestämning av de typer av underhållsbidrag, för vilka införsel kan erhållas. Införsel kan enligt detta lagrum ifrågakomma för underhållsbidrag, som någon till fullgörande

av lagstadgad underhållsskyldighet är pliktig att utge till barn, adoptivbarn, föräldrar, adoptivföräldrar eller den, med vilken han är eller varit gift eller utom äktenskap avlat barn. Lagberedningen har föreslagit en annan beskrivning av de slag av underhållsbidrag, för vilka införsel skall kunna ifrågakomma. Enligt dess förslag skall införsel kunna beviljas för underhållsbidrag enligt giftermåls- eller föräldrabalken. Denna bestämmning, som överensstämmer med den i 54 a § i förslaget till lag om ändring i UL använda, är enligt min mening att föredraga framför den nuvarande. Därmed elimineras den tvekan, som råder rörande möjligheten att bevilja införsel för underhållsbidrag till styvbarn och för vissa andra familjerättsliga underhållsbidrag av mera speciell typ.

Den av socialstyrelsen berörda frågan om exigibiliteten av provisoriska avtal om underhåll till barn utom äktenskap synes mig vara förtjänt att närmare undersökas under det fortsatta reformarbetet på utsökningsväsendets område.

Det i 54 a § 3 mom. UL föreslagna stadgandet om befogenhet för domstol, där talan om underhållsavtal är anhängig, att förordna, att utmätning på grund av avtalet tills vidare ej må äga rum, bör, såsom lagberedningen förordat, erhålla motsvarighet på införselinstitutets område. Här liksom på utmätning sinstitutets område är tydligt, att förordnande om inhibition icke bör meddelas, med mindre stor sannolikhet föreligger för att talan rörande underhållsavtalet kommer att bifallas.

De ändringar lagberedningen i övrigt föreslagit i 1 § införsellagen är av redaktionell natur. Även dessa ändringar kan jag godtaga.

6 §.

Gällande rätt. Enligt 6 § i dess gällande lydelse får införsel ej beviljas till gäldande av bidragsbelopp som förfallit till betalning tidigare än ett år innan beslutet meddelas. När fråga är om bidrag som fader till barn utom äktenskap har att erlägga till barnets moder, har tiden genom en år 1950 genomförd lagändring utsträckts till två år.

Lagberedningen kritiserar till en början den gällande huvudregeln. Verkingarna av denna beror — påpekar beredningen — helt av hur länge ett visst införselbeslut får bestå. Om någon jämkning av meddelat införselbeslut icke äger rum, kan resterande bidragsbelopp från tiden ett år före införselbeslutet och därefter uttagas så länge underhållsskyldigheten och anställningen består. Det är härvid att beakta, att man i praxis hävdar, att belopp som under viss tid uttages genom införsel skall i första hand gälla som betalning av underhållsbidrag för samma tid. Restantierna kommer därför att endast långsamt försvinna. Den gällande regleringen är även otillfredsställande på det sättet att en underhållsskyldig genom att byta anställning kan påverka underhållsberättigads möjlighet att genom införsel uttaga resterande bidrag. Bytet kräver nämligen, att nytt införselbeslut meddelas, och därav följer även, att ny beräkning av tiden bakåt skall äga rum.

Samtidigt som å ena sidan regeln i 6 § ibland möjliggör att även mycket gamla restantier uttages är — fortsätter beredningen — å andra sidan den underhållsberättigades rätt att utfå äldre restantier mycket prekär. Om införselbeslutet av en eller annan anledning jämkas eller den underhållsskyldige framtvingar nytt beslut genom att byta anställning, blir följden, att oguldna bidrag som utestått mer än ett år faller bort. Har då av den underhållsskyldiges lön under sista året dragits så mycket som motsvarar det årets underhåll, är enligt nämnda ståndpunkt i praxis all möjlighet att genom införsel utfå bidrag för förfluten tid borta. Däremot kvarstår möjligheten att kräva resterande belopp vid domstol och att därefter erhålla utmätning eller, om dom redan föreligger, att omedelbart erhålla utmätning. Beredningen har, som förut nämnts, i fråga om denna alternativa möjlighet till exekution föreslagit, att utmätning skulle kunna erhållas redan på grund av skriftligt avtal. Uppenbart är emellertid, att införsel ofta är den enda exekutionsform som kan ge något resultat.

Det beror enligt vad som framgår av det anförda mer eller mindre av en slump, om de äldre bidragen kan uttagas genom införsel. Särskilt egendomlig finner beredningen den konsekvensen av det nuvarande systemet, att en underhållsberättigad kan gå förlustig rätten att medelst införsel uttaga äldre restantier genom beslut om jämkning till hans förmån. En underhållsberättigad nödgas därför mången gång avstå från att påkalla jämkning, trots att den underhållsskyldiges inkomster skulle lämna utrymme för en snabbar inkassering av restantierna.

Enligt beredningens mening är det angeläget, att en ändring sker på denna punkt. Principen att äldre bidragsbelopp ej skall utan begränsning få uttagas genom införsel anser beredningen uppbäras av vägande skäl. För dess upprätthållande bör man emellertid icke lita till den mer eller mindre ovissa möjligheten av mellankommande jämningsbeslut. Om preskriptionstiden räknas tillbaka från tiden för innehållandet och ej från den tid då beslutet om införsel meddelades åvägabringas enligt beredningens mening bättre möjligheter att komma fram till en rimlig lösning. De äldre restantierna kommer att efter hand skäras bort från införsel. Någon godtycklig verkan inträder ej heller av att införselbeslutet jämkas eller att i anledning av anställningsbyte nytt beslut meddelas. Man vinner en följdriktig ordning och undgår de olägenheter som enligt vad förut framhållits är förenade med det nuvarande systemet. Mot regeln kan enligt beredningens uppfattning möjligen anföras, att den vållar utmätningssmannen ökat besvär. Beredningen tror dock ej att detta behöver bli så stort, om principen modifieras något och bokföringen blir ändamålsenlig. I det förra hänseendet synes man kunna räkna preskriptionstiden bakåt från början av den kalendermånad, under vilken innehållandet sker. Den ojämnhet som härigenom uppkommer inskränker sig till högst beloppet för en månad och blir självfallet i regel betydligt mindre. För att kunna hålla kontroll över att icke för mycket uttages enligt det angivna systemet torde utmätningssman — fortsätter beredningen — böra föra sin dagbok på sådant sätt att därav omedelbart framgår vilken månads

restantier som betalas med innehållet belopp. Med de nya blanketter som tillhandahållas för dagböcker enligt lösbladssystem bör det icke vara svårt att genomföra en sådan redovisning. Härtill kommer, att det redan enligt nu gällande ordning är mycket önskvärt att dagböckerna förs på detta sätt. Man undgår därigenom de svårigheter som ofta yppar sig, när införselbeslutet skall jämkas och det gäller att fastställa den införselbara fordringen.

Om man inskränker sig till att ändra metoden för preskriptionstidens beräkning på angivet sätt, kan det alltemellanåt leda till att den underhållsberättigade går förlustig nu föreliggande möjlighet att genom införsel uttaga underhåll som resterar för förfluten tid. Enligt beredningens mening är det skäligt, att man för att mildra denna verkan utsträcker den nuvarande generella preskriptionstiden av ett år till två år. Denna tid anser beredningen vara tillfyllest och ej alltför betungande.

Den sålunda förordade huvudregeln kan enligt beredningens mening icke utan modifikation tillämpas i fråga om bidrag som fader till barn utom äktenskap enligt 7 kap. 10 § föräldrabalken har att erlægga till barnets moder. I så fall skulle moderns möjlighet att genom införsel utfå bidraget kunna preskriberas alltför snabbt. Erfarenheten har visat, att modern ofta icke har möjlighet att utverka införsel inom två år och sex veckor från förlossningen därför att det dröjer innan faderskapsmål är avgjort eller frivilligt avtal ingås. Enligt beredningens åsikt kan lämpligen stadgas, att bidraget till modern vid tillämpningen av bestämmelsen icke skall anses förfallet till betalning innan det blivit till beloppet bestämt, d. v. s. innan lagakraftvunnen dom eller annan införselurkund föreligger. Om modern begär införsel något så när snart efter det hon fått en exekutionstitel, bör huvudregeln om en två-årig preskriptionstid för införsel i övrigt vara tillfyllest.

Remissyttrandena. *Socialstyrelsen* anför, att den föreslagna preskriptionstiden av två år måhända kan synas något lång med hänsyn till införselinstitutets syfte att garantera framför allt det *löpande* underhållet. Emellertid anser styrelsen, att denna synpunkt bör vika för kravet på underhållsskyldighetens fullgörande. Den förbättrade möjligheten för moder till barn utom äktenskap att erhålla införsel finner styrelsen särskilt väl påkallad.

Svenska socialvårdsförbundet understryker, att den gällande ordningen ofta på ett oskäligt sätt gynnar den underhållsskyldige, som genom byte av anställning lätt kan få oguldna underhållsbidrag att falla bort. En utsträckning av preskriptionstiden framstår därför som angelägen från den underhållsberättigades synpunkt, och förbundet tillstyrker förslaget.

Fredrika-Bremer-Förbundet finner förslaget innebära en avsevärd förbättring, och *Yrkeskvinnors samarbetsförbund* betecknar den föreslagna ändringen som synnerligen angelägen.

Bland det stora antal remissinstanser som lämnar betänkandet i denna del utan erinran befinner sig också *Föreningen Sveriges stadsfogdar* och *styrelsen för Föreningen Sveriges landsfiskaler*. Några enskilda stadsfogdar har emellertid anmärkningar att framställa.

Exekutionsdirektören i Stockholm finner visserligen i sak intet att erinra mot förslaget. Han påpekar emellertid, att ändringarna medför vissa komplikationer i bokföringsarbetet, och anför härom närmare.

Med nu gällande bestämmelser kan den ingående skulden lätt uträknas liksom de ändringar av densamma, som inträder genom därefter förfallande bidragsbelopp och verkställda inbetalningar. Genom den föreslagna bestämmelsen är den ingående skulden icke ett under införselbeslutets (jämningsbeslutets) hela fordbestånd fastställt belopp utan densamma ändras från månad till månad på grund därav att den tidpunkt, från vilken preskriptionstiden skall räknas, framflyttas. Lämpligen torde för kontroll den underhållsskyldiges skuldbelopp i regel böra framräknas endast en gång om året, kanske per den 31 december, såvida icke t. ex. utmättningsförfarande, underhållsskyldighetens upphörande etc. nödvändiggör fastställande av skulden vid annan tidpunkt.

Förste stadsfogden i Norrköping gör gällande, att förfarandet blir omständligt och tidsödande i jämförelse med nuvarande system och att det därför sannolikt drar med sig ökade personalkostnader. Liknande synpunkter framförs också av *stadsfogden i Sundsvall*. Enligt dennes mening bör, om den nya regeln skall genomföras, i införsellagen föreskrivas, att ansökan om införsel som avser uttagande även av äldre underhållsbidrag skall åtföljas av specificerad uppgift rörande bidragens förfallotider och de oguldna beloppen.

Förste stadsfogden i Malmö anser det otvivelaktigt att beredningens förslag skulle innebära en rationellare ordning men avstyrker ändå dess genomförande, med hänsyn till det väsentliga merarbete för utmättningsmännen som det enligt hans mening skulle medföra. Hans avstyrkande gäller emellertid icke regeln att bidrag enligt 7 kap. 10 § föräldrabalken icke skall anses förfallet till betalning innan det blivit till beloppet bestämt. — Till stöd för sin uppfattning om arbetsökningen åberopar han utförliga exempel. Han utgår därvid bland annat från att utmättningsmannen enligt det föreslagna systemet skall föra sin dagbok på sådant sätt att därav omedelbart framgår vilken månads restantier som betalas med innehållet belopp. Vidare anför han:

Dagboken kommer att bli mycket omfattande i det att för varje mål måste uppställas särskilda uppgifter för de oguldna månadsbeloppen. Detta kan medföra att efterhand ett flertal blad upplägges för varje mål. Visserligen behöver vid jämningsbeslut och nya beslut något nytt skuldbelopp ej framräknas, men denna lättnad uppväger icke tillnärmelsevis merarbetet med bokföringen. Detta merarbete blir måhända i de mindre utmättningsmannadistrikten, där de löpande införselmålen uppgår till ett mindre antal, måhända något hundratal, icke så stort. I de större städerna däremot, där de löpande målen uppgår till flera tusen (i Malmö finnes f. n. cirka 2 000 löpande införselmål) måste merarbetet bli högst väsentligt. — — Med hänsyn till att införselmålen är stadda i ständig ökning, aktualiseras i de större städerna frågan om att införa maskinbokföring av införselbelopp å dagboken, vilken då måste vara upplagd enligt kortsystem. Den föreslagna ordningen omöjliggör helt en sådan bokföringsmetod och utgör därför ett absolut hinder mot en övergång till rationellare kontorsrutiner.

Han ifrågasätter slutligen, om icke hela införseldagboken måste omläggas vid en övergång till de nya reglerna.

Överexekutor i Malmö instämmer i vad förste stadsfogden sålunda anfört och anser, att frågan om avhjälpande av den nuvarande ordningens olägenheter snarast bör upptagas till förnyat övervägande.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län anser lämpligt, att endast bidragsbelopp som ej är äldre än ett år blir införselbara. Så ansträngd som gäldenärens ställning ofta nog är kan ett ytterligare betungande av honom befaras äventyra det löpande underhållet till den berättigade. Enligt länsstyrelsens mening kan utvidgningen i tiden också få den verkan att vederbörande dröjer att söka införsel, varigenom de oguldna bidragen hopas på gäldenären.

Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

Departementschefen. Enligt 6 § införsellagen kan införsel med visst undantag icke beviljas för bidrag, som förfallit till betalning tidigare än ett år innan införselbeslutet meddelades. Preskriptionstiden räknas alltså tillbaka med utgångspunkt från dagen för införselbeslutet. Denna utgångspunkt är emellertid föga rationell. Om ett införselbeslut äger bestånd under tillräckligt lång tid, kan sålunda restantier, vare sig de uppkommit under året närmast före införselbeslutet eller under beslutets giltighetstid, uttagas genom införsel, även om de vid tiden för verkställigheten skulle vara många år gamla. Preskriptionsregeln förfelar i sådana fall sitt syfte att från införsel utestänga fordran på bidrag som genom sin ålder i viss mån förlorat karaktären av underhållsfordran och mera blivit att likställa med fordringsanspråk i allmänhet, samt att förebygga, att den underhållspliktige blir så betungad, att hans arbetslust och vilja att göra rätt för sig menligt påverkas. Den nuvarande metoden att beräkna preskriptionstiden medför vidare slumpartade resultat. Om exempelvis jämkning sker av ett tidigare införselbeslut eller nytt införselbeslut måste meddelas därför att den underhållsskyldige bytt anställning, kan den underhållsberättigade gå miste om den rätt till införsel för äldre bidrag, som skulle ha tillkommit honom, om det tidigare införselbeslutet fått äga fortsatt giltighet. Såsom lagberedningen funnit, är det lämpligare att räkna preskriptionstiden tillbaka från början av den kalendermånad, varunder verkställigheten, d. v. s. innehållandet, skall ske. Det förslag härom, som lagberedningen framlagt, har också godtagits av flertalet remissorgan och lämnats utan erinran av lagrådet. Även om förslaget genomförande, såsom några remissorgan hävdad, i bokföringshänseende kan vålla utmätningsmännen ett visst merarbete, kan detta förhållande enligt min mening icke tillmätas sådan betydelse, att man av hänsyn därtill bör avstå från de obestridliga fördelar, som är förenade med den föreslagna reformen. Jag vill alltså tillstyrka, att förslaget genomföres.

Om man begränsar sig till denna ändring av preskriptionstiden, skulle resultatet ibland kunna bli, att den underhållsberättigade skulle komma i

sämre läge än för närvarande med avseende å möjligheten att genom införsel uttaga underhåll, som resterar för förfluten tid. För att i viss utsträckning neutralisera denna effekt har lagberedningen föreslagit, att preskriptionstiden förlänges till två år. Detta förslag, som i flertalet remissvar icke mött någon gensaga och som lämnats utan anmärkning av lagrådet, synes mig innefatta en godtagbar avvägning mellan den underhållsberättigades och den underhållsskyldiges intressen. På skäl, som lagberedningen utvecklat, erfordras emellertid för bidrag, som fader till barn utom äktenskap har att utge till barnets moder, en specialregel, enligt vilken sådant bidrag vid tillämpningen av bestämmelsen om införselpreskription icke skall anses till betalning förfallet innan det blivit till beloppet bestämt.

8 §.

Gällande rätt. Enligt 8 § tredje stycket skall beslut om införsel ej vidare äga tillämpning, sedan underhållsskyldigheten upphört, ändå att den underhållsskyldige häftar för oguldet underhållsbidrag. Bestämmelsen gäller dock icke underhållsbidrag som fader till barn utom äktenskap har att erlägga till barnets moder. Sådant bidrag får alltså uttagas även sedan underhållsskyldigheten upphört.

Lagberedningen. Även om införsel i första hand har till uppgift att trygga ett aktuellt behov, måste man enligt beredningens mening ifrågasätta lämpligheten av att möjligheten till införsel regelmässigt går förlorad när underhållsskyldigheten upphör. Beredningen framhåller härom bland annat följande.

När hustru i hemskiltnadsdom tillerkänts underhållsbidrag men något underhåll icke skall utgå efter en därpå följande äktenskapsskiltnadsdom, beror detta regelmässigt på en skälighetsbedömning av hustruns behov och mannens ekonomiska bärkraft. Mannen skall icke i onödan belastas med underhållsbidrag till hustrun efter hemskiltnaden. I och för sig medför icke äktenskapsskiltnaden att hustruns ställning undergått någon väsentlig ändring till det bättre. En bodelning kan medföra, att hon får sina underhållsbidrag täckta, men det är ingalunda alltid förhållandet. Avsikten är givetvis, att hustrun verkligen skall utfå åtminstone det underhåll som utdömts för hemskiltnadstiden, och när mannen eftersatt sin skyldighet att utge dessa bidrag torde hustrun mer än väl behöva i efterskott utfå gottgörelse för vad hon fått förskjuta. Det har också påpekats, att den nuvarande ordningen försätter hustrun i en dålig situation. På liknande sätt förhåller det sig, om hustrun i dom å äktenskapsskiltnad tillerkänts underhållsbidrag för allenast ett begränsat antal år. Ofta har man då tänkt sig, att hustrun därefter bör kunna försörja sig själv; barnen kan t. ex. ha nått sådan ålder att de icke längre kräver moderns ständiga tillsyn. När underhållsskyldigheten bortfaller vid den på förhand fastslagna tidpunkten, kan hustrun vara i stort behov att få ut bidrag som mannen bort betala tidigare men icke guldit. — I huvudsak detsamma kan enligt beredningens mening sägas om det syn-

nerligen vanliga fallet att bidrag till barns underhåll bestämts att utgå till dess barnet nått viss ålder. Det är ganska orimligt, att eftersläpande underhåll för tiden till den bestämda åldersgränsen ej därefter skall kunna uttagas genom införsel. Regelmässigt har barnets vårdnadshavare eller det allmänna fått vidkännas ökad börda i dylika fall.

Den nuvarande ordningen har — framhåller beredningen — ej sällan lett till att den underhållspliktige undandrager sig sina skyldigheter genom att mot slutet av underhållstiden avhålla sig från arbete eller hålla sig undan, i vetskap om att han därefter är fri från införsel. Beredningen förordar därför, att eftersatt underhåll skall i nämnda fall i viss utsträckning få uttagas även efter det underhållsskyldigheten upphört.

I andra fall finner beredningen frågan mera tveksam. Dör bidragsberättigad make, fränskild make eller moder till barn utom äkenskap, tillkommer fordran på oguldet bidrag dödsboet. Dess krav kan i allmänhet icke anses vara så behjärtansvärt, att det bör säkerställas genom införsel. Om ett bidragsberättigat barn avlider, kan situationen däremot ofta vara den, att oguldet bidrag bör tillkomma vårdnadshavare eller annan som fått vidkännas för stor börda. Vanligt är också att barnavårdsnämnd i ett sådant fall har att fordra ersättning för utgivet bidragsförskott. Har införsel enligt 20 § InfL beviljats för socialnämnds eller barnavårdsnämnds ersättningsfordran, tillkommer en eventuellt kvarstående fordran likaledes det allmänna, och dess krav är efter dödsfallet lika beaktansvärt som förut. Beredningen har likväl ansett, att man tills vidare ej bör medge införsel sedan den underhållsberättigade avlidit.

Ett annat fall, då möjligheten till införsel enligt beredningens mening bör omedelbart upphöra, är att underhållsberättigad fränskild make gifter om sig. Rätt till fortsatt införsel för resterande bidrag synes då icke vara så starkt motiverad.

Underhållsskyldighet till barn kan även upphöra av den anledningen att barnet adopteras. Det kan anföras skäl både för och emot att införsel därefter skall få äga rum för resterande underhåll. Enligt beredningens mening talar övervägande skäl för att införsel alltjämt må ske, och beredningen förutsätter, att vad som inflyter tillfaller den som fått vidkännas en alltför tung underhållsbörda i följd av att underhåll ej utgått för barnet, eller barnavårdsnämnd som har fordran med anledning av att bidragsförskott utgått. Trots att vårdnaden om barnet övergått på adoptanten bör — anser beredningen — den tidigare vårdnadshavaren eller barnavårdsnämnden kunna uppträda som sökande i införselärendet.

I huvudsak samma synpunkter kan enligt beredningens mening läggas på det fallet, att skyldigheten att utgiva underhållsbidrag för barn upphört till följd av att vårdnaden om barnet övergått till den förpliktade. Över huvud taget anser beredningen det vara lämpligast att låta huvudregeln bli den, att införseln får fortgå trots att underhållsskyldigheten upphört. Undantag härifrån finner beredningen påkallade endast för de fallen att den underhållsberättigade avlider eller att fränskild make gifter om sig. Visserligen kom-

mer huvudregeln härigenom att omfatta ett och annat fall, då behovet av fortsatt införsel icke är så trängande, t. ex. då hemskillnad avbrytes genom att makarna åter flyttar samman eller då äktenskap går åter. Någon praktisk olägenhet härav befarar beredningen icke.

Beredningen anser, att — i de fall då införsel enligt förslaget får äga rum trots att underhållsskyldigheten upphört — tiden för denna fortsatta möjlighet bör begränsas. Enligt beredningens mening kan tiden skäligen bestämmas till ett år från underhållsskyldighetens upphörande. Det kunde måhända ifrågasättas att man ej skulle meddela någon särskild preskriptionsregel utan nöja sig med den tvåårsregel som beredningen tidigare förordat beträffande införsel för resterande bidrag. Detta alternativ, som skulle innebära en enklare lösning, kan icke anses ogenomförbart av hänsyn till den underhållsskyldige. Beredningen har dock tvekat att gå så långt. Enligt förslaget skall därför dels tvåårsregeln tillämpas, när det gäller att bestämma för vilka restantier införsel må äga rum, dels gälla den särskilda regeln att all införsel är utesluten, när ett år gått från det underhållsskyldigheten upphörde.

Enligt beredningens mening bör dock sistnämnda regel icke tillämpas på de s. k. förlossningskostnaderna. Modern har ju ofta icke någon möjlighet att påkalla införsel inom ett år och sex veckor efter nedkomsten och, även om införsel skulle hinna börja inom tiden, torde det i regel icke bli möjligt att indriva hela hennes fordran före ettårstidens slut. Någon annan tidsbegränsning än den som följer av 6 § anser beredningen därför icke böra förekomma i dessa fall. Däremot skall enligt förslaget även här gälla huvudregeln om att införsel ej ifrågakommer efter den underhållsberättigades död.

I enlighet med det anförda har 8 § tredje stycket i beredningens lagförslag fått en helt ny utformning.

Remissyttrandena. Även i denna del har beredningens förslag i allmänhet godtagits eller lämnats utan erinran. De avvikande meningar som kommit till uttryck i remissyttrandena gäller i huvudsak att möjligheterna att erhålla införsel efter det underhållsskyldigheten upphört bör ytterligare vidgas på ett eller annat sätt.

Styrelsen för Stockholms stads rättshjälpsanstalt betecknar förslaget som en efterlängtat förbättring av den underhållsberättigades ställning.

Socialstyrelsen finner den föreslagna utvidgningen av införselmöjligheterna synnerligen starkt motiverad men anser det tveksamt, om icke införsel bör kunna beviljas även i vissa fall då den underhållsberättigade avlider. En del av de i betänkandet berörda fallen motiverar enligt styrelsens mening ytterligare utsträckning av möjligheterna till införsel. Då emellertid beredningen ämnar i ett senare delbetänkande framlägga förslag om införselinstitutet i dess helhet, har styrelsen avstått från att nu framföra något yrkande i frågan.

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund anser förslaget väl motiverat men ifrågasätter, om icke även här den i 6 § föreslagna tvåårsregeln bör gälla.

Därigenom skulle man uppnå samstämmighet och en enklare lösning. Då kortare preskriptionstid icke gärna är motiverad med hänsyn till den underhållsskyldige och tvåårsregeln i sin mån kan bidra till att den underhållsskyldige finner mindre anledning undandra sig sina skyldigheter när underhållstiden närmar sig sitt slut, vore tvåårsregeln enligt styrelsens mening att föredraga ur alla synpunkter.

Även *Svenska socialvårdsförbundet*, *Sveriges Husmodersföreningars riksförbund*, *Fredrika-Bremer-Förbundet* och *landsfiskalen i Svedala distrikt* uttalar sig till förmån för tvåårsregeln.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län menar, att huvudregeln om att införsel för underhållsbidrag skall få fortgå under ett år är lämplig men att däremot de föreslagna undantagen från denna regel ej är tillräckligt motiverade. Att t. ex. en kvinna genom införsel kan utfå oguldet underhållsbidrag för sitt barn ett år efter dess död finner länsstyrelsen skäligt. Även då det gäller underhållsbidrag till fränskild make, som trätt i nytt gifte, kan det enligt länsstyrelsens mening föreligga behov av det ogulda bidraget.

Fredrika-Bremer-Förbundet anser också, att möjlighet bör finnas att uttaga underhållsbidrag genom införsel även om den bidragsberättigade avlidit eller gift om sig. Ett praktiserande av lagberedningens förslag skulle kunna medföra, att den bidragsskyldige innehåller bidragsbelopp när han misstänker att hans tidigare hustru har för avsikt att ingå nytt äktenskap. Likaså kan en mor eller far, som haft vårdnaden om ett barn och fått ikläda sig betydande kostnader för barnet innan det avled, vara i behov av det underhållsbidrag som — om det utbetalats i tid — skulle ha tillfallit barnet. Förbundet anser, att det här närmast är fråga om ett förskott av vårdnadshavaren.

Svenska socialvårdsförbundet delar lagberedningens uppfattning att möjligheten till införsel omedelbart skall upphöra när underhållsberättigad make gifter om sig men föreslår, att införsel medgives även sedan den underhållsberättigade avlidit. Som skäl åberopar förbundet, att det ofta måste anses behjärtansvärt att vårdnadshavare eller annan som fått vidkännas stor börda erhåller skälig gottgörelse.

Den ende som ifrågasätter att den av beredningen föreslagna utvidgningen av införselmöjligheterna skall begränsas i något avseende är *stadsfogden i Luleå*. Denne ställer sig tveksam till förslaget att införsel skall få äga rum sedan underhållsskyldigheten upphört av den anledningen att ett barn adopterats eller vårdnaden om barnet övergått till den förpliktade.

Lagrådets ledamöter har ansett reformen icke böra begränsas genom undantag för vissa upphörsfall eller genom särskild tidsbegränsning och i enlighet härmed hemställt, att tredje stycket i 8 § utgår.

Departementschefen. Enligt 8 § tredje stycket InfL gäller som huvudregel, att beslut om införsel icke vidare skall äga tillämpning, sedan underhållsskyldigheten upphört, även om den underhållsskyldige då fortfarande häf-

tar för oguldna underhållsbidrag. Numera torde i stort sett enighet råda om att denna regel, som ursprungligen tillkommit som resultat av överväganden rörande preskriptionstiden i 6 §, i betydande mån försvagar den underhållsberättigades möjligheter att verkligen få ut det underhåll, som tillkommer honom. Det är därför angeläget, att en reform kommer till stånd på denna punkt. Liksom lagberedningen och praktiskt taget alla remissorgan vill jag förorda, att införsel för oguldna underhållsbidrag åtminstone i allmänhet får äga rum utan hinder av att underhållsskyldigheten upphört. Mera tveksam är frågan, om denna princip bör gälla utan undantag. Här om har olika meningar kommit till synes. Lagberedningen har föreslagit undantag för det fall att underhållsskyldigheten upphört av den anledningen, att den underhållsberättigade avlider eller, då fråga är om fränskild make, träder i nytt gifte. Lagrådet har däremot ansett sådant undantag icke böra uppställas. Även om möjligheten till införsel i en del hithörande fall måhända skulle kunna undvaras utan alltför stor olägenhet, kan det i andra sådana fall vara av omständigheterna påkallat att införselvägen står öppen trots den underhållsberättigades omgifte eller fränfälle. Om ett utomäktenskapligt barn avlider och såsom enda dödsbodelägare efterlämnar sin moder, vilken måhända fått bära den huvudsakliga underhållsbördan, förefaller det skäligt, att dödsboets fordran på oguldna underhållsbidrag får uttagas genom införsel, i all synnerhet om andra exekutionsformer, såsom ofta är fallet, ter sig utsiktslösa. Enligt min mening förefaller det tvivelaktigt, om de fall, då underhållsskyldigheten upphört på grund av den underhållsberättigades död eller omgifte, generellt sett skiljer sig från övriga upphörsfall i sådan mån, att en särreglering är motiverad. Med hänsyn härtill är jag närmast benägen att i likhet med lagrådet förorda, att möjligheten att efter underhållsskyldighetens upphörande få införsel för oguldna underhållsbidrag skall stå öppen oberoende av anledningen till att underhållsskyldigheten upphört. Jag är icke heller övertygad om lämpligheten av lagberedningens förslag att stadga en särskild preskriptionstid av ett år för rätten till införsel efter underhållsskyldighetens upphörande. Liksom lagrådet och vissa remissorgan hyser jag den uppfattningen, att tidsbegränsningen i 6 § bör vara tillfyllest jämväl i det fall, att underhållsskyldigheten upphört.

På nu angivna skäl föreslår jag, att tredje stycket i 8 § utgår.

Då vårdnaden om barn övergått från en vårdnadshavare till en annan och underhållsbidrag för tiden före denna förändring kvarstår oguldna, uppkommer den i ärendet berörda frågan, vilka möjligheter den tidigare vårdnadshavaren har att göra gällande krav på dylika underhållsbidrag. Vilken ståndpunkt gällande rätt intager till detta spörsmål, är väl icke i allo klart. Såsom antytts i lagrådsledamöternas yttrande, har emellertid frågan icke någon större betydelse för det nu aktuella lagstiftningsärendet. På grund härav anser jag det icke behövt och med hänsyn till spörsmålets vittutseende karaktär knappast heller lämpligt att i förevarande begränsade sammanhang lösa frågan. Saken är emellertid förtjänt att närmare uppmärksammas under det fortsatta reformarbetet på införselinstitutets område.

11 §.

Gällande rätt. Enligt 11 § i dess gällande lydelse åligger det arbetsgivaren att insätta innehållet belopp å tjänstepostgirokonto som utmätningsmannen anvisar. Insättandet skall ske en gång i månaden å tid som utmätningsmannen bestämmer. Denne kan dock bestämma längre tidsmellanrum. Paragrafen avser införsel för uttagande av underhållsbidrag. På grund av hänvisningar i 20, 21, 21 a och 22 §§ gäller emellertid även vid införsel för socialnämnds eller barnavårdsnämnds ersättningsfordran samt för skatter, böter och dylikt, att innehållet belopp skall insättas på tjänstepostgirokonto. Tidsfristerna är däremot andra utom vid införsel för ersättningsfordran.

Lagberedningen. Regeln att innehållet belopp skall insättas på tjänstepostgirokonto vållar, enligt vad lagberedningen erfarit, i vissa fall svårigheter för arbetsgivare. Vissa företagare verkställer regelmässigt sina utbetalningar på annat sätt, t. ex. genom check eller bankgiro eller direkt utbetalning från sitt postgirokonto. Med den tilltagande automationen inom kontorstekniken vållar varje avvikelse från den eljest tillämpade rutinen svårigheter. Under förutsättning att betryggande kontroll ändock kan ordnas bör man därför enligt beredningens mening tillmötesgå näringslivets önskemål genom att öppna möjlighet till redovisning av innehållna belopp i annan ordning än genom insättning på tjänstepostgirokonto. Beredningen föreslår, att Kungl. Maj:t låter genom kontorsteknisk expertis undersöka vilka redovisningsmetoder som kan ifrågakomma. Erforderliga bestämmelser anser beredningen böra utfärdas i administrativ ordning. Det är tänkbart — framhåller beredningen — att man härvid även kan tillmötesgå ett annat till beredningen framfört önskemål, nämligen om en snabbare redovisning så att innehållna belopp fortare kommer de underhållsberättigade till del.

Beredningens förslag innebär, att utmätningsman skall, med Kungl. Maj:ts medgivande, äga föreskriva att innehållet belopp skall tillhandahållas honom på annat sätt än genom insättning på tjänstepostgirokonto. Ett sådant medgivande kan, om det finnes lämpligt, begränsas till att avse blott vissa utmätningsmän, hos vilka praktiskt behov av en ny redovisningsmetod yppats. Självfallet måste utmätningsmannen vid valet av redovisningsmetod beakta arbetsgivarens intresse. Det kan eventuellt i den tänkta administrativa författningen stadgas, att annan redovisningsmetod än insättning på tjänstepostgirokonto får föreskrivas endast på arbetsgivarens begäran eller med hans samtycke.

Remissyttrandena. Förevarande spörsmål har rönt ringa uppmärksamhet under remissbehandlingen. Endast en remissmyndighet — *länsstyrelsen i Västernorrlands län* — har hävdad, att andra redovisningsmetoder än de nu gällande icke synes kunna tillstyrkas.

Förste stadsfogden i Malmö framhåller däremot, att det redan nu i praktiken förekommer att arbetsgivare redovisar innehållna medel på annat sätt än genom insättning på utmätningsmannens tjänstepostgirokonto och att det

därför enbart är att hälsa med tillfredsställelse att man öppnar legal möjlighet till sådana förfaranden. Några vådor ur kontrollsynpunkt anser han detta ej behöva medföra.

Svenska företagares riksförbund uttalar den förhoppningen att redovisningsformerna skall anpassas till arbetsgivarens ordinarie utbetalningsform och fastställas med arbetsgivarens medverkan.

Landsfiskalen-utmätningssmannen i Kiruna distrikt finner det synnerligen önskvärt att den föreslagna undersökningen kommer att omfatta möjligheten av direkt redovisning från arbetsgivaren till sökanden.

Med anledning av förslaget om undersökning genom kontorsteknisk expertis framhåller *riksrevisionsverket*, att det torde ankomma på detta ämbetsverk att i första hand taga ställning till redovisningsfrågor av hithörande slag.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Departementschefen. Belopp, som arbetsgivare jämlikt meddelat införselbeslut innehåller, skall enligt 11 § införsellagen insättas på tjänstepostgirokonto, som utmätningssmannen anvisar. Från näringslivets sida har önskemål uttalats om att även andra redovisningssätt skall få komma till användning. Med hänsyn härtill har lagberedningen föreslagit en befogenhet för Kungl. Maj:t att medge, att medel, som innehållits genom införsel, redovisas på annat sätt än genom insättning på tjänstepostgirokonto. Härefter finnes enligt min mening intet att erinra. Jag kan därför med en redaktionell ändring godtaga lagberedningens förslag. Emellertid vill jag understryka, att andra redovisningssätt än det nu stadgade icke bör få komma till användning, med mindre de erbjuder tillfälle till effektiv kontroll över medlens handhavande. I vad mån andra redovisningssätt fyller detta krav, kan svårigen avgöras på föreliggande utredning. Huruvida medgivande att använda annan redovisningsform än den för närvarande föreskrivna skall lämnas, får därför bero på det resultat, vartill en särskild undersökning i ämnet kan leda.

19—21 §§.

Gällande rätt m. m. Såsom framgår av InfLs rubrik och närmare utvecklas i 1 och 19 §§ kan införsel äga rum i avlöning, pension eller livränta. Under förarbetena till lagen diskuterades, huruvida icke införsel borde medgivas även i vissa med pension eller livränta besläktade inkomster, såsom sjukhjälp enligt då gällande bestämmelser om ersättning för olycksfall i arbete eller för skada ådragen under militärtjänstgöring eller enligt lagen den 4 juli 1910 om sjukkassor. Man avstod dock från att framlägga något förslag härom under anförande bl. a. att de belopp som skulle kunna uttagas antagligen blev ytterst obetydliga och bestämmelsernas tillämpning i många fall förenad med svårigheter (se NJA II 1917 s. 546).

Sjukhjälp i form av sjukpenning och vad därmed kan jämsställas utgår enligt ett flertal författningar. Även rent privata sjuk- och olycksfallsförsäkringar förekommer i betydande utsträckning.

Den grundläggande författningen på området är lagen den 25 maj 1962 om allmän försäkring.

Sjukförsäkringen enligt denna lag omfattar i princip alla här i riket bosatta svenska medborgare samt i åtskilliga fall även utlänningar. Försäkrade för sjukpenning är de som har årsinkomst av förvärvsarbete om minst 1 800 kr. och därutöver i viss utsträckning gifta kvinnor m. fl. Vid sjukdom som förorsakar förlust av arbetsförmågan utgår sjukpenning med lägst 5 och högst 28 kr. för dag. Rätten till sjukpenning är numera ej tidsberänsad, utan den som ej återvinner hälsan äger uppbära sjukpenning till dess han kommer i åtnjutande av pension. Förorsakar sjukdom, utan att medföra förlust av arbetsförmågan, nedsättning av denna med minst hälften, utgår halv sjukpenning. Ersättning utgår ej för de tre första dagarna av varje sjukperiod. Utöver sjukpenning kan utgå barntillägg med maximalt 3 kr. för dag. Åtnjuter den försäkrade sjukhusvård, minskas sjukpenningen med högst 5 kr. för dag. Viss sjukpenning kan även utgå till förvärvsarbete kvinna i samband med barnsbörd. Ersättningarna utbetalas av allmän försäkringskassa.

Bestämmelser om sjukpenning m. m. meddelas också i 1954 års lag om yrkesskadeförsäkring, 1950 års militärsättningsförordning, 1954 års förordningar om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret, och om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under vistelse å anstalt m. m. samt 1956 års lag om ersättning åt smittbärare (se härom betänkandet s. 140 f). Yrkesskadelagstiftningen är för närvarande föremål för utredning.

Med anledning av vissa påpekanden av riksdagens revisorer hemställde riksdagen 1944 (Rskr 455 p. 3), att Kungl. Maj:t ville låta taga under övervägande frågorna om införsel i sjukpenning samt om rätt för riksförsäkringsanstalten och de ömsesidiga socialförsäkringsbolagen att utan införsel utbetala sjukpenning till annan än den skadade. Framställningen föranledde socialvårdskommittén att i betänkande nr XIX med förslag till yrkesskadeförsäkringslag m. m. (SOU 1951: 25) förorda den ändringen i 19 § InfL, att införsel skulle kunna erhållas i dagersättning i anledning av olycksfall eller sjukdom. Förslaget upptogs dock ej till behandling i denna del. Ärendet överlämnades till utredningen för förberedande översyn av utsökningslagen m. m. och har, sedan utredningen upphört, övertagits av beredningen.

Frågan om införsel i sjukpenning var i anledning av väckta motioner före även vid 1958 års A-riksdag. Motionerna föranledde dock icke någon riksdagens åtgärd. Vederbörande utskott (L²U nr 11) hänvisade till att frågan redan var föremål för behandling vid den förberedande översynen av UL och till att de belopp som skulle kunna tänkas utgå fick antagas vara förhållandevis obetydliga.

Lagberedningen. Enligt lagberedningens uppfattning föreligger icke något principiellt hinder mot införsel i sjukpenning och vad därmed kan jäm-

ställas. I själva verket kan dessa ersättningar jämföras med vanlig livränta, vari införsel alltifrån InfLs tillkomst kunnat erhållas. Att jämföra dessa ersättningar i införselhänseende ter sig naturligt, eftersom man inom socialförsäkringen eftersträvar en samordning mellan olika ersättningsformer.

Beredningen understryker, att man — med hänsyn till att sjukpenning och dylikt i allmänhet utgår med relativt låga belopp — icke kan vänta sig att några större summor skulle komma att inflyta genom införsel men att man å andra sidan får beakta, att sjukhjälp i regel är skattefri och icke belastas med avdrag för preliminär skatt. Har gäldenär icke försörjningsplikt mot annan än införselsökanden, måste enligt beredningens bedömning utrymme ofta finnas för införsel, och även i åtskilliga andra fall bör det vara möjligt att utfå åtminstone någon del av underhållet. Det har förekommit fall, då en person under lång tid åtnjutit kostnadsfri vård på sjukhus och samtidigt uppburit en relativt rundlig dag ersättning allt under det att han helt försummat sin underhållsplikt. Såsom särskilt stötande framstår härvid det förhållandet, att ersättningen delvis är bestämd med hänsyn till försörjningsbördan (barntilläggen). Även om det i sådana fall icke är möjligt att uttaga mer än en del av underhållet, talar dock behörig hänsyn till den underhållsberättigades intresse för att införsel medges i sjukhjälp. Genom att införseln kan fortgå en längre tid blir det sammanlagda indrivna beloppet av betydelse. Vid mera kortvariga sjukdomstillstånd kan införseln i regel icke väntas inbringa så mycket, och intresset att få införsel i sjukhjälp är då mindre. Här tillkommer emellertid den omständigheten att den underhållsskyldige, om införsel kan erhållas i sjukhjälp, icke, såsom för närvarande är fallet, har något att vinna på en sjukskrivning. Det lär i viss utsträckning förekomma, att personer som drabbas av införsel i sin lön sjukanmäler sig på svaga grunder och därigenom försvarar eller omöjliggör uttagande av införselsfordringen. En rätt till införsel i sjukpenning även vid korta sjukdomsfall skulle motverka detta missbruk och därför — även om det ekonomiska utbytet icke blir så stort i förekommande fall — stärka den underhållsberättigades ställning.

Vissa praktiska komplikationer av införsel i sjukpenning kan visserligen förutses, men dessa bör enligt beredningens mening kunna avhjälpas. För att ett system med införsel i sjukpenning skall kunna fungera måste sålunda tillses att det icke ställer alltför stora krav på administrationen av den allmänna sjukförsäkringen samt utmätningmän och arbetsgivare. Det är sålunda angeläget att hålla antalet fall, då införsel sker i sjukpenning, inom måttliga gränser. Det kan därför icke komma i fråga att låta pågående införsel i lön övergå till införsel i sjukpenning vid varje tillfälligt sjukdomsfall som gäldenären råkar ut för.

Beredningen förordar, att införsel skall kunna erhållas i sjukpenning och vad därmed är att jämföra. Även om det i första hand är intresset att kunna uttaga underhållsbidrag som motiverar en sådan reform, saknas enligt

beredningens mening tillräcklig anledning att göra undantag för skatter och böter.

För att beteckna de ersättningar, i vilka införsel skall få äga rum, har beredningen valt uttrycket »sjukpenning eller annan dagersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning». Härunder faller först och främst sjukpenning och barntillägg enligt lagen om allmän försäkring, lagen om yrkesskadeförsäkring och militärsättningsförordningen. Även vårdbidragen enligt sistnämnda båda författningar omfattas av uttrycket. Någon praktisk betydelse får detta dock knappast. Med hänsyn till att gäldenärens behov är särskilt stora i en situation, då vårdbidrag utgår, måste, om dessa bidrag medtages, det införselfria beloppet höjas i motsvarande mån. Vidare medtages de motsvarande ersättningar som utgår bl. a. enligt de två förordningarna om ersättning för skada ådragen i civilförsvaret och å anstalt. Ytterligare medtages sjukpenning m. m. som utgår till tillfällig smittbärare. Ersättningen till kronisk smittbärare torde i praxis bestämmas på sådant sätt att den utan vidare är att hänföra till vanlig livränta. Den behöver därför icke här omnämnas. Slutligen omfattar beredningens förslag även per dag bestämd ersättning som utgår på grund av privat sjuk- eller olycksfallsförsäkring. Däremot inbegripes självfallet icke ersättning för vårdkostnader, såsom läkararvode, medicin o. d.

Såsom redan framhållits står de nu avsedda ersättningarna mycket nära vanlig livränta. Beredningen har därför ansett sig kunna underlåta att upptaga sjukpenning m. m. såsom en självständig inkomstgrupp vid sidan av pension eller livränta. Enligt förslaget skall endast göras det tillägget i 19 §, att till livränta förklaras vara att hänföra även sjukpenning eller annan dagersättning som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning. Beredningen utgår från att sjukpenning och dagersättning av den natur som här nämnts skall kunna inbegripas jämväl under 1935 års lag om införsel i avlöning, pension eller livränta för uttagande av oguldna utländska utskylder eller allmänna avgifter, utan att någon särskild lagändring erfordras.

Beredningen räknar med att det torde komma att bli jämförelsevis sällsynt att införsel beslutas i sjukpenning utan att det dessförinnan förelegat ett beslut om införsel i lön. Situationen kan enligt beredningens mening tänkas förekomma vid långvariga sjukdomstillstånd eller om gäldenären är egen företagare och alltså normalt icke har sådan inkomst att införsel kan äga rum. Såsom förut framhållits anser beredningen det icke kunna komma i fråga att låta införsel i lön övergå till införsel i sjukpenning vid varje sjukdomsfall. Man kan icke sträcka anspråken längre än att sjukpenningen skall kunna angripas, om sjukperioden blir långvarig eller om gäldenären under begränsad tid har upprepade korta sjukperioder. Det bör därför icke — såsom i och för sig ligger nära till hands — åläggas arbetsgivaren skyldighet att genast underrätta utmätningsmannen, om införselgäldenären insjuknar, eller att vidtaga åtgärder för att införsel i lön vid sjukdom alltid

automatiskt skall övergå till införsel i sjukpenning. Om någon särskild underrättelseskyldighet icke ålägges arbetsgivaren, kommer det normalt att förflyta en viss tid innan utmätningsmannen får kännedom om ett sjukdomsfall. När utmätningsmannen får kännedom om att gäldenären varit sjuk, torde det enligt beredningens mening ofta icke längre vara aktuellt att göra införsel i sjukpenningen, enär gäldenären återgått till arbetet. Visserligen bör beslut om införsel i sjukpenning inom vissa gränser få gälla även för eventuella framtida sjukperioder. Med hänsyn till de begränsade resultat som kan vinnas och till det besvär och merarbete som orsakas anser beredningen det dock i regel icke böra komma i fråga att införsel beslutas i sjukpenning, om ej gäldenären vid tiden för beslutet faktiskt är sjukskriven. Anledning kan likväl finnas att meddela sådant beslut, om man på grund av vad som tidigare förekommit har anledning befara att gäldenären snart nog åter skall låta sjukskriva sig.

Om man avstår från att kräva att arbetsgivaren genast skall göra anmälan om sjukdomsfall, torde alltså införsel i sjukpenning i allmänhet komma till stånd endast vid längre sjukperioder eller vid upprepade kortare sjukperioder. Någon alltför stor arbetsbelastning behöver därför enligt beredningens mening icke uppkomma för försäkringsorganen och andra berörda. Å andra sidan synes man icke behöva befara, att tillämpningen blir så begränsad att värdet av reformen går om intet. Beredningen anmärker, att den underhållsberättigade själv kan anmäla till utmätningsmannen att gäldenären insjuknat och påkalla införsel i sjukpenningen.

Beredningen framhåller vidare, att det beträffande vissa kategorier sällan torde bli aktuellt att besluta om införsel i sjukpenning. Stats- och kommunaltjänstemän och i stor omfattning även privatanställda tjänstemän brukar vara berättigade till lön under sjukdom, åtminstone under viss tid. Så länge gäldenären åtnjuter lön, saknas praktisk anledning att göra införsel i sjukpenningen. Lönen brukar visserligen vara lägre under sjuktiden, men hänsyn kan tagas till sjukpenningen vid bestämmandet av det belopp som skall förbehållas gäldenären. Beloppet kan ju sättas lägre, om han utöver lönen har annan säker inkomst. I Stockholm tillämpas redan nu det systemet, att i det till arbetsgivaren riktade införselbeslutet anges att det förbehållna beloppet skall vid löntagarens sjukdom minskas med den sjukpenning som utgår från allmän försäkringskassa. Denna metod anser beredningen lämpligen böra komma till användning även på andra håll.

Vad sålunda anförts finner beredningen icke påkalla några särskilda bestämmelser. Däremot erfordras enligt beredningens uppfattning i övrigt vissa särregler för att ett system med införsel i sjukpenning skall kunna fungera smidigt. Dessa regler anser beredningen böra meddelas i administrativ ordning. Ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att beträffande ärenden av ifrågavarande slag stadga de avvikelser från lagens bestämmelser om förfarandet som föranledes av ärendenas beskaffenhet har därför i beredningens förslag skrivits in som ett nytt andra stycke i 19 §. Hur beredningen tänkt sig att dessa bestämmelser skall utformas framgår av ett vid betänkandet fogat utkast till författning i ämnet (se betänkandet s. 154 ff; jfr s. 145 f).

Remissyttrandena. Förslaget att införsel skall få göras även i sjukpenning och viss annan dagersättning har allmänt godtagits. I den mån tvekan yppats har den huvudsakligen avsett frågan om det kan vara befogat att ur sjukpenning och annan dagersättning uttaga även skatter, böter och dylikt.

Riksförsäkringsverket, vars yttrande avgavs före tillkomsten av lagen om allmän försäkring, erinrar om att förslaget, såvitt avser dess ämbetsområde, innebär att införsel skall få äga rum i sjukpenning och barntillägg samt — på grund av frivillig försäkring — sjukpenningtillägg enligt 3 respektive 21 kap. förslaget till lag om allmän försäkring, ersättning åt tillfällig smittbärare enligt 1956 års lag om ersättning åt smittbärare samt sjukpenning, hempenning, barntillägg och i samband därmed utgående vårdbidrag enligt 1954 års yrkesskadeförsäkringslag och denna närstående författningar m. m. Ersättningar enligt 3 och 21 kap. förslaget till lag om allmän försäkring samt ersättningar åt tillfälliga smittbärare är avsedda att utbetalas av allmänna försäkringskassor motsvarande de nuvarande allmänna centralsjukkassorna. Yrkesskadeersättningar och därmed i nu ifrågavarande avseende likställda ersättningar utbetalas av riksförsäkringsverket, försäkringsbolag som avses i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, vissa myndigheter, som angives i 2 § kungörelsen den 26 november 1954 (nr 670) med särskilda bestämmelser om tillämpning av lagen om yrkesskadeförsäkring å arbetstagare i statens tjänst, samt vissa arbetsgivare med särskilda försäkringsavtal. Riksförsäkringsverket har för sin del intet att erinra mot en utvidgning av införselinstitutet i föreslagen omfattning. I motsats till de ersättningar å vilka lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta redan är tillämplig är emellertid sjukpenning och därmed jämförlig dagersättning i princip korttidsersättningar. Med hänsyn därtill vill verket ifrågasätta lämpligheten av den valda tekniska metoden att i 19 § hänföra sjukpenning m. m. till livränta och bibehålla lagens rubrik oförändrad utan antydning om att införsel kan ske även i andra ersättningar än de där angivna. Mera naturligt finner verket det vara att i rubriken tillfoga orden »ävensom sjukpenning m. m.» samt att omformulera det föreslagna första stycket av 19 § på exempelvis följande sätt.

Vad i denna lag är stadgat om införsel i avlöning skall äga motsvarande tillämpning i fråga om införsel i underhållsskyldig tillkommande pension eller livränta ävensom sjukpenning eller annan dagersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning, ändock att pensionen, livräntan eller dagersättningen är undantagen från utmätning för gäld.

Ämbetsverket påpekar, att en sådan lösning synes nödvändig göra formella ändringar i 1935 års lag om införsel i avlöning, pension eller livränta för uttagande av oguldna utländska utskylder eller allmänna avgifter. Alternativt anser verket det kunna övervägas att inarbeta 1935 års lag i införsellagen.

Svenska sjukkasseförbundet och Socialförsäkringsbolagens förening, med vilka riksförsäkringsverket samrätt, har förklarat sig instämma i verkets ut-

talanden i vad avser sjukassornas respektive socialförsäkringsbolagens verksamhet.

Socialstyrelsen finner det uppenbart att införsel för underhållsbidrag skall helt beviljas i belopp, som utgår i form av barntillägg. I övrigt bör enligt styrelsens mening i detta sammanhang beaktas att sjukdom ofta medför en tillfällig och kraftig sänkning av inkomsterna, som just på grund av sin tillfälliga art icke alltid kan kompenseras genom begränsning av utgifterna. Emellertid har beredningen icke räknat med att införsel skall ske vid kortvarig sjukdom i andra fall än då sjuktilfällena är ofta återkommande. Med hänsyn härtill och då det säkerligen torde föreligga ett antal fall, då en avvägning mellan den underhållsskyldiges och den underhållsberättigades intressen ger vid handen att införsel i sjukpenning etc. är väl motiverad, finner styrelsen ej anledning motsätta sig beredningens förslag såvitt angår införsel för underhållsbidrag. Vad däremot angår införsel i sjukpenning etc. för oguldna skatter och böter ställer sig styrelsen mera tveksam. Enligt styrelsens mening torde det ytterst sällan framstå som motiverat att bevilja införsel i sjukpenning för dylik gäld. Styrelsen vill därför starkt ifrågasätta, om införsel bör kunna beviljas även i dessa fall.

Riksrevisionsverket har icke någon principiell erinran mot förslaget men påpekar, att man icke torde böra överskatta den praktiska vinsten av utvidgningen. Ämbetsverket fortsätter.

Ifråga om enskilda mål torde väl i vissa fall en önskvärd korrigerung kunna vinnas, men när det gäller skatteindrivningen torde nyttan av utvidgningen icke bli betydande, särskilt sett mot bakgrunden av de komplikationer av utmätningsmännens arbete förslaget kan komma att medföra. Från ämbetsverkets sida har stor återhållsamhet rekommenderats utmätningsmännen beträffande inräknandet i införselbara tillgångar, när det gäller skatteindrivning, av sådana tillskott som haft social prägel.

Överståthållarämbetet framhåller, att möjligheten till införsel i sjukpenning synes gott kunna undvaras för skatternas del. Även i övrigt finner ämbetet institutet införsel i sjukpenning tämligen inpraktikabelt.

Uppbördsutredningen understryker, att den föreslagna regeln bör utnyttjas med stor försiktighet såvitt angår skatter och böter; och *Föreningen Sveriges stadsfogdar* förutsätter, att införsel i sjukpenning till gäldande av skatter, allmänna avgifter och böter skall ske endast i mycket begränsad omfattning och med all tillbörlig hänsyn till den betalningsskyldiges förhållanden.

Exekutionsdirektören i Stockholm anser det mycket angeläget, att antalet fall av införsel i sjukpenning överhuvud hålles inom måttliga gränser. Han finner det sålunda lämpligt att införsel i sjukpenning för utfående av underhållsbidrag meddelas endast efter särskild ansökan av den underhållsberättigade. Utmätningssmannen skulle alltså icke vara skyldig att själv taga initiativ därtill.

Den som ställer sig mest avvisande till förslaget om införsel i sjukpenning är *landsfiskalen-utmätningssmannen i Eslövs distrikt*. Enligt hans me-

ning bör detta förslag med fördel kunna anstå till dess att den förutskickade fullständiga översynen av InfL är mogen att genomföras. Det föreslagna systemet förefaller honom invecklat. Utmätningmännen kommer att ställas inför avvagningsproblem som ej är lätta att lösa.

Lagrådet har icke funnit skäl till erinran i fråga om den föreslagna utvidgningen av tillämpningsområdet för införsel. Emellertid föreslår beredningen, att avfattningen av 19 § ändras samt att vissa ändringar därjämte göres i 20 § och i lagens rubrik. Enligt lagrådets mening bör ändringar vidare företages i 1935 års lag om införsel för utländska utskylder m. m. Slutligen anser lagrådet det böra övervägas, om icke större återhållsamhet bör iakttagas i fråga om införsel för utskylder, allmänna avgifter, böter m. m. än som enligt uttalande i motiven bör föreskrivas beträffande införsel för underhållsbidrag.

Departementschefen. För närvarande kan införsel icke meddelas i sjukpenning eller annan därmed jämställd dagersättning. I den offentliga debatten har, närmast med sikte på införsel för underhållsbidrag, önskemål uttalats om en ändring härutinnan. Sålunda framhöll 1944 års riksdag, att det måste betraktas som mindre tillfredsställande, att en person går fri från sin underhållsplikt till följd av att möjlighet till införsel i sjukpenning saknas. Då den sjukpenningberättigade åsidosätter honom åvilande underhållsskyldighet, oaktat han utan olägenhet kan fullgöra densamma, borde enligt riksdagens mening införsel i sjukpenning kunna medges. Lagberedningen har nu föreslagit, att införsel skall få ske i sjukpenning och annan dagersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning. Förslaget har, åtminstone i vad det avser införsel för underhållsbidrag, i sak godtagits av flertalet remissorgan och även lagrådet har lämnat den föreslagna utvidgningen av införselinstitutets användningsområde utan erinran. Tvivelsutan har det i vissa situationer framstått som en brist, att införsel för underhållsbidrag icke kunnat ske i sjukpenning och annan därmed jämförlig dagersättning. Sålunda har fall förekommit, där en person under lång tid åtnjutit kostnadsfri sjukhusvård och därunder uppburit dagersättning med belopp, som gjort det möjligt för honom att fullgöra åtminstone en väsentlig del av honom åvilande underhållsplikt, men likväl icke kunnat förmås att frivilligt eller på exekutiv väg fullgöra någon del av sin underhållsskyldighet. Särskilt betänklig ter sig frånvaron av en effektiv exekutionsform för uttagande av underhållsbidrag i sådana fall, då sjukpenning eller dagersättning utgår med ett på grund av underhållsplikten förhöjt belopp. Speciellt med tanke på dylika och andra snarlika fall vill jag tillstyrka, att införsel för underhållsbidrag i enlighet med de önskemål, som 1944 års riksdag uttalat, skall få ske jämväl i sjukpenning och annan därmed likställd dagersättning. Även om erfarenheten visat, att ett visst praktiskt behov föreligger av en rätt till införsel i sjukpenning och vad därmed kan anses jämställt, ligger det dock i sakens natur,

att man icke kan ställa alltför höga förväntningar på den nu aktuella reformens förmåga att stärka den till underhållsbidrag berättigades ställning. Enligt 7 § InfL skall införselgäldenären alltid förbehållas ett belopp, som bedömes motsvara vad han behöver till underhåll för sig själv, make och oförsörjda barn eller adoptivbarn. Då en person på grund av sjukdom eller olycksfall mister sin arbetsförmåga annat än tillfälligtvis, är helt naturligt situationen ej sällan den, att sjukpenningen eller dag ersättningen måste i sin helhet eller till stor del förbehållas gäldenären. Sani är, att gäldenären ibland kan uppbära inkomst utöver sjukpenningen eller dag ersättningen. I den mån inkomsten utgår på grund av arbetsanställning och således utgör lön, är det dock i allmänhet bättre att införselvägen taga lönen i anspråk, varvid sjukpenningen eller dag ersättningen får inverka sänkande på det införselfria lönebeloppet, än att bevilja införsel i sjukpenningen eller dag ersättningen. Om inkomsten utgöres av annat än lön, kan däremot möjligheten till införsel i sjukpenning eller dag ersättning vara av större värde för den till underhållsbidrag berättigade.

Lagberedningen har föreslagit, att införsel i sjukpenning och annan därmed jämställd dag ersättning skall få ske även för uttagande av skatt, böter, viten och dylikt. Emellertid har sjukpenning och övriga hithörande dag ersättningar närmast karaktären av bidrag till den försäkrades och de av honom i underhållshänseende beroendes livsuppehälle under den tid, då den försäkrade på grund av sjukdom eller olycksfall är förlustig sin arbetsförmåga eller en väsentlig del därav. Med hänsyn bl. a. härtill kan man i likhet med flera remissorgan hysa befogad tvekan rörande lämpligheten av att införselvägen taga sjukpenning och annan sådan dag ersättning i anspråk för gäldande av skatter, böter, viten och dylikt. Härtill kommer, att införsel i sjukpenning och vad därmed jämställas är ett hittills oprövat institut och det därför svårigen låter sig göra att med fullständig säkerhet förutsäga, hur institutet kommer att utfalla i praktiken. På grund härav har jag kommit till den uppfattningen, att man i vart fall icke för närvarande bör medge införsel i sjukpenning och annan därmed jämförlig dag ersättning mer än för uttagande av underhållsbidrag. Denna lösning påkallar ett tillägg till 21 § InfL. Med detta ställningstagande förfaller också lagrådets önskemål om justeringar i 1935 års lag om införsel i avlöning, pension eller livränta för uttagande av oguldna utländska utskylder eller allmänna avgifter.

I lagberedningens förslag till lagtext har genom en bestämmelse i 19 § InfL sjukpenning och annan dag ersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning, direkt hänförs till livränta. Med hänsyn till de anmärkningar som framställts häremot i lagrådets ytt-
rande och riksförsäkringsverkets remissvar vill jag föreslå, att i ett nytt andra stycke i 19 § anges, att sjukpenning och annan dag ersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning, skall jämnställas med pension och livränta. Samtidigt bör orden »i avlöning, pension eller livränta» i 20 § första stycket InfL utgå. Någon ändring av lagens rubrik synes mig icke behöva ske vid ifrågavarande partiella reform.

Rörande förfarandet i ärenden om införsel i sjukpenning och annan dylik dagarsättning erfordras vissa särbestämmelser. Dessa kan lämpligen utfärdas i administrativ ordning. Jag föreslår därför i 19 § andra stycket InFL ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela dylika bestämmelser.

Ikraftträdande m. m.

Lagberedningen har icke föreslagit någon viss tid för lagändringarnas ikraftträdande. Däremot har lagberedningen närmare behandlat frågan om övergångsbestämmelser.

Enligt beredningens mening föranleder de föreslagna ändringarna i 1, 11 och 19 §§ icke några övergångsbestämmelser.

De nya reglerna i 6 § om möjligheten att uttaga äldre underhållsbidrag genom införsel bör i princip bli tillämpliga även på bidragsbelopp som förfallit till betalning före ändringens genomförande. I den mån bidrag kan uttagas enligt de nya reglerna bör detta alltså få ske, även om införsel-preskription inträtt enligt äldre lag. För att en pågående införsel skall utvidgas till att avse bidragsbelopp, som icke omfattas av redan meddelat beslut, bör emellertid fordras ett nytt beslut. Det får ankomma på den underhållsberättigade att påkalla sådant beslut. Även om utmätningssmannen emellanåt skulle kunna av sina handlingar utläsa, att äldre, nu uttagbara restantier finns, bör han sålunda icke ex officio skrida till att uttaga dem.

Såsom förut påpekats leder de nya reglerna i vissa situationer till att bidragsbelopp som tidigare kunnat uttagas genom införsel avskäres därifrån. Med hänsyn till att den nuvarande möjligheten att uttaga äldre bidrag alltid är prekär — den underhållsskyldige kan t. ex. genom att byta arbetsanställning framtvinga ett nytt införselbeslut och därmed vinna att äldre bidrag ej längre kan uttagas genom införsel — anser beredningen hinder icke böra möta mot att låta de nya reglerna bryta igenom även i detta hänseende. Praktiska skäl motiverar dock här en inskränkning. Om de nya reglerna genast skulle bli tillämpliga i pågående införselmål, skulle utmätningssmännen bli nödsakade att i samband med de nya reglernas ikraftträdande genomgå dagboken för varje mål för att efterse i vad mån införseln omfattar bidrag, som ej längre kan uttagas, och vidtaga därav påkallade åtgärder. För att undvika den arbetsbelastning för utmätningssmännen som skulle följa härav föreslår beredningen, att beslut som meddelats före ikraftträdandet av ändringslagen skall tills vidare få tillämpas på samma sätt som tidigare. De nya reglerna blir här icke tillämpliga förrän beslutet jämkas eller ersättes av ett helt nytt beslut. Förslaget ger emellertid den underhållsskyldige möjlighet att påkalla tillämpning av 6 § i dess nya lydelse, om den skulle vara förmånligare för honom.

De föreslagna ändringarna i 8 § — fortsatt införsel i vissa fall sedan underhållsskyldigheten upphört — anser beredningen böra tillämpas även om underhållsskyldigheten upphört före lagens ikraftträdande. Om införsel pågår vid ikraftträdandet och underhållsskyldigheten därefter upphör,

bör det tidigare införselbeslutet fortfarande få tillämpas, i den mån detta är förenligt med de nya reglerna. Det förefaller beredningen meningslöst att kräva ett nytt beslut i sådana fall. Med hänsyn till att det gällande beslutet kan vara så formulerat att det direkt anger att införseln skall upphöra på angiven dag, och att i andra fall en sådan begränsning möjligen kan tolkningsvis inläggas i beslutet, har beredningen funnit nödvändigt föreslå en uttrycklig övergångsbestämmelse om att beslut som är gällande vid lagens ikraftträdande må, därest underhållsskyldigheten upphör, tillämpas därefter, om det är förenligt med 8 § tredje stycket i dess nya lydelse.

I enlighet härmed föreslår lagberedningen följande övergångsbestämmelser: Beslut om införsel, som är gällande vid lagens ikraftträdande, må tills vidare tillämpas jämväl därefter utan hinder av 6 § i dess nya lydelse. Sådant beslut må också, om underhållsskyldigheten upphör, därefter i fall, som avses i 8 § tredje stycket andra punkten nya lydelsen, tillämpas enligt vad där sägs.

Remissyttrandena. Beredningens förslag har i denna del föranlett invändningar endast från ett håll, nämligen från *förste stadsfogden i Malmö*. Denne anför.

Beredningens förslag att införselbeslut, som meddelats före ikraftträdandet av ändringslagen, skall få tillämpas på samma sätt som tidigare, torde ej få nämnvärd praktisk betydelse, enär säkerligen i de flesta mål jämkning av besluten kommer att påkallas av någon av parterna. Om därför ändringarna i 6 § genomföres, torde ett avsevärt merarbete uppstå för utmätningsmännen genom att uträkna de nya skuldbeloppen och företaga därav föranledda jämkningar. För övrigt torde det vara mycket opraktiskt att icke omräkna alla vid reformens genomförande pågående införselmål, enär i annat fall två skilda system kommer att tillämpas parallellt med varandra, vilket lätt kan medföra felaktigheter.

Lagrådet, som i motsats till lagberedningen ansett införsel för oguldna underhållsbidrag böra, oaktat underhållsskyldigheten upphört, få fortgå utan annan begränsning än den i 6 § angivna, har påpekat, att ändring av de föreslagna övergångsbestämmelserna erfordras, om lagrådets ståndpunkt vinner beaktande. Jämväl i övrigt anser lagrådet jämkning av övergångsbestämmelserna påkallad för att göra dem mindre svårlästa. Lagrådet föreslår, att övergångsbestämmelserna erhåller följande lydelse: Beslut om införsel, som är gällande vid lagens ikraftträdande, må jämväl därefter tillämpas i enlighet med äldre lag, intill dess jämkat eller nytt beslut meddelas eller den underhållsskyldige påkallar tillämpning av 6 § i dess nya lydelse. Upphör i sådant fall underhållsskyldigheten och kan till följd därav enligt 8 § i dess äldre lydelse införsel ej vidare äga rum, må beslutet tillämpas enligt vad i 6 § i dess nya lydelse sägs, även om beslutets innehåll föranleder annat.

Departementschefen. Ändringarna i InfL torde böra träda i kraft den 1 januari 1964.

De övergångsbestämmelser, som lagrådet förordnat och som — fränsett vad som föranledes av ställningstagandet till 8 § — i sak torde överensstämma med lagberedningens förslag, kan jag med vissa redaktionella jämkningar godtaga.

5. Förslaget till ändrad lydelse av 60 § 3 mom. uppbördsförordningen

Departementschefen. Enligt 60 § 2 mom. UppbF skall vid utmätning för skatt utsökningslagens föreskrifter om bl. a. verkställighet av utmätning lända till efterrättelse med de förbehåll som framgår av 3 mom. i samma paragraf. I detta mom. stadgas bl. a., att utmätning må även i gäldenärens frånvaro genast förrättas utan att sådan underrättelse, varom i nuvarande 59 och 60 §§ UL sägs, meddelats honom. Om utmätning skall ske av sådan gäldenären tillhörig fast egendom, som finnes på annan ort än där han har sitt hemvist, skall dock underrättelse jämte uppgift om förrättningsstället med rekommenderat tjänstebrev minst 14 dagar i förväg avsändas till gäldenären under adress, som angivits i restlängden och eljest kan av utmätningsmannen utrönas. Kommer brevet tillbaka såsom obeställbart, skall utmätningsmannen underrätta överexekutor härom, när han insänder protokoll över utmätningen till honom. I sådant fall skall överexekutor, innan vidare åtgärder vidtages för egendomens försäljning, anställa de ytterligare efterforskningar rörande gäldenärens vistelseort, som må anses erforderliga; och om kännedom därvid vinnes om vistelseorten underrätta gäldenären om utmätningen på lämpligt sätt. Har egendomen övergått till ny ägare, skall i regel denne i stället underrättas om utmätningen.

Enligt de nya reglerna i 59 § UL skall, innan utmätning verkställs, underrättelse om målet sändas till gäldenären med posten eller lämnas på annat lämpligt sätt. Underrättelsen bör lämnas så tidigt, att gäldenären kan beräknas få nödigt rådrum att bevaka sin rätt. Då saken med hänsyn till risken för egendomens undanstickande eller eljest är brådskande, liksom ock då gäldenären saknar känt hemvist och det ej är bekant, var han eller ombud för honom finnes, behövs dock ingen underrättelse. Som jag i ett tidigare avsnitt framhållit, bör dessa regler gälla även vid utmätning för skatt. Regeln, att underrättelse skall sändas med posten eller lämnas på annat lämpligt sätt, innebär, såsom likaledes berörts i det föregående, att de åtgärder, som bör vidtagas för att nå gäldenären med underrättelsen, varieras med hänsyn till målets beskaffenhet. I flertalet fall bör någon form av postförsändelse användas. Är fråga om utmätning av fast egendom eller annan för gäldenären särskilt värdefull egendom, bör däremot — vare sig egendomen finnes i gäldenärens hemvist eller annorstädes — formlig delgivning ske, om gäldenären icke på annat sätt kunnat nås med underrättelsen. Till vägledning för rättstillämpningen kommer administrativa bestämmelser att utfärdas till

komplettering av ULs underrättelseregler. Med hänsyn till vad nu anförts synes den särreglering rörande gäldenärs underrättande, som 60 § 3 mom. UppbF innehåller, kunna undvaras.

Som jag i avsnittet om tidsfrister för olika utmätningsåtgärder framhållit, bör de föreslagna reglerna i 88 c § UL icke äga tillämpning vid skatteutmätning. Stadgandet härom föreslås upptaget i 60 § 3 mom. UppbF.

Ändringen i UppbF torde böra träda i kraft den 1 januari 1964.

Hemställan m. m.

Lagberedningens förslag torde i de delar, i vilka jag i det föregående förordat ändring, böra såsom bilaga fogas vid detta protokoll.

Föredraganden hemställer härefter,

att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga de i enlighet med det anförda upprättade förslagen till

- 1) lag om ändring i utsökningslagen;
- 2) lag om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 20 november 1845 (nr 50 s. 1) i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva;
- 3) lag om ändrad lydelse av 10 kap. 17 § rättegångsbalken;
- 4) lag angående ändrad lydelse av 10 § lagen den 11 juni 1915 (nr 219) om avbetalningsköp;
- 5) lag angående ändring i lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i avlöning, pension eller livränta; samt
- 6) förordning om ändrad lydelse av 60 § 3 mom. uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272).

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Birgitta Liljefors

Bilaga

Utdrag
av
lagberedningens förslag till lagtext i de delar, vari
ändring förordats i propositionen

Förslag
till
Lag om ändring i utsökningslagen

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

12 §.

*Närmare föreskrifter angående för-
farandet i utsökningsmål meddelas av
Konungen.*

54 a §.

*På grund av skriftligt avtal, som
bevitnats av två personer, må utmät-
ning äga rum för bidrag, som någon
enligt avtalet skolat utgiva till fullgö-
rande av underhållsskyldighet jäm-
likt giftermåls- eller föräldrabalken
eller skolat erlægga till barnavårds-
nämnd såsom ersättning för barns
vård jämlikt barnavårdslagen. Beträf-
fande underhållsbidrag till make
skall dock vad nu sagts ej äga till-
lämpning, med mindre makarna leva
åtskilda på grund av söndring eller
efter hemskillnad.*

*Har bidrag som avses i 1 mom. för-
fallit till betalning tidigare än tre år
innan ansökan gjordes, må utmät-
ning på grund av avtalet ej ske, om
gäldenären påstår att bidraget guldits
och invändningen ej kan med hänsyn
till omständigheterna i övrigt lämnas
utan avseende. Vid tillämpning av vad
nu sagts skall bidrag, varom sägs i 7
kap. 10 § föräldrabalken, icke anses
förfallet till betalning innan det bli-
vit genom avtalet till beloppet be-
stämt.*

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Är talan om avtalet anhängig vid domstol, äger denna förordna, att utmätning på grund av avtalet tills vidare ej må äga rum.

Den som vill erhålla utmätning skall ingiva avtalet i huvudskrift till utmätningssmannen.

56 §.

Utmätning sökes, där gäldenärens hemvist är. Som hans hemvist anses den ort där han är bosatt eller, i fråga om juridisk person, den ort som enligt 10 kap. rättegångsbalken betingar domstols behörighet i tvistemål i allmänhet.

Utmätning av egendom, som finnes på annan ort än gäldenärens hemvist, må också sökas, där egendomen är. Utmätning av fordran i penningar må jämväl sökas, där den förpliktade är, även om fordringen skall anses finnas på annan ort.

Ändå att utmätningssman, hos vilken utmätning är sökt, ej är behörig enligt vad i 1 eller 2 mom. sägs, må han i brådska fall, med överlämnande av målet till behörig utmätningssman, föranstalta om åtgärd som stadgas i 60 a §.

Om befogenhet för utmätningssman att, när fråga är om utmätning av fast egendom på annan ort, eller i andra särskilda fall överlämna mål om utmätning till annan behörig utmätningssman förordnar Konungen.

69 §.

Påstår annan sig vara ägare till lös egendom, som i gäldenärs bo finnes, men kan ej genast visa sin rätt, vare hans anspråk ej hinder för egendomens utmätande; bjuder han vid utmätningen sannolika skäl för anspråket, hänvisar utmätningssmannen honom att sin talan efter stämning utföra och må det utmätta godset ej säljas förr än tvisten om äganderätten blivit av domstol prövad; väcke dock han, som godset från utmätning freda vill, inom en månad talan mot borgenären och gäldenären vid dom-

Påstår annan sig vara ägare till lös egendom, som finnes i gäldenärs bo, men kan ej genast visa sin rätt, vare hans anspråk ej hinder för egendomens utmätande; bjuder han vid utmätningen sannolika skäl för sitt påstående, skall utmätningssmannen hänvisa honom att inom en månad väcka talan mot borgenären och gäldenären vid den domstol, till vilken utmätningssmannens tjänstgöringsområde hör, vid äventyr att han förlorar sin talan mot borgenären; och må egendomen ej säljas förrän tvis-

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

stol i orten, där godset finnes, eller have sin talan mot borgenären förlo-
rat. Kommer någon efter utmätning-
en med anspråk, som nu är sagt, va-
re det ej hinder för försäljningen, där
ej överexekutor annorlunda förord-
nar. Varder den, som anspråket
väckt, av överexekutor hänvisad att
sin talan efter stämning utföra, ålig-
ge honom att inom en månad där-
efter väcka talan vid äventyr, som
förut är nämnt. Vill borgenär själv
väcka talan, stånde det honom fritt.

ten blivit prövad eller tiden för ta-
lans väckande utgått. Vill borgenä-
ren själv väcka talan, står det honom
fritt.

Vad sålunda — — — — freda egendom.

77 §.

Då utmätning av lös egendom så
verkställd är, som i 73 § samt 74, 75
eller 76 § sägs, njute borgenär för-
mänsrätt i det utmätta, efter ty i 17
kap. 8 § handelsbalken stadgas.

Då utmätning av lös egendom är
verkställd så som i 73 § samt 74, 75
eller 76 § sägs, njuter borgenären
förmånsrätt i det utmätta efter vad
som stadgas i 17 kap. 8 § handels-
balken, såvitt ej utmätningen enligt
vad nedan sägs eller eljest går åter
eller undanröjes.

Finner utmätningssmannen på
grund av anspråk som i 69 § sägs el-
ler eljest, att egendomen eller del där-
av ej bort utmätas, äger han föran-
stalta om rättelse, sedan borgenären,
där så kan ske, beretts tillfälle att
yttra sig; dock må sådan rättelse ej
vidtagas senare än två veckor från
det förrättningen ägde rum.

Om åtgärd enligt 2 mom. skall ut-
mätningssmannen genast underrätta
dem, vilkas rätt är i fråga, så ock
överexekutor, därest klagan förts över
utmätningen.

Framställes anspråk som i 69 §
sägs efter utmätningen, skall det, om
ej rättelse sker enligt 2 mom., icke
utgöra hinder mot försäljning med
mindre öxerexekutor förordnar an-
norlunda. Förebringas hos överexeku-
tor sannolika skäl för anspråket, skall
överexekutor hänvisa klaganden att
väcka talan vid domstol enligt vad i
69 § stadgas, och skall vad där sägs
om verkan av sådant beslut gälla
jämväl i fall som här avses.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

88 c §.

I mål om utmätning skall utmätningssmannen skyndsamt vidtaga vad på honom ankommer för att utmätningen skall verkställas. Såvitt möjligt skall utmättningsförrättning hållas i stad inom två veckor och på landet inom fyra veckor från det utmätningssmannen mottog de i 54, 54 a eller 55 § nämnda handlingarna. Lämnar borgenären anstånd med utmätningen och fortfar anståndet utöver sex månader från nämnda tidpunkt, är ansökningen förfallen.

Sedan utmätning skett, åligger det utmätningssmannen och, om målet är anhängigt hos överexekutor, denne att utan onödigt uppehåll vidtaga erforderliga åtgärder för att försäljning skall komma till stånd. Försäljning skall, om ej hinder möter eller uppskov meddelas enligt vad nedan sägs, ske inom tre månader från det utmättningsförrättningen ägde rum eller, när in-tecknad fordran fastställts till betalning ur fast egendom, försäljning av egendomen begärdes.

Finnes, då utmätning skett, att gäldenären till följd av sjukdom eller arbetslöshet eller på grund av annan särskild orsak huvudsakligen utan egen skuld råkat i betalningssvårigheter, som kunna antagas vara av tillfällig natur, äge överexekutor, såframt icke borgenärens rätt till betalning äventyras eller hans rätt eljest otillbörligt åsidosättes, förordna om uppskov med försäljning av egendomen på viss tid, ej över sex månader från det utmätningssmannen mottog de i 54 eller 56 § omförmälda handlingar. Överexekutor må föreskriva villkor för uppskovet och, om anledning därtill uppkommer, återkalla förordnandet.

Har genom domstols eller lagsökningsdomares utslag in-tecknad fordran fastställts till betalning ur fast egendom, skall tid, som ovan sägs, räknas från det försäljning av egendomen begärdes.

Det åligger utmätningssman att, om

Kan av särskild anledning antagas att utmätt egendom kommer att säljas till underpris eller finnes, att gäldenären till följd av särskild orsak huvudsakligen utan egen skuld råkat i betalningssvårigheter som kunna antagas vara av tillfällig natur, eller äro eljest synnerliga skäl till uppskov, äger utmätningssmannen eller överexekutor, hos vilken målet är anhängigt, medgiva uppskov med försäljningen på viss tid, såframt icke borgenärens rätt till betalning äventyras eller hans rätt eljest otillbörligt åsidosättes. Uppskov som nu sagts må ej utsträckas utöver sex månader från den tidpunkt som angivits i 2 mom. Medgivandet må förenas med särskilda villkor och, om anledning förekommer därtill, återkallas.

Överexekutor äger, därest föreliggande omständigheter påkalla det, förordna om ytterligare uppskov med försäljningen. Det åligger utmätningssman att, som skäl till sådant

(Nuvarande lydelse)

skäl till uppskov föreligger i ett av honom handlagt mål, göra anmälan därom hos överexekutor. Sedan tid för uppskov gått till ända, skall utmättningsman eller överexekutor, hos vilken målet är anhängigt, ånyo företa målet.

(Föreslagen lydelse)

uppskov förekommer i ett av honom handlagt mål, göra anmälan därom hos överexekutor.

Lämnar borgenären anstånd med försäljningen och fortfar anståndet utöver sex månader från den tidpunkt som angivits i 2 mom., skall utmätningen gå åter eller, när fordran fastställts till betalning ur fast egendom, den verkan varom i 77a § sägs förfalla.

Sedan tid för anstånd eller uppskov gått till ända, skall utmättningsman eller överexekutor, hos vilken målet är anhängigt, självmant företa detta.

208 a §.

Klagan i fråga om utmättningsmans behörighet må ej föranleda upphävande av redan vidtagen åtgärd, om den som åtgärden rör haft tillfälle att tillvarata sin rätt hos utmättningsmannen eller hos överexekutor samt åtgärden i övrigt finnes hava varit ändamålsenlig och höra till utmättningsmans åligganden.

Överexekutor äger, när åtgärd av obehörig utmättningsman undanröjes, bestämma vilken utmättningsman som skall företa målet till ny behandling. Finnes åtgärden böra bestå, oaktat målet bort upptagas av annan utmättningsman, må överexekutor, om skäl äro därtill, överflytta målets fortsatta handläggning till den andre.

Denna lag träder i kraft den

*.....
Med avseende å lagens ikraftträdande skall i övrigt gälla följande:*

5. Tredje punkten i 3 § förordningen den 20 november 1845 i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva, skall från och med nya lagens ikraftträdande såtillvida erhålla ändrad lydelse som orden »domstolen i den ort, där godset finnes» skola ersättas med »den domstol, till vilken utmät-

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

ningsmannens tjänstgöringsområde hör». Vad under 2 stadgas skall äga motsvarande tillämpning i fall som nu sagts.

6. Punkt 6 i 10 kap. 17 § första stycket rättegångsbalken skall från och med nya lagens ikraftträdande lyda: tvist, som angår utmätt lös egendom eller giltigheten av lösöreköpsavhandling och för vilken behörig domstol är särskilt stadgad.

Förslag

till

Lag om ändring i lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i avlöning, pension eller livränta

8 §.

Yppas, efter — — — — — sådan jämkning.

Hava förfallna — — — — — utmätningssmannen upphävt.

Sedan underhållsskyldigheten upphört, skall, där ej fråga är om underhållsbidrag, som fader till barn utom äktenskap har att erlagga till barnets moder, beslut om införsel ej vidare äga tillämpning, ändå att den underhållsskyldige häftar för oguldet underhållsbidrag.

Avlider den underhållsberättigade eller upphör underhållsskyldighet mot fränskild make till följd av att denne träder i nytt gifte, må oguldet belopp ej uttagas genom införsel. Upphör eljest underhållsskyldigheten, må införsel äga rum intill ett år därefter; i fråga om bidrag, varom sägs i 7 kap. 10 § föräldrabalken, gäller dock ej annan inskränkning än som följer av 6 §.

11 §.

Det åligger arbetsgivaren att, å tid som utmätningssmannen bestämmer, en gång i månaden insätta innehålllet belopp å tjänstepostgirokonto, som denne anvisar, eller, om något belopp ej innehållits, med angivande av orsaken göra anmälan härom till utmätningssmannen; dock äge denne, om särskilda skäl därtill föranleda, bestämma längre tidsmellanrum än nu sagts.

Det åligger arbetsgivaren att, å tid som utmätningssmannen bestämmer, en gång i månaden tillställa utmätningssmannen innehålllet belopp eller, om något belopp ej innehållits, med angivande av orsaken göra anmälan härom till utmätningssmannen; dock äger denne, om särskilda skäl föranleda därtill, bestämma längre tidsmellanrum än nu sagts. Innehålllet belopp skall insättas på tjänstepostgirokonto som utmätningssmannen anvisar, om ej Konungen medgivit att medlen i stället må redovisas på an-

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

nat sätt som utmätningsmannen föreskriver.

Utmätningssmannen äge — — — — — som innehållits.

Har den — — — — — till utmätningsmannen.

Utmätningssmannen skall — — — — — å införseln.

Till utmätningsmannen — — — — — är förfallet.

19 §.

Vad i denna lag är stadgat om införsel i avlöning skall äga motsvarande tillämpning i fråga om införsel i underhållsskyldig tillkommande pension eller livränta, ändock att sådan pension eller livränta enligt lag eller Konungens förordnande är undantagen från utmätning för gäld.

Vad i denna lag är stadgat om införsel i avlöning skall äga motsvarande tillämpning i fråga om införsel i underhållsskyldig tillkommande pension eller livränta, ändock att sådan pension eller livränta är undantagen från utmätning för gäld. Till livränta hänföres även sjukpenning eller annan dagersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning.

Beträffande ärenden om införsel som avses i första stycket må Konungen stadga de avvikelser från lagens bestämmelser om förfarandet som föranledas av ärendenas beskaffenhet.

Denna lag träder i kraft den

.....
Beslut om införsel, som är gällande vid lagens ikraftträdande, må tills vidare tillämpas jämväl därefter utan hinder av 6 § i dess nya lydelse. Sådant beslut må också, om underhållsskyldigheten upphör, därefter i fall, som avses i 8 § tredje stycket andra punkten nya lydelsen, tillämpas enligt vad där sägs.

Innehållsförteckning

Proposition	1
Förslag till lag om ändring i utsökningslagen	3
Förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § lösöreköpsförordningen	17
Förslag till lag om ändrad lydelse av 10 kap. 17 § rättegångsbalken	18
Förslag till lag om ändrad lydelse av 10 § lagen om avbetalningsköp	19
Förslag till lag om ändring i införsellagen	20
Förslag till förordning om ändrad lydelse av 60 § 3 mom. uppbördsförordningen	23
Utdrag av statsrådsprotokollet den 12 januari 1962	25
Utdrag av lagrådsprotokollet den 21 maj 1962	28
Utdrag av statsrådsprotokollet den 8 februari 1963	37
Allmänna synpunkter	38
Förslaget till lag om ändring i utsökningslagen	52
Utmätning på grund av avtal om underhållsbidrag	52
Utmätningens lokala kompetens	61
Gäldenärens underrättande i mål om utmätning	87
Interimistiska åtgärder	111
Rättelse av utmätning	115
Tidsfrister i mål om utmätning	121
Bemyndigande för Kungl. Maj:t att utfärda tillämpningsföreskrifter	138
Anstånd med vräkning	140
Vissa verkställighets- och fullföljdsfrågor	151
Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	159
Övriga lagförslag	
Förslaget till lag om ändrad lydelse av 3 § lösöreköpsförordningen	161
Förslaget till lag om ändrad lydelse av 10 kap. 17 § rättegångsbalken	162
Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 10 § lagen om avbetalningsköp	163
Förslaget till lag angående ändring i införsellagen	167
Förslaget till förordning om ändrad lydelse av 60 § 3 mom. uppbördsförordningen	191
Utdrag av lagberedningens förslag till lagtext	193